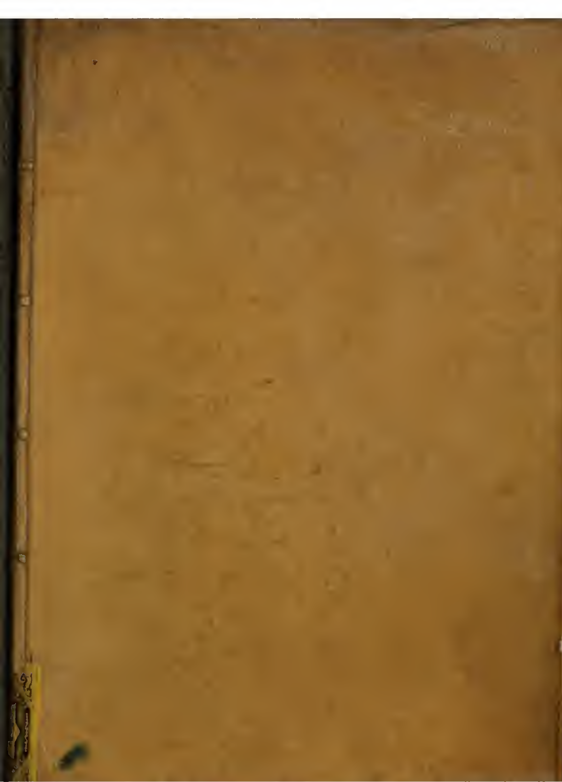
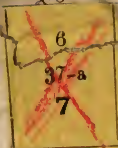

6
37-a
7

6
24 E
5

ΙΛΕΡΜΟΥ ΒΟΥ-

ΔΑΙΟΥ ἘΠΙΣΤΟΛΑῚ ἙΛΛΗΝΙΚΑῚ, ΔΙ' ΑΥ-
τοῦ ἔναγχος αὐξηθεῖσαί τε καὶ προσεπηκριβωμέναι,
καὶ δὴ πολλῷ ἢ πρόσθεν ἀναμαρτητότεραι.

G. Budæi græcæ epi-
STOLAE, AB IPSO NVPER
tum locupletiores tum emenda-
tiores redditæ.

PARISIIS.
Apud Christianum Wechelum sub scuto Basiliensi,
in vico Iacobæo: & sub Pegaso, in vico Bel-
louacensi. M. D. XL.

ΓΟΥΛΙΕΛΜΟΣ ΠΛΑΓΚΙΟΣ ΤΟΙΣ ΤΩΝ Ἑλληνικῶν λόγων ἐρῶσιν εὖ πράττειν, καὶ τῇ φιλοπονίᾳ εὐτυχῶς ἐπιτείνειν.

Πολλάκις παρ' ἐμαυτῷ ἐνθυμησάμενος καὶ εἰς τὸν νοῦν ἀναπολήσας τὴν προθυμίαν τε καὶ φιλομάθειαν τὴν ὑμετέραν ὦ νέοι προσφιλέστατοι, τὴν ἐς τὰ τῶν Ἑλλήνων φερομένην τὰ νῦν πολυσπούδαστα, τῶν προὔργου τι καὶ τὴν ὑμῶν σπουδὴν ἐπικουφιοῦντων ποιήσεσθαι ἡγησάμην ἔγωγε, εἰ τοῦ Βουδαίου τοῦ, ὡς εἰπεῖν, βουδαίμονος, καὶ τοῦ ἐφ' ἡμῶν τῇ γε φιλοπονίᾳ ἁμωσγέπως γνωρίμους καὶ περιβοήτους, ὑπὸ τῆς ἄγαν σπουδῆς τε καὶ εὐφυΐας ἐπιεικῶς ἐξησκημένης ἅπαντας (ἀπείη δὲ τοῦ λόγου φθόνος) πολὺ παρευδοκιμοῦντος ἐπιστολὰς Ἑλληνικὰς κατὰ τὴν ἐνδεχομένην ἐπιμέλειαν ἐξηγήσασθαι ἐπιβαλοίμην. τῇ μὲν γὰρ πᾶσι τοῖς πεπαιδευμένοις μὴ ὅτι τοῖς νεωτέροις χρησιμωτάτας αὐτὰς εἶναι, τοῖς γε παιδείᾳ εὐδοκιμεῖν πεφυκόσι, τῇ ἐν γὰρ παρέντι κροτητῇ τε καὶ θαυμαστὸν ὅσον σπουδαίᾳ. ἐπεὶ πάμπολλα τῶν παρὰ τοῖς πάνυ συγγραφεῦσι δυσνοήτων καὶ δυσπαρακολουθήτων ἐν ταῖσδε ταῖς ἐπιστολαῖς ὁμιλήσαντα μὴ μαθήσεσθαι οὐκ ἔσθ' ὅστις ἂν εἴη ἔξαρνος, τῶν γε τοῖς μαθήμασι τοῖς ἐλευθερίοις ἐντυχόντων. τῇ δὲ καὶ διὰ τὸ ὁρᾶν ἐμὲ πολλοὺς τῶν καθ' ἡμᾶς νέων ὅτι οὐ τοιούτας, καί, τὸ τοῦ λόγου, πάντα κινοῦντας λίθον, ἐφ' ᾧ δῆθεν πρὸς ἀλλήλους ξένιά τε καὶ δὴ ἐπιστόλια γράψαι Ἑλληνιστὶ φθεγγόμενα, καὶ τοῦτο δὲ περὶ πλείστου ποιουμένους. ἐμοὶ δὲ περὶ τῆς δ' ἐκδόσεως διανοουμένῳ καὶ φροντίζοντι, τοῦ ἐγχειρήματος τοιοῦδ' ἀρκτέον εἶναί μοι παρέστη, πρίν γ' ἂν ἐγὼ ἀνακοινώσαιμι Βουδαίῳ αὐτῷ περὶ πράγματος ὅλου. αὐτοῦ τοίνυν κοινολογησαντος ἐμοῦ καὶ τὸ τόδε ποιεῖν ἐξουσίαν αὐτὸν ἀπαιτήσαντος,

οὐχ ὅπως τοῦτ' ἐπέτρεψέ μοι, ἀλλὰ καὶ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ βίβλον
αὐθαιρέτως τε καὶ ἡδέως χρῆσθαι ὅτε βουλοίμην ἔδωκεν. αὕτη
γὰρ ἐκείνου, τὰ μὲν ἰδιοχείρως σεσημειωμένα καὶ ἐπηνωρθωμένα,
τὰ δὲ μετακεκοσμημένα, ἔνια δὲ καὶ μᾶλλον ἀπηκριβωμένα,
ὥσπερ τοῖς τανῦν καὶ τὰ πρόσθεν ἐκδοθέντα παρεξετάσασι
γένοιτ' ἂν κατάδηλον. ἐὰν τοίνυν κἂν ταύταις ἐπιστολαῖς
γνησίας ἐφιστάντες, καὶ προσλιπαροῦντες ἀναπαύστως δι-
απελέσητε, ῥαδίως οἶμαι καὶ ὑμᾶς οὐκ εἰς μακρὰν πρὸς ἀλλή-
λους ξυνιέντες καὶ λυσιτελῶς ἀσκήσειν τὸν χαρακτῆρα, πά-
σης τε δυσχερείας τῆς παρὰ τοῖς ἄλλοις συγγραφεῦσιν εὐχε-
ρῶς ἐπικρατήσειν. ἔρρωσθε, καὶ ἐνδεῖον τὴν ἀμφοῖν τοῖν γλώτ-
ταιν ἀνακωχήν τε καὶ ἐπανόρθωσιν ἀκριβῆ αὐτῶν
ἐκπονῶς ὑμῖν ἐποιείσατο φιλοῦντες δι-
απελεῖτε. ἐκ παρισίων, ἔτει ἀπὸ
τῆς θεογονίας α φ μ.

ΓΟΥΛΙΈΛΜΟΣ ΒΟΥΔΑΪΟΣ ΛΟΔΟΟΥΙΚΩ͂ τῷ αὑτοῦ ἀδελφῷ εὖ πράττειν.

Τῇ ὑστεραίᾳ τῶν θεοφανίων ἐκ τῆς ἀγροικίας τῆς ἐμῆς ἐπανελθὼν, νυκτὸς ἤδη πολὺ προϊούσης, τὴν ἐπιστολὴν ἐκομισάμην τὴν σὴν, ἣν εὐθὺς ἀνοίξας, λυχνεῖόν τε τὸ φῶς ἐκέλευσα προχειρίζεσθαι τὸν θεράποντα, ἵνα τε τοῖς ἐρωτήμασί σου ἀποκριναίμην τοῖς ἐν τῷ χάρτῃ σεσημειωμένοις, καί σοι ἐλλιποῦσί με προκαλεσαμένῳ, εἴτε σχολῆς ποιεῖν ἤδη τῇ τῶν ἀπορημάτων διαλύσει, καὶ δὴ ἀνταπαντιθείμην. ἐπεὶ δὲ ἴσως οἴει με βαθείᾳ τινὶ ἐναλινδεῖσθαι σχολῇ, εἰδέναι σε χρὴ, ἡμᾶς μὲν καινὸν τοῦ βίου προῃρῆσθαι ἐπιτήδευμα, πάνυ τοι ἐξηλλαγμένον τῆς πρότερον φιλολογίας, τούτου γε τοῦ καινοτομήματος ἀφορμὴν μοι παρασχούσης οὐκ οἶδ' ὅπως τῆς τύχης. αὐτίκα γέ τοι δέδοκταί μοι οἰκοδόμημά τε οὐ φαῦλον οὐδὲ τὸ τυχὸν ἐγείρειν, ἵνα μὴ τὸ χωρίον ἐμὸν τὸ Μαρλιανὸν ἀδόξου οἴχηται καὶ ἄγνωστον. ὅπερ μέχρι τούτου ἄξενον τυγχάνει ὂν, καὶ μονονοὐκ ἄβατον, οὐχ ὅτι τοῖς ἄλλοις, ἀλλὰ καὶ τῷ κεκτημένῳ μοι. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ τὸ τὸ οἰκοδομηθησόμενον ἔργον ἔαρος εὐθὺς ἐπιγινομένου, ἐκδεδωκὼς ἤδη ἐκ συγγραφῆς, ὁποῖον φιλεῖ γενέσθαι ἐν τοῖς τοιούτοις, προσέτι παράδεισον καινὸν μέγαν τε καὶ περικαλλῆ αὐτίκα δὴ τειχίζειν ἐλπίζω, ἐπειδὰν τάχιστα ἐγχωρῇ ἡ ὥρα τοῦ τόδε ποιεῖν. οὕτω νεανικῶς ἔχω εἰς τὴν οἰκοδομικήν. ἄμπελον γάρ τοι ἔχων τριάκοντά που σταδίων τοῦ ἄστεος ἀφεστηκυῖαν, ἐν Σαμμαυείῳ κώμῃ, κακῶς τε καρποφοροῦσαν, καὶ παρ' ἔτος σχεδὸν ἤτοι παχνουμένην ἢ ἄλλως πῶς οὐρανόθεν βεβλαμμένην, καὶ τὸ δυστυχέστατον, οὐκ εὔθετον οὖσαν οὐδ' ἐν εὐτελείᾳ· ταύτῃ μὲν πολλάκις ἠπείλουν εἰ μὴ πιστότερον ἀνταποδώσει τὴν ἐργασίαν τε

καὶ δαπάνην, αὐτὴν ἀποκηρύξειν. πλουτούντων δὲ καὶ ἐπομόσαι ἐξήχθην ἢ μὴν χρησθήσεσθαι, ἂν μὴ εἰς τὸ ἐπιὸν ἔτος αὐτὴ τελεσφορήσῃ. ὅτι δὲ τότε ἀπαιτούσης τῆς εὐκαρπίας τῇ τε ἐργασίᾳ καὶ χορηγίᾳ, ἐπειδὴ ἀνητὴν οὐκ εὑρίσκετο, (κακῶς γὰρ ἤδη ἀκούουσα ἐτύγχανε διὰ τὴν ἀκαρπίαν) οὐκ ἔχων ἤδη ὅτι χρησαίμην αὐτῇ, ἄχρι γε τούτου ἠχθόμην, ὥστε καὶ τὴν ἄμπελον εἰς κῆπον, ὡς ἂν τύχοι, μετασχηματίσαι μοι ἔδοξεν ἀφοσιώσεως ἕνεκα. οὕτω γὰρ ἂν ἀπαλλαγῆναι τοῦ ἔργου ἐλογιζόμην. ἄλλο μέντοι καὶ ἄλλο γε μετέδοξέ μοι μεταξὺ τοῦτο ποιοῦντι, ἄχρι δὴ εἰς τοῦτο προήχθην περιεργίας, ὡς καὶ παρὰ τῶν προσχώρων μέρη τινὰ τῶν χωρίων προσκτήσασθαι, ὅπως ἂν μείζω τε χώραν καὶ εὖ τετράγωνον τὸν περίβολον. πολλὰ δ' οὗτοι πράγματα ἀπεργασάμενοί μοι παρέσχοντο, τὰς τιμὰς τῶν σφετέρων ἐπιτείνοντες χωρίων, καὶ νῦν ἔτι αὐτῶν ἔνιοι μετέωρόν με ἔχουσι χαλεπῶς ἀνεχόμενοι τῆς διαμελλήσεως. πάντες γοῦν θαυμάζουσί μου δὶς καὶ τρὶς ἐκεῖσε φοιτῶντος ἑβδομάδος. καὶ μὲν δὴ καὶ σὺ ἰδὼν ἂν ἀγασθείης ὥσπερ εἰ ἔργου τινὸς μεγίστου ἐπιμελητὴν, δεξιῶς δήπου τῶν τε φυτουργῶν καὶ τῶν γεωρύχων ἐπιστατοῦντα τῶν ἐκεῖ ἐργαζομένων. πολὺς δέ εἰμι μάλιστα καὶ διατελῶ προσλιπαρῶν καὶ ἀτεχνῶς προσέχων τοῖς σταθμωμένοις τοὺς περιπάτους τούς τε ἀνὰ τὸ εἰργασμένον χώρημα, καὶ τοὺς ἐχομένους τοῦ νῦν μὲν, χαρακώματος ὄντος ἐπικαίρου, ὑπαρξόντος δέ ποτε περιβόλου καλῶς τε τετειχισμένου καὶ κονίᾳ τεθριγγωμένου. εἰσὶ γὰρ διττοὶ οἱ περίπατοι, οἱ μὲν, ἀμφὶ τὸ χώρημα τὸ πεφυτευμένον περιθέοντες, οἱ δὲ διὰ μέσου, σταυρηδὸν πρὸς ὀρθὰς ἀλληλοτομούμενοι. ἅπαντες δὲ πρὸς στάθμην ἀπηκρίβωνται, ὥσπερ καὶ τὰ μοσχεύματα καὶ τὰ νέα φυτὰ στοιχοῦντα πεφύτευνται, οὐδαμοῦ παραλλάττοντα ὅτι καὶ λόγου ἄξιον. πάντοθεν γοῦν τὰ μεταξὺ τῶν στοίχων μετόρχια ἐξ ἀρχῆς ἄχρι τέλους παράλληλα θεωρεῖν ἔστι. ὃ καὶ μάλιστα

εὐπρόσω-

εὐπρόσωπον τὸ σχῆμα καὶ περικαλλὲς τοῦ σύμπαντος ἔργου καὶ τῆς διατάξεως ἕνεκα, πάντων τῶν τοῦ φυτεύματος μερῶν καταλλήλως ἐκ τοῦ στοίχου κειμένων καὶ ἀπαντώντων ἀλλήλοις. ἐν ταύτῃ μὲν οὖν διανοίᾳ καὶ προσοχῇ ἢ ὅλος ἐγὼ ἦν παμπολύς γε ὤν, τούς τε ἐργάτας αὐτὸς κατεπείγων, καὶ τὸν ἐργολαβήσαντα ἐπιτηρῶν, τὸν ἀρχιτεκτονούμενον τὸ κατασκεύασμα αὐτὸ σύμπαν. δεδιὼς δήπου τῇ μὲν, μὴ τοῦ χρόνου καταστάσεως μεταβαλούσης ἐπιλάβῃ τὸ ῥῖγος τὴν φυτουργίαν, καὶ ἡμιτελὲς τὸ ἔργον ἀπολιπεῖν ἀναγκασθῶσιν οἱ κηπεύοντες. τῇ δὲ, μὴ σφαλλομένου καὶ διαμαρτάνοντος τοῦ ἀρχιτέκτονος, ἀσχήμων ἡ ὄψις τοῦ φυτουργήματος φανῇ. ἀλλ' ὦ τῆς ἀβελτερίας. ὁ χθὲς οὖν καὶ πρώην ἐγὼ τὰ τῶν λόγων καὶ μαθημάτων μάλιστα περιφροντικὸς ἁπάντων τῶν περὶ ταῦτα σπουδαζόντων, καὶ τὴν τῆς ἡλικίας ἀκμὴν ἐν τῇ ἀναγνώσει ἠναλωκὼς, καὶ προσεχὴς τῶν ἐν ἀμφοῖν ταῖν γλώτταιν σοφῶν καὶ κομψῶν ἠσκημένων, ἅπασάν γε τὴν οἰκονομικὴν σπουδὴν ἀμελήσας καὶ πρακτικὴν, νῦν εἰργασμένης γῆς καὶ περιφυτευομένης κηδόμενος ἔσομαι. καὶ νὴ Δί' εἰς τοῦτό μοι ὡς ἔοικεν ἡ τῆς παιδείας σπουδὴ περιέστη δυσὶν ἢ τρισὶ μησὶν, ὥστε τὴν γραμματικὴν ἀπομαθὼν δήπου, αὐτίκα δὴ μάλα μεταμεμαθηκὼς οἴμαι τὴν χρηματιστικὴν ἔσομαι. καὶ δὴ καὶ ἔσγε τὴν κατανόησιν ἀπασχολουμένην ἔχειν ὁλοσχερέστατα ἐν τοῖς μαθήμασι τοῖς ἐλευθερίοις εἰώθειν. νῦν ἔξω τὸν νοῦν περισπώμενον δυσὶν ἐπιμελείαιν ἀπηρτημέναιν ἀλλήλων, ἀνθελκούσαιν δήπουθεν ἐμὲ δυοῖν ταῖν ἐπαύλεων τῆς τε Μαρλιανῆς καὶ τῆς Σαμμιχαειανῆς, πολὺ ἀφεστηκυίαιν. τοῦτο μὲν δὴ μηνύειν σοι δι' ἐπιστολῆς ἐπῆλθέ μοι, τοῦτο μὲν, ἀφορμὴν ζητοῦντι καὶ ὑπόθεσιν τοῦ ἀντιγράψαι. (ἐχρῆν γὰρ ὡς ἔοικε, ἀντεξετάζειν τῷ λόγῳ πρὸς τὸν προκαλούμενον.) τοῦτο δὲ, ἵν', εἴ τι συμφέρειν πρὸς τὴν ἐμοὶ ἐπιτετηδευμένην φυτείαν ἔχοις, μὴ τοὐντεῦθεν ἀμελήσῃς. οἶδα

γὰρ

γὰρ τὰ παρ' ὑμῖν περσικὰ τὰ πρώϊμα, θαυμαστὸν ὅσον ὄντα διαβόντα. ἦν δὲ ταύτῃ τῇ ἀσχολίᾳ καὶ τὴν γυναῖκα λοχευθεῖσαν τότ' ἔχων, ὅτε τήνδε τὴν ἐπιστολὴν ἔγραψα, ὀγδόην μοι τοῦτο δὴ παιδίον εὐτυχῶς γενναμένην, οὗπερ ἕνεκα χάριν τοῖς θεοῖς οἶδα καὶ ὁμολογῶ. περιβοῶντάς γε μὴν ἔτι καὶ νῦν ἄῤῥενας ἐξ ἔχων παῖδας, ἐνὶ θυγατρίῳ τέρπομαι ἔτι ὄντι νηπίῳ, μάλα ἡδέως τῇ ἐμῇ τραπέζῃ παραστοῦντι. ἡ μὲν ἀλλὰ καὶ ἡ μὴν περὶ τὴν οἰκοδομικὴν ὅσα καὶ τὴν τοιαύτην περιεργίαν, ἣ μάλιστα ἐνοχλεῖ, ὅπερ καὶ αὐτὸ φιλεῖ πολλάκις παρενοχλεῖν τοῖς τὰ καλὰ τῶν ἤδη τεθυμμάτων προῃρημένοις καὶ τὰ μεγαλοπρεπῆ, ἡ ἔνδεια τῶν χρημάτων. αὕτη γὰρ τὸ βαρύτατον ἄχθος ταῖς ἐμαῖς φροντίσιν ἐπιτίθησι. ἐπεί τι τοῖς σπανίζουσι χρημάτων πρὸς τὴν οἰκοδομικὴν καὶ τοιαύτην πραγματείαν. ἀλλά τι ἂν πάθοις, ὅπου οὐδ' ἄν τις μεταμελές σε ἔχοι τῶν ἤδη χειρηθέντων, οὐδ' εἰ μάλιστα μεταμέλοι τούτων, οὐδένα τι μᾶλλον ἔξεστι τὴν ἀβελτηρίαν ἀναθέσθαι. ἀλλ' ἐμὴν τήνδε τὴν δίκην ἔγωγε ἀσμένως ἤδη σου ἀπολογουμένου δικαστοῦ, οὐ χαλεπῶς εὖ οἶδ' ὅτι οὐδὲ τραχέως ἔχοντος τοῖς τὰ τοιαῦτα πλημμελήσασι. πῶς γὰρ, ὅς γε τὴν αὐτὴν ταύτην τῆς δυσβουλίας γραφὴν καὶ ὀνομασίαν δὲ πέφευγας. ὥστε διὰ ταῦτα οὐκ ἂν εἰκότως καταγνοίης μου πολλὴν ἀσυνεσίαν. καὶ σοῦ γε ἕνεκα ἀδεῶς ἔχω περὶ τοῦδε, ἐπεί τοι οὐκ ἂν φθάνοις καὶ σαυτοῦ καταγνοὺς τὸ αὐτὸ πλημμέλημα. καὶ μὲν δὴ καὶ τάδε σοι τὰ περὶ ἐμὲ, ἐγνωσμένα εἶναι χρὴ ὅμως. τὰ γὰρ τῶν φίλων εἶναι κοινὰ πεπαροιμιασμένον ἐστί. καὶ μὴν πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ὑπάρχειν αὐτοῖς, καὶ ὅτι δὴ οὐκ ἐσμὲν ἄλλως τε φίλοι οὐκ ἂν ἔξαρνος εἴης. ἀμέλει καὶ τοῦτο τὰ γράμματά σου τὰ ἔσχατα μαρτυρήσουσι. εἰσὶν ἄρα καὶ παιδία καὶ κτήματα, καὶ εὐτυχία δὲ καὶ δυστυχία ἐμοί τε καὶ σοὶ κοινά. σύ γέ τοι παιδείαν ἀξιοῖς εἶναι κοινήν, τὸ δὴ τιμιώτατον τῶν ἡμετέρων χρημάτων. ὅς γε ὅτι ἂν τύχῃς διαπορήσας, ὅ τι

τ' ἂν

τ' αὖ εἰ σὺ μεταξὺ ἀναγινώσκοντί σοι, τοῦτο δὴ σύμπαν ἀφθόνως ὥσπερ τι χρέος ἀπέστειλέ με. ἐγὼ δέ σοι σοῦ ἀπαιτήσαντος οὐχ ὑπερήμερος γέγονα τῆς προθεσμίας, τουτέστι τοῦ ἐνδεχομένου καιροῦ, οὐδέπω καὶ τήμερον. ὡς δέον, ἔτι τῶν δυσνοήτων καὶ δυσεφίκτων ἔπεσι τοιούτοις μαθὼν ἔχω, ἐκμαθεῖν σε τοῦτο καὶ ἐν τοσούτοις γε μησί, τηλικοῦτον χρόνον καὶ πόνον καταδήσαντα. σὺ μὲν οὖν ταύτης ἐμοὶ κοινωνήσεις τὸ λοιπὸν εἴτ' εὐπαιδίας εἴτε πολυπαιδίας, καὶ ἑκών γε εὖ οἶδ' ὅτι κοινωνήσεις. ἔγωγέ τοι τῶν κτημάτων τουτωνὶ προθύμως αὖ μεταδοίην ἀδελφῷ. τοιγαροῦν τὰ ἡμέτερα εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον ὅντινά πως ἕξειν μέλλει τὸν τρόπον. συμμαθηταὶ γοῦν ἡμεῖς τῆς παιδεύσεως ὀρεγόμενοι τῆς διγλώττου, πάντων μὲν τῶν ὑπαρχόντων ἀλλήλοις διατελοῦμεν μεταδιδόντες ἐν μέρει καὶ μεταλαμβάνοντες κατὰ τὴν ἐνδεχομένην χρείαν. μετὰ δὲ πάσης εὐγνωμοσύνης εὖ ποιοῦντες ἀλλήλους ἐκ τῶν ἐνόντων, καὶ ὑπ' ἀλλήλων αὖ εὖ πάσχοντες. μηδὲν ἀπολογιζόμενοι ἐν οἷς ἀλλήλους ὠφελήσομεν. μηδένα λόγον ποιούμενοι σμικρολόγως, οὔτε τῶν δεδομένων, οὔτε τῶν ἀπειλημμένων. μηδὲν εὐλαβούμενοι εἰσπράξεις ἢ εἰσφέρειν, ὡς ὅτι αὖ παράσχωμέν τε καὶ κομισώμεθα νῦν, τοῦτο πᾶν εἰς τὸ κοινὸν ἐσαῦθις ποιούμενον. οὕτω γὰρ οἶμαι ὑπαγορεύει τὸ δίκαιον τῆς ἀκεραίου φιλίας, ὑπὲρ τὴν ἐξήγησίν τε καὶ ἐφορείαν οἱ πάλαι σοφοὶ τῷ Διῒ καθιέρωσαν, φίλιον ἐπικαλοῦντες. ἐῶ νῦν μνημονεύειν τὰ τῆς συγγενείας δίκαια, καὶ τὰ τῆς ὁμωνυμίας τῆς ἐμφυλίου. οὐ γὰρ αὖ ἡγοίμην οὔτε τὸν ὁμόγνιον Δία, οὔτε τὸν πατρῷον τὸν τούτων ἐφορεύοντα τῶν οἰκειοτήτων, κρεῖττον ἔχειν τὸ θεῖον τοῦ τῆς φιλίας προστατεύοντος. σοὶ τοίνυν ἤδη, ὡς ὁρῶ, τῶν ἑλληνικῶν λόγων σπουδῇ προσεχομένῳ, καὶ οἱονεὶ προσεστηκότι, συνεπικεκυφέναι μὲ χρή. σὲ μέν τοι ἐν μέρει τῶν τοσούτων μοι μεταλαβεῖν ἐπιστροφὴν δεῖ καὶ μεριμνῶν οἰκονομικῶν, καὶ φιλοστόργως δὲ ἅμα ἐπιμελεῖσθαι

τῶν τέκνων ἐμῶν τε καὶ σῶν. ὥσπερ γὰρ ὁρᾶν μοι προσήκει ἐν τῇδε τῇ σπουδῇ πορρωτέρω που προβεβηκότι, ὅπως σε μὲν οὗτος ὁ μόχθος μὴ καταπονήσει λιπαρέστερον τοῖς βιβλίοις ἐπικύψαντα, καὶ τήνδε σοι τὴν ὁδὸν διερχομένῳ, τὰ τραχέα καὶ ἀνωμαλίζοντα καὶ τὰ δυσδιεξίτητα, ἐν οἷς αὐτὸς μέμνημαι πάλαι ἐνισχόμενος καὶ κακοπαθῶν, οὕτω τοι συνεπιληπτέον ἐστί σοι τῆς φροντίδος ἐμοὶ τῆς πατρικῆς καὶ τὴν περὶ τὸν οἶκον. καὶ μὴ πολυοπτέον τοσούτοις με λογισμοῖς φιλοσοφικοῖς τε ἅμα καὶ οἰκοδεσποτικοῖς ἀτεχνῶς ἀλληλομαχοῦσι τετρυχωμένον. καὶ γάρ τοι τοῦτο δὴ ὡς ἀληθῶς ἐστι φιλικόν, οὐκ ἀχθομένῳ μὲν ὑπὸ τοῦ πόνου τὸν φίλον συνεφάπτεσθαι τοῦ βάρους, καὶ ἄκροις τοῖς δακτύλοις (ὡς ἡ παροιμία φησὶ) προσθιγγάνειν τοῦ ἄχθους, ἢ ὅπως δήποτ' οὖν ἀπαλλάξαι τοῦ καθήκοντος. ἀφειδῶς δὲ καὶ εὐγνωμόνως καὶ μετὰ τοῦ βελτίστου συνειδότος συναίρεσθαι τὸν πόνον. τοῦτο δὴ ἐμοὶ δοκεῖ τοῦ γνωρίζοντος εἶναι τὴν πίστιν τῆς φιλίας ἀγαθήν. καὶ ἣν καὶ χρεὼς τούτου σὲ ἐμοὺς σύγε παῖδας εἰκότως ἂν διὰ μνήμης καὶ ἐπιμελείας ἔχοις οὐ τῆς τυχούσης. οἶσθα γὰρ δήπου ὡς ἄρα τοῦ γένει τοῦ τῶν Βουδαίων δύο γε μόνοι ἐκ πολλῶν ἀδελφῶν παιδοποιητικὴν ὡς ἂν εἴποι τις, ἐργαζόμεθα, ἐγώ τε καὶ Δράκων ὁ τῇ ἡλικίᾳ μέγιστος, ὥσπερ καὶ ὁ πατὴρ ἡμῶν ὁ πολύγονος, ἴδιον αὐτοῦ ὄνομα ἤδη κινδυνεύον ἀφανίζεσθαι, ἐπαναστῆσαι πάλιν αὖ εἰς τὸ φῶς καὶ πολλαπλασιάζειν οἷός τ' ἐγένετο. οὐκοῦν ἑαυτοῖς μὲν πράγματα πράττομεν ἡμεῖς οἱ παιδοτροφούμενοι, σύμπασι δὲ κοινῇ τοῖς συμφύλοις καὶ ὁμωνύμοις. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡμᾶς τούς γε τῆς παιδείας ἐφιεμένους, πόρρω βαίνειν προσήκει. ὥσπερ τε ὁ πατὴρ ὁ ἡμέτερος ἐγήγερκεν ὄνομα καὶ γένος, καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ὄντων ἐπανήγαγε μονονοὺκ ἤδη ἐξαληλιμμένον, (εἷς γὰρ αὐτὸς τῶν Βουδαίων ἀρρένων ὑπόλοιπος ἦν ὅσα κἀμὲ εἰδέναι) τοῦτό γε ἐκ τῶν πολλῶν ἐξαιρεῖν καὶ λαμπρὸν ποιεῖν ἀποπειρᾶσθαι.

πειρᾶσθαι, ἐν τούτῳ δὲ δὴ περὶ ἀγῶνι μόνοι τῶν ἀδελφῶν ἐγώ τε καὶ σὺ ἀγωνιεῖσθαι δοκοῦμεν. καὶ ἔγωγε ἐν τούτῳ πρότερος παρεῖναι εἰληχὼς, βοηθῆσαι τοὐμὸν μέρος ἐπανισαμένῳ περὶ ὀνόματι ἐπιχείρησα οὐ καταβεβλακευμένως, εἴτ' οὖν πρὸς τὸν πόνον ἀπελώτισε τὸ ἀποβεβηκὸς ἔργον, καὶ κατώρθωταί μοι τὸ ἐγχείρημα, εἴτε ὁ πολὺς ἐκεῖνος καὶ πόνος παντελὸς ἀπέτυχε τοῦ σκοποῦ. ἔδειξαν γὰρ αὖ τοῦτο αἱ δεινότητες τῶν ἀμφὶ λόγους ὄντων. εἰ καὶ ταῦτά ἐστιν ἢ ἤδη τῇ τύχῃ ἐστί, τῇ διαιτώσῃ τὰ κατὰ τοὺς ἀνθρώπους ὡς ἐπὶ τὸ πολύ. ἥτις πολλάκις καταδιαιτήσασα τῶν καλλίστων ἀγωνισαμένων τοὺς βραδεῖς καὶ χείρους ὡς νενικηκότας ἀνεῖπε. σὺ τοίνυν ἔλαχες δευτεραγωνιστεῖν. ὃς δὴ ἐλάττω μὲν ἔτη γεγονὼς, οὐχ ὅπως ἐμοῦ προαγωνισαμένου δεύτερος τῇ εὐφυΐᾳ, ἀλλ' οὐδὲ τῶν λοιπῶν ἡμῶν οὐδενὸς τυγχάνεις ὢν ἐλάττων. καὶ φύσει μὲν αὖ τις, ἀλλά σε ὦ λῷστε πρεσβείαν ποιεῖσθαι μᾶλλον προσήκει τῆς τῶν παίδων ἀγωγῆς, ὂν οὕτως πολύπαιδα, ἢ τοῖς συγγράμμασι τοῖς τῶν λογοποιῶν ἢ τῶν καλλιγραφικώτων τοσοῦτον χρόνον ἐνδιατρίψαι, τῇ γε τούτων καταλληλότητι ὥσπερ ἀνεὶ ταῖς τῶν σειρήνων ᾠδαῖς κατακηληθέντα, ταῖς ἐνιείσαις θέλκτρον τι παρακαθεκτικὸν τοῖς ἀναγινώσκουσι. τοῦτο γὰρ ὡς ἔοικεν ἐστὶν ὅ φασι λῆρον ληρεῖν. ἐπεί τοι καὶ ἡ ἀηδὼν αὐτὴ λέγεται, ἐπειδὰν περὶ τοὺς νεοττοὺς ἐνασχολῆται, οὐκέτι τὰς ᾠδὰς ἐκείνας τὰς δαιδαλοφώνους μελετᾶν. ἀλλὰ τί ἂν πράττοιμι. ἐμμανέστερον γὰρ ἦν οἷς ἀποδεχόμενος τοσοῦτον χρόνον διετέλεσα. πῶς γὰρ ἐν ἄλλοις μᾶλλον ἂν ἐνασμενίζειν δυναίμην. ἐναποψύξαι γοῦν δέδοκταί μοι καὶ ἐν τούτοις τοῖς ἐνστάθως προαιρεθεῖσι. ἄλλως τε ἐπειδὴ ἐν αὐτοῖς τὸ ἐφόδιον τοῦ τοῦ γήρως ἔφθην κατορωρυχώς. τῆς δὲ παίδων ἀγωγῆς ἐπιστροφὴν ποιοῦμαι ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τις ἕτερος τῶν μετρίων. μετριότητι μὲν οὖν συζῆν εἰωθὼς, καὶ φιλολογίᾳ σύντροφος, εἰκότως ἂν κἂν τούτοις τελοίην τὸ πεπρωμένον. καὶ μὴν ᾗ εἵμαρθαι μοι πέ-

 πεισμαι

πείθομαι πόῤῥω που τῆς πολυπραγμοσύνης περὶ τοὺς λόγους καταζῆν τοὺς σπουδαίους, καλῇ γε δὴ καὶ αὐτάρκει πενίᾳ ἐμφιλοσοφοῦντι. μὴ γένοιτο γὰρ ἡμῖν τῶν ἀναγκαίων τῶν τε καθ' ἡμέραν καὶ τῶν πρὸς τὸ ἐπιτήδευμα τοῦτο ἀπορεῖν, τοῖς τε ἐν εὐπορίᾳ ἀποκνηθεῖσι, καὶ τῶν σπαργάνων μὴ πειραθεῖσιν εὐπελοῦν. ἀμέλει καὶ τοῦτο ἔγωγε ἄδειαν ἔχειν μοι δοκῶ, τῆς προνοίας διδούσης τοῦτό τι μοι τὸ φρόνημα, οἷον καὶ ἀπολακτίζειν τὴν δύναμιν τῆς τύχης, τὴν καταχαριστικὴν ταυτανὶ τῶν περιεστῶν καὶ τῶν ἐνοχλούντων τοῖς φιλολόγοις. καὶ δὴ καὶ τὴν ἄγαν ἐνίων περιουσίαν, τήν τε τοῦ βίου πολυτέλειαν οὐ πάνυ τοι εὐδαιμονίζω. τίς γὰρ καὶ τῶν σπουδαίων δὴ καὶ τῶν ἀγαθῶν μή τι γε δὴ τῶν φλαύρων καὶ ἀδοκίμων, οὐκ εὐθὺς ὑπερρέοντος πλούτου πολλὰ χαίρειν τοῖς τε λόγοις τοῖς τε λογιωτάτοις τῶν ἀνθρώπων ἔφρασε. ὡς οὐ χρησιμεύουσαν δήπου τὴν φιλοσοφίαν τοῖς εὐπορεῖσθαι ἐναρχομένοις, ἢ ἔχουσάν γέ πως τὴν φιλοσοφίαν ἀπεσπασμένως τε καὶ ἀνθελκόντως τοῖς πλοῦσι τῶν κτημάτων. διόπερ τῆς εὐδαιμονίας ἐγγυτέρω εἶναι νομίζω τοὺς ὀλίγα μὲν κεκτημένους, καὶ σύμμετρα φιλοσοφίᾳ τῇ πολιτικῇ, αὐτοὺς δὲ ἐνευδαιμονοῦντας, μηδὲν παρ' ἀξίαν πράττοντας μηδὲ πάσχοντας παρὰ τὸ ἐνδεῖσθαι. ἴσμεν δὲ καὶ ἄλλως ἀγαπητέον ὂν τοῖς ἐπικεκλωσμένοις γινομένῳ εὐθὺς ἑκάστῳ ἀνθ' ἑκόντας ἀντ' ἄκοντας, ὁπηνίκα ὁ θεὸς ἔστι τῶν ἑαυτοῦ κύει ἀνδραπόδων, πασῶν τε τῶν μοιρῶν καὶ τῶν εἱμαρμένων κληρωτὴς αὐτοκράτωρ. καὶ οὐκ ἔστιν ὅστις τῶν ἀνθρώπων ἰδίαν ἐφ' ἑαυτοῦ μοῖραν ἔχει, κἂν τινες ἰσχυρίζωνται φάσκοντες τῶν εὐφυεστάτων ἕκαστον τὴν τύχην ἑαυτοῦ παρασκευάζειν. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τοῦ θείου ἐστὶ τὸ τῇ οἰκείᾳ τάξει ἕκαστον ἡμῶν προσκληροῦσθαι κατὰ τὴν εὐδοκίαν τὴν αὐτοῦ, ἴσως γοῦν καὶ τοῦτό πως ἐφ' ἡμῖν ἐστι, καὶ ἐπὶ τῇ φιλοσοφίᾳ, οὐ ἐγνωσμένως τε καὶ εὐκόσμως κατὰ χώραν μένειν τὴν τεταγμένην. ἐπεὶ ἀτακτοῦσι μέν γε παρὰ

τὸ εἱμαρμένον ἡμῖν ἄλλοτε βιαζόμενοι, τουτέστι παρὰ τὸ δεγνωσμένον ὑπὸ τῆς προνοίας τῆς ἐν οὐρανῷ. οὐ γὰρ ἐᾷ ὅπως ἀρέσκοιεν οἱ στρατιῶται τῷ στρατηγῷ, μὴ αὐτοὶ ἀρεσκόμενοι τοῖς ἐπιτάγμασιν αὐτοῦ, τοῖς τε κατὰ τὴν παράταξιν, καὶ τοῖς κατὰ τὴν παρεμβολὴν τὴν ποιουμένην τοῖς στρατοπέδοις. ἀλλὰ γὰρ ἴσως ταῦτα μείζω καὶ φιλοσοφικώτερα ἢ κατὰ τὴν ἐπιστολήν. νῦν δὲ ἤδη βαδιοῦμαι ἐπὶ τὸ τῆς ὑπονοίας τῆς σῆς. ἔφης γὰρ δεδοικέναι μή ποτε ἀντιγράψας καὶ ἀποκρινάμενος ἔτωγε ταῖς ἐπιστολαῖς σου, ἀποκναίω πλήθει ἢ ἀποκνῶ. δῆλον ὅτι δυσχεραίνοντά σε ἠσθημένος περὶ τοῦ ὀφλισκάνω ῥήματος, τοῦ πάλιν ἠρωτημένου ὑπὸ σοῦ ἐν τῇ ἑτέρᾳ ἐπιστολῇ τῇ ἐρωτηματώδει. οὐ γὰρ ἔστερξας οἷς ἡμεῖς ἀντεγράψαμεν διασαφοῦντες τὸ ῥῆμα. διὸ δὴ ἐπιστραφεὶς εἰς δέησιν, ἀξιοῖς καὶ παρακαλεῖς περὶ τῆς φιλολογίας τῆς κοινῆς, μηδὲ ἐνεῖναί με μηδὲν, μηδὲ καθυφεῖσθαι, μηδὲ κάμνειν ἀντιγράψαντα. εἰ δὲ τοῦτό σε αἴσθοιο, ἀπέστησαι αὐτίκα δὴ μάλα τῆς θερμῆς τῆς δὲ σπουδῆς τῆς περὶ τὰ ἑλληνικά. ἔφησθα γὰρ ὅτι ἐξεῖναί σοι χρεὼν ἀφελῶς τε καὶ ἐλευθέρως πάντα πρὸς φίλον εἰπεῖν καὶ παρ' αὐτοῦ αἰτεῖσθαι, ταύτην γοῦν τὴν ἐξουσίαν τῆς φιλίας ἐχούσης. καὶ καλῶς τοῦτό σύ γε καὶ ἐν δέοντι ἔφης. ἵνα δὲ μὴ ἐγκαλεῖν εἰς τὸ ὕστερον ἔχῃς μοι ὡσεὶ ἀποκόψαντι τὴν προθυμίαν σου τὴν εὐφυῆ καὶ καλὴν, ἰδοὺ δὴ ταύτην τὴν ἐξουσίαν περὶ ἐμοῦ δίδωμί σοι, ἐφ' ᾧ τε ἐξεῖναί σοι ἑκάστοτε ἐρωτᾶν τε καὶ ἐπερωτᾶν καὶ πάλιν προσεπερωτᾶν περὶ τῶν αὐτῶν εἰ οὕτω σοι δοκοίη. ἐμοὶ δ' αὖ πάλιν ταύτην τὴν ἀνάγκην ἐπιτάξομαι τὰ αὐτὰ εἰπεῖν τε καὶ ἐπειπεῖν καὶ πολλάκις προσεπειπεῖν. τοσοῦτον ἀποδέω τοῦ ἀπειπεῖν ἐν τῷ χαρίζεσθαί σοι, καὶ τῇ φιλίᾳ δίκαιον ἀπονέμειν. ἀπαλλάχθητι δὲ τοῦδε τοῦ φόβου, οὕτω τε περὶ τούτου τοῦ πράγματος φρόνει, ὡς ἐμοῦ οὐδέποτ' ἂν ἀπαγορεύσαντος οὐδὲ σοι ἀχθεσθέντος, ἐρομένῳ γε δὴ ἄξια τῆς ἀποκρίσεως. οὐ γὰρ ἂν

ἀπεδεξάμην τοὺς ἀμικρολογουμένους τε καὶ οὐκ εἰς δέον παρορῶντας. ἔνθα δὴ καὶ τοῦτο οὐκ ἂν εὐλαβοίμην ἐπαγγείλασθαι, ὥσπερεὶ ταύτῃ τῇ ἐπαγγελίᾳ διαφιλοτιμούμενος πρὸς τὸν φίλον τε καὶ ἀδελφόν, ὡς πολλῷ δυσπαρακριτώτερά μοι ταῦτα εἶναι τὰ ἁμαρτήματα τὰ παρὰ τοῖς λογογράφοις, ἢ ἃ περὶ τῶν λατινιστὶ συγγεγραμμένων πλήθει, εἰ μήπου τοῖς ἐσφαλμένοις τῶν βιβλιοτύπων ἢ αὐτῶν δὴ τῶν ἐπανορθωτῶν ἐντύχοις, οἷα πολλὰ ἐπιπολάζει ἐν ταῖς τῶν ἑλλήνων βίβλοις, ὡς δὴ καὶ ἐν ταῖς τῶν ῥωμαίων. ἴσθι οὖν ἀδελφὸν καὶ συμμαθητὴν εἰληχὼς συναρᾶσθαί σοι τὸν πόνον πρόθυμον καὶ εἰς τοῦτο εὐτρεπῆ. εἰς ἄκρον δὲ τῆς προαιρέσεως σου θεῷ ἢ ἐγγύς που ἀφιξόμενος. αὐτὸς γὰρ πρὸς τοὺς κεκρατηκέναι ἤδη τῶν δυσεφίκτων μοι δοκεῖν καὶ δυσχερῶν, προσφιλοπονήσω δὴ τούτοις τὸ ἀπὸ τοῦδε ἐπιμελέστερον διὰ σέ. θαυμάζεις τάχα που τὸ ἀλαζόνευμα τὸ ἐμόν, καθάπερεὶ ἐπαγγειλάμενος πάντα κατανενοηκέναι τὰ χαριέστατα τῆς ἐνηλωπίας τῆς τῶν λατινικῶν, αὐτοδίδακτόν τε σύ γε με εἰδὼς καὶ ὀψιμαθῆ. εἰ μέντοι τὸν νοῦν προσέχοις τῷ πράγματι, οὐδὲ μίαν ἂν οἶμαι ἀλαζονείαν καταγνοίης μου. πῶς γὰρ ἂν κομπάζειν ταῦτα καὶ μάτην ἐνδείκνυσθαι δοκοίην, ὁ περὶ τοὺς τοὺς λόγους ὑπὲρ εἴκοσιν ἔτη ἐνδιατρίψας, καὶ μικροῦ δεῖν τῇ σκέψει ταύτῃ προσπεφυκώς, ἀμελήσας τῶν ἄλλων. μεταξύ γε μόνον σχολακῶς ταῖς τῶν λατίνων βίβλοις. καίτοι γε καὶ ἄλλως τὸ ἐλευθεριάζειν καυχώμενον πρὸς ἄνδρα ἀδελφόν τε καὶ φίλον εὖ οἶδ' ὅτι, οὐδεὶς φθόνος. φέρε δὴ ὦ ἀδελφὲ ἀφειδῶς χρῶ τῷ ἀδελφῷ, ἐλευθερίως σοι καὶ ἐμποιηκὼς τὰ αὐτοῦ ἀνοίξαντι καὶ προχειρισαμένῳ. μέμνησο δὲ ὅμως μιμεῖσθαι τοὺς χρηστοὺς τῶν δανειστῶν, καὶ μὴ σκληροὺς ἀπαιτεῖν ἡμᾶς οἱονεὶ ὀφείλημα ὅτῳ ἂν προσκρούσῃς δυσνοήτῳ διορθούμενος τὰ τῶν παλαιῶν. οἱ γὰρ ἐπιεικεῖς δανεισταὶ οὐχ οὕτω ἑκάστοτε προσφέρονται τοῖς χρεωφειλέταις τοῖς

ἑαυτοῦ, ὡς τὸ χρέος τὸ αἰτηθὲν ἀμηγέπη ἐκτῖσαι, εἰ καὶ δι' οἷόν τ' ἢ ἐάν τι μή, ἀναγκάζειν. ἐνόρκῳ μέντοι πίστει ἴσθ' ὅτι ἐξεγγυήσει αὐτὸν ἀφιᾶσιν ἐν τῷ παρόντι. τοῦτο δὲ διαμαρτύρεσθαι οὐκ ἄτοπον ἡγοῦμαι. παρ' ὅσον οὐδὲν ἐνίᾳ τῶν ἐνδοξοτέρων συγγραφέων καὶ λογοποιῶν συνεστῶτα ἀξιώματα, ὡς παρὰ ῥωμαίοις οὕτω καὶ παρ' ἕλλησιν. ἔῤῥωσο, ἐν παρισίοις, ἰανουαρίου μηνὸς, ὃν πλούταρχος ποσειδεῶνα εἶναί φησι παρ' ἀττικοῖς, ἐν ἄλπῃ ἰωθὶ δήκα. ταύτην τὴν ἐπιστολὴν οὐκ ἐπιθήσω πρότερον πρὶν ἢ γνώριμόν τινα αὐτόθεν καὶ ἀξιόχρεων εὕρω.

ΒΟΥΔΑΪΟΣ ἰάνῳ λασκάρει τῷ ῥυνδακηνῷ εὖ πράττειν.

Πολλάκις θαυμάζειν σου ἐπέρχεταί μοι ὦ φίλη μοι κεφαλή. ἤτοι γὰρ ἀμνηστίας τινὸς οὐδέν τι φιλοπρεποῦς ἐπαιτιῷτ' ἄν σέ τις, ἢ ὄκνου γέ τινος ὑποψίας, ἀεὶ τὸ ἐγκείμενόν τι καὶ τὸ παραχρῆμα εἰς τὴν ἐπιοῦσαν καὶ τὸ ὕστερον ἐπαναβαλλομένου. οὐδὲν δὲ δὴ πέρα τούτου ἂν κατηγορῆσαί σου τολμῴην, ἐξητασμένου γε φίλου ἢ ἀνακεκριμένου πεπληροφορημένως. δῆλος ἔσῃ μὴ χεῖρόν τι δεινότερόν τι ἐμὲ πρὸς σοῦ ὑποδέχεσθαι, ὃν δὴ μέγα κῦδος ἀχαιῶν ἀποκαλεῖν εἴωθα. φέρε δὴ εἰ πρὸς Δία τὸν φίλιον ἐγγίνοιτο ἀγνωμοσύνης προσκαλεῖσθαι τῷ Βουδαίῳ τὸν Λάσκαριν, εἴ τις ἄλλος οὐδεὶς νῦν τῶν δικαίων τὸ δὲ ἔφορος, τίνος ἂν ἀφορμῆς τυχεῖν, ἢ ποίαν τινὰ ἀπολογίαν ἐνστήσασθαι ἂν οἴει. θαυμάζω δ' ἔγωγε ὅτι ποτὲ ὁ Δημοσθένης ὁ σὸς, εἰ νῦν σοι συνὼν ἐκ τῶν ὑπογείων διαναστείη, ἀντειπεῖν ἂν ἔχοι μὴ οὐ δεῖν τὴν δίκην σε ταύτην ὀφλεῖν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν δεινὰ παθεῖν ἡμᾶς ἀποφαίνοιτο ὁ δικάζων ἐκεῖνος, εἰ οὐδὲ μιᾶς ἐπιστολῆς ἀξιωθῆναι ὑπὸ σοῦ φανείημεν ἐξ ὅτου δὴ αὐτὸς ἠξίωσαι τιμῆς οὐ τῆς τυχούσης ὑπὸ τοῦ ἰσοθέου. τί δῆτ' ὦ ζεῦ καὶ λῷστε, τί εἰπεῖν ἂν ἔ-

χοις

ὅπως μὴ λάθῃς σεαυτὸν ὦ δαιμόνιε ἀνήκεστόν τι πλημμελήσας εἰς ἄνδρα θεμιτὸν ἐμὲ καὶ οὐχ ὡς ἂν τύχοι ὀργιζόμενον, οὐδὲ ἣν ἂν τύχῃ πρόφασιν καταπλαττόμενον. εἶτα γὰρ δήπου ὡς πᾶσι σχεδὸν τοῖς τῶν ἑλλήνων παισί, δι' οἷα τὸν λάσκαριν αὐτὸς προσπεπόνθειν πάλαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὅσῳ τοῦτό τε διαγνώσκειν καὶ καθιστᾶν ἔοικε μοι σοι, ἐν τούτῳ οὐ μνησικακοῦν τι τῶν παρεληλυθότων, ἀξιῶ καὶ τὴν φιλίαν τοῦ οὕτω πως ἀπειρημένην, τυγχάνειν τῶν δικαίων, ἵνα γοῦν καὶ τῆσδε τῆς σῆς εὐτυχίας ἀπολαύσω μεταξὺ σκεπτομένου σου. ὁ μὲν οὖν τὴν ἐπιστολὴν σοι ἀποδοὺς χρυσοφόρος ἐστιν ὁ λογγόλιος, ἀνὴρ ἠγαπημένος ἐμοί. οὗτος λατινιστὶ ἀκριβῶς πεπαιδευμένος, προσέτι καὶ τῆς ἑλληνικῆς παιδείας ἥπτεται οὐκ ἀκροθιγῶς, ὥς γε ἀκηκοὼς εἰμὶ τῶν ὡμιληκότων αὐτῷ. ὃς καθότι ἔοικε βέλτιον ἂν σὺ καὶ ἀγχινούστερον κατανοήσειας ὁπόσου τύχοι σοι ἀπαντῶν. γευσάμενος δὲ ὅσον τῆς εὐγλωττίας τῆς ἑλλήνων, οὕτως ἀπλήστως ἔχειν ἔφη, ὥστε ἐμφορεῖσθαι ἀθρόως τῶν ἡμῖν τοῖς ἐν ἄστει ταύτης οὐκ ἐγὼ, ὀξύχλει τε καὶ προήχει αὐτό σε ὀρέγεσθαι, ἵνα δὴ ὁ γυμνάσιον τῶν ἐπηλύδων ἑλλήνων κατακορέσειας ἂν αὐτοῦ τὴν ἐπιθυμίαν οἷόν τ' εἴη. ἐρρῶσθαί σε ἡμῖν φράσας, οἷς οἰκουρεῖς τε ἐπάναγκες, καὶ παιδείᾳ δὲ ὁπωσδήποτε στέρξαι, καὶ τὸ δὴ οἰκειότατον, αὐτὸ διδάκτως, ὡς οἶσθα σύ. τοῦτο δὲ διαγνοὺς, καὶ ἀφορμῆς τινὸς τυχὼν, τῶν προσηκόντων μὲν αὐτῷ καὶ φίλων ἐπιλαμβανομένων, λόγον οὐκ ἔχει, ἐδεῖτο δὲ μου ἤδη συσκευασάμενος τὰ ἑαυτοῦ, συστῆσαί οἱ τὸν ἐλλογιμώτατον τῶν ἑλλήνων, λάσκαριν φησὶ τὸν σὸν φίλον (οὕτω γὰρ ὁ λόγος ἔχει) τά τε ἄλλα πολὺ ἰσχύοντα ἐν ῥώμῃ, καὶ δὴ καὶ διοικούμενον τὰ περὶ τῶν λόγων, καὶ τῆς παιδείας ἐπιμέλειαν τὴν ἀρχαίαν. αὐτοῦ γοῦν ἐξηγουμένου τὸ γυμνάσιον ἐπιτετάχθαι τὸ ἑλληνικὸν καὶ περιβόητον ὄν. εἰ μὲν οὖν ὦ φιλότης ὁ αὐτὸς ὢν νῦν τυγχάνεις τῷ πάλαι μοι δο-

κοινῇ καὶ ἀκριβῶς δὲ ἐγνωσμένῳ, τούτῳ τῷ φιλομαθεῖ, ἐρωτηματικῶς πῶς ἔχοντι περὶ τὴν παιδείαν τὴν καλλίστην, ὥσπερεὶ διψωμένην αὐτοῦ, ἐπιδέξιος εἶ βοηθήσειν, μάλιστα μὲν τοῦ τρόπου τοῦ σοῦ ἕνεκα, πάσης τῆς ἀρεσκείας τε καὶ εὐνοίας εἰς πάντας τοὺς φιλολόγους προαιρετικοῦ, ἔπειτα δὲ καὶ δι' ἐμέ, ᾧ δὴ κεχαρισμένον τι ποιεῖν ὁπωσποτ' ἂν προέλοιο. δοκεῖς δέ μοι κἂν ζῶν ἅψασθαι οἱ τοῦ πόνου τοῦ ὑπὸ σχολὴν ἀνάγκης ἐν πολλῇ ἀσχολίᾳ, ὅς γε καὶ τοῖς ἐπικεκυφόσι τῶν σπουδαίων συνάρχεσθαι τῶν βαρέων καὶ δυσχερῶν τὴν ἐπιχείρησιν αὐθαιρέτως εἴωθας. ἄξιος δὲ δὴ τῆς βοηθείας οὗτος τυγχάνειν εἶναί μοι δοκεῖ, ὁ ἐνθένδε τὴν παιδείαν μέχρι τῆς Ῥώμης μετιών. γένοιτο μόνον αὐτῷ φανῆναί σοι τοιούτῳ, οἷος ἂν σύ γε τῇ φύσει ῥᾳδίως ἀρέσκοιο. ἐπὶ τούτῳ γε δὴ ἐγγυᾶσθαι τὴν σήν, καὶ πάντων τῶν φίλων μου βοήθειαν. οὐκ ἂν εὐλαβοίμην ἔγωγε. προσειπέ μοι τὸν πρεσβευτὴν ἡμῶν Βαρμαῖ, τὸν βασιλικὸν δικαιολόγον ἐν τῇ βουλῇ τῇ ἀνωτάτῳ, εἰ ἄρα γ' ἔτι αὐτόθι ἔσται πού τὴν του κομισαμένου. ἄνδρα μὲν αὐτὸν χαρίεντά τε καὶ φιλομαθῆ ἐν τοῖς πάνυ τοῖς γε εἰς τὴν αὐτὴν τάξιν τελοῦσι. ὅτου δὴ ἕνεκα προσοικειοῦσθαί σοι τοῦτον καὶ προφιλιοῦσθαι ἡγοῦμαι μεταξὺ πρεσβεύοντα. τὸ τοίνυν τελευταῖον εἴ τι σοι μέλει τῶν ἐμῶν, ἴσθι ἐμὲ ἀπὸ τῆς ὑγιείας μὲν οὐκ εὖ, ἀπὸ δὲ τῆς διανοίας οὐ κακῶς διακείμενον. παιδοποιητικήν τε καὶ παιδευτικὴν ὀξίτου ἐργαζόμενον. προσαγορεύει σε δι' ἐμοῦ Φραγκίσκος ὁ Δηλοΐνος, ἀνὴρ σοι πάλαι προσφιλὴς καὶ δεδοκιμασμένος, ἐμοὶ δὲ ἡμιόλιος φίλος. ἔρρωσο, καὶ διατέλει ἡμᾶς στέργων, ἐν Παρισίοις ἑκατομβαιῶνος μηνὸς τῇ δεκάτῃ ἱσταμένου πρὸ μιᾶς τῆς τροπῆς τῆς ἡλιακῆς.

Γυλιέλμος Βουδαῖος Κρόκῳ εὖ πράττειν.

Μέλλεις μὲν ὦ Κρόκε ἀμφὶ τὰ τῶν ἑλλήνων οὐ μετρίας ἐπιδώσειν, ὅς δὲ πρὸς ἄνδρα λατῖνον ἐμὲ λατῖνος ὢν

αὐτὸς,

αὐτὸς, ἑλληνίζειν προῄρησαι τῷ λόγῳ, γενναίως δὴ καὶ ἀξιεπαίνως. ὅτι μέν τοι τῆς φιλίας ἡμῶν τῆς παλαιᾶς ἐμνήσθης, δυσφορεῖν τε ἔοικας τὰ ἔσχατα φερόμενος τῆς οἰκειότητος νῦν παρ' ἐμοί, τῶν πρωτείων γε τυγχάνειν σοι προσῆκον οὐ συνοῖδα ἐμαυτῷ τὴν αἰτίαν τοῦ ἐγκλήματος. μνημόσυνον μέν τοι παρέχεσθαί σε χρὴ καὶ γνώρισμα οὐκ ἀμυδρὸν τῆς ὁμιλίας ἡμῶν. καὶ γὰρ τοῦ Κρόκου ὀνόματος, ὥς γε μοὶ γνωρίμου ἀνδρὸς καὶ οἰκείως ἔχοντος, οὐ πάνυ τι τό γε νῦν ἔξω μέμνημαι. οὐ μὴν τούτου γε ἕνεκα δυσαρέστως σε δεῖ διακεῖσθαι ἢ ὅπως δὴ αἰτιᾶσθαι, οὐδέ τινι φθονῆσαι τῶν ὑμεδαπῶν, οὓς ἡδέως τε ἀσπάζομαι δι' ἐπιστολῶν καὶ διὰ τιμῆς ἄγω, εἰκότως. ἄνδρες γάρ εἰσιν ἐκεῖνοι, ἐμοί τε καὶ πολλοῖς τῶν ἐμοῦ διαφερόντων σοφίᾳ, κεχαρισμένοι. σοὶ γε μὴν ἔνεστι τῶν ὁμοίων αὐτοῖς παρ' ἐμοῦ τυχεῖν ἢν σοι τοῦτ' ἐπιμελὲς ᾖ. φέρε δὴ προσεμφερῆ σε τούτοις τοῖς Βρεττανοῖς παρέχου τοῖς σοῖς, ἵνα σέ τε ἀξιοθαύμαστον, κἀγώ σοι ἴσα καὶ τούτοις φιλικῶς προσοίσομαι. ἴσθι μὲν δὴ τῇ ἐπιστολῇ ἄνδρα προκαλεσάμενος οὐκ ἀηδῶς ἀντεξιοῦντά σοι, εἴπερ σοι τοῦτο καταθύμιον ἑλληνιστὶ ἀλλήλοις ἀντεπιστέλλειν ἡμᾶς. ἥσομαι γὰρ καὶ ταύτῃ τῇ γλώσσῃ τὴν φιλοπονίαν ἀσκῶν. ἔρρωσο, καὶ τῶν ἐνδόξων τούτων καὶ λογίων τῶν αὐτόθι, τοὺς σοι φιλτάτους πρόσειπέ μοι. ἐν Παρισίοις Νοβεμβρίου τρίτῃ ἱσταμένου τῆς νεκύας τῇ ὑστεραίᾳ,

Γυλιέλμος Βουδαῖος Χριστοφόρῳ Λογγολίῳ εὖ πράττειν.

Κομισάμενός σου τὴν ἐπιστολὴν δευτέρᾳ τούτου τοῦ μηνὸς ἱσταμένου. ἐπιδόντος σου τῶν ἀπὸ τῆς οἰκίας κοινοβιάρχου τοῦ Βαρτολίνου, νεανίσκου γ' ἐμοὶ δοκεῖν ἀξιοθαυμάστου τῆς εὐνοίας ἕνεκα τῆς τε πρὸς σε καὶ τοὺς ἄλλους πεπαιδευμένους. ταύτην δὲ τὴν ἐπιστολὴν ἡδέως προ-

τὸμ ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἐπιπλεῖστόν τε καὶ προσεπιπλεῖστον. εἶτ' ἠρέμα δὴ ἀνέγνωμ, τοῦτο μὲν, τοῖς γράμμασιμ ἐνασμενίζωμ τοῖς σοῖς καὶ ταῦτα ἑλληνιστὶ φθεγγομένοις, τοῦτο δὲ γλιχόμενος μανθάνειμ τὰ περὶ σοῦ. οὐ μέντοι οἴκοι ἂμ τὴν ἐπιστολὴν ἐδεξάμην, ἀνὰ δὲ τὸ ἄστυ σπεύδοντί μοι παρεδόθη, ὅσομ τε οὐδέπω εἰς ἔπαυλιμ ἐξιόντι. ἐπεὶ παραυτίκ' ἂν ἐγὼ ὑφ' ἡδονῆς ἀνεπτέσειλα. οὐ γὰρ ἠνεσχόμην μὴ οὐχί σε τοῖς ἴσοις γοῦν γράμμασι παραυτόθεμ ἀμείβεσθαι, τόν γε προκαλούμενομ ἐμὲ εἰς τουτὶ τὸ πεδίον οὐ δυσπλατώτερομ ὥς γέ μοι δοκεῖ. δι' ἐνάτης δὲ δὴ ἡμέρας εἰς πόλιμ ἐπανιὼμ, τάτε οἴκοι διαθέμενος, καὶ τῶν παρέργων ἀπαλλαγεὶς, πρὸς τοῖς λόγοις αὖ ἠρξάμην εἶναι πάλιμ. καὶ τὸ μὲν πρῶτομ σχολὴν ἤδη μοι ἄγοντι, ὅτου τε ἀρξαίμην σκεπτομένῳ, τὰ γράμματά σου πάλιμ ἀναλέξασθαί μοι ἐπῆλθομ, συνηδόμην γε σοὶ εὐθὺς τῆς σπουδῆς τῆσδε ἀναγνοὺς, καὶ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἄγαμ ἐν παιδείᾳ τῇ ἑλληνικῇ. πῶς γὰρ οὐκ ἂν συνεχαιρομ, ὅς γε σοὶ τῆς προαιρέσεως ταύτης ἐξηγητὴς, σύμβουλος, συναινέτης ἐγενόμην, καὶ δὴ καὶ ἐνθένδε ἀπελθόντι συστατικὴν ἐπιστολὴν ἐχαρισάμην πρὸς ἄνδρα ᾧ μάλιστα συσταθῆναι σὺ ἐπεθύμεις. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῦτο προσθείην ἂν (ἀπείη δὲ φθόνος) ὅς γε τοῦ τὴν γνησίαν τῶν γραμμάτων σπουδὴν ἐλευθεροπρεπῶς τε καὶ ὁλοσχερῶς ἐκπονεῖμ, καθηγητὴς τοῖς σπουδαίοις τοῖς γ' ἐνταῦθα γέγονα. καλοῦ τε τοῦ ἐπιτηδεύματος τοῖς Κελτοῖς τοῖς κατ' ἐμὲ κατῆρξα. οὗ δὴ ἕνεκά τις ὑπάρξειμ εἰς τοὐπίσω προσδοκῴημ ἄμ, εἴτε τῶν ἀποδεχομένωμ τὰ αὐτῇ ἐπιτύχοιμ ἄμ. ἀλλ' ἔγωγε μὲν ὁρῶ τὴν παιδείαν ἐξ ἴσου σχεδὸν σοί τε κἀμοὶ τὸ περισπούδαστομ. ἀμέλει τὸ ἐς ἐμὲ, οὐδενὶ οὐδὲν ἄλλο παραχωρήσαιμι, οὐδ' ὑφείμην ἂμ οὐδὲν οὐδενὶ τῶν σπουδαστῶμ, τοῦ μὴ οὐχὶ ἀτεχνῶς τε καὶ ἀφειδῶς τούτῳ τῷ πράγματι αὐτὸς προστετηκέναι δοκεῖμ, ἀναπεπταστότερόν τε ἢ τῇ μοι γεγαμημένῃ συμβιῶναι καίπερ κεχαρισμένῃ. σὺ μέντοι μέγαμ τε πόνομ ἄρασθαι

φὴς,

φὴς, λιπαρῆ τε σπουδὴν ἐπιτετηδευκέναι, σκοπῶν καὶ μεριμνῶν ὅπως χρόνῳ μὲν ὑστερήσας, ἐπιμελείᾳ δὲ χρησάμενος ὑπερμεγέθει, τοὺς προλαβόντας ὅσον αὐτίκα καταλήψῃ. εὖγε τῆς προαιρέσεως τῆς σῆς ὦ φίλε, γενναίας τε καὶ ἀξιεπαίνου. καί τοι τούτῳ γε αὖ τῷ λόγῳ ἴσθι σὺ τὴν ἐμὴν σπουδὴν ἐπιεικῶς ἐπιτετακώς, οἶδα γὰρ οἷ κινδύνου καθέστηκα τοῦ γε δὴ ἀντεπιθυμοῦντός μοι τῆς ἐρωμένης ἐμῆς, ἐφ᾽ ᾗπερ ἐν τῷ πρόσθεν χρόνῳ ἀγάλλεσθαι λίαν καὶ οὐ μέτρια φρονεῖν ἐδόκουν. τί δέ; ἔστιν ὅς τις οὐκ ἂν συμφορὰν ὡς μεγίστην τὸ πρᾶγμα τοῦτο ποιοῖτο, τῆς εὐκλείας ἀφῃρῆσθαι νυνὶ σχεδὸν τι παρηκμακὼς, ὑπ᾽ ἀνδρὸς νεοφανοῦς, ἣν ἔτη τοσαῦτα ἀναμφισβητήτως ἐκαρπωσάμην; οὐ μὴν δὴ, ὥσπερ οἱ γενναιότατοι τῶν ἀθλητῶν τὴν νίκην οὐκ ἂν ἥδιστα ἀνῃρημένοι, μηδενὸς αὐτοῖς τότ᾽ ἀνταιρομένου ἐνδείᾳ τῶν ἀντιπάλων, ἐπεί τοι τὴν δύναμιν εὐκταιότερόν ἐστιν ὁπωσδήποτε ἐνδείκνυσθαι, ἢ τοῦ γε σταδίου λειπανδροῦντος ἀνιδρωτὶ τὸ ἆθλον φέρεσθαι ὡσανεὶ ἐγκαταλελειμμένον. καὶ οἱ νεανικοὶ δὲ ἀγωνισταὶ καὶ δεινοὶ πληθύοντος τοῦ σταδίου φαιδρότερον δήπου διάκεινται, ὡς ἐνόν γε τότε αὐτοῖς τὴν ἰσχὺν ἔμπροσθεν ἐκπεπονημένην ἀσκεῖν. οὕτω δῆτοι καὶ αὐτὸς ἐμαυτῷ συνοίδαμαι οὐκ ὀλίγους νυνὶ μαθὼν εἰς ἐκεῖνο τὸ πέρας κατὰ σπουδὴν ἱεμένους, ὅπερ ἔγωγε ἐφικέσθαι, ὡς οὐκ οἶδ᾽ εἴ τις ἄλλος τῶν ἐφ᾽ ἡμῶν, ὑπερεπεθύμησα. σύ γε μὴν ὁ δρομαῖος, ἄλλοι τε τινὲς τῶν ἐνθάδε, περὶ τῶν ἐγκυκλίων δηλαδὴ οὐ μετρίως ἐχόντων ἐκθέοντες, τὴν σπουδήν γε τὴν ἐμὴν τῷ ὄντι παροξύνετε, δεδιότος δήπου μὴ παρηκολουθηκότων πόρρωθ᾽ ὑμῶν, βραδυτῆτα πολλὴν ὄφλω, ὅγε πρότερον αὐτὸς τῶν ὀξέων εἶναι καὶ πρωτευόντων δόξας. οὐ γὰρ ἂν οἶμαι καταλάβοιτέ με δραμόντες, μὴ οὐχὶ αὐτίκα δὴ μάλα μετ᾽ αἰσχύνης ἂν ἀπολιπόντες. ὅμως μέντοι οὐκ ἀγνοεῖν ὑμᾶς δεῖ, μέγα τι μεταίχμιον εἶναι τὸ διὰ μέσου, ὅπερ ὑμῖν διανυτέον ἐστὶν,

ἔγε οὖν δὴ εὐθὺ δραμεῖν τοῦ τέρματος ἀπὸ τῆς βαλβῖδος ἐγνώκατε, παρὰ πόδας δήπουθεν ἀκολουθοῦντες ἐμοί· ἀλλὰ τῇ φύσει τις ἂν ὑμῶν, ὅτι οὐκ ἂν ἀναδύοιτο κατ᾽ ἴχνος σοι κατακολουθεῖν, ὅς γε οὐδενὸς ἀκούσας διδασκάλου, οὐδενί τε οὐδέπω τε παραπλησιακῶς τὴν ὁπωσοῦν ἐμπειρίαν, ἅπτεσθαι δὴ τῆσδε κᾀκεῖσε ὑπὸ τῆς προθυμίας, καὶ πολυπονοῦντι ἐοικώς, βραδέως ἄρα ὢν τὴν δὴ διὰ μέσου ἐφικέσθαι, μήτι δὴ τὴν ἐσχάτων ἠδυνήθης. ἡμεῖς δὲ οἱ εἰς τοῦ διδασκάλου φοιτῶντες, ἢ ἄλλως γέ πως τυχόντος καθηγεμόνος, τήν τε τῆς παιδείας μέθοδον ἀνύοντες οὐ κατὰ πόδας βάσιν, οὐδέ γε ὁπωσδὴ καὶ τυχόντως ἐπιδιδόντες, ἀλλὰ κατὰ τάξιν μὲν, ἀθρόως δὲ τὰ ἐφεξῆς μετιόντες ἀλλήλοις ἐχόμενα, πῶς οὐκ ἂν τὸ πλεῖστον τοῦ χρόνου τε καὶ πόνου κερδήσαιμεν, ἐν οἷς σύ γε μονάζων δεινῶς ἐκακοπάθεις, οὐχ ὅπως τῶν ἡγουμένων, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφιλοπονούντων ἀμοιρῶν. οἴμοι κακοδαίμων, οἵαν λῆξιν ἐγὼ περὶ τὰ τῆς φιλολογίας εἴληχα; σὺ μὲν γὰρ πρὸς τὸ διαφέρειν μου τῇ εὐφυΐᾳ, καὶ τοῦτο δὴ πλεονεκτεῖς πάντων ἡμῶν τῶν ἐνθάδε, ὅτι τῶν καθηγησαμένων εὐπορεῖς, καὶ τῶν συνασκησαμένων δέ σοι τὰ παρὰ τοῖς παλαιοῖς σοφοῖς. βιβλίων τε τῶν βελτίστων τυχὼν κατὰ γνώμην, μηδὲν μηδέπω καταδεὴς μήδ᾽ ὑποδεὴς γεγονώς, ὥς γε λόγος νῦν ἐνταῦθα. ἐμὲ δὲ, τῶν μὲν καθημέραν καὶ τῶν πρὸς τὴν χορηγίαν τήνδε τὴν εἰς φιλολογίαν, ἴσως ἂν εὐπορῆσαί που δοκοῦντα, τἄλλα γε ἡ τύχη ἠλάττωσε καὶ τοῦ καιροῦ ἡ κατάστασις, ἀπορούμενον δήπουθεν πρῶτον μὲν, βιβλίων, εἶτα διδασκάλων, πρὸς δὲ, καὶ συμμαθητῶν πάντων, ὃ δὴ μέγιστον. ἐῶ δὲ λέγειν πολλάκις μου ἀπεσχηκότας τὴν ὁρμὴν τοὺς ἰατροὺς, ἐξώλειαν ἐπαπειλοῦντας εἰ μὴ παραχρῆμα μεταθησοίμην τὴν δίαιταν, καὶ τῆς βίβλου ἀφεξοίμην. ἐῶ; τὴν δὲ δὴ νόσον ἐκείνην, ὡς ἂν εἴποι τις, ἐμοὶ συγγενῆ, συχνά μοι πάνυ πράγματα καὶ συνεχῆ παρασχοῦσαν, πῶς οἴει ἀνακόψαι με τῆς ὁρμῆς

καὶ

καὶ ἀπαιτεῖσθαι, ὅσον οὔπω οἰόμενον διαπαντὸς τεθνήξεσθαι;
Τί δαί; τὸν φίλον καὶ προσήκοντα σὺ παῦσαί με ἐπιχειροῦν-
τας τῆς ἑλληνικῶν λόγων σπουδῆς, οὐδὲν πλέον ἕξειν με φάσκον-
τας ἀπὸ τῆς γνώσεως αὐτῆς, ὁπηνίκα ἐν τοῖς κελτοῖς οὐδέποτε
τούτων οὐδεὶς λόγος ἔσεσθαι μέλλοι, οὐδὲν ἐμποδὼν οἴει γενή-
σεσθαι; τὰ τοίνυν τούτου τοῦ ἀγροίκου περὶ ἐμὲ, διαφερόντως ἐμοί
τι καὶ τοι εἶχον. εἰς δὲ τὰ μετὰ ταῦτα σκοπουμένῳ, ἐν τούτῳ
σχεδὸν καθεστῶτα δοκοίη ἄν. καὶ γάρ τοι αὐτὸς δοκεῖν εἶναί τις
φθάσας τοῖς πολίταις τοῖς ἐμοῖς ἐπὶ τῇ τῶν ἑλληνικῶν λό-
γων ὁποιασοῦν ἐπιστήμῃ, ὥσπερ οὐκ ἐσθ' ὅπως εἴθ' ὑπὸ σοῦ
ποτὲ παρευδοκιμούμενος, εἴθ' ὑπό του τῶν εἰσάγων ἐπὶ τῷ
ἐπιχειρήματι τούτῳ γνωρίμων, οὐκ ἂν ἀμαθίαν ὄφλοιμι, οὕ-
τω τοι καὶ σὺ κινδυνεύεις που τῶν σεμνολόγων ἀκούειν εἶναι
καὶ μικρόν τι πρὸς, εἰ μὴ δὴ ἔτοιο τεῖον δεῖγμά τι καὶ γνώ-
ρισμα ἐκδιδοίης παιδεύσεως οὐ τῆς τυχούσης. τοῦτο γὰρ πρὶν ἐς
ἐπίδοξος εἶ, ἐκδοθέντος οὐκ οἶδ' ὅπως τοῦ λόγου ἀνὰ πᾶσαν τὴν
πόλιν τὴν ἡμετέραν. ἄλλως τε καὶ διὰ στόματος ὢν τῇ πόλει
ἐπὶ τῇ ἀκαδημίᾳ τεθρυλλημένῃ καὶ μεγίστῃ περί σου ἐλπίδι
οὐκ οἶδ' ὅπως ἐγκεχορημένῃ, κατανοεῖς εὖ οἶδ' ὅτι οὐ καλῶς οὐδ' εὐ-
δοκίμως ἂν ἀπαλλάξας τῆς τῶν ἡμετέρων περί σου ὑπολή-
ψεως, μὴ οὐχὶ αὐτὸς δημιουργήσας τι φιλοπόνημα εἰς τὸ κοινὸν
κριτήριον οὐκ εἰς μακρὰν παριστῶν. ἔγωγέ τοι καὶ ταῖς κατ' οἰ-
κονομίαν φροντίσιν ἀπησχολημένος τοῦτ' ἔτος ἤδη δεύτερον, ὁπό-
σῳ σὺ ὁ εὐτυχὴς προσκειμένως ὡς ᾐσθόμην, τῶν γραμμάτων
τούτων μεταπεπόνησαι, ὅμως μέντοι ἐπὶ τὰς πάλαι φροντί-
δας καθάπερ εἰς τὰς παλαιὰς φάτνας τὸ λεγόμενον, καὶ
τὴν ἄγαν σπουδὴν ἐπάνειμι, ἐπὰν περὶ τοῦτο ἐγχωρήσῃ, καθότι
γε δὴ ἀπὸ τῆς εὐημερίας τῆς τύχης ἐς ἀεὶ ἀφεῖσθαί μοι ἐξέσται τῆς
οἴκοι ἐπιστασίας, ἢ ὁπηνίκ' ἄν τε τις ἂν εἶναι τῶν ἐπὶ τὸν λόγον τοῦ-
τον ἐπιβαλλόντων. ἀντὶ πάντων γε μὴν τῶν πόνων ἐμῶν,

τῶν

τῶν τε οἰκουμένων καὶ τῶν εἰσαῦθις, δεξαίμην ἂν ἀσμένως, οὐκ
ἐλάττω που δόξαν οἰκουρῶν αὐτὸς εὑρέσθαι, τῶν ἀπὸ τῆς πα-
τρίδος ἀποδημησάντων, καὶ τοῖς ὀνομαστοτάτοις τῶν ἑλλήνων ἐπε-
ξενωμένων, ἐνδόξοις τε πόλεσι διελθόντων ἃς ἂν οἰκείως ἔχειν
μάλιστα πρὸς τὰ μαθήματα εἰδῶσι. τὰ μὲν δὴ ἀμφὶ τοὺς λόγους
τουτουσί, ἄνωθεν μὲν ἄρα διαπονούμενος ὡς οἷόν τε μάλιστα, ἄν
τ' ἀτυχῶς ἄν τ' ἐπιτυχῶς, φιλοτιμησάμενος δὲ πρὸς οὐδένα,
οὐκ ὄντος δήπουθεν ἐφαμίλλου τοῦ ἀγῶνος τουδὶ τηνικαῦτα
παρ' ἡμῖν, τὰ πρὸ τούτου ὑπερφιλοτίμως διαγωνιεῖσθαι δοκῶ
μοι, ὡς δὴ ἀντεξετασθησόμενος ἤδη πρὸς ὑμᾶς τοσούτους ἢ
ἡλικούτους γε ἄνδρας, ἀναμίλλους δὴ ἐξαίφνης μοι φανέντας
πολυκρότου νῦν ἀγῶνος. καὶ μὴν καὶ ἔγωγε τοσαύτην σπου-
δὴν ἐνθυμούμενος σοῦ τε καὶ τινῶν ἄλλων τῶν ἐνταῦθα ἐλ-
λωνιζόντων, ὀλίγου δέω ἡγεῖσθαι αὐτὸς ἐπ' ἐμαυτοῦ λογιζό-
μενος, ὡς ἄρα ποτὲ κατ' ἐμοῦ συγκρότημά τι συστάντες πε-
ποίησθε, ἁμιλλώμενοί μοι δῆθεν περὶ τῆς ὁπωσοῦν δή ποτε δό-
ξης, μὴ γὰρ δὴ βασκαίνοντές μοι καλλίστης προαιρέσεως. τάχα
τοίνυν σὺ ταύτην τὴν ἅμιλλαν αὐτὸς κατὰ σαυτὸν μεμελέ-
τηκας, περιττῇ γε τῇ φύσει σου πεποιθώς, καὶ τοῦ ὑπερβάλ-
λοντι τῆς σπουδῆς. ἅμα δὲ καὶ τῇ τῶν αὐτόθι διδαξόντων ῥᾳδι-
ουργίᾳ, ὧν ὑπὲρ σὺ ὁσημέραι ἀκροώμενός τε καὶ κατὰ γνώμην
αὐτοῖς ἐντυχὼν, τί οὐκ ἂν κατορθώσαις. ὡς μὲν οὖν ἐγὼ τὰ κα-
θ' ὑμᾶς συνιεὶς καὶ λογιζόμενος, ἐστήξειν ὅμως ὀρθῶς καὶ βε-
βαίως πέπεισμαι ἀνταγωνιζομένων ὑμῶν, οὐκ ἂν εἴποιμι. οὐ
γάρ τοι τοῦτό τε πρὸς αἰδοῦς ὅσιν ἑαυτὸν ἐγνωκότος. ὡς δὲ προ-
θύμως ὁμόσε χωρήσω τῷ ἐπιχειροῦσιν ὑμῖν, οὐδὲν οὐδ' ἀθυμή-
σας οὐδ' ἀποκάμνων, οὐδὲ δὴ παραιτούμενος ἄχρι τοῦ καὶ περὶ
τῶν ἐσχάτων ἀποπειρᾶσθαι, εἴπερ οὐκ ἂν ἀπολαβοίμην. τῶν δὲ
δὴ κρατίστων ἴσως καὶ ἐπηκόων ἔργον ἔσται ἀνθρώπων, ὑπο-
δοῦναί τε καὶ ὑφέσθαι πάντως θαναθῶ τί μοι, εἴγε μέλλω τῆς

τάξεως

τάξεως ἀπεστερηθήσεσθαι, ἣν πρὸ ὑμῶν ἐτάχθην τῶν πολλῶν μὲν ψηφισαμένων, ἐπιψηφιζόντων δὲ οὐκ ὀλίγων τοῦ ἐν ἀξιώματι. ὅτι μὴν αὖ πάλιν τἀληθὲς οὐκ ἂν φαίην. ἣν γὰρ δῶτέ μοι παρίσως ὑμῖν ἐπιδοῦναι ἀεὶ περὶ τούτῳ (ἤδη γὰρ δὲ αὐτοῦ πα-ρελθόντος οἶμαι κρατήσειν τῶν χαλεπῶν) καὶ τοσούτῳ ἐμοῦ κρείττονα γιγνόμενον εἰς τὸ ἐπιὸν ἀεὶ διατελεῖν, ὅσῳπερ ἂν ὑμεῖς καθημέραν κρείττους ὑμῶν αὐτῶν γένησθε, καλῶς μοι ὁ ἐπιτυχῶς ἡγοῦμαι τὰ κατὰ τὴν ἐπίδοσιν τήνδε φέρεσθαι. ὑμῶν τοίνυν οὐδ᾽ ἂν εἷς φαίη γε ὡς οὐ μέλλω οὐδ᾽ ὁμοίᾳ προθυμίᾳ χρησάμενος, καὶ δὴ ὁμοίως ὑμῖν αὐξήσεσθαι ἐκ προσαγωγῆς. προτερήσας ἄρα τῇ ἡλικίᾳ ὑμῶν, οὐδενὸς δὲ φιλοπονίᾳ ὕστερος ὤν, οὐκ ἔστιν ὅτου ὑμῶν ζῶν γ᾽ ἀπολείψομαι. κἂν ἐμοὶ ἐπιβιούντων (ἔστω γὰρ τοῦτο ἐμοῦ γε ἕνεκα) πορρωτέρω που τοῦ φήμης τε καὶ παιδείας προβεβηκότων τύχητε. καὶ ταῦτα μὲν δὴ τοῦτον ἐπιπαίχθω τὸν τρόπον. χαίρειν γὰρ εἰώθαμεν ἐπιστέλλοντες πρὸς φίλους τοιούτοις παιγνιώδεσιν. οὐδ᾽ ἄλλως σε βουλοίμην ὅτι τινὰ τῶν ἐντευξομένων, ταῦτ᾽ ἐκλαβεῖν ἀναγνόντα ὡς ἐμοὶ ἐσπουδασμένα. πῶς γὰρ ἂν ταῦτα σπουδαιολογήσαιμι. ὅσγε τοῦ τε συνοικούσης καὶ τῶν παίδων παρενοχλούντων, οἰκείων τε φροντίδων ἐπαλλήλως προσεπιφυομένων, οὐχ ἕξειν οἶμαι εἰς τὸ ὕστερον ὅπως τῇ μὲν τῇ περὶ τοὺς λόγους σπουδῇ, τῇ δέ, τῇ περὶ τούτους δυνάμει θ᾽ ἡδονῇ τε χρήσομαι. οὐ δὲ δὴ ἔστι κατ᾽ ἐμέ, οὐδ᾽ ἐν σχολῇ ἄγοιμι, τοιούτοις ἀνταγωνισταῖς ἴσα βαίνειν, τοῖς τῶν ἄκρων καὶ δυσεφίκτων μαθημάτων νεανικῶς ἀντεχομένοις. ἀλλ᾽ ὥστε μὴ γένοιτό μοι μηδ᾽ ὅστις ἐμοὶ φίλος, ἐν τῇ ἐνδεικτικῇ ταύτῃ τῶν λόγων ἀσκήσει, καὶ ἐν τοῖς τῆς γνησίας φιλολογίας προπαιδεύμασι τελείως παρακμάζειν, μὴ ὅτι γε ἐναποθανεῖν. οἶσθα γὰρ οἶμαι ἐμοῦ ἀκούσας, ὡς ἔστι ποτέ μοι ἐκκεῖται τὰ περὶ ἐμὲ κατὰ νοῦν εὖ τίθεσθαι, πρὸ πάντων ἂν τιμησαίμην τοῖς ἰδίοις λόγοις ἐγ-

εἶναι

εἶναί μοι ἐμφιλοσοφεῖν, καὶ τῶν ἄλλων μεθέξειν τῶν εἰς τὰ ἐπίγεια καθηκόντων. σὺ δ' ὦ φίλε τῆς φιλοπονίας τῆς ἐπιτηδευθείσης τῆς τε ἐπιδόσεως τῆς εὖ χωρούσης ὄναιο. καὶ γάρ τοι εἰ μηδὲν ἄλλο, τοῦτο γοῦν ἔγωγε ἀπολελαυκέναι δόξω τῆς ἄγαν διαπονήσεως, ὅτι τοῖς ἑλληνικοῖς σταθερῶς ἐμφιλοπονῶν, ὑμῶν τῶν εἰς κλέος φερομένων ὁρμὴν τοιαύτην ἐξανέστησα, διατεινομένων δηλαδὴ πρὸς τὸ παρακολουθεῖν ἐμοί, τοσοῦτον γε τοι προκεχωρηκότα, ἄλλων δή τις τῶν εὖ πρὸς ταῦτα πεφυκότων, οὐδ' ἀπιθυσι οὐδ' αὐτοσχεδὶ ἐφίκοιτ' ἄν, οὐδ' ὡς ἂν τύχῃ φιλοτιμησάμενος. ἀτὰρ οὖν θαυμάζω ὅ τι ποτ' ἐστὶν ὡς οὐδὲν ὅλως μέμνησαι Ἰανοῦ τοῦ Λασκάρεως, ὃν πάλαι ποτὲ προσφιλῆ μοι ὑπάρξαντα, οὐκ οἶδ' ὅπως νῦν χρὴ καλεῖν. τοῦτο δ' οὐχ ἱκανῶς κατανενόηκα ἐξ ὧν αὐτὸς ἀπέγραψας τοῖς ὑπ' ἐμοῦ ἐπισταλεῖσιν. ὅμως δ' οὖν οὗτος προσειρήσθω παρ' ἐμοῦ ἐπιμελῶς. ἤκουσα γὰρ τοῦ Βαρμᾶ τοῦ νῦν προεδρεύοντος τῆς πάνυ βουλῆς, σοί τε καὶ πᾶσι τοῖς κελτοῖς χαρίσασθαι, τοῦτον φιλεῖν ὡς ἔχει δυνάμεως. προσειρήσθων δέ μοι καὶ οἱ χαριέστατοι τῶν σῶν φίλων καὶ καθηγησαμένων σου. ἀμέλει παιδείᾳ προσαπεσπονθὼς ἔγωγε πρὸς τοὺς εὐγνωμονεστάτους δὴ τῶν σοφῶν ἐμποιητικῶς διάκειμαι. ὑφ' ὧν αὐτὸ φιλεῖσθαι περὶ πολλοῦ ποιοίμην ἄν. καί τοι οὐκ ὀλίγοις τῶν ἐνδόξων ἤτοι διὰ λόγων ἐντυχὼν, ἢ διὰ γραμμάτων προσειλεγμένος, χάριν ἐνέγκασθαι πείθω με παρὰ πάντων. ὧν δὴ ταμίας καταλελεγμένος, ἐν τοῖς πρώτοις καὶ ἐν μεσταῖς τῶν κτημάτων τίθεμαι τῶν ἐμαυτοῦ. Ῥουζαῖος ὁ κοινὸς τῶν καλῶν κἀγαθῶν φίλος, προσαγορεύει σε δι' ἐμοῦ. ἔτι δὲ καὶ Δηλοΐνος, εἰ καὶ οὗτος ἄχθεται σοι, δεδωκώς γε πρός σε γράμματα, καὶ μὴ ἀντιλαβὼν παρά σου. ἔρρωσο, πυανεψιῶνος πέμπτῃ ἐπὶ δέκα.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Γυλιέλμῳ τῷ Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Χθὲς μὲν ἀπέλαβον τὴν ἐπιστολὴν τὴν σήν, ἐχάρην. ἀναγνοὺς δὲ, ἀπεδεξάμην τὴν εὐμάθειαν τὴν περὶ τὰ ἑλληνικά, ἐν οἷς ὑπὲρ ἔργου γε προβιβάσαι τὴν εὐφυΐαν σπουδάζομαι. ἧχ θέαθην μέν τοι οὐκ ἐξήρκει μοι σχολὴ εἰς τὸ ἀντεπιστέλλειν σοί τε καὶ ἄλλοις γεγράφασί μοι. ἐν μεγάλῃ δὲ ὅμως ἀσχολίᾳ, καὶ τῶν ἐμαυτοῦ σκευῶν συνθέσει θορυβοειδεῖ, τοῦ νῦν ἐπελθὼν ὡρμήθην ὅπως δήποτε οὖν γράψαι, ἐπειδὴ ἐπιστολῆς τινὸς καὶ ὁποιασδὴ παρ' ἐμοῦ λίαν ἐδόκεις ἐφίεσθαι, ἵνα γε μὴ ὀλιγώρως ἔχειν τῶν οἰκείων δοκοίην ἀποδημῶν. τηλικαύτῃ γε μὴν στενοχωρίᾳ καταληφθαί μοι τοῦτο διανοουμένῳ συνέβη, ὥστε τῶν γραμμάτων φάκελλον δεξάμενος ἤδη μέλλων ἀποκοιμήσεσθαι, ὑπὸ ῥεύματός τε ὀφθαλμιῶν, μόλις ἀποσημηνάμενος τὰ γράμματα, καὶ διελθὼν μεταξὺ νυστάζων, κατεκλίθην εὐθύς. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ πρωΐ ἐγερθεὶς τοῦ τε λέκτρου ἐκθορὼν καὶ ἐπιμελῶς τὸ ἱμάτιον ἠμφιεσμένος, ἐν ὅσῳ γράφειν ἐπιβάλλομαι, ἰδοὺ δὴ ἐξιτητέον εἶναι τῆς πόλεως τῆσδε αὐτίκα δὴ μάλα ἤκουσα. τοιγάρτοι παραχρῆμα ταῦτά γε μεταξὺ συσκευαζόμενος τἀμά, ἔγραψα. ὅπως οὖν τὸ ἐπιστόλιον τουτὶ ἀντὶ ἀκριβοῦς ἐπιστολῆς δέξῃ σύ γε, καὶ γιγνομένην τε ἐχούσης τὸ μέγεθος καὶ δίκαιον. ἐπέστελλον δ' ἂν τῷ Δράκοντι τῷ ἐμῷ τε καὶ σῷ, εἰ σχολήν, ὡς ἔφην, ἦγον. ὃν μάλιστα τῶν μαθητῶν βουλοίμην ἂν εἶναι σοι ἐπιμελῆ διὰ τὴν εὐφυΐαν. δεῖ δὲ τῶν μετρίων ἔχεσθαι ἐν τῇ ἀγωγῇ αὐτοῦ, ὡς μήτε οἴχεσθαι τὸν καιρὸν τῆς ἡλικίας ἐᾶν τοῦ εὐμαθοῦς, μήτε ἐπαχθῶς τε καὶ ἀνεπιεικῶς κατεπείγειν τὸ ἀσθενὲς τῆς φύσεως. ἀλλ' ἐνδοῦναί τι αὐτῷ καὶ λόγον τῆς ὑγιείας ἔχειν. παιζόντων οὖν ἀμοιβαδὸν οἱ παῖδες καὶ δι' ἄστεος περιπατούντων, ὥστε τό, τε σῶμα ῥωσθῶσι τῇ ἀμοιβῇ, καὶ ἅμα ἐντυχεῖν τοῖς ἀνθρώποις μάθωσι. ἔρρωσο σύ, ἐρρώσθων δὲ καὶ αὐτοί. ἐν Λουγδούνῳ Ἀπριλίου μηνὸς ἐκ τῆ

καὶ δεκάτῃ ἡμέρᾳ.

ΒΟΥΔΑΪΟΣ Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

πιστολὰς ἐπιστέλλων ἐξ ἀμοιβῆς καὶ ἀναγινώσκων, τὴν ἀηδίαν παραμυθήσασθαι ἐδυνάμην ἂν τῆς ἐνταῦθα διατριβῆς, εἴγε τοῖς γραμματοφόροις γράμματα ἐπιθεὶς, ἐν μέρει λάβοιμι αὐτὸς καὶ ἴσα καὶ τοσαῦτα αὐτῶν ἐπανιόντων. νῦν δὲ οὕτως ἐπιθυμητικῶς ἔχω τοῦ ἀκοῦσαι τὰ περὶ τοὺς οἰκείους καὶ προσήκοντας, ὥστε συχνὰ γράμματα γράψας, οὐκ οἶδ' ὅπως μοι δοκῶ σπάνια ἀντικομίσασθαι. καὶ ἐνίοτε ἄχθομαι ὥσπερ ὑπὸ τοῦ φίλου τῆς ἀμοιβῆς ἐστερημένος, καὶ τοῦ ἴσου οὐ τυχών. ὅμως μέντοι τρίτην τήνδε τὴν ἡμέραν ἐδεξάμην γράμματα παρά τε σοῦ καὶ τῆς συνοικούσης μου καὶ ἄλλων τινῶν φίλων, δευτέρᾳ ἱσταμένου τοῦ μηνὸς τούτου γεγραμμένα. ταῦτα δὲ δείλης ὀψίας λαβὼν, μέλλων ἐπὶ δείπνῳ ἀνακλινεῖσθαι παρά τῳ τῶν ἐπιφανῶν, ἀνεβαλόμην τὴν ἀνάγνωσιν αὐτῶν. μετὰ δὲ τὸ δεῖπνον μεθιστάμενος, καὶ γεγηθότως ἀναγνοὺς, εἶτ' ἀπιὼν οἴκαδε καὶ ταχυγραφήσας, τὴν δεσμὴν τῶν γραμμάτων βαθείας ἤδη νυκτὸς τῷ δρομεῖ ἀντεπέθηκα τῷ αὐτίκα οἰχησομένῳ, ἀλλὰ σπουδῆς ἔχων δήπου μὴ ἡττᾶσθαι δοκεῖν τῆς ἐπιμελείας ὑμῶν. περὶ μὲν οὖν τοῦ Ἐράσμου ἀνδρὸς ἐμοὶ ἠγαπημένου ἥσθην ἀναγνοὺς τὸ ὑπό σου διηγγελμένον, ὡς ἄρα αὐτὸς τῷ Φάβρῳ ἀνδρὶ ἀξιεράστῳ πάλιν ἐφιλιώθη. ὅτι δὲ τὴν ἐπιστροφήν σου τὴν ἀμφὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐμοὺς, τηλικαύτην μοι καὶ τοιαύτην κατεπήγγελσαι, οἵαν καὶ τὴν ἐμὴν ὑπερβαλέσθαι προσδοκίαν τε καὶ ἀξίωσιν, τοῦτο δὴ ὑπερήσθην. ἵνα τοίνυν βέλτιον τὴν διάνοιάν μου συνίδῃς ἀναγνωστέον σοι καὶ τὰ πρὸς Δράκοντα γράμματα ἐν τῷδε τῷ φακελλίῳ συνδεδεμένα. δεῖ γάρ

σοι εἰς τὸ τοῦ μιᾶς τε καὶ ἁπλῆς φροντίδος καὶ προστασίας, ὁπότε πρὸς τῇ εὐμαθίᾳ τῶν παίδων, προσδεῖ καὶ σεμνῆς καὶ γενναίας αὐτῶν ἀγωγῆς. ἅπερ ἐν αὐτοῖς ἀποτελεσθέντα σύ γε παράσχοις, κεχαρισμένον τοσόνδε πρᾶγμα ἔσῃ μοι πεποιηκώς. ἔρρωσο, ἐν Μοναστεαπουλάνῳ δεκάτῃ ἱσταμένου τοῦ σκιρροφοριῶνος, ὃν μάϊον καλοῦσιν οἱ Ῥωμαῖοι.

ΒΟΥΔΑΙ͂ΟΣ ΜΑΪΝΩι,

Δὶς ἤδη ἀντεπεστάλκει σοι φθάσας ἀνθ' ὧν ἐμοὶ σὺ ἐπέσταλκας, καὶ τοτείνυν αὖθις γράψαι σοι διέγνωκα. ἵν' ὑπεραποχρώντως ἀμείψασθαί σε δοκῶ τὸν προκαλεσάμενον ἐμὲ τῇδε τῇ ἰδέᾳ μοι ἀμοιβῇ. τοῦτο δὲ διανοηθεὶς, ἔχων δὲ μηδὲν πρόχειρον ὅτι γράψαιμι, τῶν γε δὴ σπουδαίων καὶ ἀξιολόγων πραγμάτων, οὐκ ἀπρεπὲς οὐδὲ τοῦτο ἡγησάμην, τὸ παριστάμενον γράψαι, ὅ,τι ἂν οὕτω τύχοιμι αὐτοσχεδιάζων, τοῦτο γὰρ ὑπόθεσιν ποιήσασθαι γραμμάτων ἐδόκει μοι πρὸς ἄνδρα σε μάλιστα γράψαι με δεδεημένον, ἐφ' ᾧ παροξύναι σου τὴν ὁρμὴν δῆθεν, τὴν ἤδη τὴν γλῶτταν, ὡς ἔοικε, τὴν ἑλλάδα φερομένην. δέδοκται τοίνυν ἐμοί, ἣν ἔτι μὲν σὺν θεῷ οἴκαδε ἐπανέλθω, σχολὴν δὲ ἄγειν ἐξῇ μοι ἀπὸ τῶν παρενοχλούντων τουτωνὶ τῶν πραγμάτων, τῶν οὐδὲν καθηκόντων τῇ ἡμετέρᾳ φιλολογίᾳ, ἣ δὴ ταῦτα βαρύνεται ἑαυτῇ ἐπικείμενα, εὐθὺς μὲν ἀνακαλεῖσθαι εἰς τὰ τῶν λόγων τὸν νοῦν, πολὺν ἤδη χρόνον τῆς τάξεως ἀφεστηκότα τε καὶ ἀποπλανησάμενον. σοὶ δὲ τὰ τῆς παιδείας παραδιδόναι τῆς ἑλληνικῆς καθηγεμονικώτερόν τε καὶ τεχνολογικώτερον, ὅσωπερ γε καὶ ἡμεῖς αὐτομαθῶς ἐφικόμεθα. ἀλλὰ γὰρ δείλαιος ἐγὼ πάλιν ὀρρωδῶ μὴ πράγματα ἐμοὶ ἡ νόσος ἐκείνη ἡ ἐπιτειστος παράσχῃ, ἣ ἐμοὶ μὲν πόνοις καὶ βασάνοις πρόπαλαι ἐπι-

φέρουσα, τοῖς ἐμοῖς δὲ φιλτάτοις ἑαυτὴν ἤδη ζήμιον παρεχομένη ἔτι δέ, καὶ πάντῃ τοῦ οἴκου μου δεινοῦ σκότους φέρουσα, τὸ ἀφανίσειν δὴ πολλὴν τοῦ ὀνόματος προσετείψατο. ἀλλὰ μὴν τοῦτο ἡ μοῖρα μὲν εἰδείη, ἡ τήνδε μοι δυσχέρειαν τοῦ βίου βαρέως ἐπικλώσασα πολλῶν κακῶν οὖσαν πρόξενον. ἐμοὶ δὲ τὸν θυμὸν ἡ πρόνοια ἐπερρώννυσι κατὰ τῆς τύχης δεινῆς, ἡ πάντα δυναμένη, πάσῃ τε τῆς ζωῆς ἐγκαρτερεῖν ταλαιπωρίᾳ εὐγνωμόνως τε καὶ εὐσταθῶς. σοὶ δὲ δὴ ἔστω ἐπιμελὲς ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τοῦτο, ὅπως τὴν ἐμὴν παρακαταθήκην διαφυλάξῃς ἐγρηγορότως, ἣν ὑπ᾽ ἐμοῦ ἀποδημοῦντος ἐπιτέτραψαι, τὰ τέκνα μου λέγω τὰ πιστευθέντα τῇ ἐπιστασίᾳ τῇ σῇ. Vale ad Petrã latam, qui vicus citra Auenionem, Decimo Calendas Maias.

Βουδαῖος Ἐράσμῳ εὖ πράττειν.

Ἡδύ μοι πάνυ ἐγένετο τὰ γράμματά σου λαβεῖν, ἐτύγχανον γὰρ ἐκ πολλοῦ τούτου ἐφιέμενος. οὐ μὴν δὲ οὕτως ἡδέα μοι τὰ γράμματα αὐτὰ ἀνεῳγμένα τό γε πρῶτον ἀναγνόντι, γέγονε. ἐκείνῃ μὲν οὖν ἡμέρᾳ Χριστοφόρος ὁ Λογγόλιος ἀνὴρ οὐκ εἰς μακρὰν ὑπάρξων τῶν ἐπὶ παιδείᾳ εὐδοκιμούντων, διὰ τῆς ἀγροικίας τῆς ἐμῆς μεταβεβήκει, σὺν τισὶ δὴ χαρίεσιν ἀνδράσιν εἰς Βρεττανίαν ἰών. ἤδη γε μὴν τοῦ συγγενέσθαι σοι, καὶ Λουβαίνιον δὴ πόλιν ὀψόμενος ἐν τῇ ὁδοιπορείᾳ, ὥς γέ μοι ἔφασκε. περὶ δ᾽ ἄλλων οὖν ἐψίαν ἔχοντί μοι περὶ τὰ τῆς φιλολογίας, ἀπήγγειλέ τις τῶν οἴκοι, νεανίσκον τινὰ περὶ τὴν αὔλειον θύραν εἶναι ἵππῳ ἐποχούμενον. καὶ παραχρῆμα καταβαίνοντί μοι νεανίσκος οὗτος ἐπέστη, μετὰ δὴ τὸ προσειπεῖν ἐμέ, γράμματα ἀπὸ τοῦ Ἐράσμου κομίζειν φάμενος, καί τινος ἄλλου τῶν

φίλων.

φίλων. τούτου τοίνυν ἀκροώμενος, οὐκ οἶδ' ὅπως ὑπὸ χαρᾶς διεκείμην, μεταξὺ δὴ αἰσθανόμενος τῆς καρδίας ἀηδούσης ἀνὰ τὰς φρένας ἐμάς. κομισάμενος οὖν αὐτὰ καὶ ἀνοίξας, ὡς ἑλληνιστὶ φθεγγομένην εὐθὺς εἶδον τὴν ἀρχήν, τὸ ἀληθὲς δὴ ἠχάσθην, εἶτ' ὀξέως ὑπὸ σπουδῆς διεξιέναι ἀρξάμενος, μεταξὺ ἀναγινώσκων ἐρυθρός, ὠχρός, ὑπομειδιῶν, σεσηρώς, δυσχεραίνων ἐν μέρει καὶ εὐγνωμόνως ἔχων, διακεχυμένος, συγκεχυμένος, διαποίκιλος, παντοῖος, καὶ τί γὰρ οὐκ ἐγενόμην, ἀπαλλαξείων δῆθεν τοῦδε τοῦ ἀγῶνος ὁτὲ μέν, ὁτὲ δὲ πάλιν πολεμησείων. μετὰ δὲ τοῦτο, τὸ πρᾶγμα ἐπ' ἐμαυτοῦ σκεπτόμενος, εἶτ' ἐπὶ βραχὺ ταλαντευόμενος τὴν γνώμην, διασπώντων δῆθεν τῇδε κἀκεῖσε τὸν λογισμὸν ὑπεναντίων παθῶν ἀλλήλοις, εἰς συνουσίαν τινὰ καθέστηκα συμφιλοσοφῶν ἐμαυτῷ. ἄχει δὴ πλουτῶν ἀπὸ τοῦ τῆς διανοίας ἰσῤῥοποῦντος ἤδη τὸ εὐάρεστον κατέρρεψα καὶ ἠθικῶς, τῆς φιλίας δὴ σπουδὴν ἐχόμενος τῆς ἄγαν ἐμοὶ κεχαρισμένης. οὐ τοσοῦτον γε σὺ τὸ ἐπιτιμητικὸν ὑπολογιστέον εἶναι ἀναμιμνησκούσης με ταύτης, ὅσον χρὴ τιμᾶσθαι τὸ εὐμενὲς καὶ προσφιλὲς τῆς ψυχῆς. ἅμα δὲ καὶ ἐπῄει τοῦτό μοι τηνικαῦτα ἐπισκεψαμένῳ εἴ ποτέ τι κατὰ τοῦ φιλίου θεοῦ πεπλημμέληται ὑπ' ἐμοῦ (συμβαίη γὰρ ἂν τοιόνδε τι που ἐν τῷ παιγνιώδει ἐκείνῳ τῆς ἀληθοῦς συμβολῆς ἀπεικονίσματι, τῷ ἐν ταῖς ἐπιστολαῖς ἡμῶν) τοῦτο δὴ ἐκπλείασθαι δεῖν ἐμὲ ἱεροθύτῳ τινὶ οὐ τῷ τυχόντι, οὐδ' ὡς ἂν τύχῃ ἱερουργηθέντι. ὅτι τοίνυν οὐδ' ἂν ἐν ἱερείῳ τὸν πλημμελούμενον θεὸν εὐχερέστερον ἐξιλασαίμεθα, ἤπερ τῇ τῶν ἡμαρτημένων ἐξομολογήσει τε καὶ μετανοίᾳ, ὁμολογούμενόν ἐστιν ἐν ὑμῖν τοῖς ἐμφιλοσοφοῦσι τοῖς θείοις. τοιγαροῦν ἀνὴρ προσφιλέστατε, σὲ μὲν προκαλούμενον ἐμὲ εἰς χαριεστέραν τινὰ καὶ φιλοπρεπεστέραν τῶν ἀμοιβαίων γραμμάτων ἰδέαν τε καὶ ὑπόθεσιν, οὕτως ἀποδέχομαι τῆς τε εὐγνωμοσύνης καὶ τῆς μισο-

κλίνω

κλήμονος ψυχῆς, ὥστε τῇ νενομοθετημένῃ ὑπὸ σοῦ ἀμνηστίᾳ κο-
μιδῇ τε ἀρέσκομαι, διατελέσειν τε ὑπισχνοῦμαι αὐτῇ ἐναπο-
μένων. ἴσθι οὖν τὴν σὴν βουδαῖον ἔξων τὰ πρὸ τούτου τοῖς φιλί-
ας νομίμοις πειθαρχοῦντα, εἰ δ' ἄλλον τινὰ δὴ τῶν δοκίμων
σου καὶ ἐξητασμένων φίλων. οὐ μὴν ἀλλ', οὐκ ὀκνήσω ἔγωγε
οὕτω περὶ φιλίας φρονῶν, καί σου δεῖσθαι μίαν δέησιν τήνδε.
σὺ δὲ δὴ ταύτην, οἶμαι, οὐκ ἂν βαρυνθείης αἰτουμένῳ μοι συγ-
χωρεῖν, ἵν' ἐξῇ μοι σωζομένης τῆς ἀμνηστίας, οὐδ' ὁπωσοῦν τε βιαζο-
μένης, τῆς ἡσυχίας τόγε τοσοῦτον μεμνῆσθαι τῶν παρεληλυ-
θότων, ὅσον διαμαρτύρεσθαι ἐναντίον ἁπάντων ἄντ' ἐχθρῶν
ἄντε φίλων ἡμῶν τε καὶ σῶν, ἅττ' ἂν ᾖ καὶ ὁποῖ' ἄττ' ἂν δό-
ξῃ τὰ ὑπ' ἐμοῦ ποτὲ περὶ σοῦ τε καὶ πρός σε γεγραμμένα τε
καὶ εἰρημένα, ταῦτα δὴ γεγενῆσθαι ἀλλὰ φιλονεικίας μὲν ἴσως
οὐκ οἶδ' ὅπως τῇ ψυχῇ παρεισδύσης, καὶ τὸν θυμὸν ἀκονησά-
σης, ἴσως δέ που καὶ παρεισφθαρείσης ἂν τὸ τελευταῖον (οἷα
φιλεῖ τοῦ θυμοῦ τὰ ὁρμήματα εἰς χεῖρον ἐπιτείνεσθαι) οὐκ ἔτι
δέ τοι ἀλλὰ τῆς δυσειδοῦς φιλονεικίας καὶ ἀμίλλης τῆς κακόνου. οὐ
μὰ τὴν φιλοσοφίαν, ἧς τὸ θεῖον ἡμῖν σεπτὸν τυγχάνει ὂν σέ-
βασμιον. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῦτον μάρτυρα ἀνακαλεῖσθαι τὴν
αὐτὴν ἀλήθειαν οὐκ ἂν ὀκνοίην αὐτὸς, τὴν τῶν εὖ φιλοσοφούν-
των προαίρεσιν κατευθύνουσαν, καὶ καρδιῶν τῶν ἡμετέρων
ἔφορον. καίτοι οὐκ ἀδεῶς ἔγωγε οὐδ' ὅτε ἔτυχε διόμνυσθαι εἰω-
θὼς, οὐδὲν νῦν, ὡς οἶμαι, πιστώσασθαι τὴν εὔνοιαν ἡμῶν ἐδεόμην,
εἰ μὴ οἱ φίλοι οἱ σοὶ, τάχα δὲ καὶ οἱ ἐχθροὶ οἱ ἡμέτεροι, μᾶλ-
λον δὲ οἱ τὴν ἡμετέραν φιλοκαλίαν δυσχεραίνοντες, πιστοῦσθαί
με σιγῇ ἐδόκουν, καὶ τουτονὶ τὸν ὅρκον ὀρκοῦσθαι, δυσμένειάν τι-
να δήπου ὑφορώμενοι ἐν ἡμῖν, ταύτῃ τε ἐφηδόμενοι, ἐξ ὧν ἠ-
κροβολισάμεθα περὶ τοῦδε μελετητικῶς. σύγε μὴν ὦ δαιμόνιε,
ὁ τοιόσδε καί σοι συνοίσθα εἰργασμένῳ, περί γε τῆς ἐφαμίλ-
λου τῆς δὲ φιλονεικίας τῆς χωρούσης πόρρω τοῦ ἀλλ᾽ ἀχρῶντος, εἰδεί-
ης ἂν

κες αὖ εἰ καὶ σοι καθαρτέον οὐδὲν ᾧ δέ πως τὰς φρένας σου. οὐ γὰρ ἂν ἐν δέοντι θεῖτό τις τῶν χρηστῶν καὶ προσφιλέστερον ἐχόντων, τὸ ἀπομνημονεύειν νῦν ἐκεῖνα, ἃν ἔγωγε τυγχάνω τεθαυμακὼς ἐν τῇ σῇ ἐπιστολῇ, δεξιῶς μὲν καὶ σοφῶς, φιλανθρώπως δέ πως ἑρμηνευθέντων, καὶ δὴ καὶ πέρα τοῦ δέοντος ἠκριβολογημένων, ὥστε δὴ ὑπὸ τοῦ αἰδοῦς ἀμνηστίαν παραχρῆμα παρεισοίσοντος. ἔδει γάρ τοι πραϋντικοῦ μᾶλλον λόγου καὶ κατακηλητικοῦ, ἐφ᾽ ᾧ τε παρασκευάσαι με πειθήνιον, ὡς εὐμενῶς τὸν νόμον ἐνδεξόμενον τὸν σόν. ἐπεὶ εἰ αὐτὸς ἀγωνιστικῶς ἔχων ταύτῃ ἐπεχείρησα τῇ διαδικασίᾳ ἐπεξιὼν θυμοειδεῖ τῇ ψυχῇ μου χαρίζεσθαι ἐμπαθέστερον, οὐκ ἂν τὸ πρᾶγμα αὐτὸ πέρας ἔχειν οὐδέποτε. εἴτ᾽ ἐκ τοῦ ἄγαν ἁμίλλης τοῖν δυοῖν φίλοιν, ἰλιάς τις κακῆς φιλονεικίας ἀνεφάνη ἄν, ἑκατέρου δὴ σπουδὴν τὸ δίκαιον ἑαυτῶν περιποιουμένου ἐσαεί, καὶ δικαίως καὶ ἀδίκως. καί μὴν ἔγωγε συνήδομαί μοι αὐθ᾽ ὧν αὐτὸς ἐμαυτοῦ ἔφθην εἶναι αὐτεξούσιος, ὅσα καὶ τῇ φιλόφρονί σου ἀμνηστίᾳ εὐγνωμόνως ἐπαναπαύσασθαι, ἐπιεικεστέρᾳ ἂν δήπου καὶ ταύτῃ χρωμένη, εἰ μὴ πρὸς ἐγκληματικῇ ἐκείνῃ τῇ ἐπιστολῇ αὐτὴν ἐπεισήγαγες, πολυπραγμονοῦσά γε τὰ καὶ τὰ, ὑπ᾽ ἐμοῦ παραιτεῖσθαι δοκοῦντα, ὑπὸ τοῦ ἀσυμμέτρου ἐν τῷ ἀγωνίζεσθαι. οὐ γὰρ ἔξαρνός εἰμι τὸ κατ᾽ ἐμὲ ὑπαίτιον, ὥσπερ οὐδ᾽ ἂν αἰσχυνθείην ἀναδέχεσθαι τὰ ἐσφαλμένα μοι ὅπη παρείκοι, συγγνώμην τε παραιτεῖσθαι ὧν ἔφθην ποιήσας οὐκ ἐν δέοντι. πρὸς δὲ τοῖς ἄλλοις καὶ τοῦτο δὴ ὠνάμην τῆς δεινότητος τῆς σῆς, ὅτι τὸν νουθετοῦντά μοι φέρειν ἤδη κοσμίως τε καὶ τεταγμένως ἐθισθείς μου, καὶ νουθετοῦντος εὐλαβῶς ἀκροᾶσθαι, μέχρι δὴ καὶ τοῦ κρατεῖν δυσκαθέκτων παθημάτων, καὶ μάλιστα τῶν ἀπάντων πρὸς τὸν λογισμὸν ἀπαυθαδιαζομένου. οὐ γὰρ ἐᾶθ᾽ ὅτι τῶν παθῶν ἧττον ὑπήκουσε τοῦ λόγου, οὐδὲ εὐχερέστερον ἐπειθάρχησε τῇ ἐγκρατείᾳ, τοῦ δὲ τοῦ ἀνταγωνιστικῆς ὁρμῆς, καὶ ταῦτα δια-

φιλοτιμουμένης περὶ τοῦ δικαιολογεῖσθαι δοκεῖν. τοῦ δὲ δὴ ἔρ-
γου ἔσται ὦ φιλότης, καὶ πρόνοιαν ποιήσασθαι τοῦ μὴ δοκεῖν σε
ἀνεπιεικέστερον τοῦτον ἀπαλλάξαι τοῦ αἰῶνος. ὅπου γε καὶ
αὐτὸς ὁρῶν σε περὶ τῇ φήμῃ μου δεδιότα, ὡς ἔφης, πρὸς τοῦ
καθήκοντος δὴ τοῦ ἐμοῦ φήθην εἶναι, καὶ τῆς δοκήσεως ἀντε-
πιμελεῖσθαι τῆς σῆς. τί οὖν πρὸς θεοῦ, ἔστιν ὅς τις τὴν κοινὴν
ἡμῖν φιλίαν ἐν καλῷ τούτου θήσεται, ὅτι τεσσάρων ὑπ' ἐμοῦ γρα-
φεισῶν ἐφεξῆς ἐπιστολῶν, μιᾶς μὲν μόνον σύγε τῇ χειρὶ τῇ
ἤδη ἀπηρχαιωμένῃ ἐπεξιὼν, ἅπαντα ταύτης μόρια ἀηδῆ γε
ἔχοντα, πάντῃ πάντως μετιὼν, ἐπηπείλησας, οὕτω τοι παραδραμὼν εὐ-
σας, ὡς ἀκατανόητά μοι εἶναι τὰ ὑπ' ἐμοῦ ἐπεσταλμένα. δυ-
οῖν δὲ ταῖν προσφιλῶς καὶ εὐνοϊκῶς ἐχούσαιν, οὐδ' ὅλως ἐ-
μνήσθης οὐδεπώποτε. οὐδὲ γὰρ ἐκείνη γε ἡ περιεργία τὴν πικρί-
αν τε καὶ ἀτοπίαν ἐπανακυκλοῦσα τῆς ἐμῆς ἐπιστολῆς, τῆς ἄγαν
δυσθυμίας ὄζει. οὐδὲ δὴ τῶν ἀπομνημονευτέων ἐκείνων τῶν
εὖ καὶ φιλικῶς ἐχόντων γραμμάτων ἡ ἀποσιώπησις ἡ σὴ, πι-
στώσασθαί μοι δοκεῖ τὰ περὶ φιλίας τῆς εὐσταθοῦς τοῦ σοῦ μέ-
ρους. σὺ γὰρ ὁ αὐτὸς ἀεὶ εἶναι τὰ κατὰ τὴν φιλίαν φήσας, ἀ-
πιστεῖσθαι οὐ δέδοικας τηλικαύτην σου τὴν μνησικακίαν κατε-
γνωκώς; εἶτα τοῦτο ποιεῖν φθάσας, ἀναπείσειν οἴει τοὺς ἄλλους
πάντα σε εὖ τίθεσθαι ὅπως τοι οὖν εἰρῆσθαι φθάσαντα; πῶς
γάρ; ὅσγε τῇ τῶν ἐγκλημάτων διεξόδῳ ἐντρυφῶν δεινωτι-
κῶς τε καὶ σμικρολόγως, πάντων τε τῶν ὑπ' ἐμοῦ γεγραμ-
μένων ἐπιλαβόμενος ἀπλῶς, ἀνεπίληπτόν σε παντάπασιν ἀ-
ποδεικνύναι ἐγκεχείρηκας. τοῦτο μέντοι οὐ πείσεις οὐδ' ἢν πεί-
σῃς, τὸ τοῦ κωμικοῦ. ἐγὼ μὲν δὴ ὦ φίλε τὴν ἁμαρτίαν τὴν ἐ-
μὴν εὐήθως ἀνομολογούμενος, συγγινώσκεσθαι ἀξιῶ, εἰ βαρυν-
θεὶς τὴν αὐστηράν σου καὶ ὑπερακριβῆ ἐπιτίμησιν, διόλου γε
σεαυτὸν ἀθωώσαντος, μέχρι τοῦδε παρεξέτεινα τὸν λόγον, εἰ καὶ
πάντως γε πέπεισμαι ἀληθῆ σε φίλον εἶναι, τῇ εὐνοϊκῶς ἔχον-
τα.

τα. ἄμφω γὰρ ἴσως που δεδικασμένην γνώμην ἀπὸ σπουδῆς ἔχομεν, τῆς φιλαυτίας ὡς ἔοικεν ἐχομένης ἐμπαθέστερον, οἷα φιλεῖ τὰ τῶν ἀνθρώπων εἶναι. ἀλλ᾽ ἀμέλει αὖθις αὖ δέδια μὴ λάθοιμι τὴν ἐπιτετηδευμένην ὑπ᾽ ἐμοῦ μετάνοιαν διαταράττων. ᾧ γὰρ μεταμέλει τῶν ἠμφισβητημένων, οὗτος ἐμὴν εἰς τοὐπιὸν τὸ παράπαν ἀναδύεται τὰ τῆς ἀμφισβητήσεως, οὐκ ἄλλως φθάνοι περὶ τὸ αὐτὸ πταῖσμα πάλιν καλινδούμενος. τοὐντεῦθεν οὖν ἤδη ἀνεπιστρέπτως μετανοοῦντά με παρέξομαι, καὶ εἰς ὅπερ ἂν βούλῃ πρόθυμον καὶ εὐτρεπῆ, ἄλλως τε οὐκ ἀπηλλαγμένως φύσει διακείμενον τῆς ἀστειοτέρας τε καὶ χαριεστέρας ἀμοιβῆς, εἰς ὃ δὴ πεδίον σύ γε ἡμᾶς προκαλῇ, ὁ ταῖς χάρισι σύντροφος. ἔστω δὴ σὺν θεῷ ὁ ἀμνηστίας νόμος τοῦ ἀπὸ τοῦδε κύριος. ὁπότερος δ᾽ ἂν ἡμῶν τῶν ἀφειμένων ἑκατέρωθεν ὁτιοῦν ἀνανεῶται, οὗτος ἤδη τὴν παρανομίας δίκην φεύγειν, καὶ ζημίαν δὴ οὐ μικρὰν προσοφλέτω, τὴν τῶν κοινῶν φίλων ἔχθραν δηλονότι. ἰδοὺ δὴ τῆς νομοθεσίας συνεπιλαμβάνομαί σοι, καὶ συνεπιψηφίζω δὲ τὸ δόγμα καὶ συνεπικυρῶ τῆς βουλῆς σου, τὸ διαγράψαντε, ὡς ἐλπὶς, καὶ ἀναιροῦντε πάντα τὰ ἐγκεκλημένα. ὅπως οὖν μνησθεὶς ὢν σὺ εἰσηγητὴς γέγονας, πιθανοῦ τινος εἴδους καὶ κομψοῦ προκατάρξῃ, οἵου καὶ τὰ προγεγονημένα καλῶς θέσθαι. ἐν Μαρλιακῷ τοῦ ὑμετέρου μαιμακτηριῶνος πέμπτῃ ἤδη δέκα. ἔρρωσο, καὶ διατέλει εὐτυχέστατα πράττων.

Γυλίελμος ὁ Βουδαῖος Πέτρῳ τῷ Ἀμίκῳ εὖ πράττειν.

ἈΝὴρ μὲν ὅσιος ὤν, μετρίως μὲν πρὸ τῶν ἐνδεδιητημένος τοῖς λόγοις οἷς νῦν σὺ διαπλεῖς ἐμφιλοσοφῶν, εἶτα δ᾽ εἰς τὰ πολιτικὰ διαβὰς, οὐκ ἂν φθάνοις εὖ οἶδ᾽ ὅτι περιπεσὼν εἰς πολλὴν διαβολὴν, καὶ κακῶς δὲ αὐτὸς ἀκούσας ἀπὸ τῶν ἐκεῖ ἐμμενόντων

τῶν ἀνθρώπων. τί δαί, οἱ εἰς τὰ ἐσώτερά που τῆς αὐλῆς εἰσφθαρέμενοι, τί δῆτ' οὐκ ἂν ἀκούσειαν οὕτω τοιοῦτον τὴν ὀλιγωρεῖσθαί τε ὑπ' αὐτῶν ἢ ἀγνωμονεῖσθαι οἰομένων. ἥπου γε τούτοις ἐκκειμένοις εἶναι τοῖς διασώζειν προθυμουμένοις οἴομαι, ἐπεὶ καὶ τοῦτό γε παρὰ τοῖς πολλοῖς προκατέγνωσται τὴν αὐλίζειν ἀρξαμένων, τό, ἅμα τῷ μεταβαλεῖν τὸν βίον καὶ μετεπιτηδεύειν τὰ κατὰ τὴν δίαιταν, καὶ δὴ συμμεθεστηκέναι αὐτὸν εἰς τὰ ὕπουλα τῶν ἠθῶν, ἐκ τῶν ἀφελῶν τῶν πρόσθεν καὶ σπουδαίων. σὺ μέντοι τὰ ἐμὰ ὡς νῦν ἔχει εὖ εἰδώς, εἰκότως ἂν παύσαιο δι' ὀργῆς ἔχων τὴν ἐμὴν εἴτ' οὖν ἀπραξίαν, εἴτ' ἀμνηστίαν ἐμαυτοῦ, εἴτ' ἀκηδίαν δεῖ καλεῖν. μὴ γὰρ δὴ τῶν φίλων τε καὶ σπουδαιολόγων ὀλιγωρίαν. ἐνταυθοῖ μὲν διατρίβων, λύκον ἐκ τῶν ὤτων φασὶ λαμβανομένῳ ἔοικα. ὅς γε οὔτε τῆς τῆδε ἀκολουθίας ἀφίεσθαι, οὔτ' αὖ περιέχεσθαι αὐτῆς πλείω χρόνον οἷός τ' εἰμι. εἰ μή γε τὸ θεῖον πλουτῶν πρᾳεῖ τῷ ὀφθαλμῷ καθορακώς τ' ἔσται τὰ ἡμέτερα, καὶ τὰ ἀτάκτως νῦν διακείμενα, εἰς κόσμον καὶ τάξιν εὖ μάλ' ἐπαναγηοχός. καὶ μὴν καὶ ἐν διόδῳ νυνὶ καθεστηκὼς ἔγωγε τῶν λογισμῶν, οὐκ οἶδ' ὅποι τινα τράπωμαι. καί τοι γ' εἴτ' ἀληθὲς δεῖ εἰπεῖν, εὐηθὲς πάμπαν τοῦτ' ἔστιν, ἄνδρα μὲν ἑαυτὸν τῇ αὐλῇ ἤδη ταύτῃ κεχειρωμένον τε, καὶ χρῆσθαι ἐκδεδωκότα ὅτι δόξαι προσῆκον εἶναι αὐτῷ καὶ κρεῖττον, νῦν ὥσπερ αὐτεξούσιον ὄντα ἑαυτοῦ, ὁπότερόν ποτε προέληται σκέψασθαι, ἢ μένειν ἢ ἀπαλλάττεσθαι. δέον εἰ μεταμέλει αὐτῷ τοῦ τε κακῶς βεβουλευμένου καὶ θορυβώδους, ἀλλοφύρεσθαι μᾶλλον ὑπὲρ τῇ οἰχομένῃ ἐλευθερίᾳ, ἣν οὐκ ἂν ἀνακτήσασθαι δυνηθείην νῦν, μὴ οὐχὶ αὐτὸς λαμπρῶς ζημιωθησόμενος, καὶ προσέτι ἀσυστασίαν ὀφλήσων. ὢ τῆς ἀνηκέστου δυστυχίας ἢ ἀβουλίας. ἀλλὰ γὰρ αὖθις αὖ τί ὄφελος ἂν εἴη δεινοπαθείας καὶ σχετλιασμοῦ. ἐμμενετέον οὖν εὐγνωμόνως τε καὶ ὅπῃ ἂν ἐγχωρέοι συντεταγμένως, ἣ τύχης ἡμᾶς καὶ μοίρας τὸ χρεὼν κατέστησε,

ϛησι, ἄχρις ἂν αἰσιώτερόν τι φανῇ, ὃ εἰς τὴν πρόσθεν ἐλευθερίαν τε καὶ εὐθυμίαν ἡμᾶς ἂν ἐξυπάρχῆς ἀποκαταστήσει. προσειρήσθω σοι πρὸς ἐμοῦ ῥαβέλαισος ὁ συνεταιρευόμενός σοι, καὶ τῶν λόγων κοινωνός· σοὶ δὲ, καὶ ὁ φίνετος, ὃν χαίρω ἀκούων παρ' ἡμῖν αὐτοῦ εὐδοκιμοῦντα. ἔῤῥωσο ἐν τῇ ἐδούων πόλει, σκιλίου πετάρτῃ ἐπὶ δέκα.

Βουδαῖος βελξίῳ.

Αὐτόματοί, φασιν, ἀγαθοὶ ἀγαθῶν ἐπὶ δαῖτας ἴενται. ἐγὼ δέ τοι οὐκ εἰμι οὐδὲ κεκλημένος γε. χθὲς γὰρ οὕτω ἰσαίαι ὡς ἡμᾶς αρίστων μέμνημαι συνθέμενος. σύμφορον μὲν τοι ἐπὶ πολλοῖς μοι ἔπεπτον εἶναι πρὸς συμπόσιον παρά τινι ποιούσῃ, πρὸς ὃν συγκεκροτημένον ἡμῖν τε τοῖς προσήκουσι καὶ τοῖς κατ' ἐπιγαμίαν οἰκείοις εἰς αὐτὴν ταύτην τὴν ἡμέραν. νενόμισται δὲ τοῦτο ὡς οἶσθα γε σὺ, πολλὴν ἤδη χρόνον ἀμελητικῶς τοῖς ἐνθάδε. καὶ μὴν ὡς οὐ μεγάλου ἀδικήματος τὴν αἰτίαν ἔχει, τὸ μὴ ἀπαντᾶν εἰς τὴν κυρίαν καὶ ἐφ' οἵα δήποτ' αἰτία συγκειμένην, οὐδεὶς ἔξαρνος ἔστι, ὅπου γε ἐπὶ λεχοῖ συγκροτηθεῖσαν. καὶ γὰρ εἰ τοῦτο ἐπὶ μὲν τῶν ἄλλων πλημμελεῖσθαι δοκεῖ καὶ παρανομεῖσθαι κατὰ τῶν νομίμων τῶν πολιτικῶν, ἔμοιγε δὴ αἰτίαν ἀπαραίτητον ἐπάξει καὶ ἀσύγγνωστον. καὶ ἐγκαλήσομαί γε ὡς ὢν οἱ ἀπαίδευτοι δι' ἐπιμελείας ἄγουσιν, αὐτὸς καταμελήσας τὸν τῆς φιλομαθείας, καὶ ἀποτροπαζόμενος τὴν ὁμιλίαν τῶν μὴ φιλολογούντων, καὶ δὴ καὶ ἀλαζονεύεσθαί που δόξω. ἀλλ' ἔξεστιν οὕτω τὴν πρόφασιν ταύτην ἱκανὴν καὶ αἰτίαν οὐκ ἐπίπεδον. καὶ συνθεὶς ἐμοὶ πρὸς ἴδιον τὸν λάσκαριν, αἴσθομαι μοι, φιλικώτατα διακείμενον τῶν ἐμοὶ προσφκειωμένων ἀπὸ χρήσεως καὶ συνηθείας. πρὸς οὖ δὴ καὶ τὴν συνηθείαν γε ταύτην

 ὑφειμένου

ὑφειμένου καὶ καταπροδόντος σου, συγγνώμην ἂν θᾶττον εὑροίμην ἀσυγκορήτως, ἢ παρὰ τῆς τὴν λοχείαν ἱστάντος τῆς αὐτοῦ συνοικούσης ὅπου προφασισάμενος. ἔρρωσο.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Γερμανῷ τῷ Βρεξίῳ εὖ πράττειν.

Κομισάμενος σήμερον τὰ γράμματά σου, τήν τε εὔνοιαν τὴν σὴν συνιεὶς, ἥσθην μὲν δήπου ἀπὸ τῆς ἀναγνώσεως αὐτῶν, ὡς περιχαρὴς δὴ γενόμενος, ὁρῶν δὲ καὶ σκοπούμενος τήν τε δεινότητα καὶ τὴν καλλιγραφίαν τῆς ἐπιστολῆς, τὸν δὲ χαρακτῆρα τὸν ἐμὸν ἀμαυροῦσαν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως πάλιν ἐλυπήθην τῆς ἀγνοίας τῆς ἐμῆς ἕνεκα, οὐ γὰρ ἂν φαίην τῆς ἀμαθίας τῆς σῆς. τοῦτο δὲ λογιζόμενος, ξενικὸν πρός σε δοκῶ μοι, ὅπως ἂν τῇ ξένῃ χρῷ οὐχ ἧττον εἶναι φανῶ. χάριτας μὲν οὖν οἶδά σοι καὶ ὁμολογῶ, πρῶτον μὲν τῆς ἐπιστολῆς σου, εὐνοίας δήπουθεν γεμούσης ὡς ἐξαιρέτου φύσεως, ἣ πάντας σχεδὸν τοὺς ἡμεδαποὺς τούς γε καθ᾽ ἡμᾶς, παρευδοκιμεῖς. ἔπειτα δὲ καὶ τῆς εἰσαγγελίας, τῶν τ᾽ εὐαγγελίων οὐ τῶν τυχόντων ἀξίας, καὶ κεχαρισμένης ἐμοί. εἰ δὲ σὺ ὀρεγόμενος τυγχάνεις εἰδέναι τι τῶν ἡμετέρων, ὁ τῶν αὐλικῶν ἔπαρχος, ὁ τὰ ὦτα καὶ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἄρχοντος, ὃν ὡς μάγνον μάγιστρον φαμὲν, (τάχ᾽ ἂν ὀρθῶς ἁρμοστὴς μέγας ἀποκαλοῖτο τῶν βασιλείων) οὗτος μὲν κακῶς ἔχει ἀπὸ τοῦ νεφρίτιδος, οὐδ᾽ ἀφιέναι τὸ οὖρον ἠδυνήθη μέχρι τῆσδε τὰς δύο ἡμέρας ταύτας. ἐμοῦ δὲ ταῦτά σοι γράφοντος, πάντα μὲν δὴ οὐρητικὰ οἱ ἰατροὶ οἱ περὶ αὐτὸν μεμηχάνηνται, πλῆθος μὴ οὐκ ὀλίγον, ὅσον δὲ τῆσδέ γε τῆς πόλεως τῆς ἐπὶ ἰατρικῇ περιβοήτων, καὶ τῶν περιοίκων ὄφελός ἐστιν. οὐδὲν δέπω κεκινήκασιν ἀξιόλογον. ἡμεῖς δὲ οἱ ἀκολουθοῦντες αὐτῷ, οὐδὲν ἄλλο ἢ ὑπερευχόμεθ᾽ αὐτοῦ. οἰχομένην τῆς ἰσπανίας πρεσβευτοῦ τὴν ἀ-

φικόμε-

φικόμενοι, τοῦτον χθὲς ἐπεσκέψαντο καθηκόντως ὥσπερεὶ δι-
κουροῦντα, παραπαίζων τὰ μέντοι ἐνίοτε ὁπωσδήποτε. ἡ τοίνυν
ἀρχὴ τῆς πρεσβείας ἑκατέρωθεν καλῶς ἔχειν καὶ εἰρηνικῶς
ἔδοξε. σήμερον δὲ οὐδὲν (ὡς ἔοικε) ἀξιομνημόνευτον δηλοῦνται,
ἀλλὰ τὴν ἀρρωστίαν τοῦ μάγνου, ὃς μήποτ᾽ ὤφελε τηλικαύτῃ τῇ
πρεσβείᾳ ἐγχειρεῖν, πολλαῖς γε νόσοις αὖθις καὶ φορτι-
καῖς ἔνοχος ὤν. πάντες δὲ τὸν ἄνθρωπον οἰκτείρουσι τῆς δὲ τῆς νοσε-
ρᾶς καταστάσεως καὶ θανατώσης, ὅσγε παρὰ τὴν δύναμιν βι-
άζεται ἐφ᾽ ὧν τὰ τῆς πρεσβείας διαπλέξεται τῷ βασιλεῖ. ἀλ-
λὰ περὶ τῶν δημοσίων, μέχρι τοῦδε εἰρήσθω. πῶς δὲ ἔχει μοι τὰ
πρὸς τὸν ἄνδρα τὸν σοὶ περὶ ἐμοῦ κοινολογησάμενον, εἴσῃ ἐξ ὧν
τῷ Δηλοΐνῳ ἔγραψα. προσαγορεύσω σε οὓς προσειπεῖν με ἀ-
πό σου ἐκέλευσας, ἄνδρας ἤδη μοι φιλιωθέντας. εἰ δὲ δὴ σὺ
προσερεῖς μοι Λάσκαριν τὸν ἡμέτερον φιλοπρεπῶς τε καὶ δε-
όντως, ὑπέρμεγα ἔσῃ μοι πεποιηκὼς εὐεργέτημα. οὐδενὸς γὰρ
τῶν ἀνθρώπων οὕτω τὴν φιλίαν ὡς τὴν αὐτοῦ ἀποδέχομαί τε καὶ
τιμῶ. ἔρρωσο ἀνδρῶν μοι προσφιλέστατε, καὶ διατέλει τούς τ᾽ ἐ-
μοὺς φίλους ἀγαπῶν, καὶ τοῖς ἐχθροῖς οὐκ ἀρεσκόμενος τοῖς
ἐμοῖς. σκιῤῥοφοριῶνος τρίτῃ ἱσταμένου. ἐν Μοσσιπεσούλῳ πό-
λει Ναρβωνίτιδος, ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας χιλιοστῷ ἐνεακαιδε-
κάτῳ.

Γυλίελμος ὁ Βουδαῖος Γερμαίῳ τῷ Βριξίῳ εὖ πράττειν.

κήκοας ἤδη σου τὰ κατ᾽ ἐμὲ καὶ τὴν αὐλήν, οὐ-
δεμίαν ἣν εἶχον ὑπόθεσιν δήπου ὑποτίθεσθαι
σπουδαίας τινὸς ἐπιστολῆς. ἣν γάρ σου πεπουχό-
τος ἐκεῖνα τὰ καταρχὰς τῶν γραμμάτων σοῦ,
καὶ κατειρωνευσαμένου τῆς τύχης ἤδη φθασάσης ἐμοὶ συμβῆ-
ναι λαμπροτέρας, σπουδαιολογεῖσθαι νῦν ἀξιῶ ἀποκρινόμενός
σοι, δέδια μὴ ψυχρολόγῳ εἶναί μοι συμβῇ καὶ γέλωτος ἀξίῳ.

αἰτιᾶι.

αὐτὸ παίζειν μέντοι πρὸς τά σοι πεπαισμένα, ἀφροντίστως τε νῦν
καὶ ἀμερίμνως διακειμένῳ, καὶ οἱονεὶ ἐντρυφῶντι μοι ἐν τῇ πολ-
λῇ τῇ κατὰ τὴν πόλιν ῥᾳστώνῃ τε καὶ βίῳ πάντοθεν ἀνειμένῳ,
δέδοικα μὴ οὐ πρὸς ἀνδρὸς εἶναι δοκῇ ἀγωνιζομένου καὶ κινδυ-
νεύοντος περὶ τῆς τοῦ βίου καταστάσεως. ἐπεὶ πῶς ἂν αὐτὸς ἀν-
τιχαριεντίζεσθαί σοι καὶ τῶν κομψῶν ἅπτεσθαι νῦν ἔχοιμι,
ἀμηχανίας τε καὶ δυσκόλως ἔχων περὶ τοῦ ἀπαλλάξαι κα-
λῶς καὶ ἐπιτίμως τουτουὶ τοῦ ἀγῶνος, ἐν ᾧπερ, ὥσ δή φασιν,
ὅσα μῦς ἐν πίσσῃ πέπονθα. καὶ μὴν δὴ καὶ παρακινδυνεύεται
μοι οὐ μόνον τὰ ὑπάρχοντα ἐν τούτῳ τῷ ἀγωνίσματι, ἀλλὰ
καὶ ἡ φήμη καὶ δόξα, ὁποσηνδήποτ' οὖν ἄχρι τοῦδε κέκτημαι
φιλοσοφοῦντι ἐοικώς, αὕτη δὴ εἰς ξυροῦ ἀκμὴν νῦν ἐμοὶ κα-
θέστηκεν ὥς φησιν ἡ παροιμία. οἶσθά τε εἰς ἀτιμίαν αὐτίκα δὴ
μάλα περιπεσούμενος οὐ τὴν τυχοῦσαν, ἢν τοῦτο τὸ πρᾶγμα
ἀτυχῶς περιστραπῇ, καίπερ οὐχ ὑπ' ἐμοῦ προῃρημένον ὡς οἶ-
σθα σύ, ὃ δὴ σχετλιώτατον. ταῦτα τοίνυν διαλογιζόμενόν σε ἐ-
μοὶ μὲν συναλγεῖν οἶμαι καὶ συμπεπονθότως ἔχειν, ὡς προ-
σῆκόν ἐστιν ἀνδρὶ ἀγαθῷ τε καὶ εὔνῳ, μήτι δὴ συνήδεσθαι, ὅ-
περ σὺ εἰρωνεύῃ. σαυτοῦ δὲ τὴν ἄγαν ἀσφάλειαν τε καὶ ἡσυχί-
αν παραλλήλως σκεψάμενον, εὐδαιμονίζειν ταυτηνὶ τὴν
εὐθυμίαν ἀστικὴν καὶ ταῦτα εὐπορουμένην, ἧς σὺ τυγχάνεις
ὢν ἐπικρατής. ἀλλὰ μὴν τί ἂν πάθοιμι νυνὶ εἰς τοσοῦτο κιν-
δύνου φθάσας προβεβηκέναι, ὅπου οὐκ ἔτι προμηθέως ἔργον,
ἀλλ' ἐπιμηθέως χρείαν ἔχω. οἶσθα δὲ ὡς ἀρχὴ ἡ τύχη οὐκ ἄγαν
ἐμοὶ εὔνους τὰ πρὸ τοῦδε εἶναι δοκοῦσα, εἰς τοῦτο παίγνιον ἐπέ-
σπασέ με, οὐχ ὅπως ἐπιτετηδευκότα τὰ καθεστηκότα μεταθέ-
σθαι, ἀλλ' οὐδέ τι τούτων τῶν γεγονότων ὑπιδόμενον. ὥστε οὐ-
δεὶς τῶν σπουδαίων τε καὶ εὐγνωμόνων ἀνδρῶν, οὐδὲν οὐδ' ὅ-
λως αἰτιῷτ' ἄν με τούτου ἕνεκα, εἰδώς γε δὴ τὸ πρᾶγμα οἷόν
ἐστι. ἐλεοίη μέντοι γε δικαίως ἐμέ, τὸν κύβον ἐρρίφθαι δοκοῦν-

τὰ περὶ τῶν τηλικούτων οὐκ αὐθαιρέτως, ἐάν γε τὸ πέρας τῆς παιδιᾶς ἀποτυχόντος μοι περιέλθῃ. ἐπεὶ θεῷ γὰρ κεῖται οὐκ ἐφ᾽ ἡμῖν, τὸ τυχεῖν καὶ κατορθῶσαι, ἔρρωσο ἐν Βλαισοῖς τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ τῶν καλανδῶν τῶν Ἰανουαρίου μηνός.

Βουδαῖος Βειξίῳ εὖ πράττειν.

Ἀναγνοὺς τὰ γράμματά σου ὦ Βείξιε σοί τε καὶ ἐμαυτῷ συνήσθην. σοὶ μὲν, ὡς ἐκ τῆς νόσου ἤδη ἀνακεκομιζομένῳ ἐν τῷ ἡμετέρῳ Σαμμαυριανῷ. ἐμαυτῷ δὲ, ὡς τὴν οἰκίαν ἐκείνην ὥσπερ οἰκοδομησαμένῳ, τῶν παρειμένων ἐκ νοσήματος φίλων ἀναληπτικήν τε δίαιταν καὶ ἐπιρρωστικὴν ἔχουσαν. οὐδὲν γάρ τοι ἥδιον παραπολαῦσαι ἢ ὀνίνασθαι οἷόν τ᾽ εἶναι ταυτησὶ τῆς οἰκίας, παρῳκοδομημένης πρὸς τῷ κήπῳ τῷ αὐτόθι στοιχηδὸν καταφύτῳ, ἢ ὡς τοιαύτην τινὰ χρείαν καρποῦσθαι ἐξ αὐτῆς τῆς ἀγροικίας, οὐ μόνον ἐμὲ καὶ τοὺς οἴκοι, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνοίκους μοι ἔχοντας ἄλλως ὠφελήσεσθαι. ἀντάξιον γάρ τοι τοῦτον τῷ ὄντι μισθὸν τῶν ἡμῖν διαπεπονημένων ἔχω, εἴτε τῆς φυτείας τῆς ἐκεῖ, καὶ τῶν οἰκοδομημάτων ἐκδόσει τοῖς μισθουμένοις τὸ ἔργον προσιθέμενος ἀναποσπάστως, καίπερ ὦ θεοὶ, πολλά μοι τότε πράγματα παρασχοῦσι. τί γὰρ οὐκ οἴει με κακοπαθῆσαι, τί δ᾽ οὐκ ἐξαρύσασθαι ἀηδίας τε καὶ ἀγανακτήσεως τὴν ἐργολαβίαν δῆθεν εἰσπράττεσθαι θέλοντα ἐμπροθέσμως, καὶ τ᾽ ἄλλα παρέχεσθαί μοι ἀξιοῦντα ἐκ τῶν συγγεγραμμένων. ἧς δὴ ἐπιμελείας εὐθέως εἴχετο ἡ ἐξάρτυσις τῆς ἐπαύλεως ἁπάσης, οἱονεὶ ἐπεξεργασία τις οὖσα αὐτῆς τῆς οἰκοδομῆς, ἡ κατασκευὴ δῆθεν τοῦ χωρίου, καὶ διάταξις οἰκονομικὴ πάντων τῶν χρείαν ἐπὶ καιρὸν καὶ πρέπουσαν παρεξόντων. ἧς τινος ἕνεκα πολυπραγμοσύνης, ὡς οἶσθα, διέτης ἐμοὶ σχολὴ ἀπὸ τῆς φιλοπονίας τῆς ἑδραίας ἐγένετο, καὶ δὴ καὶ τῆς ἐμῆς φιλολογίας ἐς τοσοῦτον

ἐκπεμπτή, καίπερ ὑπεραγαπωμένης. μεταξὺ μέντοι τὰ πρὸς τὴν ὑγείαν καὶ εὐρωστίαν θεραπεύοντι, καὶ πόῤῥω τῶν μαθηματικῶν φροντισμάτων κεκινημένῳ, ἕξιν ἀναῤῥωννύντι. αἰτίας γὰρ εἶχεν ἡ φιλολογία τηλικαύτας ὑπ' ἰατρῶν, καὶ δὴ καὶ κακῶς ἤκουσε παρὰ τῶν ἐμοὶ ἐντυγχανόντων σχεδὸν πάντων, ὥς με φύσει εὐσωματοῦντα λυμηναμένη καὶ εἰς μαρασμὸν ἄγουσα. ἀλλ' ἀμέλει ὦ ἑταῖρε ἴσθι κεχαρισμένον μοι πρᾶγμα πεποιηκὼς σύγε καὶ κομιδῇ φιλοπρεπῶς, τὴν χάριν τε ταύτην αἰτούμενος πρὸς τῆς συνοικούσης μου, ἐνδεδομένην τε χρώμενος εἰς τὸ δέον, τὴν ἐπίδοσιν δὴ ταύτην προσθεὶς, καὶ ἐπικύρωσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν τῆς προτέρας ἡμῶν εὐνοίας καὶ οἰκειότητος. ἔῤῥωσο τῇ ὑστεραίᾳ τῶν Σεπτεμβρείων καλανδῶν. ἐν Θερίναις πόλει τῆς Καμπανίας.

ΒΟΥΔΑΙ͂ΟΣ ΒΡΙξίῳ εὖ πράττειν.

Πολλὴν μὲν καὶ βαθεῖαν εἶναί μοι σχολὴν (ὅπερ σὺ φὴς ἐπιστέλλων) οὐ μέμνημαί ποτε γράψας οὔτε σοὶ οὔτε τῳ ἄλλῳ. ἀσχολεῖσθαι μέντοι ἐμὲ οὐκ ἔφην ἴσως ἄγαν τοῖς σπουδαίοις τῶν πραγμάτων ἐνθάδε καταγινόμενον, οὐδὲ ταῖς ἀμφὶ τὴν φιλολογίαν φροντίσιν ἐπέχεσθαι, ταῖς πάλαι κεχαρισμέναις ἡμῖν. οὐ μὴν δὲ καὶ ἐλευθεριάζειν γε ἔφην σχολῇ καὶ ῥαστωνεύειν ῥᾳδιουργοῦντα περὶ τὰ δοκοῦντά μοι καὶ ὁπωσοῦν καταθύμια. ἐπεὶ καὶ τοσούτων ἀπαιδέων ἐτύγχανον τῷ ταῖς ἀκροάσεσι σχολάζειν ταῖς Φερμένδου τοῦ τότε ἐκκλησιάζοντος, ὥστε μόλις μοι ἐξεγένετο τοσαύταις ἡμέραις τρὶς τἀνδρὸς ἀκροᾶσθαι ἢ καὶ δίς. εἰ δὲ σὺ διεξιέναι ἡμᾶς τούτου τὰς προφάσεις ἀξιοῖς, καὶ τὰς αἰτίας ἐκφράζειν τὰς ἐπισχούσας ἐμὲ, οὐκ οἶδ' ἣν ἄν τινα πρώτην, ἣν δ' ἂν ἐσχάτην αἰτιάσωμαι. λογίζεσθαι μέντοι σὲ

προ

προσήκει αὐτομάτως τὰς πλείστας αὐτῶν, τὸ δυσχερές γε τῆς
δὲ τῆς διαίτης ἐγνωκότα, καὶ πρότερον πεπειραμένον αὐτῆς,
κἂν αὖθις οὐκ ἐξαριθμῶμαι. τί γὰρ ἂν καὶ ποιήσαιμι πόῤ-
ῥω που καταλύσας τὴν βασιλείαν, οὐδὲ τῆς εὐκαιρείας τυχὼν
τῆς ἁρμοττούσης εἰς τὴν ὥραν τῆς ἐκκλησίας, οὐδ᾽ αὐτὴν ἴσως τε-
ταγμένην, ἵνα τὰ κατὰ τὴν αὐλὴν πολλὰ τυγχάνει ὄντα, οὐ
καθεστῶσαν ὥραν αὐτὰ οὔτ᾽ ἀφωρισμένην ἔχοντα. φέρε δὴ, ἐν
συμβούλῳ σοι ἐχρώμην καὶ καθηγεμόνι τῆς ἐνταῦθα διαγω-
γῆς, ἄσμενος ἂν σου πυθοίμην, ἆρά γε τῶν ὑπηρεσιῶν ἀμε-
λήσας καὶ θεραπειῶν τῶν πάνυ νενομισμένων, φροντίζειν μό-
νον ἔμελλον τῶν φιλοσοφικῶν τουτωνὶ καὶ σωτηριοειδῶν λογισ-
μῶν; οὐ δῆτ᾽ ἔφης. ἀλλ᾽ ἐν τοῖς πρώτοις μὲν καὶ τοῖς προὔρ-
γου θέσθαι τὰ εἰς φιλοσοφίαν ἀνήκοντα τὸ πάνυ καὶ ἰσχυρῶς.
τὰς δὲ πρὸς τὸν πόρον καὶ τὴν φιλαρχίαν ῥεπούσας λειτουρ-
γίας, ταύτας δὴ ἐν τάξει τοῖς ταύτῃ ἐφεξῆς φροντίσιν ἑπομέ-
ναις, ὡς προσῆκον δήπουθεν τὰς τῶν ἀγαθῶν ἐπιμελείας τῆς ἐπὶ
τῇ τύχῃ κειμένων καὶ τοῦ αὐτομάτου, καὶ ἐν τῷδε τῷ θεά-
τρῳ γε δευτεραγωνιστεῖν τοῦ ὑπὸ τῆς ἥρας βραβευομένῳ. καὶ
τοίνυν τὰ παρά σου εἰσηγηθέντα καὶ ἐπιτετηδευμένα ἐνταυθοῖ
ποτε διατείναντος, ἔφης ἡμᾶς ἀπομιμεῖσθαι (οὐ γὰρ δή σοι
τούτων μεταμέλει εὖ οἶδ᾽ ὅτι) οὐκ ἂν ἀντιλέξαις οὐ δεῖν ἐμὲ εἰς
τοῖς αὐλικοῖς ὁμιλοῦντα, καὶ δὴ τῶν τῆς αὐλῆς σπουδῶν κή-
δεσθαί τι, καὶ τοῖς κατ᾽ ἐκείνην φλυαρίοις καὶ λήροις ἀφωσιω-
μένως γοῦν ἐσχολακέναι. ἐπεί τοι καὶ τὸν ὀρχηστήν τινα ἐμβαλ-
λομένοις, καὶ ἄχρι δὴ τέλους φασὶ διορχεῖσθαι καθήκει, καὶ
τοῖς ληροῦσι συλληρεῖν. τί δαὶ οὖν συγχορεύειν παραλόγως
τοῖς φλυαροῦσιν καὶ ἀπροαιρέτως ἐφθακότα, καὶ ἀπαλλα-
γῆναί γε ὅτι τάχιστα μετ᾽ εὐσχημοσύνης ἐφιέμενον, τί δὴ αὐτὸν
ποιῆσαι χρὴ ἐφ᾽ ᾧ τυχεῖν τῆς εὐχωλῆς. μή ποτε οὖν περὶ παν-
τὸς ποιήσασθαι ἡμᾶς δέον ᾖ, ὅ τὰ ἐν ποσὶ καὶ κατεπείγοντα δι-

α πράξασθαι οὔτε ἀκόσμως οὔτε ἀναξίως ἀνδρὸς οὐκ ἀπαιδεύτου, ὅπως τούτων εὐθὺς κατωρθωμένων, δι' ἡσυχίας τὸν ἐπὶ τούτοις βίον καὶ εὐθυμίας ἰδεῖν διαγαγεῖν; σὺ τοίνυν οὕτως ἀπαλλάττεσθαι προελομένῳ ἔοικας, ἐν ταύτῃ γε τῇ ἀγορᾷ τό τε ἐμπορευσάμενος τῇ τῶν καπήλων. ὅθεν δὴ τὰ πρὸς τὸν βίον τὸν λαμπρῶς ἐνηργευμένον ἐπιτήδεια ἀναιρεῖσθαι προθυμούμενος, πλοῦτον μόλις ἀπήλλαξεν πλεονεκτικῶς γε συνεσκευασμένος οὐχ ὅτι προνοητικῶς. τοῦτο μὲν γὰρ ποιῶν διαπεπλεκὼς ἐνόσῳ συναναστρέφου τοῖς ἀμφί τε τὴν φιλοκτησίαν σπουδάζουσι καὶ τὴν φιλοτιμίαν, νῦν δὲ τῆς τε φιλοσοφίας τῆς σεμνοπροσώπου σῆς γενναῖος ἀκροατὴς καὶ φοιτητὴς τὴν εὐσέβειαν τὴν αὐτάρκη, καὶ ὡς ἔπος εἰπεῖν, τὴν λιτότητα τὴν μακαρίαν ἐξηγουμένων, ᾗ δὴ ἡμεῖς ἐν τοῖς μάλιστα ἠρεσκόμεθα, ἄχρις οὗ τοῦ θεοῦ τοῦ σωτῆρι ἡμῶν ἤρεσεν, οὐκ οἶδ' ὅπως ἀναμιμνήσκειν ἐμὲ ἔοικας τῶν ἐμοὶ γεγραμμένων τε καὶ δεδογματισμένων. ἀλλ' ὅπως ὦ ἡμέτερε σύ γε νεανικῶς τε καὶ εὐψύχως ἐφοδιασάμενος ἐν ᾧ ἐνεπορεύου, καίπερ σοὶ μόνῳ τὸ πρᾶγμα τουτὶ πράττων, μὴ λάθῃς ἀνεπιείκειαν τινὰ καὶ ἀγνωμοσύνην σαυτοῦ νυνὶ καταγνούς, πείθειν ἐμὲ ἐπιχειρῶν ἄνδρα τε καὶ πολύπαιδα οἴκαδε ἐπανιτητέον εἶναι οὐδέν πω πλέον ἔχοντα, ὡς δὴ δυσθύμως τε καὶ σκαιῶς πρὸς τὸ τοῦ λόγου ληρεῖν τούτου διακείμενον. εἰς τέχνης παράδειξιν ποιεῖσθαι ἔγωγε ἄγαν ἀγροῖς ἐνεστησάμην, γέλωτα δήπου πολλοῦ ὄφλων παρὰ τοῖς κομψοῖς τε καὶ χαρίεσι. ἀλλὰ τί ἂν πάθοιμι. δραστέον γὰρ τὸ δρᾶμα, ἐπειδὴ ἅπαξ τὸ πρόσωπον ἐνδεδυκὼς, εἰς τὴν σκηνὴν προελήλυθα. ταῦτα μὲν οὖν ἀντιπεπαίχθω πρὸς τὰς σὰς χλευασίας τὰς προσφιλεῖς, αἷς καθάπτεσθαί μου εἴωθας, ὡς ἐξεστηκότος τῆς ἰδίας τε προαιρέσεως, καὶ τῆς αὐλῆς νυνὶ παρὰ τὸ δέον ἀντεχομένου, ὑποθέσεις δήπουθεν ζητησόμενα ἑτέρας ἐπιστολῆς ὑπὸ σοῦ γραφησομένης. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἔγωγε συνήδομαί σοι

ὦ δαι-

ὦ δαιμόνιε, τὴν πρὸς τὸν μωρὸν τὸν ἐμὸν φιλονεικίαν καταθεμένῳ, καὶ οἱονεὶ τὴν ἀντίμωρον ἐκείνην εὐγνωμόνως μεταθεμένῳ (οὕτω γὰρ ἤκουσά τινος τῶν γνωρίμων καὶ συνήθων σοι) τῆς τε ἡμετέρας παραινέσεως καὶ δεήσεως οὐκέτι ποτὲ ἠκροαμένῳ. αὕτη γάρ τοι ἡ γνώμη ἤδη τοῦ δοκεῖν πρὸς τῆς σῆς φιλανθρωπίας εἶναι, καὶ ὡς ἀληθῶς δὴ καθήκουσα φαίνεται εἰς γνησίαν τε καὶ ἀκέραιον φιλοσοφίαν, ἧς σὺ νῦν τυγχάνεις προσπεφυκὼς, ὁ πάλαι ποτὲ ἀναπεπταμένως τὴν ἀπεχθανομένην ταύτῃ φιλοτιμίαν ἀσπασάμενος. ἴσθι οὖν ἡμᾶς οὕτω τῇ ἀγγελίᾳ ταύτῃ περιχαρεῖς γενομένους, ὡς πρὸ τούτου ἀνιωμένους ἕνεκα ὑμῶν δυσαρέστως ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ἐφαμίλλου ἐκείνης ἤδη δείξεως καὶ δυσθύμου ἐχομένων. ὅθεν τε οἱ κοινοὶ φίλοι συνήλγουν ὑμῖν τὴν καλλιέπειαν τῇ συγγραμμάτων τοῦ δευτέρου εἴδους λυμαινομένοις, τοσοῦτον ἤδη τούτῳ συγχαρησομένους εὐδοκιμοῦσιν, ἕνεκα τῆς ἀμφισβητήσεως τῆς κακίστου ἐς κόρακας ἀποβληθείσης. προσέσεταί μοι οὖν Δηλοΐνον τὸν ἡμέτερον, καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς εὐνοϊκῶς ἀμφοῖν ἡμῖν ἔχοντας. καὶ διατέλει σπουδάζων τοῖς καλλίστοις τῶν λόγων καὶ σεμνοτάτοις. ἔῤῥωσο, ἐν ῥωμοραντίῳ κωμοπόλει, ἀλλὰ οὖν βασιλείων μόνον τὸ αὐτόθι ὀνομαστῇ, γαμηλιῶνος μηνὸς τρίτῃ φθίνοντος.

Γουλιέλμος Βουδαῖος Γερμανῷ τῷ Βριξίῳ εὖ πράττειν.

τῆς τοῦ παρόντος ἔφης καιροῦ συμφορᾶς. ἐμοὶ δὲ ὦ ἑταῖρε ἐνταῦθα τῶν γραμμάτων τῶν σῶν ἀφικομένων, ἤδη μειδιᾶν ἠρέμα, εἶτ' ἤδη φωνεῖν ἐπῆλθε, ὦ τῆς φιλανθρωπίας τἀνθρώπου καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης. τί δαὶ ὢν οὗτος, ἆρά γε τοῦτο φαίη τις ἂν πρὸς ἀνδρὸς εἶναι ἐλεγκτικοῦ καὶ φιλοπάτριδος ἄκρας; τὰ μὲν τῶν ἀτυχημάτων, τοῖς κοινοῖς τε πράγμασι καὶ πολιτικοῖς λυ-

μαινόμενα, σχετλιάζειν ἀπαθῶς, διεξιόντα δὲ ἐνδεικτικῶς τὰ
δὴ καὶ κεκομψευμένως τόν τε λιμὸν καὶ πόλεμον, αἰκισμούς γε
δὴ πάθη καὶ μηνίματα θεοῦ. ἰδίαν μὲν τὴν ἑαυτοῦ συμφοράν,
τουτέστι τὴν εἰς ἱερέας πλούτων, ταύτην δὲ ἐκτραγῳδῆσαι δει-
νοπαθοῦντα, ἐξώλειαν ἐπαρώμενον τοῖς εἰσηγημένοις ἀσεβῆ
τινὰ διατάγματα οὐκ ὀλιγοστὸν μέρος τοῦ ἱερατικοῦ ἐξαρύσον-
τα πλοῦτον ἤδη περιρρέοντος. ἐγὼ τοίνυν ταῦτα μὲν μεμψιμοι-
ροῦντι δεινῶς, ἐκείνῳ δὲ ἐμπομπεύοντι τῇ ἐξηγήσει, τὴν εἰς
τὸ σύμπαν καὶ τὸ κοινὸν ἐπιβαλλόντων, ὑπόνοιαν τις κακὴ δή-
που παρηνώχλει, ὡς ἄρα ἀργυρολογία τις λαμπρὰ καθ' ὑ-
μῶν ἐπιτηδεύεται τούτων, τὴν πρόσοδον ἐκείνην γε τὴν ἀφιερω-
μένων τε καὶ ἀσυλίαν ἔχειν ἀξιουμένων, τὸ πέμπτον ἀφαιρήσου-
σα τὴν μοιρῶν ἢ ὁποσονοῦν. εὐφήμει ὦ 'γαθέ, μὴ χείροσι τὰ
πράγματα, τὰ καθ' ἡμᾶς εἰς τοσοῦτο τῆς ἀνάγκης καθίστασθαι.
καί τοι ὦ σωτὴρ ἡμῶν καὶ θεῖαι ἤδη ψυχαί, οἱ μὲν ἁγνῶς τε
καὶ εὐλαβῶς τὰς πάλαι ἱερωσύνας διῳκηκότες, τὴν κτη-
μάτων τουτωνὶ καταμελοῦντες τὴν ἀπὸ τῆς πλεονεξίας, τῶν
δώρων δὴ κατὰ κράτος αὐτέλεστον τοῦ θεοῦ, εὐποιοῦντες, τῶν
τὰς ψυχὰς περιποιούντων. ὑμεῖς δὲ οἱ τὸ ὕστερον τῷ θείῳ ἱερώ-
μενοι, τῶν πνευματικῶν τούτων ἀφέμενοι (οἴμοι τῆς μεταβολῆς
τῶν ἠθῶν) τοῖς προσύλοις καὶ τυχηροῖς προσετηκότες διαπλεῖ-
τε, κακοὶ κακῶς ἀπολούμενοι, ἢν μὴ ἐκ τῆς ἐμπαθείας τῆσδε
σοι θεῷ πλουτοῦντες ἀνανήψητε. σύ γε μὴν ὦ ἐπὶ κακῷ μαν-
τευτικέ, ἄξιος εἶ δήπου παρὰ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην ἀλη-
θεῦσαι χρησμολογῶν, τό γε κατὰ σὲ καὶ τὰς σὰς προσόδους,
ὑπεραποχρῶντος γε τὰ κατ' ἔτος ἄχρι τούτου χορηγησάσας.
ἀμέλει περιτμηθείσης τῆς κατά σε περιουσίας, εὐσταλέστερον ἂν
τοῖς θείοις ἐμφιλοσοφοίης, ὧν ἤδη ἐρασθῆναι ὑπῆρξω. ἵνα γοῦν
δεδοικότες οἱ περὶ τοῖς κατ' ὄλβον τὸν ἀνθρώπειον, μᾶλλον ἢ
περὶ τοὺς καθαροὺς καὶ θείους τοὺς ἱερεῖς ἀποδεικνύσι, μὴ πα-

σιν τὴν ὑποψίαν ταύτην ἀπεμάξωμαι, εἰ καὶ περὶ τοιοῦδε ἀγαθοῦ οὐδείς πω διατεθρύλληται λόγος, ὅσα γε κἀμὲ εἰδέναι, ὅμως μέντοι τὸ ἄγαν τοῦτο ὑφορατικὸν ὑμῶν, κληδόνα δή τινα μέλλει οὐκ αἴσιον καθ᾽ ἅπαντος τοῦ ἱερατικοῦ ἐπάξειν οὐκ εἰς μακράν, εἰ βαθείᾳ γε ῥᾳστώνῃ τινὶ εἶναι, πέρα τῶν ἄλλων τάξεων ἐνδυπαθοῦντας. καὶ ταῦτα μέχρι τοῦδε τὰ παιγνιώδη. τὰ δὲ ἀπὸ τούτων ἤδη σπουδαιολογηθήσεται, τῇ ἀξιώσει σου ἀπαντήσοντα. ταῦτα μέντοι εἰς ἄλλην ἐπιστολὴν ἀναβέβλημαι, ἣ ταύτῃ ἀκολουθήσει ὅπως ἂν τάχιστα ἡ σχολὴ τοῦτ᾽ ἐγχωρῇ. ἀλλὰ μὴν διὰ μέσου χάριν σοι ὁμολογῶ ἀνθ᾽ ὧν ὑπηρετεῖν ἔφθης τι τοιοῦτο τῇ γαμετῇ μου, αὐθαιρέτως σύγε τοῦτ᾽ αὐτῇ καταχαρισάμενος. ἔρρωσο, ἐν Διβίωνι πόλει πρὸς τῇ αὐλικῇ ἀκολουθίᾳ, ἑκατομβαιῶνος ὀγδόῃ ἐπὶ δέκα. ᾱͅ φ̄ κᾱ.

Γυλιέλμος Βουδαῖος Γερμανῷ τῷ Βρικίῳ εὖ πράττειν.

Ταύτης μὲν τῆς ἐπιστολῆς ἡ ἀρχή, οἱονεὶ παράρτημά τι καὶ προσθήκη ἔσται σοι τῆς ἑώλου, ἣν πρὸ ἐνστηκότος μοι γράψαντι καὶ κατεπείγοντος τοῦ κομιοῦντος αὐτήν, συμπεράναι οὐκ ἐδυνήθην κατὰ τὴν ἐμὴν γνώμην. περὶ οὗ τὸν ἂν ἐξαιτούμενος ἔτυχεν, Ἰανὸς μὲν ὁ Λάσκαρις φίλος τέ σοι πάλαι καὶ νῦν διὰ φιλίας ἀπηξιωμένος, εἰ τύχῃ σε διάγειν, καραδοκεῖν φησὶ σοῦ νεανίσκοις, ὅσον τάχος ἐκεῖθεν πέμψας μετακαλεῖσθαι ἔφθακεν εἰς Ἰταλίαν, δεδογμένον ὂν τούτῳ μὴ ἐπανήκειν αὐτόθεν, πρὶν ἢ καταμαθεῖν ὅτι ποθ᾽ οἱ ὑπ᾽ αὐτοῦ πεμφθέντες, διεπράξαντο ἐν τῇ Ἑλλάδι περὶ τῆς ἀνδρολογίας τῆς ἐπὶ τῇ συστάσει τοῦ γυμνασίου. καὶ μὴν ἔγωγε τοι αὐτὸν προσκαρτερήσειν οἶμαι τούτους ἀπομένοντα, κἂν ἐκπροθέσμους ἥκωσι, πραέως τε καὶ εὐγνωμόνως. ἐνταῦθα γὰρ τὸν ἄνθρωπον ἐφορῶν ἐμφιλοχωροῦντα οἶδα, καὶ ἡδόμε-

νος

νος τοῦ παρὰ τοῖς εὐπατρίδαις ἐνδιαιτήμασι τοῖς ἐκεῖ. ἄλ-
λως τε μεταξὺ ἐνδιατριβόντων ἐκείνων τὴν ὑπὲρ παιδολογίας
πεμφθέντων, τῆς βιβλιοθήκης μετὸν αὐτῷ τὴν περιβόητον,
πάμπολλων γε συγγραμμάτων ὡς λέγεις, καὶ ἐξαιρέτως
γέμουσαν. ἐξ ἧς δὴ βίβλιον οὐκ οἶδ᾽ ὁπόσας Διοδώρου τοῦ συγ-
γραφέως, αὐτὸς ἀπογράψαι πρότερον ἐκδεδωκὼς, ἄρτι μετα-
φράσας ἔδωκα τῷ βασιλεῖ περὶ τὴν Ἀλεξάνδρου εἰσβολὴν, χρῆ-
μα τι περιττὸν ὡς εἰκάζω ἱστορίας. οὐδέπω γάρ που τούτῳ ἐντετύ-
χηκα. εἰ καὶ τοῦτο τοῦ δώρου ἀξιόχρεων εἶναι τὴν ἐμὴν πίστιν ὁ
Λάσκαρις ἡγησάμενος, τὴν εὐθὺ τοῦ καταλύματος ἐμοῦ,
τὸν τοῦτο κομίζοντα ἐκέλευσεν ἵεσθαι. τὰ μέν τοι τῆς αὐλικῆς
διαίτης ὡς ἐπίστασαι, ὑπ᾽ αἰτιῶν τῶν τυχουσῶν πολλάκις πα-
ραλλάττεται. ἀλλὰ γὰρ ὦ δαιμόνιε (ἐπικαγχάσας σύ γε τοῦτον
τὸν λόγον ὑπολάβοις ἄν.) τὰ τῶν γυμνασίων τῶν περὶ σὲ ἤδη σοὶ
φροῦδα οἴχεται, ὧν δὴ πέρι φήμη λαμπρὰ καὶ προσδοκία ἐ-
γεγενημένη, τῶν τε θορύβων ἕνεκα ἐξαίφνης ἀναπεπτώκασι, καὶ
σπουδῶν πολεμικῶν πάντα νῦν ἐπεχουσῶν. ἀλλὰ τί ἂν πά-
θοι τις πρὸς τἀνθρώπινα πράγματα, ἐφ᾽ ὧν δὴ τὸ χρεὼν ἄ-
νω καὶ κάτω φιλεῖ κυλίειν τὰ τοῖς θνητοῖς ἐνθυμηθέντα. καὶ
τοιαῦτα γε τὰ ἐπίγεια ἐστὶ ἄστατά τε καὶ ἐπισφαλῆ, τὸ μὲν εὖ
καλῶς ἐπικεχειρημένον, δίκαιον δήπου τυγχάνον ἆθλόν
τι γοῦν ἐγκωμίου ἄρασθαι, κἂν εἰ ἀποτυγχάνεται δαίμονος ἐ-
πηρείᾳ, ἥ πού γε αἰτίας τε καὶ ἐγκλήματος ἀπολελύσθαι. οὐ
μὴν δὲ δὴ ἀνέλπιστον εἶναί μοι δοκεῖ, οὐδ᾽ ἐκ τῶν ἐνεστώτων γε
πραγμάτων καὶ ἐγκειμένων, ἐκείνην τοῦ σύμπαντος κυρίαν
οὖσαν, καὶ ταῦτ᾽ ἂν θέσθαι βέλτιον, τὴν ἀνωτάτω πρόνοιαν.
ἔρρωσο ἐν Διβίωνι πόλει ἐν ἕκτῃ ἐπὶ δέκα ἰουνίου μηνὸς, ὃν ἑκα-
τομβαιῶνά φασιν εἶναι. ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας πέμπτῳ καὶ
εἰκοστῷ πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις.

Γουλιέλ-

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Ἰακώβῳ τῷ Τουσάνῳ εὖ πράττειν.

Ἀνελίξαντί μοι ἄρτι τὰς ἀποδοθείσας μοι παρὰ τῶν φίλων ἐπιστολάς, τεττάρων ἤδη μηνῶν τούτων ἀποδημοῦντι, ἐκ τῆς σκευαγωγίας τῆς ἐμῆς σωζομένας, καὶ εἰς χεῖρας ἐλθούσης μιᾶς τὴν σὴν, δύστε ἐπῆλθεν, εἰς ὅσην ἔγωγ᾽ ἔλαθον ὑπερημερίαν ἐξολισθὼν, πολλοῦ ἤδη χρόνου διαλιπὼν, καὶ οὐκ ἀντιγράψας τῇ δευτέρᾳ αὐτῇ τῶν ἐπιστολῶν. σύ γε μὴν οἶμαι τὴν ἐνθένδε προσδοκῶν ἀμοιβὴν, ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ χρόνῳ ἡσυχίαν ἀργὴν τό γε κατὰ τοῦτο ἀσπάζῃ, ὡς ἐμὸν δήπου ἀνεγκλήτως τε καὶ εὐπροφασίστως τῷ διαλείμματι τούτῳ ἐφησυχάζοντά σε, τοιαύτης κερδαίνειν ἐργασίαν, καὶ τὴν ἐμῶν ἀσχολιῶν τοῦτό γε καὶ τὴν πολυπραγμοσυνῶν ἀπολαύειν. καὶ μὴν τοιόνδε τινὰ σὸν εἶναι λογισμὸν ῥᾳδίως πείθω ἐμαυτὸν, εἰδότα σε ἐν μὲν τῷ ἐπικύψαι ταῖς βίβλοις καὶ ἐμμένειν, ἄκρως φιλόπονον καὶ διακαρτεροῦντα, εἰς δὲ τὸ γράψαι διαμελλητὴν καὶ ἀποκνητικόν τινα. ἀμφιλαφῆ μὲν οὖν ἀφορμὴν ἔχων ἐγκλήματός του οὐ τοῦ τυχόντος, καὶ οὐκ ἂν φιλαιτίως ἐγκαλεῖσθαι δέξαιτο, εἰ μέμψασθαι ἐπιχειρήσω τούτου πλημμελήματος, τουτέστι τοῦ καθήκοντος οὕτως ἐγκαταλελειμμένου. καὶ δὴ εἰς ταύτην οἶμαι τὴν μελέτην αὐτίκ᾽ ἂν ἵεμην, εἰ μὴ φιλόδικόν σε γενόμενον ᾔδειν καὶ δικαιολογεῖσθαι δεινὸν, ἐξ οὗ χρόνου τοῖς ἀπὸ βουλευτῶν τοῦ παλατινοῦ συμφιλοσοφεῖν προείλου, καὶ πλησιάζειν τοῖς τὰ νόμιμα ἀγχίνως ἐξηγουμένοις, καὶ παρεδρευεῖν τούτων σοφιζομένοις. δέδια γὰρ ἔγωγε μὴ σὺ καταῤῥητορεύσῃς με ῥᾳδιούργῳ ἐκείνῃ λογογραφίᾳ χρώμενος, ἣν ἀπὸ πανουργοτάτων τουτωνὶ τῶν δικαιολόγων σύγ᾽ ἔμαθες, ὁ ἐκ τοῦ φιλολογεῖν ὦ Ζεῦ καὶ λόγιε, ἐπὶ τὸ διαδικάζεσθαι περὶ τῶν ἐμβασειῶν περιελθὼν. καίτοι πρὸς τοῦ Διός, εἰ σεμνολόγῳ γοῦν

ἀργολογίᾳ καὶ ἐν προσώπῳ προσέχεσθαι διεγνωκὼς εἴης, τί ἂν
εἰπεῖν δύναιο ἢ τί ἐνθυμηθῆναι, τοῦ μὴ πολλήν σε ἀγνωμοσύ-
νην ὀφλεῖν παρά γε τοῖς ὀρθῶς δικάζουσιν, εἰ ἐν βαθείᾳ σχο-
λῇ ἀναστρεφόμενος, καὶ μόνην, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐργαζόμενος
τὴν σπουδαστικὴν (οὐ γὰρ δὴ τὴν ἀμφισβητητικὴν ἂν προφα-
σίζοιο) ἴσοις ἴσα ἀμείψασθαι σαυτὸν ἀργολογοίης. πρόδηλος δ'
ἀδικήσεις ἴσως ἡμᾶς ἐπιπραξάμενος, οὓς νυνὶ τὰ τοιαῦτα μὲν
μεταχειρίζεσθαι οὐ δυναμένους, ἀνεπιγραμμένως δὲ ἔχοντας,
καὶ πολυπραγμονοῦντας τὰ τούτοις ἐκ διαμέτρου φασὶν ἀν-
τικείμενα. ἐγὼ μὲν οὖν εἰ καὶ πράγματα πόλλ' ἔχω, καὶ λει-
τουργίας λειτουργῶν ἀήθεις, ἀπέλειάν γε κεκτῆσθαι τῶν εἰθισ-
μένων δίκαιός εἰμι, ὅμως ταύτῃ χρήσασθαι οὔπω ἐνεθυμή-
θην, οὐδ' ἂν ἐνθυμηθείην γε εὖ ἴσθι. ὃς δὴ εἰς ἀργείαν πολλὴν
τῶν ἀναγκαίων ἢ λυσιτελούντων γε τοῖς τὰ τοιαῦτα φρονοῦσι
καθεστηκὼς, καὶ πόρρω που γεγονὼς τῶν τ' ἀνθρώπων τῶν τε πραγ-
μάτων τῶν ἀναμνησόντων με τούτων, συχνὰς ὅμως ἐπιστολὰς
ἐπιτίθημι ὅτῳ παρείκοι, τὰς μὲν πρὸς τοὺς οἰκείους καὶ προ-
σήκοντας, τὰς δὲ πρὸς τοὺς ἔξωθεν τοὺς ἔνθεν με κἀκεῖθεν προκα-
λουμένους. εἰ δὲ προφάσεις ὁπωστιοῦν προφασίζεσθαι βουλοί-
μην, πρόχειρον ἦν δήπου καὶ ἄλλο τι καὶ τὸ αἰτιᾶσθαι τὸ τῶν
πολλῶν, τῶν τοὺς ἐνταῦθα διαιτωμένους ἀπασχολεῖν εἰωθότων.
εἶτα κἂν εἰ σχολὴ ἡμῖν περιείη, καὶ τῶν ξενοδόχων γε οἴκων στενο-
χωρίαν ἐφεξῆς ἐπεισφέρειν ἐξῆν, καὶ τόπων τῶν ταύτην ἐργα-
σίαν ἐνδεξομένων πόθον, ὧν ἡμεῖς τὰ πολλὰ κατενδεεῖς τυγχά-
νομεν ὄντες ἐν τῇδε τῇ διαίτῃ ἀλύσει τε καὶ περιφερομένῃ. ἐῶ
δὲ λέγειν, ὡς ἄρα ἡ τῶν βιβλίων ἔνδεια, καὶ ἡ πόρρω τῆς ἐμῆς φι-
λολογίας ἀποδημία, ἀμνηστίαν ἂν παντελῶς ἐμποιήσειε μό-
νη γε, τῶν πρὸς τὰ μαθήματα καὶ τοὺς λόγους καθηκόντων, καὶ
δὴ καὶ πάντων σχεδὸν ὧν ἡμεῖς πρὸ τοῦδε ἐθεραπεύομεν ἐν τοῖς
μάλιστα. οὐδεὶς γοῦν ἐστιν οὕτως γυναικεῖά τινα φιλῶν, καὶ ταύ-

τῆς τοῦ κάλλους κεκρατημένος, οὐκ ἂν προσέχων αὐτῇ παύσαιτο, πολύ τε ἀπηρτημένος αὐτοῦ, καὶ ἄλλοσέ ποι τὸν νοῦν περισπώμενος. ἐπεὶ καὶ καινοῦ τινος ἔρωτος ἢ προσβολῆς ἀντιλαζόμενος, οὐ φθάνει σχεδὸν τοῦ παλαιοῦ παραχρῆμα μεθέμενος. σὸν οὖν ἤδη ἔργον ὦ 'γαθὲ ἐπανιστᾶν μὲν πάλιν τὴν ἐμὴν εὐψυχίαν τὴν πάλαι, πρὸς τὰ ὑφ' ὑμῶν τῶν αὐτόθι φιλοσοφούντων ἠγαπημένα, αὐθαιρέτως ἐγκεχρημένην, εἴγε ἀπὸ τῆς ἀνεθίστου διαίτης ἀναπεπτωκέναι ὑπελάμβανες, (ὃ δὴ ἀπολήψεσθαι ἔμελλες ἐξ ὧν οὐ πάλιν ἔγραψας μὴ ἀντιγράψαντός μου) ἀναζωπυρεῖν δὲ τὸν τῶν καλλίστων γυμνασμάτων ἔρωτα, ἔτι ἐδόκει ἀπεσβεσμένος εἶναι ἢ μεμαράνθαι. νῦν δὲ οὐδὲν τοιοῦτο ποιῶν, ὑπαίτιος εἰ δήπουθεν ἐπιμεμψεώς τινος ἢ φιλικῆς ἐγκλήσεως. ἀλλὰ μὴν σὺ μὲν ἴσως ἔτι ἀνακεχωρηκὼς τῆς ἄγαν φιλοπονίας, καὶ σαυτοῦ δὴ καὶ τῶν φίλων εἰς ἀμέλειαν κατέστης. οἶμαι δέ σε καὶ νεωστὶ σπουδαστικώτερον οὐκ εἰκῇ γενόμενον. ἀλλὰ τὴν αὐτόματον ὁρμὴν τὴν πρότερον, τὸν λόγον προσακονῆσαι τὸν ἐντεῦθεν ὡς πυνθάνομαι διατεθρυλλημένον, ὡς ἄρα ὁ βασιλεὺς γυμνάσιον ἐνστήσασθαι διέγνωκεν ἐν τῷ ἄστει, σύνταξίν τε ἀξιομνημόνευτον συντάξαι ἀνδρῶν πεπαιδευμένων τὰ κάλλιστα τῶν γραμμάτων ἐξηγησομένων, ἅμα δὲ καὶ τῶν ἀκροασομένων τούτων νέων, καὶ ἑκατέρᾳ δὴ τῶν γλωττῶν ἐμφιλοπονησόντων. περὶ οὗ γ' οὐδὲν ἄλλο σοι ἡμεῖς τούτου πω μεμνημένῳ ἐν τῇ σῇ ἐπιστολῇ, πιστώσασθαι ἂν ἀκινδυνώτερον δυνηθείημεν, εἰ μὴ ἐπιφανὲς τόδε τὸ φιλοτίμημα τὸ βασίλειον εἰς τὸ μέλλον γενησόμενον, ἣν ὁποίᾳ γε προθυμίᾳ καὶ εὐψυχίᾳ τούτου τοῦ προαιρέματος αὐτὸς ὁ βασιλεὺς ὁρμὴν μὲν ἐπεβάλετο, λόγῳ δὲ μόνον κατῆρξε, τοιᾷδε καὶ τῷ ἔργῳ αὐτὸς τύχῃ ἐπεξεληλυθὼς καὶ ἐπιδεδαψιλευμένος. καὶ μὲν δὴ τὸ ἄχρι τούτου προσκατεγγυᾶν τήν τε πίστιν τὴν ἐμὴν καὶ τὴν δόκησιν οὐκ ὀκνοίην ἄν, ὡς ὑπισχνεῖσθαι σοι σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς

μούσαις ἔτι τῇ παιδείᾳ ταύτῃ θεραπεύουσιν, εὐδοκιμήσειν ἐν τοῖς πάνυ τὸν δόξαν ἔτι κτησομένους ἀπὸ τῶν λόγων τῶν καλῶν καὶ ἐλευθερίων ὀνομαζομένων, ἔτι τοῦτο τοῦ ἄρξαντος. ὧν γε αὐτὸς διατελέσῃ διερρωμένος τὸ σῶμα, καὶ κατὰ τὰ πρὸ τοῦ εὖ φερόμενος ἐν τῇ ἀρχῇ, καὶ μὴ ἄλλοσε ἀνθελκόμενος. καὶ γὰρ τοι, πρὸς τῷ εὐφυὴς καὶ μνημονικὸς εἶναι ὑπερόχως καὶ ὑπερφυῶς, ἀναγνώσαις τε τῶν ἀξιολόγων ἱστορικῶν καὶ τοῖς ἐνδόξοις ἀπομνημονεύματα ὅτι ἔτυχε ἀφηγουμένοις, ἑαυτὸν ἐνδιδόναι ἀσμενίζοντα, προσέτι καὶ τὰ τῶν παλαιῶν τῶν ἐν ἀξιώματι, ἀγαθαί τε καὶ διὰ τιμῆς ἄγειν εἴωθε. φιλήκοος ὅγε ὑπάρχων καὶ ἐπιεικῶς πρὸς τοὺς ταῦτα διεξιόντας, καὶ τούτων ἐμπαθὰς ἐπαΐων. συνελὼν δὲ φαίην ἄν, χρῆμά τι περιττὸν φύσεως τοῦτον εἶναι τὸν ἄνδρα, εἰς πάντα τὰ ἐπαινετὰ εὐπερίβλεπτον, τά τε κατ' εἰρήνην, καὶ τὰ ἐν τῷ πολεμεῖν σπουδαζόμενα. τοσαύταις δὲ δὴ ἀρεταῖς ὥσπερεὶ κολοφῶνα ἡ πρόνοια ἐπιτιθεῖσα, φιλανθρωπίαν τε ἐξαίρετον καὶ ἐπιείκειαν τἀνθρώπῳ, ὑπὸ πάντων ἂν τῶν πλησιαζόντων αὐτῷ ὁμολογουμένην ἐνέφυσε, οὗ μέντοι ἀγαπητὸν ἡμῖν μάλιστα καὶ ἀξιομνημόνευτον, τοῖς τὰ τῶν ἑλλήνων φρονοῦσι. εἰς τηλικαύτην γὰρ ἤδη ὑπόληψιν καὶ δόξαν ἡ τῶν ἑλληνικῶν λόγων ἐπιστήμη περιέστη, ἔτι πολλαῖς καὶ ποικίλαις ταῖς πρότερον περὶ αὐτῶν ἀποφάσεσιν, ὥστε πάντας νυνὶ σχεδὸν ἡγοῦνται μόνους εἰς γνῶσιν καὶ ἀξιέπαινον παιδείαν προβεβηκέναι τοὺς ταύτῃ ἐπιτυχῶς ἐμφιλοπονήσαντας. ἀλλὰ γὰρ ταύτῃ τῇ γραμμάτων εὐδοξίᾳ ἀνατελλούσῃ, παρηκμακότος αὐτὸς ὑπάντων, ὑμῖν τοῖς ἐν ἡλικίᾳ νῦν οὖσιν ἐπακμαζούσῃ, συνησθήσεσθαι μᾶλλον ἢ συναπολαύσειν μοι δοκῶ, ὧν ἡ ἀκμὴ τοῦ ἐξασκήσεως, ζωάψειν μὲν ἐλπίζεται τῆς τε εὐδοξίας τῇ παρακμῇ καὶ παιδεύσεως τῆς παρασήμου, καρπώσεσθαι δὲ τὴν εὔκλειαν τῆς κατορθουμένης φιλοπονίας καὶ εὐτυχεῖς. προσαγορεύω ἀπὸ τοῦ στόματος σου τὸν

ὑπο

ὑποδιοικητὴν τὸν καλὸν κἀγαθὸν, ἄνθρωπον (ὡς ἔοικεν) ἀπο-γραμμεῖον τὴν δ' ἐπιστολῶν κοινολογίαν, τὴν διεστώτων τῶν ἑταίρων τῷ εὔνοιαν παρακατέχουσαν, ὅπως τε τὰ ἀλλήλων δι' ἐπιμελείας ἔχοιεν διαγγέλλουσαν. ἔρρωσο. ἐν ῥωμοραντίῳ ἰανουαρίου μηνὸς πέμπτῃ φθίνοντος. οἱ ἀστικοὶ οἶμαι γαμηλιῶνα λέγουσιν, ἔτει εἰκοστῷ πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Γυλιέλμῳ τῷ Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

ράκωνα τὸν υἱὸν ἤδη ἐκ τῆς νόσου ἀναλαμβάνειν καὶ ἀνακτᾶσθαι ἑαυτὸν, τὰ μὲν ὑπὸ σοῦ ἔγνων ἱκανῶς, τὴν ψυχὴν περὶ τοῦτον τὴν ἐμὴν πτωσσομένου, τὰ δὲ, ἐξ αὐτοῦ ῥαΐζοντος γεγραφότος ἐμοὶ ἰδιοχείρως. περὶ μὲν οὖν τῆς σωτηρίας αὐτοῦ τῷ θεῷ χάρις καὶ τοῖς ἰατροῖς. εἰς δὲ τὸ μετὰ τοῦτο τὸ τῆς προσδοκίας αἰωρούμενόν με ἐξ ἐκείνης τῆς ἐλπίδος κατέχει, ἧς τούτου ἡ εὐφυΐα τις οὐχ ἡ τυχοῦσα, καὶ προαίρεσις εὔψυχος, δεῖγμά τι ἐμφαίνουσαι τῷ πρόσθεν ἔοικεν. ἐφ' ἧς δὴ ἅτε ἐφ' ἅρματός τινος ὁ θυμὸς ἐμὸς ἐποχούμενος ἐν τῇδε τῇ ἀποδημίᾳ ἧττον κατατρύχεται, καίπερ ταλαιπώρῳ γ' αὐτῇ καὶ ἀηδίας γεμούσῃ. καὶ ταῦτα τῆς ἐπαγγελίας μὲν τῆς σῆς, τὴν ἡμετέραν προσδοκίαν ἐπιρρωσάσης, τῆς δὲ ἐπιστολῆς τῆς ἐσχάτης τε καὶ τῆς ταύτης προηγουμένης, ὥσπερεὶ γενομένης ἐγγυητείας τῆς τοῦ παιδὸς φιλοπονίας, καὶ δὴ καὶ τὸ μέλλον κατὰ τὴν προκοπὴν μονονοὺκ ἐγγυωμένης τε καὶ ἀναδεχομένης. ἅμα δὲ καὶ αὐτὸν ἄξιον ὑπάρξειν δοκούσης ὑποσχέσθαι, τῆς ἐμῆς ἐπιφανείας κληρονομῆσαι τῆς κατὰ φιλομάθειαν. ἐφ' ᾧ δὴ ἐπιεικῶς ἔγωγε ἐφαιδρύνθην, τὴν ἀθυμίαν δὴ ἀποσεισάμενος τὴν ἀπὸ νοσήματος αὐτοῦ ἀνῃρημένην. σὺ γάρ τοι ἀξιόχρεως εἴπερ τις ἄλλος, τούτου τοῦ ἐγγυήματός γε. ἐπὶ δὲ τούτοις καὶ αὐτὸς ὁ Δράκων διὰ γραμμάτων τῶν αὐτοῦ, ἐπαγγέλλεται τὴν βλάβην ἀποκαταστήσειν τὴν τοῦ χρόνου ἀπολωλότος.

ὅπως οὖν τοῦτον ἀναμνήσεις αὐτὸν ὧν τε δὴ ἐπιστολῆς ὑπερφι-
λοτίμως μοι καὶ δαψιλῶς ἐπήγγελται, ὧν τε σύγ᾽ αὐτ᾽ αὐτοῦ
ὑπόχρεως πεποίηκε. ἅμα δὲ συνιστάσθω σοι καὶ ἅπαν τὸ λοι-
πὸν τῆς ἐμῆς πολυπαιδίας, ἵνα μὴ ἀλιτηρικέναι δοκῶ, καὶ τού-
του τοῦ μέρους, ὡς μὴ φιλόστοργος παρ᾽ ὅσα διακείμενος. ἔρ-
ρωσο, ἐν τῇ τῆς αὐλῆς ἀκολουθίᾳ, μαΐου ἕκτῃ ἱσταμένου.

Βουδαῖος Μαΐνῳ.

Καιρὸν ἤδη εἶναί σοι μέμνημαι γεγραφώς, ἢ οὐκ εἰς μακράν γε ἔσεσθαι, ὅθ᾽ οἱ περὶ τοὺς λόγους ἐξητασμένοι τοὺς γνησίους καὶ δοκίμους, καὶ ἐνδείκνυσθαι δὲ οὐκ ὀκνοῦντες, ἀλλὰ τιμῆς ἀχθήσονται δὴ κατ᾽ ἀξίαν προέξουσι τό γε νῦν βασιλεῖ, καὶ τοῖς ἐν πρώτοις ἀξιώσεσιν. οὓς δὴ θαυμάζειν τὴν πολυμάθειαν ὁρῶ, καὶ καλλιλογίαν περιτιμᾶν τῆς παχυμεροῦς σοφίας καὶ φράσεως δὲ ὁμιλίας. οὗ δὴ πράγματος σκέψις καὶ μνήμη, ἀναδιπλασιάσειν σοι τὴν εὐθυμίαν μέλλει τὴν περὶ τῶν πιθανῶν λόγων σπουδήν, αὐθαιρέτως πρὸ τοῦδε ὁρμησαμένην. βουλοίμην μέντοι καὶ σὲ διάθεσίν τινα ἐμποιῆσαι τοιαύτην ἐν τῇ ψυχῇ Δράκοντος καὶ τῶν ἄλλων μαθητῶν σῶν, ἵνα δι᾽ αὐτὸς ἀνανεώσηται τὴν νῦν πολυμαθείᾳ φιλοπονίαν, καὶ φιλοτιμήσηται πρὸς τοὺς ἡλικιώτας μὴ ὑστερίζειν αὐτῶν. ἅμα δὲ τοῦτο ποιοῦντι καὶ τὸ κεκομψευμένον τε καὶ εὐτράπελον τοῦ ἤθους ἐκμαθητέον, ὅπου γε τοῦτ᾽ ἐστι καλλώπισμα τῆς εὐφυΐας διαπεπονημένης ἐν μαθήμασι καὶ λόγοις εὐδοκιμούσῃ. ἡ ἀπάλαιστρος δέ τινων σοφία, τὸ γλαφυρὸν καὶ ἀστεῖον τῆς ὁμιλίας ἑαυτῇ μὴ προσκτησαμένη, οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ κυνοσοφία ἐφάνη, ἐπὰν εἰς μέσον προέλθωσιν. ἐμποίει οὖν αἴσθησίν τινα σύ γε δριμεῖαν τῶν μελλόντων ἐν τοῖς παισίν, ὅπως προαισθέσθαι καὶ διαγνῶναι δυνηθῶσιν

ὅτι

οἷοι ἐξ ὅσων κινεῖται, ἣν ἡ ἐπιμέλεια σφῶν καὶ σπουδὴ ἑαυτὴν εὐκαίρως ἐνδῷ συναπτέσθαι τῇ τύχῃ παρακινουμένῃ. ἣν δ' αὖθις ἑαυτὴν καταμελήσῃ, ὅπως οὐκ ἐξέσται ἐσαῦθις μεταμελομένοις τὸ ἡμαρτημένον ἐπανορθῶσαι. ἔρρωσο.

Γουλιέλμος Βουδαῖος Γουλιέλμῳ Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Ἐννοοῦντι μὲν ἐμοὶ γράψαι σοι ὦ Μαΐνε, τὴν ἐμοῦ γραμμάτων γ' ἐφιεμένως ἔχοντι, ὅτι δὲ γράψαι μοι ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἔσθ' ὅτου τυχόντι, καὶ ἀφορμῆς δεομένῳ, τοῦτο γοῦν οἶμαι ἀνθ' ὑποθέσεως εἶναι ἄν, εἰ ἔχοιμί πως ἐνθυμήσασθαι ἐπιστόλιον τι διαλεκτικόν, ἐκ λογογραφίας μόνον συνεστὼς καὶ σαφηνείας τῆς λέξεως, μηδενός γε διανοήματος δηλοῦν ἐνυπάρχοντος, ὥσπερ τὸ τῆς συνεπείας αὐτοῦ ὕφασμα ἔσται ἀπεικόνισμα. αὐτὸς μέντοι ἀμφὶ τοῦτο τὸ ἐνθύμημα ἀμηχάνως διακείμενος καὶ δυσεπινοήτως, ἐνδεέστερον δήπου τῆς προσδοκίας τῆς σῆς συγγράψω τὴν ἐπιστολὴν τήνδε γνώμην ἐξίτηλον μᾶλλον καὶ ἀμυδρὰν ἔχουσαν ἅμα καὶ τὴν ἀπαγγελίαν, ἢ ὥστε δοκεῖν αὐτὴν ἀποδοῦναι σοι εἶναι ἱκανήν. καὶ μὴν καὶ ἔγωγε ὁ πολλάκις δραξάμενος παρατυχούσης που ἀφορμῆς, καὶ τὰ ὑποτεθέντα διεξιέναι περαιτέρω τοῦ ἱκανοῦ εἰωθὼς (τοῦτο γὰρ ἐμοὶ σύνοιδα ἐνίοτε ποιουμένῳ, δέον κολάζειν τε καὶ ἀποτρύξαι τὴν ὑπεραποχωροῦντας ἑαυτὴν ἐνδιδοῦσαν ἔκφρασιν) νῦν τῶν συμμέτρων ἀπορούμενός εἰμι, οὐδ' οἷός τε ἀναπληρῶσαι τὸ γιγνόμενον μέγεθος τοῦ τυχόντος ἐπικαίρου ἐπιστολίου. ὃ δὴ τεκμήριόν τις ποιοῖτ' ἂν οὐχ ὁμαλιζούσης φύσεως. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οὕτω ἀπειρασμένην ἕξεις ἐκεῖνα ταυτὶ ἐπιστολῆς, ἢ καὶ ὑπολείπεται, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐπιστόλιον, καὶ οὐδενὸς ἄξιον. ἔρρωσο, καὶ κηδεμονικῶς ἐπιστάτει τῆς παίδων ἐμοῦ ἀποδημοῦντος. ἐν αὐλῇ ἡμέρᾳ τρίτῃ τῆς τα-

τῶν

τῶν ἰουνίων.

Βουδαῖος Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Τοσαῦτα δὲ μέμνησο περὶ τῶν μυστικῶν τωνδὶ πραγμάτων εὐλαβέστερον γράψαι καὶ αἰνιγματωδέστερον, ἤ τάγε γράμματα τὰ σὰ κατασημήνασθαι πεφυλαγμένως. ἡ γὰρ ἐπιστολή σου αὐτοσχεδίως πως καὶ κατημελημένως συμπλακεῖσα, ἐμοὶ ἐπιδέδοται παρὰ τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως, ὑπ᾽ ἀνθρώπου τὰ ἔνδον γεγραμμένα συνεῖναι οὐ ῥᾳδίως δυνηθέντος. αὕτη μὲν οὖσα εὐάνοικτος τῷ ἐντευξομένῳ, καὶ πάλιν εὐκατασήμαντος, ὥστε λαθεῖν ἂν ἐμὲ τὴν ταύτην ἀνεῳχότα εἴτ᾽ ἐκεῖνος τοιοῦτό τι τοῦ ἐπιδόντος ἢ ἑτέρου του, εἴτε μή. ὃ δὴ μὴ γεγονέναι πολλῶν ἂν χρημάτων ἀπαλλαξαίμην, εἰ καὶ φίλος οὗτος ἦν ἐμοί, καὶ ἄλλως ἀνὴρ ἀγαθός. καὶ γάρ τοι ἐξ ἐκείνης ἐξελεγχθῆναι ἂν δυναίμην ἀθύμως πως ἔχων καὶ δυσοιωνίστως φρονῶν περὶ τοῦ πολέμου τοῦ νυνὶ ἐπιλαβόντος ἡμᾶς. ἐν ᾧ δὴ οὐχ ἥκιστα σὺ τεκμηράμενος ἔσφαλσαι. ἀμέλει εἰς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἔργ᾽ εἶμι ἱλαρᾶς ἐλπίδος ἀντεχόμενος, ἢ τῷ ἐμῷ λογισμῷ τυγχάνει ἐμπεφυκυῖα, ὥσπερ τινὶ τῶν ἐμῶν φίλων ἤδη ἔγραψα. ἂν σὺ γραμμάτων τὸ ἀντίγραφόν ποτε λαβὼν, τοῦτ᾽ ἀληθὲς εἶναι γνώσῃ. περὶ μέντοι τούτου τύχης, τὸ δὲ τῆς ἐλπίδος οὐδεὶς φθόνος σὲ μετὰ τῶν σῶν φίλων μετασχεῖν, εἴτ᾽ ἐμοὶ συγκατατιθεμένους τόγε τούτων τυγχάνειν ἐπ᾽ ἀγαθῷ πείθοντε, μᾶλλον ἢ τουτοισὶ τοῖς ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν ἀπεχθομένοις ἢ τῶν ἀπεχθομένων γε ἀκροωμένοις προσεχέστερον καὶ φιληκοώτερον. ἔρρωσο, καὶ ἐπίρρωσον δὴ κατὰ τῶν τὰ φοβερὰ διαγγελλόντων. ταῦτά σοι γράφων οὐκ ἠγνόουν πόλιν τινὰ τῆς ἡμετέρας κατεστραμμένην, τοῦ πολέμου δηλαδὴ προοίμιον τοῦ πολιπόρθου. ἐν Θρήκαις Αὐγούστου μηνὸς πρὸ μιᾶς φθίνοντος.

Βουδαῖος

Βουλαῖος Μαίνῳ εὖ πράττειν.

Εἰς τοσοῦτο μὲν ταραχῆς ἄρτι καὶ ἀταξίας τὰ ἡ-
μέτερα βουλεύματα ἐξαίφνης ἐφθάκει ἐληλυθέ-
ναι, ὥστε τῷ δεινὸν ἐξ ἀπροσδοκήτου τε καὶ πα-
ραλόγου καταπλῆξαι ἡμᾶς, ἀργοὺς σχεδὸν ἅ-
παντας ἐν τῷ παραυτίκα καὶ ἀβούλους ἐτύγχανεν ἀπεργα-
σάμενον. νῦν μέντοι κατὰ μικρὸν ὥσπερ ἐκ μέθης ἀνανηψάν-
των ἡμῶν, ἢ καὶ ἐξ ἀναισθησίας ἀναφρόντων, ὁ θόρυβος
μὲν ἐκεῖνος ὁ κατ' ἀρχὴν, καθίσταται· εὐθάρσεια δὲ σὺν ἐλπίδι
οὐκ ἀλόγῳ καθημέραν ἐπιδίδωσιν· εἰ καὶ παμμεγέθη στρατὸν οἱ
πολέμιοι ἡμῶν ἀνδρολογοῦντες, δῆλοί εἰσιν εἰς τοὺς ὅρους
τοὺς ἡμετέρους ἐλασείοντες, τήν τε ἡμετέραν καταδραμούμενοι
ὅσον οὐδέπω ὡς ἐκπληκτικώτατα. καὶ ἣν μὴ ὁμόσε χωρήσω-
μεν αὐτοῖς, τὰ κατὰ τὰς ἀγροικίας καὶ χωρία δῃώσοντες, εὖ
οἶδ' ὅ, ὅπῃ ἂν εἰσβάλωσι. ταῦτα μὲν οὖν σκοπουμένῳ μοι καὶ ἐκ
τῶν φαινομένων εἰκάζοντι, ἡ γνώμη ὧδε κἀκεῖσε οὖσιν ὅτε περι-
σπᾶται, ἀνθελκόντων δῆθεν ταύτην ἄλλων ἐπ' ἄλλοις δια-
λογισμῶν καθ' ἣν ἂν τύχῃ αἰτίαν. ὑμῖν δὲ τοῖς ἐν ἄστει διά-
γουσι στωμύλῳ τε ἄλλως καὶ τὰ τῆς φήμης εἰς τὸ δεινότερον ὑπο-
λαμβάνειν φιλοῦσι, πολυθρύλλητον οἶμαι πρᾶγμα τὰ ὦ-
τα νῦν ἀποπίμπλησι, περιφόβους ἴσως οὐκ ὀλίγους ἀποφαῖνον,
ἀνηκόους γ' ἐν τῷ πρόσθεν τῶν τοιούτων, ὡς εἰρήνῃ συντρόφους.
ἀλλὰ γὰρ καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ τῆς ἐνεστώσης κατα-
στάσεως ἀπειλητικόν τι καὶ δεινὸν ἐμφανίζειν ἡμῖν δοκούσης,
αὐτοὶ ἂν πέρα που τοῦ ἱκανοῦ καὶ ἐκμέτρως ἔφθημεν διατε-
θρύφθαι, οὐδὲν οἷον ὅμως τὸ μέλλον εὐσχημόνως προσδοκᾶν
καὶ εὐψύχως σύν γε εὐσεβείᾳ τῇ προσηκούσῃ. τί γὰρ τὸ κωλῦον
ἔσται ἐνελπίδως διακεῖσθαι, τῇ τύχῃ δήπου πεποιθότας τοῦ
ἔθνους ἡμετέρου, ὃ δὴ τοῦ σωτῆρος ἐπώνυμον τοῦ ἀνθρωπίνου γέ-

νους, καὶ δὴ συμμαθεῖν μέλλει τῇ τούτων πανηγύρει τελετῇ καὶ συ-
νεστήξειν. σοὶ δὲ δὴ ἐπιμελὲς οὐδὲν ἧττον ἔστω τῆς ἐνεστηκυίας σπου-
δῆς ἔχεσθαι, ὅπως τε σὺ ἐπιτέτραψαι μαθητὰς τούτους ἐν τῇ γι-
γνομένῃ τε φιλοπονίᾳ κατέχειν, καὶ ἡλικίᾳ τῇ τούτων ἑκάστου
ἀναλογούσῃ. ἔρρωσο, ἐν τῇ τῶν ἐδούων πόλει Αὐγούστου μηνὸς
ἐνάτῃ ἱσταμένου.

Βουδαῖος Μαίνῳ εὖ πράττειν.

υνιέναι οὐκ ἠδυνήθην ὅτι ποτ' ἐστὶν ἐφ' ᾧ αἰτιαθεῖ-
σα ἡ συνοικοῦσά μου ἡ φροντίζουσα, ἀνορεκτεῖν
ἔφθη νῦν καὶ ὁποσασδὴ ἡμέρας ἀποσιτεῖν. εἰ μὴ
γυναικοπρεπῶς καὶ εὐήθως περὶ ἐμοὶ τυγχάνει
δεδοικυῖα, ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι, καὶ μετ' αὐ-
τοῦ γε τοῦ βασιλέως ἐν τῇ τῶν πολεμίων ἀναστρεφομένῳ. ἐγὼ δὲ
ἐν ταύτῃ τῇ ταλαιπωρίᾳ προσκαρτερῶν, χαίρω μὲν καὶ γαυ-
ροῦμαι, ὡς ἡδυπαθείας ἤδη κρείττων τῆς οἰκουρικῆς, καὶ συνε-
ξεταζόμενος τοῖς τε θυραυλεῖν εἰωθόσι καὶ κακοπαθεῖν. δέ-
δια δ' ὅμως ἐνίοτε, καὶ ποθῶ τὰ κατ' εἰρήνην τε καὶ ἡσυχίαν.
οὐ μέντοι αὖ τούτων ἐμοὶ φοβητέον εἶναι ἡγοῦμαι ἀλλὰ τῶν ὑ-
πεναντίων, ὅσον ἀλλὰ τῆς ὥρας καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ χρόνου τε
καὶ τῆς χώρας δεινῆς ἤδη οὔσης καὶ δυσχειμέρου, καὶ ταῦτα ἐν ἀ-
ξύλῳ ταύτῃ χώρᾳ, καὶ κώμαις εὐτελῶς μὲν ᾠκοδομημέναις,
οἰκίαις δὲ φαύλως κατεσκευασμέναις. προσθείην δ' ἂν τούτοις,
καὶ θορυβωδῶς προσφυγόντων τοῦ στρατοῦ τοῦ ἡμετέρου αὐτοίκων,
ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τε ἐπιχωρείων καὶ τῶν ἀγροίκων, καὶ πάντα
συνεσκευασμένων τὰ ἔπιπλα καὶ ἅπασαν τὴν κατασκευήν.
ὥστε ἡμᾶς φυγοῦσιν αὐτοῖς ὁπλίταις τε καὶ ἀνόπλοις πα-
ρὰ πόδας ἀκολουθοῦντας, οὐδὲν ἄλλο ἢ σκινδαλμούς τε καὶ συρ-
φετὸν εὑρίσκειν, καὶ γελᾶν τῆς φυγῆς αὐτῶν ἔχειν. ἀλλὰ γὰρ ὅ-
μως·

μως ἐλπὶς ἐν σοῖς τῆς πέμπτης ἤδη δέκα ἤδη γενησομένης μηνός, ἐπανήξειν ἡμᾶς οἴκαδε, καὶ οὐ πόρρω τοῦ ἄστεος τὴν αὐλικὴν θεραπείαν μετὰ τοῦ βασιλέως ἔσεσθαι. σὺ οὖν εὐκαιρείας τυχὼν, ἐν δέοντι παρηγόρησον τὴν ἀθυμίαν τῆς ἀνθρώπου, καὶ εὐθυμίαν ἐμποίησον αὐτῇ περὶ ἐμοῦ ὡς ἄδειαν ἄγοντος. φυφρόν γὰρ αὐτὴν καὶ δειλίαν ὑπεύθυνον μὴ θαρσῆσαι τὴν εἰσβολὴν, ἡγουμένου φραγκίσκου τοῦ βασιλέως, τοῦ καταπεθαῤῥηκότος τε τῶν πολεμίων, καὶ τῆς κατασκευασάσης ἂν τοὺς μαλακοὺς ὁδοιπορείας καταπεφρονηκότος. ταῦτα πρὸ τῆς δείλης τῆς ἑῴας ἔγραψα. ἔῤῥωσο καὶ προσαγόρευε τὸν Δράκοντα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. ἐν στρατοπέδῳ ὀγδόῃ καὶ δεκάτῃ ὀκτωβρίου μηνός.

Βουδαῖος Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Οἶμαι μέν σε ἤδη διαπεφημίσθαι πολυλόγους τὰ περὶ τῆς ἐξαπιναίου τῶν πολεμίων ἐφόδου, καίτοι ἐν προβεβηκυίας τῆς ἀκμῆς ἐκείνης, τῆς ὑπ᾽ αὐτῶν τὸ πρῶτον μεγαληγορηθείσης. σὲ δὲ νουνεχόντως ἐπέχειν χρὴ καὶ καταστέλλειν τήν τε ἀκοὴν καὶ τὴν γλῶτταν, ἕως ἂν καταμάθῃς ἀσφαλέστερον τἀληθὲς ὑφ᾽ ἡμῶν, ἢ ἄλλου του τῶν παραγενομένων. ἡμεῖς γάρ τοι τὸ πρᾶγμα θεώμενοι ἡσυχίαν ἤγομεν, ὥσπερεὶ συνεξεταζόμενοι τοῖς ἤδη τεταγμένοις ἐν ἐφεδρείᾳ, τὸ μὲν οὖν κεφάλαιον οὕτω πως ἔχει, ὅσα γε κἀμὲ εἰδέναι τόν τε ἀκριβῶς πυθόμενον, ὡς τῇ δὲ δὴ κἀκεῖσε παρατείναντα παρὰ τὴν παράταξιν, ἐν προβολῇ νεανικῶς τόδ᾽ ἑστῶτα, ἐφ᾽ ᾧ τε ὁμόσε χωρεῖν τῇ τῶν πολεμίων ἐφορμήσει προσδοκωμένῃ, καὶ προβεβηκόσιν αὐτοῖς ῥωμαλέως ἀντεξορμᾶσθαι. οἱ γοῦν πολέμιοι διεγνωκότες τὴν στρατιὰν ἡμῶν προκαταλαμβάνειν ἐν τῇ πέραν τοῦ σκάλδου ποταμοῦ, ἐφ᾽ οὗ τῇ προτεραίᾳ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰδίου στρατοῦ προσδραμὼν, αὐτοχεί-

 διον

διὸν γέφυραν πλοιαρίοις συζευγνὺς ἐπεποίηκε, λήσεσθαί τε ἐλπίζοντες ἐν βαθείᾳ τῇ ὁμίχλῃ (ἔτυχε γὰρ αὕτη τρίτην ἐκείνην τὴν ἡμέραν διαπλοῦσα) ἀλκίμως ἐπήεσαν, τῶν ὀυαλεντιανῶν πόλεως ἐξελθόντων. ὡς οὖν τάχιστα οἱ ἡμέτεροι σκοποὶ τὸ πρᾶγμα ἐξήγγελον, καὶ εὐθὺ τὰ ὅπλα ὡς ἔθος, ἀνεβοήθη, ὁ βασιλεὺς τότ' ἀμφὶ τὴν κατάζευξιν ὢν, οὐκ ἔτι τῆς ἀποσκευῆς κατακειμένης, πάλιν ἐφ' ἵππον ἀναλλόμενος, τὸ μαχιμώτατον τοῦ στρατοῦ ἱππικόν τε καὶ πεζὸν ἐν ἀκαρεῖ διαβιβάσας, (οὐ γάρπω τὸ ὀπίσθιον τάγμα καὶ ἡ οὐραγία ἐληλύθει) πόρρω μὲν τῆς στενοχωρείας προήγαγεν αὐτοὺς, πρὶν τοὺς πολεμίους εἰς ὄψιν ἐλθεῖν. ἐλθόντων δὲ, ὁ μὲν ἔτυχε καιροῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ εὐρυχωρείᾳ τῶν ὀυλαμῶν καὶ σημαιῶν ἀνάπτυξίν τε καὶ σύνταξιν. τηνικαῦτα μέντοι καὶ ὁ ἀὴρ θείᾳ τινὶ τύχῃ λαμπρυνθεὶς, τὰς ἑκατέρωθεν δυνάμεις εἰς φανερὸν κατέστησε. ἐφ' οἷς καταπλαγέντες οἱ ἐναντίοι, καὶ πολὺ ἰδόντες τὸ παράδοξον, φυγομαχεῖν μὲν αὐτοὶ ἔγνωσαν. ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν, ὥστε ἰδόντας εἰκάσαι, μύριοί που καὶ πεντακισχίλιοι, ὧν δὴ τὸ ἱππικὸν τρισχίλιοι, τῶν ἡμετέρων ἀριθμοῦ ἡμιολίου ὄντος, ἢ καὶ ὀλίγῳ πλείονος. ἔνιοι δὲ καὶ πλείους γενέσθαι φασί. ἀφιστάμενοι δὲ μάχης, ἀθρόως τε καὶ τεταγμένως, ὥστ' ἔμπειροι τῶν τακτικῶν ὄντες, ἐξέστησαν τῆς χώρας. τὴν γάρτοι ἵππον ἑαυτῶν τοῦ πεζοῦ προστησάμενοι, ὡς τὸ αὐτίκα δὴ συρραγησομένην τε ἐς τὴν μάχην συνάψουσαν, ἐξηπάτησαν ἡμᾶς αὐτοὺς δὴ τῷ πεζῷ ἀφορμὴν ἐν τοσούτῳ καὶ σχολὴν παραδόντες τοῦ ὑπεξίστασθαι ὀπίσω, λανθάνουσι δήπου τοὺς ἡμετέρους πρὸς τὴν συμβολὴν εὐπρεπῶς ἑαυτοὺς ἐνδεικνυμένους, καὶ ὅσον οὐδέπω ἱεμένους. αἰσθάνεσθαι γε μὴν τὸ πρᾶγμα ἀρχομένων τῶν ἡμετέρων, οὐκ ἔτι ἐφικτοὶ ἦσαν οἱ φυγόντες τοῖς πεζοῖς ἡμετέροις. τούτου μὲν δὴ γενομένου ἐλπίζω τὸ πλεῖστον καταπεπολεμῆσθαι τοῦ πολέμου, τάγε κατὰ τόνδε τὸν ἐνιαυτόν. ἡ γὰρ τῆς

ὥρας

ἄρας κατάστασις ἐν δυσχειμέρῳ χώρᾳ, οὐκ ἐᾷ τὸν βασιλέα καί-
περ ἄγαν ἐφιέμενον, πορρωτέρω ὑπάγειν τὸ στράτευμα. ἤκου-
σα δ' ἐγὼ τῶν τότε πλησιαίτερον ὄντων, φραγκίσκον αὐτὸν τὸν
βασιλέα ταῖς παρατάξεις τότε ἐφοδεύοντα καὶ καθιστάντα, ἔρ-
γον τε καὶ καθῆκον ἀποτελέσαι ἐξέχοντος τινὸς ὡς ἀληθῶς τοῦ
δεξιοῦ στρατηγοῦ. ἀπόδειγμα δέ τε παρασχέσθαι τῆς αὐτοῦ εὐφυ-
ΐας, πρὸς τοὺς στρατιώτας δῆθεν καλλιλογησάμενον. αὐτὸν γὰρ
τότε τυχεῖν τοὺς ἐν παρατάξει ὁπλίτας παρακαλοῦντα τῇ ἀ-
φορμῇ χρῆσθαι τοὺς προηδικηκότας ἀμύνεσθαι τοὺς ἐναντίους,
τήν τε εὔκλειαν τὴν τοῦ γένους ἡμῶν προπηλακίζοντας βωμο-
λόχως, καὶ δὴ καὶ ἐφυβρίστως καταπατήσαντας τὸ ἀξίωμα
τὸ βασιλικόν. μεταξὺ δὲ τοῦτο λέγοντι ἐνυπάρξαι φασὶν αὐτοῦ
τοῦ παράστημά τι θαυμαστὸν ἡλίκον, καὶ οἷον οὐκ εὐθὺ τελε-
κόντων ἀγῶνα, ἀλλ' εὐθὺ παιγνιώδη τινὰ καταδεδρομηκὼς ἢ παιά-
γειν ἰέναι. ἡμεῖς μέντοι αὐτὸν ἴσμεν φιλοκινδυνότερον εἶναι
ἐν πᾶσι τοῖς τῶν γενναίων ἀνδρῶν ἐπιτηδεύμασιν, ἢ κατὰ τὴν
μοῖραν τὴν βασιλικήν, καὶ πάντων ἂν ἑωράκαμεν ἀνδρῶν
πώποτε, τῶν δεινῶν εὐσταθῶς γε καὶ εὐγενῶς καταφρονητικώ-
τατον. ἅμα δὲ καὶ παντοίαν ἔχοντα τὴν ἐκφράσεως δύναμιν,
ἐφόσον γε δὴ ἐνδέχεται ἡ διάλεξις ἰδιωτική. καὶ οὐδεὶς ὅστις
ὅστις, εὖ οἶδ' ὅτι, τῶν γε γνωστικῶν ἀνδρῶν καὶ διαδοκιμαστι-
κῶν, τούτου σπουδαιολογουμένου πολλάκις ἀκροασάμενος,
καὶ τῆς ἡμετέρας γλώττης ἱκανῶς αὐτὸς ξυνεὶς, οὐκ ἂν φαίη
εὐτυχῶς τε καὶ ἐξαιρέτως αὐτὸν πρός τε τὴν ῥητορικὴν πε-
φυκέναι, καὶ πρὸς ταύτην δὴ παιδείαν ἐλευθέριον καὶ κα-
λήν. ἔρρωσο. ὀκτωβρίου μηνὸς ἑβδόμῃ φθίνοντος.

ΒΟΥΔΑΙΟΣ ΜΑΪΝΩι
εὖ πράττειν.

Εὐαγγέλια μὲν τῆς εὐτεκνίας ἄσμενος ἂν ἐδιγνοίην. τῆς δὲ θήλεος παιδὸς γενέσεως, πῶς ἂν εὐλόγως σύ γε τὰ εὐαγγέλια αἰτοίης; ἐπεὶ τοὺς τοι οὕτω σοὶ τόκου αὐτεκρια εἰσαγγέλλοντας εὐφημεῖν ὡς οἶδα κελεύουσιν οἱ πατέρας, δυσχεραίνειν εἰωθότων, ἢ διά γε ἀγελαστίας ἄγειν τὸ εἰσαγγελλόμενον. ὅμως μέντοι καὶ τούτου αὐτοῦ τόκου ὁμολογοῦμαι εὐαγγέλια, ὥσπερ εἰ ἐδέησέ μοι θηλυτεκίας γενομένης· πρὸς γὰρ τοῦ εὐγνωμονῆσαί με χρῆναι τῆς τεκνίας ἐνεχούσης, καὶ στέρξαι δὲ ὁποτέρωσε γένει τοῦ θεοῦ κεχαρισμένῳ, ἔτι καὶ εὐτυχῶς ἔχειν ἔγωγε ἄχρι τοῦδε εἴπερ καὶ ἄλλος, κατὰ τὴν παιδογονίαν, ὁ τῶν γ᾽ ὀκτὼ ἀρρένων παίδων πατήρ, οὐδὲ ἀπογενομένου μόνου ὑπ᾽ ὀμφαλοτομίας ἡμαρτημένης. ἐφ᾽ ᾧπερ φιλοστόργως λίαν ἔχω περὶ τὰ θυγάτρια. ὧν δὴ τὸ ὕστερον μὲν ὑπερφυῶς χαρίεν καὶ γλαφυρόν, αὐτὶ ἡδίστου τινὸς ἀκροάματος ἔχω καὶ θεάματος τῶν ἡμετέρων αὖθις λοιπῶν παίδων τούτων προτιμῶν. τὸ δ᾽ ἕτερον δεκέτιον ἔλαττον, οὐκ ἂν βουλοίμην υἱὸν εἶναι καὶ καλὸν καὶ εὐφυῆ. οὕτω φιλογυνὴς ἐγὼ τὴν φύσιν εἰμί. ἔρρωσο.

Βουδαῖος Μαϊνῷ εὖ πράττειν.

Ἀποδέχομαί σου τὴν πρόθεσιν, ἣν ἔχειν φῂς ἐν τῷ παιδεύειν τοὺς μαθητάς σου παῖδας. τὸ γὰρ μεταφράσαι τὸν τοῦ Κικέρωνος λόγον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν γλῶτταν, καὶ τὰ μεταβληθέντα εἰς ταύτην, αὖθις ἐπὶ τὴν λατινιστὶ φθεγγομένην ἀποκαθιστᾶν, ὅπως ἂν δύνωνται ὑφ᾽ ἑαυτῶν ἀπακριβοῦντες, τοῦτο δὴ ἄκραν αὐτοῖς αὖ καὶ δεινὴν παρέχοι σπουδήν. ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐλλογιμωτάτων συγγραφέων ζήλωσιν ἐνάμιλλον εἰς τὸ ὕστερον ἐπιγενησομένην, τοῦτ᾽ αὐτὸ μάλιστ᾽ ἂν εἴη τὸ προσδοποιῆσον αὐ-

τοῖς

τοῖς, καὶ προοικονομήσομεν, καὶ δὴ καὶ καταβαλλόμενον τὴν ἐκ ῥίζης εὐλαβείαν, παραβάλλουσι δήπου καὶ σκοτουμένοις παράλληλά πῃ αὐτὴν καὶ κικέρωνος. διαπλεύσας οὖν τοῦτο ποιῶν, συγκατανοοῦντας ἡμᾶς ἕξεις. πολύ γε μὴν τῶν πολεμίων οἴκαδε ὡς οἶμαι ἀγαπητῶς κατορθουμένων, ἢ ἄλλοσέ πῃ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀποφθειρομένων, τοῦ βασιλέως δῆθεν ἐν ὅπλοις ἐνδεικνυμένου, οὐκ ἂν τι γράψαιμι τὸ νῦν ἔτερον. ἡδέως μὲν τ' ἂν αὐτοὺς ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἀξιάμην ἐς ὅλον ἱκανὴν ἦγον. ἀλλ' ἄμην τοῦτο οὐκ ὀκνοίην ἂν εἰπεῖν ἐν τῷ μεταξὺ, ὅτι τὸ τῆς ἀκολουθίας τῆς ἡμετέρας πρόσωπον, ὃν πρὸ πολλοῦ ὑποκάτηφες καὶ ἀγέλαστον παρεμφερὲς ὄν, νῦν γαλήνην εἰκότως μετενέδυ καὶ φαιδρότητα. εἰκότως ἀπεικονίζει γὰρ ἑαυτὸ πρὸς τὴν τοῦ ἡγουμένου αὐτοκράτορος πρόσοψιν, ἱλαράν γε καὶ πεποιθυῖαν οὖσαν, ἐξ οὗ δὴ ἐξωπλισθῆναι δικαίως καὶ πρεπόντως ἐξελήλυθε. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ θεῖον, ἐσπεπτωκὸς μέν τινα χρόνον ἡμᾶς ἀπεστράφθαι δόξαν, καὶ τοῖς αὐτόπταις ἡμῶν πρᾴως καὶ ἀρεστῶς προσβλέψαι, αὖθις αὖ τοὺς ἑαυτοῦ ἰδίους καὶ περιττοὺς θεραπεύοντας ἀναβλέψειν οἶμαι ὅτι τάχιστα, καὶ τὰ ἐσφαλμένα ἐπανορθώσειν, τοῖς τῶν εὐσεβῶν δῆθεν δεήσεσιν ἐξιλασθὲν, καὶ τῶν πεπλημμελημένων τοῖς πολλοῖς, τιμωρίαν ὀλίγοις καταπεχαρισμένον. τὰ μέντοι μετὰ τὴν ἀνάζευξιν τῆς πολιορκίας, ἣν οἱ ὑπεναντίοι ἐκκαμόντες καὶ ἀπορούμενοι ἐγκατέλιπον, οὔπω ἡμῖν πιστῶς ἔγνωσται. οὐδὲ μὴν ἴσως τῷ βασιλεῖ δέδοκται ἱκανῶς ἢ βεβούλευται, ὅ,τι τὸ ἐπὶ τούτῳ πρακτέον αὐτῷ, φυγομαχούντων. φήμη δὲ ἐξελήλυθεν ὡς ἀκολουθησόντων ἡμῶν αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἰδίοις τὴν τοιαύτην λεηλασίαν καὶ πυρπόλησιν ἀμυνουμένων. Δραδικόν? βούλομαι συλλαβοῦσι πρὸς σε ἑστέρον τὰ κικέρωνος καὶ ἄλλα ἑρμηνεύοντι, μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ ἐπιστέλλοντα ἀπασχολεῖσθαι ἀφέμενον τῶν μετὰ χεῖρας νῦν ἐχομένων. ἔρρωσο.

νόσον, πῶς οὐ καλῶς μὲν ἐγὼ καὶ πιστῶς τὰ ἐντεταλμένα διεξιέναι δοκῶ, τὸ δεῦρον δέ, τῶν βασιλέως ἤδη χρημάτων ἐχέτω, καὶ ἀπὸ τῶν σῶν ὑπαρχόντων μετέστη. καὶ μὲν ἄλλως ἐξ οὗ ἐνθένδε ἀπηλλάγης, κεχρῆσθαί μοι δοκῶ παρατυχούσαις ἑκάστοτε ἀφορμαῖς φιλίως καὶ καθηκόντως, ἐφ᾽ ᾧ τὸ ὄνομά σου συστῆσαι τῷ τε αὐλικῷ εἰς τοὐπίσω, καὶ τῇ τούτου κορυφῇ. ὥστε οἱ περὶ τὸν Λάσκαριν διὰ μνήμης ἐνταῦθα νῦν ἄγονται διαφθόνως τε καὶ ἐνδόξως, μάλιστα μέν, ὡς εἰκός, διὰ τὴν σὴν ὁμιλίαν ἔτι καὶ ἐν τῷ παρόντι ἐγκαινοῦσαν τοὺς τῶν ἀνθρώπων αἰσθήσεσιν (ὅπου γε καὶ οὐ χαλέειν τῶν ἀπομνημονευμάτων τῶν σῶν, καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων τὸ κομψόν, ὡς νεαρὸν ἔτι καὶ ἔναυλον περιφερόμενα) ἔπειτα δὲ καὶ δι᾽ ἐμέ, τῷ γε ὀνόματι τῷ σῷ χρησάμενον ἐπ᾽ ἀγαθῷ, καὶ ὅτι ἂν δή μοι δοκῇ συνοίσειν εἰς τὰ σά, προῃρημένον. τούτου γέ τοι μάρτυς μὲν οὖν ἐμοὶ ὁ θεός, ὁ ἐφορῶν τότ᾽ ἐμὸν συνειδὸς καὶ τὸ σόν. μάρτυς δὲ καὶ ὁ μέγιστος τῶν βασιλέων ἁρμοστὴς ὁ τὰ νόθφα ἐγχαμένος τῆς Σαβαυδίας, πάνυ σπουδάζων περὶ τοῖς σοῖς πράγμασι, καὶ τούτων συνεπιλαμβανόμενός σοι, καὶ δὴ καὶ συναιρόμενος, ὅσα γε καὶ διὰ τὸ στέργειν τὰ ἐμὰ καὶ περιέπειν φησί. ταῦτα μέντοι ποιῆσαί τε φθάσας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ διαπλέον ἐσαῦθις τὰ αὐτὰ ποιῶν, ὅτι τε ἂν παρέχῃ χαρίτας σοι ἀνταποδιδούς, εἰ δ᾽ ἄγ᾽ οὐδὲ πολλοστὸν φασι μέρος ἐξισοῦσθαι εἰκότως ἂν τῶν σοι ὀφειλομένων διὰ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἤθους, οὐχ ὅπως διὰ τὰ ὑπὸ σοῦ ἐμοὶ προϋπηργμένα. πῶς γὰρ ἂν ἀξίως ἀμείψασθαί σε δυναίμην τῆς τε ἡμετέρας φιλίας περιεπῆς οὔσης καὶ ἀπηρχαιωμένης, ὧν τε ὑπό σου πρόπαλαι εὖ πέπονθα, ὅσον γε δὴ ἐχέτω ἤδη σοι προθυμουμένῳ καὶ εὖ δρᾶν ἡμᾶς ἐρρωμένῳ. καίτοι οὐδέν με ἴσως ἐξαίρετον σύ γε εὖ ποιεῖν ἐπιχείρεις, οὐ γε ἡ ἐπιείκεια καὶ προαίρεσις εὐγνώμων, δι᾽ ὅλου καθήκουσα ἀγχωμάλως φέρεται τοῦ ἤθους τῶν τε σπου-

δικαίων καὶ τῶν ἀγαθῶν εἶναι δοκούντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄχρι τοῦδε. σύ γε μὴν ἀνὴρ φίλτατε, ἣν τινὶ τῶν βιβλίων ἐντύχῃς τῆς αὐτόθι βιβλιοθήκης, ὃ μάλιστ' ἂν τὴν ὑπόθεσιν ἡμεῖς ἀγαθείημεν, σὺ χαρίζου τὴν ἡμετέραν γνώμην καὶ φρόνημα ἀκριβῶς καταμαθὼν, τοῦτόν τε ἀντίγραφον ἡμῖν πέμψας, λίαν ἔσῃ κεχαρισμένος, καὶ ὥσπερ εἰ τῆς ἐμὴν ψυχὴν παρηγορήσας, ἐν τῇδε τῇ εἱρκτῇ περιφορήτῳ καθειργνυμένην. ἰδοὺ δὴ τὸ ὑπὸ σοῦ ἐντεταλμένον, σοὶ τῷ φίλῳ μου χρῶμαι ἐπιτακτικῶς. Γαλεάτιος ὁ σὸς, ἐμὸς ἤδη γεγένηται. ὅς δὴ τὸ ἐς πώγωνα τουτονὶ δι' ἐμοῦ προσαγορεύει, πάντας δὴ παρευδοκιμοῦντα τοὺς καθ' ἡμᾶς, ὄντας ἤδη πλείστους, σεμνοπροσωπίᾳ καὶ αἰδεσιμότητι. Σαλμώνιος ἀνὴρ ὑπεράγαθος καὶ κριτὴς ἔνδοξος, πάλαι ἐκ τῆς αὐλῆς φυγὼν, νῦν ἐν Βλαισοῖς διαιτώμενος. τέλος δὲ, ἐπειδὴ σὺ γνῶναι τὰ κατ' ἐμὲ ἀξιοῖς, τοῦτ' ἔχε νῦν, ὡς ἄρα τὰ ἐμὰ ἐλπίδος μὲν ἐξήρτηται, οὐ τῆς τυχούσης, ἐξ ἐλπίδος δὲ ὅμως ἤρτηται, οὐκ ἔτι πάμπαν καθεστηκότα. σύνταξιν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ συνετάχθην οὐκ εὐτελῆ καὶ ἱκανήν. ἔρρωσο μαΐου πρώτῃ ἐπὶ δέκα.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Ἰανῷ Λασκάρει εὖ πράττειν.

Ἴσθι μὲν ὦ πάντων τῶν φίλων ἐμῶν ἥδιστε καὶ αὐτάδελφε, ἀναλαβόντας ἡμᾶς ἔναγχος τὰ ἓξ τετράδια τοῦ Διοσκόρου σὺν τῷ ἐπιστολίῳ, πρότερόν γ' ἀπειληφότας τὰ δύο πρῶτα σὺν τῇ σῇ ἐπιστολῇ, ὥσπερ ἡμεῖς ἔμπροσθέν σοι διὰ γραμμάτων ἐδηλώσαμεν. ἀλλά τοι τούτων τὴν ἀνάγνωσιν ἡμᾶς ἔδει εἰς τὸ ἐπιὸν ἀναβαλέσθαι, τότε μὲν, ἄλλ' ἄττα κατεπείγοντας οἷς ἡμῖν σχολάζειν ἐπαναγκὲς ἐν τῷ παρόντι. τότε δὲ, ὑπερθεμένους τὰ μέσα τε καὶ τὰ ἔσχατα διελθεῖν, ἄχρις ἂν τοῖς πρώτοις ἐντύ-

ὅπως οὖν τοῦτον ἀναμνήσεις αὐτὸν ὧν τε δι᾽ ἐπιστολῆς ὑπερφι-
λοτίμως μοι καὶ δαψιλῶς ἐπήγγελται, ὧν τε σύγγ᾽ αὐτ᾽ αὐτοῦ
ἀπὸ χρέως πεποίηκεν. ἅμα δὲ συνεστάσθω σοι καὶ ἅπαν τὸ λοι-
πὸν τῆς ἐμῆς πολυπαιδίας, ἵνα μὴ ὠλιγωρηκέναι δοκῶ καὶ τού-
του τοῦ μέρους, ὡς μὴ φιλόστοργος παρ᾽ ὅσα διακείμενος. ἔρ-
ρωσο, ἐν τῇ τῆς αὐλῆς ἀκολουθίᾳ, μαΐου ἕκτῃ ἱσταμένου.

Βουδαῖος Μαΐνῳ.

Καιρὸν ἤδη εἶναί σοι μέμνημαι γεγραφώς, ἢ οὐκ εἰς
μακρὰν γε ἔσεσθαι, ὅτε οἱ περὶ τοὺς λόγους ἐξη-
σκημένοι τοὺς γνησίους καὶ δοκίμους, καὶ ἐνδείκνυ-
σθαι δὲ οὐκ ὀκνοῦντες, ἀλλὰ τιμῆς ἀχθήσονται τῆς
κατ᾽ ἀξίαν πρὸς ἐξουσίᾳ τοῦγε νῦν βασιλεῖ, καὶ τοῖς ἐν πρώτοις
ἀξιώσεσιν. οὓς δὴ θαυμάζειν τὴν πολυμάθειαν ὁρῶ, καὶ καλ-
λιλογίαν περιπομπῶν τῆς παχυμεροῦς σοφίας καὶ φράσεως δι-
ομιλίας. οὗ δὴ πράγματος σκέψις καὶ μνήμη, ἀναδιπλασιά-
σειν σοι τὴν εὐθυμίαν μέλλει τὴν περὶ τὴν πιθανῶν λόγων
σπουδὴν, αὐθαιρέτως πρὸς τοῦτο δὲ ὁρμησαμένην. βουλοίμην μὲν
τοι καὶ σὲ διάθεσίν τινα ἐμποιῆσαι τοιαύτην ἐν τῇ ψυχῇ Δρά-
κοντος καὶ τῶν ἄλλων μαθητῶν σῶν, ἵνα καὶ αὐτὸς ἀνανεώσηται
τὴν νῦν πολυμαθείᾳ φιλοπονίαν, καὶ φιλοτιμήσηται πρὸς
τοὺς ἡλικιώτας μὴ ὑστερίζειν αὐτῶν. ἅμα δὲ τοῦτο ποιοῦντι καὶ
τὸ κεκομψευμένον τε καὶ εὐτράπελον τοῦ ἤθους ἐκμαθητέον, ὅ-
που γε τοῦτ᾽ ἐστι καλλώπισμα τῆς εὐφυΐας διαπεπονημένης ἐν
μαθήμασι καὶ λόγοις εὐδοκιμούσῃ. ἡ ἀπάλαιστρος δὲ τῶν
σοφία, τὸ γλαφυρὸν καὶ ἀστεῖον τῆς ὁμιλίας ἑαυτῇ μὴ προσ-
κτησαμένη, οὐδὲν ἄλλ᾽ ἢ κυνοσοφία ἐφάνη, ἐπὰν εἰς μέσον προέλ-
θωσιν. ἐμποιοῦ οὖν αἴσθησίν τινα σύ γε ἐπιμέλειαν τοῦ μέλλοντος
ἐν τοῖς παισίν, ὅπως προμαθέσθαι καὶ διαγνῶναι δυνηθῶσιν·

οἷοι

οἷοι ἐξ ὅσιον γενέσθαι, ἡ ἐπιμέλεια σφῶν καὶ σπουδὴ ἑαυτὴν εὐκαίρως ἐνδοῦσα συνάψασθαι τῇ τύχῃ παραγενησομένῃ. ἢν δ᾽ αὖθις ἑαυτῆς καταμελήσωσιν, ὅπως οὐκ ἐξέσται εἰσαῦθις μεταμελομένοις τὸ ἡμαρτημένον ἐπανορθῶσαι. ἔρρωσο.

Γυλίελμος Βυδαῖος Γυλιέλμῳ Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Ἐνόν τε μὲν ἐμοὶ γράψαι σοι ὦ Μαΐνε, τὴν ἐμοῦ γραμμάτων γ᾽ ἐφιεμένως ἔχοντι, ὅτε δὲ γράψαι με ἐν τῷ παρόντι οὐκ ἔσθ᾽ ὅτου τυχόντα, καὶ ἀφορμῆς δεομένῳ, τοῦτο γοῦν οἶμαι αἴθ᾽ ὑποθέσεως εἴη ἄν, εἰ ἔχοιμί πως ἐνθυμήσασθαι ἐπιστόλιόν τι διακενὸν, ἐκ λογογραφίας μόνον συνεστὼς καὶ σαφηνείας τῆς λέξεως, μηδενός γε διανοήματος διόλου ἐνυπάρχοντος, ὑπὲρ τὸ τῆς συνεπείας αὐτὸ ὕφασμα ἔσται ἀπεικόνισμα. αὐτὸς μέντοι ἀμφὶ τοῦτο τὸ ἐνθύμημα ἀμηχάνως διακείμενος καὶ δυσελπιστῶς, οὐδὲ στέρξαι δήπου τῆς προσδοκίας τῆς σῆς συγγράψω τὴν ἐπιστολὴν τὴν τε γνώμην ἐξίτηλον μᾶλλον καὶ ἀμυδρὰν ἔχουσαν ἅμα καὶ τὴν ἀπαγγελίαν, ἢ ὥστε δοκεῖν αὐτὴν προσδοκῶντί σοι εἶναι ἱκανήν. καὶ μὴν καὶ ἔγωγε ὁ πολλάκις δραξάμενος παρατυχούσης που ἀφορμῆς, καὶ τὰ ὑποπεσόντα διεξιέναι περαιτέρω τοῦ ἱκανοῦ εἰωθὼς (τοῦτο γὰρ ἐμοὶ συνοίσθα ἐνίοτε ποιουμένῳ, δέον κολάσαι τε καὶ ἀποβρύξαι τὴν ὑπεραποχρώντως ἑαυτὴν ἐνδιδοῦσαν ἔκφρασιν) νῦν τὴν συμμέτρων ἀπορούμενός εἰμι, οὐδ᾽ οἷός τε ἀναπληροῦν τὸ γιγνόμενον μέγεθος τοῦ τυχόντος γε εἰκαίου ἐπιστολίου. ὃ δὴ τεκμήριόν τις ποιοῖτ᾽ ἂν οὐχ ὁμαλιζούσης φύσεως. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ οὕτως ἀπειρασμένην ἕξεις ἐκεῖνα τινὰ ἐπιστολῆς, ἣ καὶ ὑπολύεταί τε, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐπιστόλιον, καὶ οὐδενὸς ἄξιον. ἔρρωσο, καὶ κηδεμονικῶς ἐπισκέπτει τὴν παῖδά μου ἐμοῦ ἀποδημοῦντος. ἐν ἄλλῃ ἡμέρᾳ τρίτῃ τὴν τα-

γῶν

νῶν ἰουνίων.

Βουδαῖος Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Τοσοῦτόν σε μέμνησο περὶ τῶν μυστικῶν τωνδὶ πραγμάτων εὐλαβέστερον γράψαι καὶ αἰνιγματωδέστερον, ἢ τάγε γράμματα τὰ σὰ κατασημήνασθαι πεφυλαγμένως. ἡ γὰρ ἐπιστολή σου αὐτοσχεδίως πως καὶ κατημελημένως συμπλακεῖσα, ἐμοὶ ἐπιδέδοται παρὰ τὸ δεῖπνον τοῦ βασιλέως, ὑπ' ἀνθρώπου τὰ ἔνδον γεγραμμένα συνεῖναι ἂν ῥαδίως δυνηθέντος. αὕτη μὲν οὖσα εὐαίσθητος τῷ ἐντευξομένῳ, καὶ πάλιν εὐκατασήμαντος, ὥστε λαθεῖν ἂν ἐμὲ τὸν ταύτην ἀνεῳχότα εἴτ' ἐκεῖνος τουτό τι ἀπὸ τοῦ ἐπιδόντος ἢ ἐπορέξαντος, εἴτε μή. ὃ δὴ μὴ γεγονέναι πολλῶν μὰν χρημάτων ἀντηλλαξάμην, εἰ καὶ φίλος οὗτός ἐστιν ἐμοί, καὶ ἄλλως ἀνὴρ ἀγαθός. καὶ γάρ τοι ἐξ ἐκείνης ἐξελεγχθῆναι ἂν δυναίμην ἀθύμως πως ἔχων καὶ δυσοιωνίστως φρονῶν περὶ τοῦ πολέμου τοῦ νυνὶ ἐπιλαβόντος ἡμᾶς. ἐν ᾧ δὴ οὐχ ἥκιστα σὺ τεκμηράμενος ἔσφαλσαι. ἀμέλει εἰς τὸ πρόσω καὶ τὸ μέλλον ἔγωγ' εἶμι ἱλαρᾶς ἐλπίδος ἀντεχόμενος, ἣ τῷ ἐμῷ λογισμῷ τυγχάνει ἐμπεφυκυῖα, ὥσπερ τινὶ τῶν ἐμῶν φίλων ἤδη ἔγραψα. ἂν σὺ γραμμάτων τὸ ἀντίγραφόν ποτε λαβὼν, τοῦτ' ἀληθὲς εἶναι γνώσῃ. περὶ μέντοι τούτου τύχης, τὸ δὲ τῆς ἐλπίδος οὐδεὶς φθόνος σε μετὰ τῶν σῶν φίλων μετασχεῖν, εἴτ' ἐμοὶ συγκαταπειθομένους τόγε τοῦτον τυγχάνειν ἐπ' ἀγαθῷ πείθοντι, μᾶλλον ἢ τουτοισὶ τοῖς ἡμῖν τε καὶ ὑμῖν ἀπεχθομένοις ἢ τῶν ἀπεχθομένων γε ἀκροωμένοις προσεχέστερον καὶ φιληκοώτερον. ἔρρωσο, καὶ ἐπέρρωσο δὴ κατὰ τῶν τὰ φοβερὰ διαγγελλόντων. ταῦτά σοι γράφων οὐκ ἠγνόουν πόλιν τινὰ τῆς ἡμετέρας κατεστραμμένην, τοῦ πολέμου δηλαδὴ προοίμιον τοῦ πολιπόρθου. ἐν Θρήναις Αὐγούστου μηνὸς πρὸ μιᾶς φθίνοντος.

Βουδαῖος

Βουδαῖος Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

Εἰς τοσοῦτο μὲν ταραχῆς ἄρτι καὶ ἀταξίας τὰ ἡμέτερα βουλεύματα ἐξαίφνης ἐφθάκει ἐληλυθέναι, ὥστε τι δεινὸν ἐξ ἀπροσδοκήτου τε καὶ παραλόγου καταπλῆξαι ἡμᾶς, ἀργοὺς σχεδὸν ἅπαντας ἐν τῷ παραυτίκα καὶ ἀβούλους ἐτύγχανεν ἀπειργασμένον. νῦν μέντοι κατὰ μικρὸν ὥσπερ ἐκ μέθης ἀνανηφαίτων ἡμῶν, ἢ καὶ ἐξ ἀναισθησίας ἀναφερόντων, ὁ θόρυβος μὲν ἐκεῖνος ὁ κατ᾽ ἀρχήν, καθίσταται· εὐθάρσεια δὲ σὺν ἐλπίδι οὐκ ἀλόγῳ καθημέραν ἐπιδίδωσιν. εἰ καὶ παμμεγέθη στρατὸν οἱ πολέμιοι ἡμῶν ἀνδρολογοῦντες, δῆλοί εἰσιν εἰς τοὺς ὅρους τοὺς ἡμετέρους ἐλασείοντες, τήν τε ἡμετέραν καταδραμούμενοι ὅσον οὐδέπω ὡς ἐκπληκτικώτατα. καὶ ἢν μὴ ὁμόσε χωρήσωμεν αὐτοῖς, τὰ κατὰ τὰς ἀγροικίας καὶ χωρία δηώσοντες, οὐκ οἶδ᾽ ὅ, τι ἂν εἰσβάλωσι. ταῦτα μὲν οὖν σκοπουμένῳ μοι καὶ ἐκ τῶν φαινομένων εἰκάζοντι, ἡ γνώμη ὧδε κἀκεῖσε ἔστιν ὅτε περισπᾶται, ἀνθελκόντων δῆθεν ταύτην ἄλλων ἐπ᾽ ἄλλοις διαλογισμῶν καθ᾽ ἣν αἰεὶ τύχῃ αἰτίαν. ἡμῖν δὲ τοῖς ἐν ἄστει διάγουσι στωμύλῳ τε ἄλλως καὶ τὰ τῆς φήμης εἰς τὸ δεινότερον ὑπολαμβάνειν φιλοῦσι, πολυθρύλλητον οἶμαι πρᾶγμα τὰ ὦτα νῦν ἀποπίμπλησι, πολυφόβους ἴσως οὐκ ὀλίγους ἀποφαῖνον, ἀνηκόους γ᾽ ἐν τῷ πρόσθεν τῶν τοιούτων, ὡς εἰρήνῃ συντρόφους. ἀλλὰ γὰρ καὶ τούτων οὕτως ἐχόντων, καὶ τῆς ἐνεστώσης καταστάσεως ἀπειλητικόν τι καὶ δεινὸν ἐμφανίζειν ἡμῖν δοκούσης, ἀνθ᾽ ὧν πέρα που τοῦ ἱκανοῦ καὶ ἐκμέτρως ἔφθημεν διατεθρύφθαι, οὐδὲν οἷον ὅμως τὸ μέλλον εὐσχημόνως προσδοκᾶν καὶ εὐψύχως σύν γε εὐσεβείᾳ τῇ προσηκούσῃ. τί γὰρ τὸ κωλῦον ἔσται εὐελπίδως διακεῖσθαι, τῇ τύχῃ δήπου πεποιθότας τοῦ ἔθνους ἡμετέρου, ὃ δὴ τοῦ σωτῆρος ἐπώνυμον τοῦ ἀνθρωπίνου γέ-

νους, καὶ δὴ συμμετέχειν μέλλει τῇ τούτου πανηγυρικῇ τελετῇ καὶ συνεστήξειν. σοὶ δὲ δὴ ἐπιμελὲς οὐδὲν ἧττον ἔστω τῆς ἐνεστηκυίας αὐτοῦ δίκης ἔχεσθαι, ὅπως τε σὺ ἐπιτέτραψαι μαθητὰς τούτους ἐν τῇ γιγνομένῃ τε φιλοπονίᾳ κατέχειν, καὶ ἡλικίᾳ τῇ τούτων ἑκάστου ἀναλογούσῃ. ἔρρωσο, ἐν τῇ τῶν ἐδεύων πόλει Αὐγούστου μηνὸς ἐνάτῃ ἱσταμένου.

Βουδαῖος Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

υνιέναι οὐκ ἠδυνήθην ὅτι ποτ' ἐστὶν ἐφ' ᾧ ἀνιαθεῖσα ἡ συνοικοῦσά μου ἡ φροντίζουσα, ἀνορεκτεῖν ἔφθη νῦν καὶ ὁπόσας δὴ ἡμέρας ἀποσιτεῖν. εἰ μὴ γυναικοπρεπῶς καὶ εὐήθως περὶ ἐμοὶ τυγχάνει δεδοικυῖα, ἐν τοσούτοις καὶ τηλικούτοις ἀνδράσι, καὶ μετ' αὐτοῦ γε τοῦ βασιλέως ἐν τῇ τῶν πολεμίων ἀναστρεφομένῳ. ἐγὼ δὲ ἐν ταύτῃ τῇ ταλαιπωρίᾳ προσκαρτερῶν, χαίρω μὲν καὶ γαυροῦμαι, ὡς ἡδυπαθείας ἤδη κρείττων τῆς οἰκουρικῆς, καὶ συνεξεταζόμενος τοῖς τε θυραυλεῖν εἰωθόσι καὶ κακοπαθεῖν. δέδια δ' ὅμως ἐνίοτε, καὶ ποθῶ τὰ κατ' ἐμήν τε τὴν ἡσυχίαν. οὐ μέντοι αὖ τοῦτό γε μοι φοβητέον εἶναι ἡγοῦμαι ἀπὸ τῶν ὑπεναντίων, ὅσον ἀπὸ τῆς ὥρας καὶ τῆς καταστάσεως τοῦ χρόνου τε καὶ τῆς χώρας δεινῆς ἤδη οὔσης καὶ δυσανέκτου, καὶ ταῦτα ἐν ἀξύλῳ ταύτῃ χώρᾳ, καὶ κώμαις εὐτελῶς μὲν ᾠκοδομημέναις, οἰκίαις δὲ φαύλως κατεσκευασμέναις. προσθείην δ' ἂν τούτοις, καὶ θορυβωδῶς προσφυγόντων τοῦ στρατοῦ τοῦ ἡμετέρου αὐτοίκων, ὡς ἔπος εἰπεῖν, τῶν τε ἐπιχωρίων καὶ τῶν ἀγροίκων, καὶ πάντα συνεσκευασμένων τὰ ἔπιπλα καὶ ἅπασαν τὴν κατασκευήν. ὥστε ἡμᾶς φυγοῦσιν αὐτοῖς ὁπλίταις τε καὶ ἀνόπλοις παρὰ πόδας ἀκολουθοῦντας, οὐδὲν ἄλλ' ἢ σκινδαλμούς τε τῆς συρφετῶν εὑρίσκειν, καὶ γελᾶν τῆς φυγῆς αὐτῶν ἴχνη. ἀλλὰ γὰρ ὅμως·

μως ἐλπὶς αὐτοῖς τῆς πέμπτης ἤδη δέκα ἐπιγινομένης μηνὸς, ἐπανήξειν ἡμᾶς οἴκαδε, καὶ οὐ πόῤῥω τοῦ ἄστεος τὴν αὐλικὴν θεραπείαν μετὰ τοῦ βασιλέως ἔσεσθαι. σὺ οὖν εὐκαιρίας τυχὼν, ἐν δέοντι παρηγόρησον τὴν ἀθυμίαν τῶν ἀνθρώπων, καὶ εὐθυμίαν ἐμποίησον αὐτῇ περὶ ἐμοῦ ὡς ἄδειαν ἄγοντος. φορτικὸν γὰρ αὖ ἦν καὶ δειλίας ὑπεύθυνον μὴ θαῤῥῆσαι τὴν εἰσβολὴν, ἡγουμένου φραγκίσκου τοῦ βασιλέως, τοῦ καταπεθαῤῥηκότος τε τῶν πολεμίων, καὶ τῆς καταπονησάσης ἂν τοὺς μαλακοὺς ὁδοιπορείας καταπεφρονηκότος. ταῦτα πρὸ τῆς δείλης τῆς ἑῴας ἔγραψα. ἔῤῥωσο καὶ προσαγόρευε τὸν Δρακόντα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. ἐν στρατοπέδῳ ὀγδόῃ καὶ δεκάτῃ ὀκτωβρίου μηνός.

Βουδαῖος Μαϊνῷ εὖ πράττειν.

Οἶμαι μὲν αὐτὸν διαπεφημίσθαι πολυλόγως τὰ περὶ τῆς ὑπογύου τῶν πολεμίων ἐφόδου, καί τοι ἐν προβεβηκυίᾳ τῆς ἀλκῆς ἐκείνης, τῆς ὑπ᾽ αὐτῶν τὸ πρῶτον μεγαληγορηθείσης. σὲ δὲ νουνεχόντως ἐπέχειν χρὴ καὶ καταστέλλειν τήν τε ἀκοὴν καὶ τὴν γλῶτταν, ἕως ἂν καταμάθῃς πιστότερον τἀληθὲς ὑφ᾽ ἡμῶν, ἢ ἄλλου του τῶν παραγινομένων. ἡμεῖς γάρ τοι τὸ πρᾶγμα θεώμενοι ἡσυχίαν ἤγομεν, ὥσπερεὶ συνεξεταζόμενοι τοῖς ἐπιτεταγμένοις ἐν ἐφεδρείᾳ, τὸ μὲν οὖν κεφάλαιον οὕτω πως ἔχει, ὅσα γε κἀμὲ εἰδέναι τόν γε ἀκριβῶς πυθόμενον, ὁ τῇ δὲ δὴ κἀκεῖσε πεπήγαντα παρὰ τὴν παράταξιν, ἐν προβολῇ νεανικῶς τὸν ἑστῶτα, ἐφ᾽ ᾧ γε ὁμόσε χωρεῖν τῇ τῶν πολεμίων ἐφορμήσει προσδοκωμένῃ, καὶ προβεβηκόσιν αὐτοῖς ῥωμαλέως ἀντεξορμᾶσθαι. οἱ γοῦν πολέμιοι διεγνωκότες τὴν στρατιὰν ἡμῶν προκαταλαμβάνειν ἐν τῇ πέραξ τοῦ σκάλδου ποταμοῦ, ἐφ᾽ οὗ τῇ προτεραίᾳ ὁ βασιλεὺς τοῦ ἰδίου στρατοῦ προδραμὼν, αὐτοχεί-

δίον γέφυραν πλοιαρίοις συζευγνὺς ἐπεποίηκε, λήσεσθαί τε ἐλπίζοντες ἐν βαθείᾳ τῇ ὁμίχλῃ (ἔτυχε γὰρ αὕτη τρίτην ἐκείνην τὴν ἡμέραν διατελοῦσα) ἀλκίμως ἐπῄεσαν, τῆς ὀναλαπιανῶν πόλεως ἐξεληλυθότες. ὡς οὖν τάχιστα οἱ ἡμέτεροι σκοποὶ τὸ πρᾶγμα ἐξήγγελον, καὶ εὐθὺς τὰ ὅπλα ὡς ἔθος, ἀνεβοήθη, ὁ βασιλεὺς τότ᾽ ἀμφὶ τὴν κατάζευξιν ὤν, οὐκ ἔτι τῆς ἀποσκευῆς κατακειμένης, πάλιν ἐφ᾽ ἵππον ἀναλλόμενος, τῶν μαχιμωτάτων τοῦ στρατοῦ ἱππικόν τε καὶ πεζὸν ἐν ἀκαρεῖ διαβιβάσας, (οὐ γάρ πω τὸ ὀπίσθιον τάγμα καὶ ἡ οὐραγία ἐληλύθει) πόρρω μὲν τῆς στενοχωρίας προήγαγεν αὐτοὺς, πρὶν τοὺς πολεμίους εἰς ὄψιν ἐλθεῖν. ἐλθόντων δὲ, ὁ μὲν ἔτυχε καιροῦ πρὸς τὴν ἐν τῇ εὐρυχωρίᾳ τῶν οὐλαμῶν καὶ σημαιῶν ἀνάπτυξίν τε καὶ σύνταξιν. τηνικαῦτα μέντοι καὶ ὁ ἀὴρ θείᾳ τινὶ τύχῃ λαμπρυνθεὶς, τὰς ἑκατέρωθεν δυνάμεις εἰς φανερὸν κατέστησεν. ἐφ᾽ οἷς καταπλαγέντες οἱ ἐναντίοι, καὶ πολὺ ἰδόντες τὸ παράδοξον, φυγομαχεῖν μὲν αὐτοὶ ἔγνωσαν. ἦσαν δὲ τὸν ἀριθμὸν, ὥς γε ἰδόντες εἴκαζον, μύριοί που καὶ πεντακισχίλιοι, ἂν δὴ τὸ ἱππικὸν τρισχίλιοι, τῶν ἡμετέρων ἀριθμοῦ ἡμιολίου ὄντος, ἢ καὶ ὀλίγῳ πλείονος. ἔνιοι δὲ καὶ πλείους γενέσθαι φασί. ἀφιστάμενοι δὲ μάλχης, ἀθρόως τε καὶ τεταγμένως, ὥστ᾽ ἔμπειροι τῶν τακτικῶν ὄντες, ἐξέστησαν τῆς χώρας. τὴν γάρ τοι ἵππον ἑαυτῶν τοῦ πεζοῦ προστησάμενοι, ὡς τὸ αὐτίκα δὴ συρραγησομένην τε τὴν μάχην συναψοῦσαν ἐξηπάτησαν ἡμᾶς αὐτοὺς δὴ τῷ πεζῷ ἀφορμὴν ἐν τοσούτῳ καὶ σχολὴν παρασχόντες τοῦ ὑπεξίστασθαι ὀπίσω, λανθάνουσι δήπου τοὺς ἡμετέρους πρὸς τὴν συμβολὴν εὐπρεπῶς ἑαυτοὺς ἐνδεικνυμένους, καὶ ὁπότε οὐδέπω ἱεμένους. αἰσθάνεσθαί γε μὴν τὸ πρᾶγμα ἀρχομένων τῶν ἡμετέρων, οὐκ ἔτι ἐν ἐφικτῷ ἦσαν οἱ φυγόντες τοῖς πεζοῖς ἡμετέροις. τούτου μὲν δὴ γενομένου ἐλπίζω τὸ πλεῖστον καταπεπολεμῆσθαι τοῦ πολέμου, τό γε κατὰ τόνδε τὸν ἐνιαυτόν. ἡ γὰρ τῆς

ὥρας

ἀέρος καταστάσεις ἐν δυσχειμέρῳ χώρᾳ, οὐκ ἐᾷ τὸν βασιλέα καίτοι ἄγαν ἐφιέμενον, πορρωτέρω ὑπάγειν τὸ στράτευμα. ἤκουσα δ' ἐγὼ τῶν τότε πλησιαίτερον ὄντων, φραγκίσκον αὐτὸν τὸν βασιλέα τὰς παρατάξεις τότε ἐφοδεύοντα καὶ καθιστάντα, ἔργον τε ἢ καθῆκον ἀποτελέσαι ἐξέχοντός τινος ὡς ἀληθῶς καὶ δεξιοῦ στρατηγοῦ. ἀπόδειγμά τε παρασχέσθαι τῆς αὐτοῦ εὐφυΐας, πρὸς τοὺς στρατιώτας δῆθεν καλλιλογησάμενον. αὐτὸν γὰρ τότε τυχεῖν τοὺς ἐν παρατάξει ὁπλίτας παρακαλοῦντα τῇ ἀφορμῇ χρῆσθαι τοὺς προηδικηκότας ἀμύνεσθαι τοὺς ἐναντίους, τήν τε εὔκλειαν τὴν τοῦ γένους ἡμῶν προπηλακίζοντας βωμολόχως, καὶ δὴ καὶ ἐφυβρίστως καταπατήσαντας τὸ ἀξίωμα τὸ βασιλικόν. μεταξὺ δὲ τοῦτο λέγοντι ἐνυπάρξαι φασὶν αὐτῷ τὸ παράσημόν τι θαυμαστὸν ἡλίκον, καὶ οἷον οὐκ εἰς τηλικοῦτον ἀγῶνα, ἀλλ' εἰς παιγνιώδη τινὰ καταδρομὴν ἢ πανήγυριν ἰέναι. ἡμεῖς μέντοι αὐτὸν ἴσμεν φιλοκινδυνότερον εἶναι ἐν πᾶσι τοῖς τῶν γενναίων ἀνδρῶν ἐπιτηδεύμασιν, ἢ κατὰ τὴν μοῖραν τὴν βασιλικήν, καὶ πάντων ἂν ἑωράκαμεν ἀνδρῶν πώποτε, τῶν δεινῶν εὐσταθῶς γε καὶ εὐγενῶς καταφρονητικώτατον. ἅμα δὲ καὶ παντοίαν ἔχοντα τῆς ἐκφράσεως δύναμιν, ἐφόσον γε δὴ ἐνδέχεται ἡ διάλεξις ἰδιωτική. καὶ οὐδεὶς ὅστις ὅστις, εὖ οἶδ' ὅτι, τῶν γε γνωστικῶν ἀνδρῶν καὶ διαδοκιμαστικῶν, τούτου σπουδαιολογουμένου πολλάκις ἀκροασάμενος, καὶ τῆς ἡμετέρας γλώττης ἱκανῶς αὐτὸς ξυνείς, οὐκ ἂν φαίη εὐτυχῶς τε καὶ ἐξαιρέτως αὐτὸν πρός τε τὴν ῥητορικὴν πεφυκέναι, καὶ πρὸς πᾶσαν δὴ παιδείαν ἐλευθέριον καὶ καλήν. ἔρρωσο, ὀκτωβρίου μηνὸς ἑβδόμῃ φθίνοντος.

ΒΟΥΔΑΙΟΣ ΜΑΪΝΩ

εὖ πράττειν.

ὐαγγέλια μὲν τῆς εὐτοκίας ἄσμενος αὖ ἐπέγνων· τῆς δὲ θήλεος παιδὸς γενέσεως, πῶς αὖ εὐλόγως σύ γε τὰ εὐαγγέλια αἰτεῖς; ἐπεὶ τοὺς τοι τοῦτο τοῦ τόκου τἀναντία εἰσαγγέλλοντας εὐφημεῖν ὡς οἶσθα κελεύουσιν οἱ πατέρες, δυσχεραίνειν εἰωθότες, ἢ δία γε ἀγελαστίας ἄγειν τὸ εἰσαγγελλόμενον. ὅμως μέντοι καὶ τὸν τὸν αὐτοῦ τόκον διομολογοῦμαι εὐαγγέλια, ὥσπερ εἰ ἡδείας μοι θηλυτοκίας γενομένης· πρὸς γὰρ τῷ εὐγνωμονῆσαί με χρῆναι τῆς τεκούσης εὖ ἐχούσης, καὶ στέρξαι δὲ ὁποτεροῦν δὴ γένει παρὰ θεοῦ κεχαρισμένῳ, ἔτι καὶ εὐτυχῶς ἔσχον ἔγωγε ἄχρι τοῦδε ἔτους καὶ δῆλος, κατὰ τὴν παιδοποιΐαν, ὁ τῶν γ' ὀκτὼ ἀρρένων παίδων πατήρ, υἱὸς ἀπογενομένου μόνου ὑπ' ὀμφαλοτομίας ἡμαρτημένης. ἐφ' ᾧπερ φιλοστόργως λίαν ἔχω περὶ τὰ θυγάτρια, ὧν δὴ τὸ ὕστερον μὲν ὑπερφυῶς χαρίεν καὶ γλαφυρὸν, ἀλλ' ἥδιστον τινὸς ἀκροάματος ἔχω καὶ θεάματος τῶν ἡμίσεων αὐτοῖς λοιπῶν παίδων τοῦτο προτιμῶν. τόδ' ἕτερον δεκέτους ἔλαττον, οὐκ ἂν βουλοίμην υἱὸν εἶναι καὶ καλὸν καὶ εὐφυῆ. οὕτω φιλογυνὴς ἐγὼ τὴν φύσιν εἰμί. ἔρρωσο.

Βουδαῖος Μαΐνῳ εὖ πράττειν.

ποδέχομαί σου τὸν τρόπον, ὃν ἔχειν φὴς ἐν τῷ παιδεύειν τοὺς μαθητάς σου παῖδας. τὸ γὰρ μεταφράζειν τὸν τοῦ Κικέρωνος λόγον εἰς τὴν ἰδιωτικὴν γλῶτταν, καὶ τὰ μεταβληθέντα εἰς ταύτην, αὖθις ἐπὶ τὴν λατινιστὶ φθεγγομένην ἀποκαθιστᾶν, ὅπως ἂν δύνωνται ὑφ' ἑαυτῶν ἀπακριβοῦντες, τοῦτο δὴ ἄκραν αὐτοῖς αὖ καὶ δεινὴν παράσχοι σπουδήν. ἅμα δὲ καὶ πρὸς τὴν τῶν ἐλλογιμωτάτων συγγραφέων ζήλωσιν ἐνάμιλλον εἰς τὸ ὕστερον ἐπιγενησομένην, τοῦτ' αὐτὸ μάλιστ' ἂν εἴη τὸ προοδοποιῆσον αὐ-

τοῖς

τοῖς, καὶ προοικονομήσομεν, καὶ δὴ καὶ καταβαλλόμενον τὴν ἐκ ῥίζης εὐλάβειαν, παραβάλλουσι δήπου καὶ σκοπουμένοις παράλληλα τά τε αὐτὴν καὶ Κικέρωνος. διαπλέξας οὖν τοῦ τοιῶνδε, συγκατανοοῦντας ἡμᾶς ἕξεις. πόλιν γε μὴν τὴν πολεμίων οἴκαδε ὡς οἶμαι ἀγαπητῶς κατορθουμένων, ἢ δημοσίᾳ ἐκ τῆς ἡμετέρας ἀποφθειρομένων, τοῦ βασιλέως δήπου ἐν ὅπλοις ἐνδεικνυμένου, οὐκ ἄν τι χαρίσαιμι τοῦ συνειδότος. ἡδέως μὲν γ' ἂν αὐτὸς ταύτης τῆς ὑποθέσεως ἁψαίμην εἰ σχολὴν ἱκανὴν ἦγον. ἀλλὰ μὴν τοῦτο οὐκ ὀκνοίην ἂν εἰπεῖν ἐν τῷ μεταξύ, ὅτι τὸ τῆς ἀκολουθίας τῆς ἡμετέρας πρόσωπον, ὃν πρὸ πολλοῦ ὑποκατηφὲς καὶ ἀγελάστῳ παρεμφερὲς ὄν, νῦν γαλήνην εὐπρεπῶς μετενέδυ καὶ φαιδρότητα. εἰκότως ἀπεικονίζει γὰρ ἑαυτοῦ πρὸς τὴν τοῦ ἡγουμένου αὐτοκράτορος πρόσοψιν, ἱλαράν γε καὶ πεποιθυῖαν οὖσαν, ἐξ ὅτου δὴ ἐξεστρατεύθησαν δικαίως καὶ πρεπόντως ἐξεληλυθότος. καὶ μὲν δὴ καὶ τὸ θεῖον, εἰς ὑποπτευόμενόν τινα χρόνον ἡμᾶς ἀπεστράφθαι δόξαν, καὶ τοῖς ἀντιπάλοις ἡμῶν πρᾳέως καὶ ἀρεστῶς προσβλέψαι, αὖθις αὖ τοὺς ἑαυτοῦ ἰδίους καὶ προσφιλεῖς θεραπεύοντας ἀναβλέψειν οἶμαι ὅτι τάχιστα, καὶ τὰ ἐσφαλμένα ἐπανορθώσειν, τοῖς τῶν εὐσεβῶν δήπου δεήσεσιν ἐξιλασθέν, καὶ τῶν πεπλημμελημένων τοῖς πολλοῖς, τιμωρίαν ὀλίγοις καταχαρισάμενον. τὰ μέντοι μετὰ τὴν ἀνάζευξιν τῆς πολιορκίας, ἣν οἱ ὑπεναντίοι ἐκκαμόντες καὶ ἀπορούμενοι ἐγκατέλιπον, οὔπω ἡμῶν τις ἔγνωσται. οὐδὲ μὴν ἴσως τῷ βασιλεῖ δέδοκται ἱκανῶς ἢ βεβούλευται, ὅτι τὸ ἐνθένδε τούτῳ πρακτέον αὐτῷ τῶν φυγομαχησάντων. φήμη δὲ ἐξελήλυθεν ὡς ἀκολουθησόντων ἡμῶν αὐτοῖς, καὶ τοῖς ἰδίοις τὴν τούτων λεηλασίαν καὶ πυρπόλησιν ἀμυνουμένων. Δράκοντα βούλομαι σχολάζοντι προσεχέστερον τὰ Κικέρωνος καὶ ἄλλα ἑρμηνεύοντι, μᾶλλον, ἢ ἐμοὶ ἤδη στέλλοντα ἀποσχολεῖσθαι ἀφέμενον τῶν μετὰ χεῖρας νῦν ἐχομένων. ἔρρωσο.

Βουδαί-

Ἀνέγνων σου ἀσμένως τὴν ἐπιστολὴν, νεανικῶς γέ τοι καὶ εὐθαρσῶς ξενίζουσαν, δι' ἧς ἐντυχεῖ σοι προθυμίαν ἐπεδείξω εἰς τὴν γλῶτταν φερομένην τὴν ἑλλάδα. ἐπευξάμην δὲ τὴν μετὰ ταῦτα προέλευσίν τε καὶ σπουδὴν ἀνάλογον αὔξεσθαι τῇ πρὸ τούτου καθορθώσει. ὃ δὴ εὐλόγως αἱ ἐλπίδες ἐμοῦ ἐπιδημοῦντος, ὥστε γε ἔσεσθαι προσδοκῶ. οὐ γὰρ ἂν ἤδη σιωπὴν εἶναί μοι οὐδ' ἡγοῦμαι οὔτ' ἀξιῶ, μὴ οὐχὶ τῇ ἐρωμένῃ μου φιλολογίᾳ συγγηράσκοντι. ὅπου γε καὶ ταύτης ἐναποψύχειν τῇ ὁμιλίᾳ ἔγνωκα. ἣν δὴ συμπεριφέρειν ἐμαυτῷ τῇδε κἀκεῖσε περινοστοῦσαν, οὐκ ἀδύνατον μὲν, ἀνωφελὲς δὲ καὶ ἀνιαρόν ἐστι, μὴ συνεσκευασμένον γε ἅμα καὶ ταύτης τὴν ἀποσκευὴν, κατασκευὴν οὖσαν δήπουθεν τῆς ὁμιλίας αὐτῆς. ἐπεὶ τί ἂν ὄφελος εἴη μοι τὴν φιλολογίαν γυμνὴν ἀσπαζομένῳ, ἣν μὴ καὶ μέρος τι τῶν συγγραμμάτων ἑκάστοτέ μοι παρῇ, καὶ τότε δὲ τούτοις ἐντετυχηκότι προσῇ. ταύτης τοίνυν τῆς ἀκολουθίας ἐρωμένῳ μοι, καὶ θεραπείας δὲ τῆς ἥρας τῆς περὶ αὐλὴν, πόθεν τοσαύτη ῥᾳστώνη τε καὶ χορηγία, ὅση δὴ τηλικούτοις ἀναλώμασί τε καὶ εὐκαιρείᾳ τῇ προσηκούσῃ ἐπαρκεῖν. ἡμᾶς μὲν οὖν τούτου τοῦ ἔρωτος ἄγαν ἀεὶ περιεχομένους, πολὺ μᾶλλον οἶμαι συμφέρον ἔσται οἰκουροῦσι τῇ ἐρωμένῃ προσεῖναι ὅτι ἂν τάχιστα ἐγχωρῇ τὰ τῆς ἀφορμῆς, καὶ ἐπὶ πολὺ συνεῖναι, ἢ τηλικαύτῃ δυσχερείᾳ ἀπομαχομένους, δυσερώτως διακεῖσθαι, τῇ στεργομένῃ συνόντας ἀεὶ, καὶ οὐδὲν τῆς παρουσίας αὐτῆς ἀπολαύοντας. πῶς γὰρ οὐκ ἂν ῥᾳδιέστερον ἀπαλλαξαίμεν οὕτως τῆς λειτουργίας ταύτης, ἣν οὐχ ἡμῖν μὲν, οὐδὲν δεομένοις δήπουθεν τῆς ἀσχολήσεως τῆσδε, τοῖς ἄλλοις δὲ κοινῇ τοῖς περὶ τὴν φιλολογίαν λειτουργεῖν οἰόμεθα, ἢ τοῖς γε οὖν φιλτάτοις τοῖς ἡμετέροις καὶ ἐκγόνοις. ἀσπάζου μοι τοὺς παῖδας, τοὺς

τὴν

τῆς ἤδη δημίαν τῆς ἐμῆς αὐτοῖς εἰς βραχὺ προαγόρευσιν, ὅπως ἂν τῆς τούτων σπουδῆς, ἴσως ἤδη κάμνουσιν, εἰς ταύτην τὴν προσδοκίαν πάλιν ἐπανεγείρῃς. ἔρρωσο σύ, ἐρρώσθων δὲ καὶ ἐκεῖνοι. ἐν Κομφενδίῳ ἕκτῃ καλενδῶν τῶν Νοβεμβείων.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Ἰανῷ τῷ Λασκάρει εὖ πράττειν.

Ἀνέγνων μὲν ὦ ἀδελφὲ τῆς ἤδη πολλὴν τὴν σὴν ὅποθεν μοι ἐνθάδε ἀποπεμφθεῖσαν ἐκ τῆς πόλεως, οὔπω δὲ τὰ βιβλίδια εἶδον, ἅπερ ἐκεῖ διασώζεσθαι ἠβουλήθην, ἐν ὅσῳ σὺ δὴ ἤδη μελέας ἔχεις τὰ λοιπὰ ὅπως τούτοις συναφθήσεται. οὐχ ὡς ἐμοῦ μὲν ταῦτα τὰ νῦν ἀπειλημμένα σὺν τοῖς πεμφθησομένοις μεταφράσαι αὐτίκα δὴ μάλα ἐφιεμένου. ἐπεὶ τοι πόθεν μοι τηλικαύτης σχολῆς μετείη τανυνὶ ζῶν, τήν γε ἀργίαν τινὰ πολυπραγμονία, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ἐργαζομένῳ. ἵνα δὲ, εἰς τὸν ἤδη ἰόντα χρόνον τούτων τῆς ἑρμηνείας ἐπαναβαλλόμενος, καὶ ἤδη πού τινα καιρὸν ἐνδεξόμενον, πῶς τὸ δῶρόν σου τῷ βασιλεῖ φέρων προχειρισαίμην ἐγχωρούσης εὐθὺς ἀφορμῆς. οἶσθα γὰρ δήπου, σύ γε τὴν περὶ τῆς αὐλὴν οὐκ ἄπειρος ὤν, ὡς ἄρα οὐκ εὐδοκιμεῖ τὰ τοιαῦτα ἐν τοῖς βασιλείοις εἰς μέσον παριστάμενα οὐκ ἐν δέοντι. ἡ μέντοι πέλτη σοὶ καὶ τὰ λοιπὰ ἐμοὶ ἤδη πεπραγμένα, ἔτι καὶ νῦν σώζεται οἰκίᾳ ἀποτεθειμένα τῇ ἐμῇ οὐκ ὀλιγώρως. οὐκ ἤδη ταῦτά γε παρακαταθήκης μοῖραν ἔχοντα. ἔδει γὰρ νῦν τούτων οὐδὲν ὅτε σοι οὔτ᾽ ἄλλῳ τινὶ προσήκει, πλὴν βασιλέως, οὗ δὴ ταῦτα νῦν κτῆμα γέγονε. καὶ μὴν ἐμοῦ μὲν, κατὰ τὸ ἔνταλμά σου τὰ παρακατατεθέντα παρ᾽ ἐμοί, εὖ μάλα κατειρηκότος αὐτοῦ καὶ μηνύσαντος, τούτου δὲ, τὸ δῶρον αὐτοῦ καίπερ οὐχ ἑωραμένον που ἐνδεξαμένου κεχαρισμένως, ἐκεῖνο τὸ διαφυλάξασθαι ἤδη τάξαντος ἐμοὶ ἕως τῆς αὐτοῦ δεῦρ᾽ ἐπα-

 νόδου,

νόσον, πῶς οὐ καλῶς μὲν ἐγὼ καὶ πιστῶς τὰ ἐντεταλμένα διεξιέναι δοκῶ, τὸ δεύτερον δὲ, τῶν βασιλέως ἤδη χρημάτων ἐπείτε, καὶ ἀπὸ τῶν σῶν ὑπαρχόντων μετέσχη. καὶ μὲν ἄλλως οὐδὲ ἐνθένδε ἀπηλλάγης, κεχρῆσθαί μοι δοκῶ παρατυχούσαις ἑκάστοτε ἀφορμαῖς φιλίως καὶ καθηκόντως, ἐφ᾽ ᾧ τὸ ὄνομά σου συστῆσαι τῷδε αὐλικῷ εἰς τοὐπίσω, καὶ τῇ τούτου κορυφῇ. ὥστε οἱ περὶ τὸν Λάσκαριν διὰ μνήμης ἐνταῦθα νῦν ἄγονται διαφερόντως τε καὶ ἐνδόξως, μάλιστα μὲν, ὡς εἰκός, διὰ τὴν σὴν ὁμιλίαν ἔτι καὶ ἐν τῷ παρόντι ἐνζωοῦσαν τοῖς τῶν ἀνθρώπων αἰσθήσεσιν (ὅπου γε καὶ τὸ χαλεῖν τῶν ἀπομνημονευμάτων τῶν σῶν, καὶ τῶν ἀποφθεγμάτων τὸ κομψὸν, ὡς νεαρὸν ἔτι καὶ ἔναυλον προσδιαμένει) ἔπειτα δὲ καὶ δι᾽ ἐμὲ, τῷ γε ὀνόματι τῷ σῷ χρησάμενον ἐπ᾽ ἀγαθῷ, καὶ ὅτι ἂν δέ μοι δοκῇ συνοίσειν εἰς τὰ σὰ, προειρημένον. τούτου γέ τοι μάρτυς μὲν ἔστιν ἐμοὶ ὁ θεὸς, ὁ ἐφορῶν τό τ᾽ ἐμὸν συνειδὸς καὶ τὸ σόν. μάρτυς δὲ καὶ ὁ μέγιστος τῶν βασιλέων ἁρμοστὴς ὁ τὰ νόθα ἐγκαμένος τῆς Σαβαυδίας, πάνυ σπουδάζων περὶ τοῖς σοῖς πράγμασι, καὶ τούτων συνεπιλαμβανόμενός σοι, καὶ δὴ καὶ συναιρόμενος, ὅς γε καὶ διὰ σὲ στέργειν τὰ ἐμὰ καὶ περιέπειν φησί. ταῦτα μέντοι ὑποπτεῦσαί τε φθάσας ἐν τοῖς ἔμπροσθεν, καὶ διαπλέων εἰσαῦθις τὰ αὐτὰ ποιῶν, ὅτι τε ἂν παρείκῃ χάριτάς σοι ἀνταποδιδοὺς, εἰ δέ γ᾽ οὐδὲ πολλοστὸν φασὶ μόριον ἐξισοῦσθαι εἰσέτ᾽ ὧν τῶν σοι ὀφειλομένων διὰ τὴν ἐπιείκειαν τοῦ ἤθους, οὐχ ὅπως διὰ τὰ ὑπὸ σοῦ ἐμοὶ προϋπηργμένα. πῶς γὰρ ἂν ἀξίως ἀμείψασθαί σε δυναίμην τῆς τε ἡμετέρας φιλίας περιττῆς οὔσης καὶ ἀπηρχαιωμένης, ὧν τε ὑπὸ σοῦ πρόπαλαι εὖ πέπονθα, ὅσον γε δὴ ἐχέτω ἐπεὶ σοὶ προθυμουμένῳ καὶ εὖ δρᾷν ἡμᾶς ὀρεγομένῳ. καίτοι οὐδέν με ἴσως ἐξαίρετον οὔ γε εὖ ποιεῖν ἐπιχείρεις, οὐ γε ἡ ἐπιείκεια καὶ προαίρεσις εὐγνώμων, δι᾽ ὅλου καθήκουσα ἀγχωμάλως φέρεται τοῦ χρόνου τῶν τε αὖ-

δειῶν καὶ τῶν ἀγαθῶν εἶναι δοκούντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἄχρι τοῦδε. σύ γε μὴν ἀνὴρ φίλτατε, ἤν τινί που βιβλίῳ ἐντύχοις τῆς αὐτόθι βιβλιοθήκης, ὃ μάλιστ' ἂν τὴν ὑπόθεσιν ἡμεῖς ἀγαθείημεν, σὺ χαρίζει τὴν ἡμετέραν γνώμην καὶ φρόνημα ἀκριβῶς κατέμαθες, τοῦτον τὸ ἀντίγραφον ἡμῖν πέμψας, λίαν ἔσῃ κεχαρισμένος, καὶ ὥσπερ εἰ τὴν ἐμὴν ψυχὴν παραγορήσας, ἐν τῇδε τῇ εἱρκτῇ περιφορήτῳ καθειργνυμένην. ἰδοὺ δὴ τὸ ὑπό σου ἐπεταλμένον, σοὶ τῷ φίλῳ μου χρῶμαι αὐτοτακτικῶς. Γαλεάτζος ὁ σός, ἐμὸς ἤδη γεγένηται. ὃς δὴ τοῦτο πώγωνα τοντονὶ δι' ἐμοῦ προσαγορεύει, πάντας δὴ παρευδοκιμοῦντα τοὺς καθ' ἡμᾶς, ὄντας ἤδη πλείστους, σεμνοπροσωπίᾳ καὶ αἰδεσιμότητι. Σαλμώνιος ἀνὴρ ὑπεράγαθος καὶ ποιητὴς ἔνδοξος, πάλαι ἐκ τῆς αὐλῆς ᾤχετο, νῦν ἐν Βλαισοῖς διαιτώμενος. τέλος δέ, ἐπειδὴ σὺ γνῶναι τὰ κατ' ἐμὲ ἀξιοῖς, τοῦτ' ἔχε νῦν, ὡς ἄρα τὰ ἐμὰ ἐλπίδος μὴ ἐξήρτηται, οὐ τῆς τυχούσης, ἐξ ἐλπίδος δὲ ὅμως ἤρτηται, οὐκ ἔτι πάμπαν καθεστηκότα. σύνταξιν δὲ ἐν τῷ μεταξὺ συνετάχθην οὐκ εὐτελῆ καὶ ἐπαίαν. ἔρρωσο Μαΐου πέμπτῃ ἐπὶ δέκα.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Ἰανῷ Λασκάρει εὖ πράττειν.

σθι μὲν ὦ πάντων τῶν φίλων ἐμῶν ἥδιστε καὶ αὐτάδελφε, ἀπολαβόντας ἡμᾶς ἔναγχος τὰ ἐξ πετράδια τοῦ Διοδώρου σὺν τῷ αὐτοῦ στολίῳ, πρότερόν γ' ἀπειληφότας τὰ δύο πρῶτα σὺν τῇ σῇ ἐπιστολῇ, ὥσπερ ἡμεῖς ἔμπροσθέν σοι διὰ γραμμάτων ἐδηλώσαμεν. ἀλλά τοι τούτων τὴν ἀνάγνωσιν ἡμᾶς ἴσθι εἰς τὸ ἐπιὸν ἀναβαλέσθαι, τοῦτο μέν, ἄλλ' ἄττα κατεπείγοντας οἷς ἡμῖν σχολάζειν ἐπάναγκες ἐν τῷ παρόντι. τοῦτο δέ, ὑπερτιθεμένους τὰ μέσα τε καὶ τὰ ἔσχατα διελθεῖν, ἄχρις ἂν τοῖς πρώτοις ἐντύ-

γωμένοις οἴκοι μοι φυλαττομένοις. οὐ γὰρ ἤδη τὴν αὐλικὴν ἀκο-
λουθίαν αὐτὰ ἐσκομίσθη τὸ πρότερον, εἰς μέντοι τὴν πόλιν τῶν
παρισίων κομίζοντος τὸ εἴλημα τῶν τετραδίων τοῦ σοῦ
γραμματοφόρου, οἰκείοις τ' ἐμοῖς ἐπιδέντος, γράμματα μὲν
ἐκεῖνοι ἐνθάδε πεπομφότες, τὰ τετράδια οἴκοι τηρήσαντες ἔ-
χουσιν. οὕτω γάρ τοι ἡμῖν εἶναι βουλομένοις ἤρεσεν, δεδιόσι
δήπου ὑπὲρ τούτων, μήπω ἐπιτραπείη κομισόμενά σου τουτ-
ωνὶ τὴν δι' ἀμελείας ἔχειν φιλονίτων τὰ παρακατατεθει-
μένα. ἀλλ' ἀμέλει τῷ βασιλεῖ ὡς ἐχρῆν τὸ πρᾶγμα κατεμήνυ-
σα, ὑπόσχεσίν τε παρεσχηκέναι ἀφήγημαι ὁλοκλήρως σε ἣν
ὑπέσχησό ποτ' αὐτῷ, οὐδέν τι καθυφειμένος ἔργου οὐδ' ὅλως
τῶν δικαίων τῶν κατὰ τὴν φιλίαν τὴν εἰλικρινῆ, οὐ μὰ τὸν πώ-
γωνα τὸν σὸν, ὅν τινα οἰχόμενόν σε ἀσπασάμενος κατεφίλησα,
τοῖς ἐμοῖς γε βραχίοσι τῶν σῶν προσπεφυκότων, ἡμετέρων τε
προσώπων, ὡς οἶμαι, τὸ τῆς γνώμης τῆς ἀμφοῖν προσφιλὲς ἀ-
τεχνῶς κατηγορούντων. ἀλλὰ γὰρ ἵν' ὅθεν ἐξέβην ἐπα-
νίοιμι, ἐτύγχανον μὲν αὐτὸς ὁπόσας δὴ ἡμέρας παρατηρήσας
τὸν βασιλέα, εἴ πω σχολάσαι αὐτῷ ἐπέλθοι τοῖς ἀπὸ παιδεί-
ας ἀκροάμασι. δούσης δ' ἡμῖν ποτὲ τὴν εὐημερίαν τῆς τύχης,
παρὰ τὸ δεῖπνον αὐτῷ ἐπιθέσθαι τῶν δεδογμένων πρὸ τοῦ ἐναρ-
ξάμενοι, εἰσιόντι γ' ἀπὸ δείπνου εὐθὺς εἰς τὸν οἰκίσκον τὸν ἐνδο-
τέρω, συνεισῆμεν αὐτῷ μετ' ὀλίγων. ὃ δὴ ἐξὸν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ
ποιεῖν τό γε ἤδη βασιλεῖ, οὐκ ἄσμενος ὅμως ποιοῦμαι οὐδὲ τυ-
χόντως, πρὸς τὴν ἐρωμένην τῆς φιλολογίας τοῦτ' εἶναι δήπου
οὐχ ἡγούμενος, μετὰ τῶν ἀπαιδεύτων ἐκεῖ κατατρίβειν τὸν χρό-
νον. παρασχόντος μὲν οὖν αὖθις καὶ ἐνταῦθα ταὐτομάτου ἐκ-
πλέων ἐμοὶ τὴν παρρησίαν, τὴν ἐπιστολὴν αὖ τὴν σὴν τοῦ βαλαν-
τίου ὑπεξαγαγὼν, ἠψάμην ἐπιτυχῶς τῶν ἀνήκειν δοκούντων· καὶ
φέρειν λόγον ἤδη τὸν ἀποτεθειμένον μοι. καὶ δῆτα καὶ προ-
χωροῦντος ἐν ἤδη τοῦ κοπολογήματος ἐφ' ὧν ἐφέμην λόγων αὐ-

τὸ παρεισαγαγεῖν, ᾧ δὴ ἴσως γ᾽ ἐπεξῄειν ὅτι παρείκοι, ἐφ᾽ ὧτε τυχεῖν τοῦ καιροῦ, ὑπολαβὼν μὲν ὁ βασιλεὺς ἐπύθετό μου ἐνορῶν, τί που δὲ ἔφη τοῦτο ἦν ὦ Βουδαῖε τὸ γραμμάτιον τουτὶ ὃ μετὰ χεῖρας ἔχεις. ἐπόντος δ᾽ ἐμοῦ ἦν ἀπὸ τοῦ Λασκάρεως, ὄντος ἐν τῷ παρόντι ἐν ἐπιτήρησιν ἤδη τῇ ἐντεταλμένῃ αὐτῷ παιδολογίᾳ, ὅδε ἐκέλευσεν εὐθὺς ἐξαναγνῶναι, πρότερον γ᾽ αὐτὸς ὑπ᾽ ἐμοῦ σιωπῶντος παραδοθείσῃ αὐτῷ τῇ ἐπιστολῇ ἐνατενίσας. εἶθ᾽ ὡς ἔγνω ἀναγινώσκειν μὴ δυνάμενος, ἐμοὶ ἀποδοὺς καὶ διιέναι κελεύσας. ἐμοῦ τοίνυν ἀγαπητῶς πειθαρχοῦντος, καὶ τὸ γεγραμμένον εὐχερῶς ἐπιτρεχομένου, εἶτ᾽ ἐξηγουμένου τρανῶς τε καὶ ἐπιδεικτικῶς, ὁ μὲν ὑπολαβὼν ἄγασθαι ἔφη ὁ βασιλεὺς ἐμοῦ οὐδ᾽ ὅλως ἐνισχομένου παρὰ τὴν ἀνάγνωσίν τε καὶ ἐξήγησιν. οἱ δὲ τὸ πρᾶγμα ἐκπλαγέντες οἱ παρεστῶτες, θαῦμα τοῦτο ποιεῖσθαι ἔφασκον, ἄνδρα ἡμεδαπὸν τηλικαύτην ἐμπειρίαν τῶν ἑλληνικῶν λόγων τοῖς λατινικοῖς ἐπικεκτῆσθαι. τὸ δὲ μάλιστα παραφανικὸς ἄνδρας τῶν τοιούτων ἀπείρους, καὶ κεχηνότας αὐτοὺς παρεσκευακὼς, οὐ τεθαρρηκὼς ἦν ἐμὸν οὐδενὸς παρόντος τοῦ ἐξελέγχειν δεινῶν. ἐξέλαμπε γὰρ ἐν τούτῳ ξυνειδόσι τι εὐσταθὲς καὶ νεανικὸν τῆς ἄγαν ἐμπειρίας, ὄντως αὐτοπρόκριτον. οὕτω δὴ δεξιῶς αὐτὸς καὶ προσηκόντως παρενδέξασθαι ἐφιλοτιμήθην τότε τὴν ἐμὴν δεινότητα, ἐν ὄνοις φασὶ πίθηκος. μεταξὺ μέν τοι σπουδάσας τοῦ κατὰ φιλίαν νομίμου ἀπονεῖμαι τὸ καθῆκον. ἐγέλασας ἤδη εὖ οἶδ᾽ ὅτι, ἐπὶ τῇ θαυματουργίᾳ ἐμοὶ ἐπιτετευγμένῃ. ἐπιπυνθανομένῳ δ᾽ ἐξῆς τὰ ἄλλα περὶ σοῦ τὸν περὶ βασιλέα, ἀποκριναμένῳ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἐπικαίρου καὶ προσῆκον. ἔρρωσο. ἐν Διβίωνι πόλει πρὸς τῇ αὐλῇ, Ἰουνίου μηνὸς δευτέρᾳ ἐπὶ δέκα, ὃν ἑκατομβαιῶνά φασιν εἶναι. ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας εἰκοστῷ πρώτῳ πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις.

Γυλιέλμος ὁ Βυδαῖος Ἰανῷ τῷ Λασκάρει εὖ πράττειν.

Ἀκηκοὼς ὦ φίλε, ἁπάντων τῶν ἐμοὶ προσῳκειωμένων αἰδοίων καὶ εὔνων ἐπικτήτων μάλιστα δεδοκιμασμένε, ὑγιῶς σε καὶ φαιδρῶς διακείμενον ἐν πόλει τε ὑψηφανεῖ καί σοι καταθυμιωτάτῃ, ἐχάρην εἰκότως καὶ συνήσθην σοι, ἐν καιρῷ γε τῷδε δυσχερεστάτῳ εὐθύμως διαιτωμένῳ καὶ κατὰ γνώμην. καὶ μὲν δὴ καί σε ὡσαύτως προσφιλῶς συγχαίρειν ἐμοὶ καὶ συναλγεῖν εἰκός ἐστιν, ἐξ ὧν ἂν αὐτὸς ἐγνωκὼς τυγχάνῃς τὰ μὲν καθ᾽ ἡμᾶς πράγματα, ἤτοι ὑπ᾽ ἐμοῦ κατωρθωμένα ἢ ἀτυχῶς ἐμοὶ συμβεβηκότα, ἐμὲ δὲ, καλῶς καὶ ἐνδόξως, ἢ φαύλως αὖ καὶ ἀναξίως φέρεσθαι ἐν τῇ συνόδῳ ταύτῃ, εἰς ἣν οὐκ αὐθαιρέτως οὐδ᾽ αὐτοκλήτως αὐτὸς παρενεγράφην. σὲ μὲν οὖν ὦ φίλε πλείω χρόνον λεληθέναι οὐκ ἂν ἔφην τὸ περὶ τἀμὰ γεγονὸς ἐξ οὗπερ ἐνθένδε αὐτὸς ἀπελήλυθας. ὅπως γοῦν οὕτω πως ἔχει τὸ συνελόντα φάναι. ἡμεῖς ἤδη πολὺν χρόνον ἐπὶ λόγῳ καὶ δόξῃ παιδείας ὁπωσδήποτε εὐδοκιμοῦντες, ἐλπίδας τε λαμπρὰς ἀνηρτημένοι, ὡς εἰς εὐπραγίαν καὶ τιμὴν αὐτίκα δὴ ἐξιόντες τῆς καλλίστων μαθημάτων τῆς ἐμπειρίας. καὶ πολὺς δὴ λόγος περὶ τούτου ἐγεγόνει, φιλοπονίαν θαυμαστὴν ὅσην ἐν τοῖς φιλομαθέσι τῶν νέων ἐμπεποιήκει. τηλικαύτην δὲ τὴν προσδοκίαν ἡμῶν ἐπὶ τὸ σύμπαν γένος τῶν φιλολόγων ὑπερβάλλουσαν καὶ καθήκουσαν, ἡ τοῦ τοῦ καιροῦ ταραχὴ ἔκπυστος, καὶ διὰ πολλῶν ἐθνῶν διηκουμένη, τυγχάνει τοῦ νυνὶ ἔτους παύσασα. καὶ γενναιοτάτην δὲ προαίρεσιν τοῦ βασιλέως Φραγκίσκου προσκαίρως καταλύσασα (μὴ γὰρ εἴποιμι ἀποσβέσασα) εἰς τὰ καλὰ καὶ ἐπαινετὰ τῶν ἐπιτηδευμάτων ἱεμένην, ὡς οἶσθα, προθυμότατα, ἀφιστᾶσα μὲν ἴσως ἄλλοις τοῖς ἀμφὶ τὸν λέοντα ἀκριβῶς ἐσπουδακόσιν, ἐμοὶ δὲ, τοὐμβάλλον

λοιπὸν δὴ μέρος ἐξ ἀθρόας καὶ δημοσίας τῆσδε τῆς ἀταξίας τῆς δυσθυμίας ἐγκατέλιπε φέρουσα. κατ᾽ ἰδίαν μὲν τοίνυν ἀγνοῶναί σοι οὐδὲ μελὲς οὐδὲν ὅπως ἔχει τὰ ἡμέτερα, ἴσθι τὸν φίλον ἐχὼν κατ᾽ ἀξίαν μὲν, ἐς τοῦτο τοῦ καιροῦ τῇ αὐλῇ ἐνδεδιῃτημένον, ὅσον γε οὐδὲ τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς τούτῳ προσοικείοις κατὰ γένος σχεδὸν πᾶσι καὶ πάντως, ἅμα δὲ καὶ οὐδὲ τοῖς χαριεστέροις ἥττον εἰμ᾽ αὖ τῶν ἐν ἀξιώματι. οὐ μὴν δὲ τὰ ἄξιά γε μὴ ἐναγνοεῖσθαί πω, ὅτι τῆς ὑπολήψεώς τε καὶ ἀξιώσεως τῆς τῶν πλείστων, ὅτι τῆς ἐμῆς ἐλπίδος, τῆς πρότερον ἐς νοῦν ἐμβεβλημένης οὔ τι ἐκεῖ οὔ τι ἐξ ὅτων ἔτυχε τεκμηρίων. εἰ δὲ σύ γ᾽ ὅτι ποτ᾽ ἐστὶ τούτου τὸ αἴτιον ζητεῖς, πρῶτα μὲν αἰτιῴμην ἂν τῆς τύχης ἐπήρειαν τῆς ἐμῆς ἀεὶ ἀντιπάλου. ἥτις ἐν μὲν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις τὸν βίον ἑκάστοτε λυμηναμένη ἔχαιρε. καὶ διετέλει κατατρύχουσα διαπανῶσα, καὶ περιτέμνουσα τὰ πατρῷα καὶ προγονικά μοι ὑπάρχοντα, καίτοι αὐτὰ οὐκ οὐδὲ πολλάζοντα. λωβᾶσθαι δήπου ἐν ἐμοὶ βουλομένη τὴν ὑπεραλγοῦσαν ὁρμὴν οὐδὲ τῶν χαριεστέρους τῶν λόγων, ὡς δὴ καταφρονητικοὺς τῶν πολλοῖς καὶ ἀπαιδεύτοις περισπουδάστων, τῆς ὑπὸ ταύτης δήπουθεν βραβευομένων. ἄγχος δ᾽ αὖ καὶ λαμπράς τινας ἀφορμὰς ἡ οὐδέτερος ἀφῄρηταί με, καὶ καιροὺς τοῦ δεῖσθαι εὐπορώτερόν τε καὶ μεγαλοπρεπέστερον τὰ κατὰ τὴν οἰκονομίαν, τὴν μοῖραν δὴ τὴν ἐμὴν εἰς μεῖζον ἂν ἐπιδοῦσαν καθεξῆς, βασκαίως αὐτὴ καταστέλλουσά τε καὶ ἐκφυγοῦσα. καὶ μὴν καὶ εἰς τὸ ὕστερον εἰκὸς οὐδὲν οὐδεμίας αὐτὴν φείσασθαι ῥᾳδιουργίας, πᾶσάν τε κακουργίαν τὴν αὐτῆς ἐπιδείξεσθαι, καὶ σοφίσματα δὲ σοφιεῖσθαί τινα τῶν περιττῶν καὶ θαυματουργῶν, ἐφ᾽ ὧ τ᾽ ἀμύνασθαί με ὧν κατ᾽ ἐκείνης συγγράψας τι διετεινάμην. τῆς τύχης γὰρ αὐτοὺς ἐπικρατείας ἐκτὸς εἶναί τινας ἀξιοῦν ἐτύγχανον καὶ διϊσχυριζόμενος, τοὺς ἐμφιλοχωροῦντας δῆθεν ἀληθῶς ταῖς φρουραῖς τῆς πάνυ φιλοσοφίας, καὶ τῆς συμμέτρως

ἐγρηγορμένους, ἐν οἷσπερ οἱ εὐθύμως καταζῶντες καὶ αὐτάρ-
κως, ἐντρυφᾶν μοι ἔδοξαν (ὡς ἔπος εἰπεῖν) ἐκείνῃ τῇ μεγαλο-
δώρῳ, ταῖς ταύτης ἐπιδόσεσι λὰξ αὐτοὶ ἐναλλόμενοι. αὕτη δ' ἂν
νῦν ἡ κατάπτυστος ἐσμὸν τινὰ πραγμάτων ἀνιαρῶν τε καὶ ἐπι-
ζημίων ἐμοὶ ἐπαφιεῖσα, καὶ οἱονεὶ παρορμήσασα, ἐκτὸς δὴ
τῶν ῥυμάτων καὶ χαρακώματος κατειλημμένῳ, καὶ ἐντὸς
τῶν ἀκοντισμάτων καὶ βελῶν καθεστηκότα, οὐκ ἂν ἀπέλθοι.
οἶμαι μὲν οὖν αὐτὴν ἐμὲ παραδειγματίζειν τόνγε πρὸ τοῦδε τοῦ
καιροῦ νεανικῶς ἐν τῷ ἀσφαλεῖ παρενδεικνύμενον, καὶ οἱονεὶ
ἐνσκιαμαχοῦντα τῷ ἰσχίσκῳ μου, μᾶλλον δὲ ὡς ἡ παροιμία
φησὶν ἡ τῶν ἰδιωτικῶς φθεγγομένων, ἄλκιμον ὄντα ἀμφὶ τὴν
καπνοδόχην. κινδυνεύω γὰρ ἐξελέγχεσθαι ματαιολογήσας
ἐν τοῖς συγγεγραμμένοις, καὶ τῶν μὲν φιλοσόφων προσώπων καὶ
σκευὴν διατεινεῖν ἐνημμένος ἐπιτοσοῦτον, οὐκ ἔτι δὲ ἦθος κρα-
τήσας ἀτρεκῶς μετριοπαθὲς, καὶ αὐταρκείας ἀντεχόμενος,
μηδ' οὐχὶ γενναίως αὐτὸς ἐγκαρτερῶν τοῖς ἀποτυγχανομένοις, καὶ
εἴτε αὖθις αὖ τύχοι εὐτυχημένον, τούτῳ ἐνευσχημονῶν, ἀφ' οὗ
δὴ μέρους αὐτοῦ οὐκ ἄμικρός μοι ἐπαιωρεῖται κίνδυνος. τῆς δὲ
εἰρημένης ἀτυχίας ἐξηρτῆσθαί μοι καὶ ἐξέχεσθαι ἡ σκαιότης ἡ
ἐμὴ καὶ ἀπειροκαλία δοκεῖ, ὡς δὴ ἡ ἀμαθία ἐξῆς ἀκολου-
θεῖ τῶν αὐλικῶν θεωρημάτων. καὶ γάρ τοι παιδείας ταύτης
ὀλίγοις τε καὶ εὐφυέσιν οὔσης ἐφικτῆς τῶν ἐκ νέας μανθανόν-
των, ἐπεί τοι ἔξωρος ἤδη ὢν τῶνδε τῶν μαθημάτων (ἄλλως
τε οὐδὲ πάνυ πρὸς ταῦτα εὖ πεφυκὼς) οὐκ οἶδ' ὅτου δαίμονος
παρηγοῦντος ἢ ἐπαιδοῦντος εἰσεφθάρην εἰς τὸ διδασκαλεῖον.
τοῦ δὴ ἕνεκα ἀγασθῆναί σου ἐνίοτέ μοι ἔπεισιν, ὃς ἤδη παρηκ-
μακὼς εἰς αὐτὸ φοιτᾶν, παρευδοκιμήσας τελευτῶν πολλοὺς τῶν
παιδομαθῶν, τῇ τε ἀσκήσει τῇ αὐλικῇ καὶ θεραπείᾳ οὐκ ἀ-
γχέμονι τῶν τὰ πρωτεῖα ἀραμένων ἐν αὐτῇ, καὶ τῇ δυνάμει δια-
φερόντων, οὕτω πως δεξιῶς ἔχεις καὶ σοφῶς. καί τοι σὺ τῷ πω-

γωνί

τωνί γε τούτῳ ἤδη πεπολιωμένῳ καὶ ἀξιωματικῷ, τῆς λογιότη-
τος ἕνεκα συνεργῷ, τῆς τῶν ἀστείων καὶ πιθανῶν ἀπομνημονευ-
μάτων τὰ κομψότερα δεινῆς ἀποφθέγγεσθαι. τοιγάρτοι τῇ ἰ-
δίᾳ ἐμαυτοῦ πολλάκις ἠχθέσθην βραδυτῆτι καὶ ἀφυΐᾳ, εἰς ταῦτα
τὰ γλαφυρώτερα καὶ ἕτερ᾽ ἄττα ἐμοὶ ἐμφύσῃ. ὃ δὲ νῦν ἐγὼ βαρύ-
νομαι μάλιστα τὸ ἦθός ἐστιν οὐκ ἤδη εὐτράπελον οὐδ᾽ εὐάγωγον
εἰς τὸ ἀηδές. οὐ γὰρ ἔτι ἤδειν ᾔδην καίπερ πολλά μοι πράγματα
παρέχων, ταύτην εἴτ᾽ εὐήθειαν δεῖ καλεῖν εἴτ᾽ ἀφέλειαν ἀκα-
κίας ἀδελφήν, ἀπομεμαθηκέναι, ἣν ᾔδειν ἀχρεῖον τοῖς ἐν τῇ-
δε πραγματευομένοις τῇ τῶν κερκώπων ἀγορᾷ, καὶ πιπράσ-
κουσαν εὐπροσωπίας θαυμασίας ἡλίκας, καὶ σεμνολογήματα
οὐδέν τι τοῦ φιλαπλοῦ καὶ γνησίου ἔχοντα. εἰς δὴ φλαυλφοῖς
χαίροντάς τε καὶ ἀγαλλομένους οἶδα τούτους τοὺς ὀλβίους,
τοὺς παμπληθεῖς θεραπείας ἀκολούθων ἐφελκομένους, οἱονεὶ
σύρματά τινα τραγικά, ἃ τοῖς τοῦ θεάτρου μόνον εὔχρηστα, οὐχί
γε τούτων ὄντα τῶν ἐνθένδε συρομένων αὐτά, ἀλλὰ δὲ τοῦ χορηγοῦ ἐ-
πὶ τακταῖς ἡμέραις καὶ ῥητοῖς κεχρημένα. ὡς οὖν προσῆκον
ἡμῖν καὶ πρέπον ὄν, τοῦτον προσοικειοῦν μοι τὸν τρόπον, ἐφ᾽
ὅσον χρόνον συναναστρέφομαι τοῖς πάνθ᾽ ὑποκρινομένοις, ἔ-
στιν ὅτε ἀπαρέσκομαι τῇ εὐηθείᾳ, ἣν δὴ μεταρρυθμίσαι οὐχ
οἷός τε ἂν εἰς τὴν καθ᾽ ἡμᾶς ἐνθάδε κομψότητα καὶ ἀγχίνοι-
αν, τοτὲ μὲν εἴκειν ἀναγκάζομαι ἐθελουσῇ με φύσει, τοτὲ
δὲ φθάσας βιάζεσθαι, οὐ φθάνω πολλὰ ὡς οἶμαι γέλωτα
ὀφλισκάνων, ὡς ἀπεοικὸς δῆθεν πρόσωπον ὑποκρινόμενος
καὶ ἐμῇ κεφαλῇ οὐκ ἐνιζάνον. σύνγε μὴν ἔργον ἐστὶν ὦ φίλε
ταύτης τῆς θεωρίας ἐφιέμενόν τε, καὶ τὰ κατὰ τοὺς κανόνας
τῆς τέχνης κατωρθωκότος, κατά τι τὸ πέρας ἐπιτυχὼς ἀπαλ-
λαχθέντος, βραχεῖ τινι βιβλίῳ καὶ ἐπιστολοειδεῖ τεχνολογῆ-
σαί μοι τὰ τῆσδε ἐπιστήμης παραγγέλματα, καὶ ὥσπερεὶ νέκ-
λαν ἐμὲ αὐλικὸν καίπερ τριακοντούτη, διαπαιδαγωγῆσαι ἐν

ταύτῃ τοῦ βίου ἐπιτηδεύσει, ὅπως ἂν τελευτῶν ἐπιεικῶς ἀπαλλάξαιμι, συνεσκευασμένος μετεῖναι εἰς βίον τὸν ἐπιόντα κόσμιον καὶ φιλόκαλον. πῶς γὰρ οὐκ ἂν ἐλπίζοιμι ὑπὸ σοῦ καθηγεμόνος μεταμαθήσεσθαί τι τῶν χρησίμων τούτων θεωρημάτων, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ βίου μεθαρμόσειν εἰς τὸ νῦν ἐμοὶ προῃρημένον καὶ ὑποτιθέμενον. ὅπου γε ἐνίοις ὁρῶμεν τὴν ἤδη σεμνότητα εὐφημουμένων, ἐπειδὴ τῷ ἀδελφῷ τούτῳ πεπλησιάκασι, τὴν σεμνοπροσωπίαν ἀποτιθεμένοις ἔτι ἂν συμφέρειν δοκῇ· ἀναίδειαν τε τὴν πανοῦργον καὶ ἀποτελεστικὴν μετενδεδυκότας, ἕως ἂν ἐπικρατεῖς γίνωνται ἂν αὐτὶ μεθεῖναι ἐπεβάλλοντο. ἔρρωσο, καὶ ταύτῃ τῇ ὑποθέσει τὴν εὔνοιαν τὴν σὴν προσβάλλων ἄσμενος, ταύτην ἐπέξιθι, τὴν ἀκηδίαν τήνδε παρηγορῶν τὴν ἡμετέραν, ἐκ τῆς τοῦ χρόνου δυστυχίας ἐκ πολέμου ἡμῖν παρακολουθοῦσαν. Θρύκησι πρὸς τῇ αὐλῇ Σεπτεμβρίου μηνὸς ἐνάτῃ ἱσταμένου.

Γυλίελμος Βουδαῖος Φιλεταίρῳ εὖ πράττειν.

Πολλὰ μὲν ἔχων ὦ ἑταῖρε τῆς τύχης καταμέμψασθαι, τό τε ἐμὸν ἀεὶ φρόνημα πρόπαλαι καθελούσης, καὶ ἀποσβεσάσης ἐμὲ ἤδη τὰ γενναῖα φερόμενον τῶν διανοημάτων, τοιαῦτά τε ἤδη ἐπιτηδεύματα ἐνστήσασθαι προθυμούμενον, οἷα καὶ ἀνθρώπῳ δοκεῖ προσήκειν εὖ καὶ καλῶς πεφυκέναι, καὶ οὐχὶ τῶν πολλῶν ἑνί, ἀλλὰ νῦν ἐν τοῖς μάλιστ' ἂν εἰκότως αὐτῇ ἐπιμεμψαίμην, τοῖς τεσσαρσὶν αὐτοῖς μησὶ τοῖς ὑπογύοις ὑπὸ ταύτης κεκαινοτομημένοις, ἐν ᾧ δὴ πολύς μοι τῶν ὄντων παράλογος ἀναπέφηνεν. οἶμαι δὲ καὶ σοὶ οὕτω φαίνεσθαι αὐτῶν. μνᾶσθαί τινα σύνταξιν χρηματικὴν ἐπιτηδείων, ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐμοὶ αὐθαιρέτως τε καὶ λαμπρῶς εἰς τὸ παρὸν ἐπαγγελθεῖσαν, καὶ ἤδη πεταγμέ-

νίαν, (ᾔδεσθα γὰρ τὸ ἐκτενὲς καὶ φιλόδωρον αὐτοῦ) ὑποβρηθέμην εὐήθης ἐγὼ, ὡς ἄρα τὸ πρᾶγμα τοῦτ' ἤμελλεν ἐπ' ἀνθρώπῳ γενήσεσθαι τῶν τε βασιλείων χρημάτων, μετά γε τὸν βασιλέα καὶ τοὺς τὰ πρωτεῖα λαχόντας τῆς ἄγαν κυριότητος, αὐτοκράτορι, καὶ κορυφαίῳ ὑπάρχοντι ταύτης τῆς ἐπιστασίας. ᾔδειν γὰρ τοῦτον εἶναί σοι εὔνουν καὶ εὐεργέτην. καίτοι καὶ ἅπαξ ἀλλὰ πειραν ἐτύγχανον εἰληφὼς τῆς αὐτοῦ χρηστότητος εἰς τοὺς φιλομαθεῖς τῶν ἀνθρώπων ἐπιρρέπους, ὥς γε τηνικαῦθ' ἡγούμην. ὡς οὖν τὴν παραγγελίαν ταύτην τάχιστ' ἐπεβαλόμην, μεταξὺ δὴ προσδοκῶν μείζω καὶ ἀσφαλεστέραν δήπου δωρεάν, ἐμοὶ μὲν ἐν τῷ παραυτίκα καθωμολογημένην, ἔτ' ἐγχωρίῃ δέ ποτε καὶ καιρὸς ἐνδοθῇ ἐκβησομένην, ὁ μὲν βασιλεὺς τῆς ἐπαγγελίας εὐθέως μεμνημένος (ἦν δὲ τότε πρὸς τῷ δειπνεῖν) παραινῶν ὧδε κἀκεῖσε περὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τοῦτον καθορῶν καὶ καλῶν τὸν αὐτοκράτορα τοῦ συντακτικοῦ, καὶ παρακύψας, ἐντάλματα αὐτῷ ἔδωκεν ὑπακουσομένῳ τε οὐκ ἐξακουστόν μοι. [illegible] ἔγνως σύ γε παρ' ἡμῖν τὰς τηλικαύτας τῶν βασιλέων ἐπιδόσεις μὲ πρότερον κυρίας εἶναι, πρὶν τοὺς ἐφεστηκότας τοῦ ταμιείου καὶ χρηματικοῦ τοῖς τῶν βασιλέων ἐπιτάγμασι προσυπογράφειν, σκέψαι δὴ νῦν τὸ παράδοξον, καὶ τέρας τοῦ πράγματος, εἰς τοὐμπαλὶν που τῆς ἐμῆς ἐλπίδος περιτραπέντος ἦν μή τε ἐς αὖθις ἐπινοίας. ὥσπερ γὰρ δικαζόμενος παρ' εὐμενεῖ διαιτητῇ καὶ προσήκοντι, οὕτω τοι ἀνειμένως καὶ ἀπεριθότως ἐπεξιτέον εἶναι τῷ πράγματι ἐλογιζόμην, ἵνα μὴ δῆθεν ἐπαχθῶς προσφερόμην τἀνθρώπῳ τὴν φύσιν διαμελλητῇ, καὶ ἀεὶ τὸ παραχρῆμα διαναβάλλεσθαι φιλοῦντι. ὁ δὲ, κατ' ἀρχὴν εὐθὺς ἀλλὰ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως κοινολογίας ψυχαγωγεῖσθαί με ὑπῆρξατο, καὶ ἀναρτήσασθαι ἑαυτοῦ, οὐδὲν ὑγιὲς ὡς ἔοικεν ἐνθυμούμενος. τὴν ἐμὴν ἐλπίδα πολλάκις ἐπερρώννυε, καὶ καλῶς καὶ εὐελπίστως τὸ πρᾶγμα οἴεσθαι φά-

σας ἵνα μὴ ἐνοχλήσαιμι. εἶθ' ὡς ἀνέστηκεν αὐτῷ δεύτερον, παρ' ἡμέραν τρίτην ἢ τετάρτην τοιαῦτα μαθήματα ὅγε χαριζόμενος, οἷα καὶ τοῦ μνηστευομένου δὴ πράγματος ἐνέχυρα εἶναι ἀξιόπιστα. εἶθ' ὅτι δὲ ὑποσχέσεσιν ἐνωμότοις τε καὶ ἐμπροθέσμοις τὴν προσδοκίαν τὴν ἡμετέραν προσαγόμενος, καὶ κατακηλῶν ἐμὲ ἐμπεριπαθοῦντα τῇ ταύτης ἀναβολῇ. εἰς τουτονὶ γὰρ ἀεὶ καὶ εἰς τὸ αὐτίκα δὴ μάλα διεκρούετο. ὁ ταῦτα ποιῶν καὶ λέγων, ἐς ὦτα πίστει, διομνύμενος ἦ μὴν εὔνοιαν ἐμοὶ ἀποδείξειν ποτ' οὐ τὴν τυχοῦσαν. ἄχρις οὗ πλοῦτον ἐμοῦ τ' ἀπηκμακότος αἰσθόμενος, καὶ ἐς τὴν τοῦ φεύγειν ἀτεχνῶς ἢ οὐ φεύγειν ἀνάγκην ὅγε καταστὰς, ἐμοῦ στενοχώρως καταπεπείγοντος καὶ τάχα που ἀτέχνως, διαδύσεις δὲ οὐκ ἔτ' ἔχων προπεφευρίσκειν, παντοῖος ἤδη τῷ λόγῳ καὶ τῇ ὄψει γενηθεὶς, τὸ τῆς ἀναιδείας πρόσωπον ἐνάψασθαι ἤδη διαρρήδην οὐκ εὐλαβήθη, τὸ ἔσχατον δηλαδὴ κρησφύγετον τηλικαύτης στενοχωρίας. ἰδοὺ δή σοι ἡ καταστροφὴ τουδὶ τοῦ πανουργικοῦ δράματος καὶ ὕπουλον, ὑπὸ τῆς τύχης ἡμῖν παρασκευασθέντος καὶ ἐσκευωρημένου, ὑπεξάσης ἐμὲ ζημίᾳ χρημάτων πολλῶν κατ' ἔτος συντεταγμένων, τό γε εὐθὺ ἧττον τῷ ἐκκρούεσθαι τὸ πρᾶγμα. νῦν δ' αὖθις σκόπει τὸ ἠθοποιικόν τε καὶ εὐτράπελον τοῦ δράματος, οὐκ ἔμφυτον μὲν ἴσως τῷ τρόπῳ τοῦ φίλου σου, ἄλλως τε οὐ κακῶς ἀκούοντος ἐν τοῖς πρότερον, ἀλλὰ τῆς ἐμπειρίας ὃν ἐνταῦθα ἐπιχωριαζούσης, καὶ δὴ καὶ αὐλικοπρεπές. ὁ μὲν γὰρ, οὐδὲ νῦν ἐμοῦ δυσαρεστοῦντος, φείδεται προσποιείας ἐκείνης ἐπαγωγοῦ καὶ φιλοφρονητικῆς ἐν ταῖς περιτυχούσαις ἀπαντήσεσιν, ὅτ' οὐκ ἔξεστιν ἡμῖν ἐκτρέπεσθαι τὴν ὁδὸν ἢ παρακύπτειν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ ἔστιν ὅτε, ὡς ἀκούω τῶν λεγόντων, διὰ στόματος εὐδαίμον' ἔχει ὡς στεργόμενον, πῇ μὲν ὡς πολυμαθῆ καὶ καλὸν ἄνδρα, πῇ δὲ ὡς τινι τῶν ἑαυτοῦ φίλων ἐξαιρετημένον ἐν τοῖς πάνυ. τοιαῦτα δὲ φάσκων, ἐς μέγ' εἰς ταῦ

με ἐπανορθώσεσθαι σφαλλόμενον ἐν τῇ παραγγελίᾳ, καὶ μεταπείσειν, ὡς αὐτὸν ἐξ ὑπαρχῆς ἐθεράπευσά με, ὃν αὐτόν φασι λίθον τὴν ἄλλως ἀνακυκλῶν. ἐπεὶ τοίνυν ἔχων ἐπὶ προσώπου ἐξουσίαν ἔχει ὁ φιλέρων, τὴν δυσχέρειαν τοῦ χρόνου αἰτιᾶσθαι, τὴν διὰ τὸν πόλεμον ἤδη συμβαλλόμενον. εἰς τὴν ἡ ἐκείνου διαμέλλησις οὐδὲν ὑγιὲς ἐμφαίνειν ἡμῖν ἀεὶ δοκοῦσα, τὸ ὑφ' ἡμῶν πεπλησμένον ἐφέλκεται ἐξεπίτηδες. πρὸς τοῦτον τοίνυν τὸν ἄνδρα τί ἂν πάθοιμι ἐμὲ τὴν δυσωπούμενον. δῆλος γάρ εἰμι εἴθ' ἑκὼν εἴτ' ἄκων, ὅμως δὲ δῆλός εἰμι τὴν ὁδὸν αὐτῷ ὅτι ἐγχωρεῖ ἐκτρεπόμενος, καὶ οἱονεὶ ὑπὸ αὐτοῦ ἐντρυφᾶσθαι τὴν παιδείαν αἰσχυνθεὶς τὴν ὁποιανδηποτοῦν, καίπερ αὐτὸν ὁρῶν ἀθρόους ἐσμοὺς ἐπισπῶντα τῶν ἀκολούθων, αἰδεσίμων γ' ἀξιολόγων, ὑφ' ὧν δορυφορεῖται τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ. ἀτὰρ δὲ τοιοῦτον ἦθος παντελῶς ὦ φιλότης, ἐπίκτητόν τι, καὶ ἐνταῦθα αἰωρημένον, ὡς ἄν τις εἴποι τῇ τοι συγκατατεθειμένην, ὡς δὲ οἱ ἐμοὶ συναχθόμενοι ὀξυχόλως εἴποιεν, σκαιὸν καὶ ἀπειροκὲς τηλικούτοις ἀξιώμασι, καὶ λωβώμενον τὴν εὐφημίαν αὐτοῦ, ἀλλὰ μὴν τοῦτο τὸ ἦθος προτρέπει ποτὲ συνυπομισεῖν ἐμοὶ αὐτανδρον, ἄξιον εἶναί τι νομίζεις, ἢ διὰ αἰτίας ἔχειν τὸν ἄνδρα καὶ ἐγκλήσεως ἄγειν ἐπὶ τούτῳ τῷ ἐλαττώματι, οὐ μᾶλλον ἐμὸν ἢ σόν, εἴ γε κοινὰ τὰ τῶν φίλων; ἢ μᾶλλον ἐγὼ σός τε φίλος καὶ μαθητὴς (καίπερ εἰς σοῦ φοιτήσας ὅτι σπανιώτατα καὶ πολλοῖς δὴ σταθμοῖς διὰ παντὸς σχεδὸν ἀπηρτημένος τῆς ἑταιρείας τῆς σῆς) τουτονὶ τὸν φίλον σου ἐντείκεσί σε ὅπη παρείκοι φθάσαντα, ἑτέρων τε τῶν ἐμοί τι καί σοι εὐνοϊκῶς ἐχόντων, εὐεργέτην ἔσεσθαι ἐλπιζόμενον, δι' ἀπεχθείας καὶ ὀργῆς ἔχων, οὐκ ἂν φθάνοιμι πλημμελεῖν δοκῶν εἰς φιλίαν τὴν ἡμετέραν, τά τ' αὐτῆς δίκαια παραβαίνειν; ὡς πρέπον γε δηλαδὴ καὶ καθῆκον ἐν ἀνδρὶ φίλῳ, τῆς ἑαυτοῦ ἐκδικήσεως καταχαρίσασθαι τῇ φιλίᾳ, τὸν ἠδικηκότα αὐτὸν ἐξαιρούμενον.

καὶ ἀποδρασεὶ τοῦ θεῷ καλλιερεῖν τοῦ φιλίῳ τοῦ δὲ τοῦ ἱε-
ρέᾳ. οὐ γὰρ ἂν ἐξαριθμητὸν εἶναι οὐδὲ δυναίμην οὐδὲ βουλοί-
μην, μὴ οὐδεῖν τοὺς καταπολεῖν τι φιλίαν καὶ πεπιστωμένους
πρὸς ἀλλήλους μέχρι τοῦδε ἠσκηκότας, ὅσοι τοῖς ἰδία συμφέρουσι
καταπροέσθαι, ἐπὶ τῷ σώζειν τὸ κοινὸν, ἢ τὴν φιλίαν κρα-
τεῖν. ταύτην γὰρ τῆς ἀμφισβητήσεως, πολλὴν ἂν δικαιολογί-
αν ἐγχωρήσαιμι καὶ διαδικασίαν, εἰ εἰς τοὺς σοφοὺς μὲν εἰσά-
γοιτο ἐπὶ ψήφῳ συγκαθίζοντας, ἀγωνιζομένων δὲ δικανικῶς
ἀνδρῶν δεινῶν καὶ λογοποιῶν, μένοι τοῖς διαιτηταῖς ἐπιτρέπειν, ὁ-
πότερον ἂν δικάσῃς τούτῳ ἐπαναπαύσασθαι ὑπισχνούμενος, οὐ-
δ᾽ ἐφιέναι τὸ δεδικασμένον εἰς ἄλλο δικαστήριον. φέρε δὴ τὴν
ὑπόθεσιν ταύτην διώκων ἐμοὶ ἀντεπίστελλε, οὐχ ὡς παρη-
γορίας ἄγαν δεομένῳ ἐπὶ τοῦδε, καὶ συμπαθείας τῶν φίλων.
ἀλλὰ τὸ φιλομαθείας ὄνομα κοινῇ ἀγαπαζόμενον ἐν ἡμῖν, ἀλλ᾽
ὡς τῶν σῶν γραμμάτων οὐ μετρίως ὀρεγομένῳ. ἔρρωσο ἀνδρῶν
φίλτατε, καὶ ταύτην τῆς ἐπὶ πολλήν, ὡς ἀκμαστικόν τινα δέ-
χου ἐπιπλαστόν τι καὶ ἐπιτηδευτὸν ἐπὶ τοῦ τὴν δεινότητα
τὴν σὴν ἀσκῆσαι. Θρήκησι πρὸς τῇ αὐλῇ, σεπτεμβρίου μηνὸς
τετάρτῃ ἐπὶ δέκα.

Βουδαῖος Φιληκόῳ εὖ πράττειν.

Η ἐχθές τοι ἐπιστολὴ τῶν δεινῶν μνησθεῖσα τῶν ἀρ-
τι τῇ Κελτικῇ ἐπιφοιτώντων, κατάδηλός ἐστι τὴν ἐ-
μὴν καινῶς ἐξηγουμένη, τοῦ τε ἡμετέρας εὐνοίας
τοῦ ἐν ταύτῃ οὐκ εὐστόχως τυχοῦσα. ἐμφαίνει γὰρ
ἀντικρὺς, ὡς ἡμεῖς οἱ ἐνταῦθα διαιτώμενοι, τῶν τε βεβουλευ-
μένων ὑπὸ τοῦ βασιλέως καὶ διατεταγμένων οὐ πόρρω ἀφε-
στῶτες, καὶ πάντα τοι σχεδὸν τὰ τῇδε ἐπιτηδευόντες, τοῖς πολ-
λοῖς δὴ ὁμοφρονοῦντες, τὰ αὐτὰ προσδοκῶμεν περὶ τοῦ πολέ-

μου

μου ὑπαρχομένου, δεινῶς τε καὶ θερμῶς ἤδη συγχεομένου. οὐκ ἀπῳδὰ δῆθεν οὐδ' ἀπεοικότα τῶν παρὰ ὑμῶν ταραχωδῶς διαφημιζομένων. ὅπως οὖν ἐδέησε ὅσον ἀχθόμεθα τοῦ ὁμογνωμονεῖν καὶ συγκατατίθεσθαι τοῖς τὰ τοιαῦτα πεπεισμένοις, ἢ πλέον γε τὴν ἀκολουθίαν ἀποδιδοῦσι τοῖς τάδε τυχόντως καὶ εἰκῇ φλυαροῦσι, βουλοίμην ἂν σε ἔγωγε οὕτω πως εἰδέναι. γιγνώσκειν ὡς τοιούτων μὲν ἀκροαμάτων καταγελῶντες, τῶν τὰ μὲν τῶν πολεμίων τερατωδῶς μεγαλυνόντων, τὰ δὲ ἡμέτερα βασκανίως καταστελλόντων. φοβηθῆναι μέντοι εἶναι ταῦτα καὶ ὑποθήκας αὖ ὁμολογοίμην ἂν τοῦ θεοῦ, τὴν ἡμετέραν που ἀκολασίαν θεοπρεπῶς σωφρονίζοντος, καὶ ἀμνηστίαν δὲ τῶν αὐτοῦ εὐεργεσιῶν. οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ κακοπραγίαν δεινὴν προσίζει ἐπαπειλοῦντος, ἣν μὴ παραχρῆμα φανῶμεν ἀνανήψαντες. καὶ δῆτα καὶ αὖθ' ἂν μεταξὺ τῆς εὐπραγίας εἰς ἀκρατῆ τε καὶ ἀσύμμετρον ἐξουσίαν παρολισθόμενοι, ἐγκράτειαν εὐθὺς μεταμανθῶμεν μετὰ κοσμιότητος. οὐ μὴν δὲ καὶ ἐξώλειαν αὖ ἐπανατεινομένου, καὶ βακτηρίαν τινὰ φθόριον τῆς ὀργῆς αὐτοῦ. μὴ γὰρ γένοιτο τοῦτό γε, ὑπερβαλλομένης δήπου τῶν τ' ἐν ἀξιώμασι καὶ τῶν πλούτῳ διαπεθρυμμένων τε καὶ πεπονηρευμένων, τῆς εὐσεβείας τοῦ ἔθνους, ἥτις τὸ δημοτικὸν ἀεὶ καὶ ἀθῷον ἐξαιρουμένη, συνεκσώζει δὴ καὶ τὸ ἔσχατον καὶ ὑπεύθυνον τῆς τιμωρίας. καὶ οὐκ ὅδε μὲν ἀναλογισμὸς ἀνδρός ἐστι, τοῦ τὰ ἁρμόζοντα τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν εὐχομένου, ἢ εὐήθως, καὶ ἀτόπως ἀναπλάττοντος ἢ ἐναεροπολοῦντος τὰ ἑαυτῷ συντελοῦντα, ἀλλὰ τοῦ ἐκ τῶν εἰκότων μᾶλλον καὶ πιθανῶν στοχαζομένου τὸ μέλλον. ἀμέλει ἡ ἐμμελὴς καὶ παμμεγέθης τῶν τε δυνάμεων παρασκευὴ ἐπαρχεταί μοι, καὶ πάντων τῶν εἰς τὴν χρείαν τὴν πολεμικὴν συναγωγή, ὅπερ μὲν ἴσως ἤδη τεθρύληται, ἔστω γὰρ τοῦτό γε, παραλόγως μέντοι καὶ ἀξιαγάστως ἐξαρτυομένη ἐπειδὴ τάχιστα ἔφθημεν ἡμεῖς ἐγκεχειρῆσθαι, καὶ τὸ δεινὸν αἰσθομένου,

νεσθαι αὐτίκα δὴ ἡμῖν ἐγκατασκήψειν, εἰ μὴ προνοήσαιμεν. ταῦτα δὴ πάντα τεκμαιρομένῳ μοι ἐσκέφθαι. τὸ δὲ τὴν εἰκασίαν τὴν ἡμετέραν οὐχ ἥκιστα ἤδη κυροῦσαν, καὶ ταύτην δὴ σχεδὸν τὴν ἐκ τοῦ κινδύνου ἐνθυμηθέντος καὶ ἐσκεμμένους δυσθυμίαν ἐνδοῦσαν, ἀπομάξαι, τὸ πρόσωπον δὴ τὸ τοῦ βασιλέως ἡμῶν, ἐν παρέχῳ γε τούτῳ γαλήνης οὐ τῆς τυχούσης μεστόν. ἐν δὲ φιλόγῳ τε αὐτοῦ, καὶ πάσῃ τῇ πρὸς τὸν πόλεμον ἐξοπλίσει, πολὺ τὸ πεποιθὸς ἐνορώμενον, καὶ φρόνημα δὲ ὡς ἀληθῶς βασιλικὸν ἅμα καὶ αὐτοκρατορικόν, προσαπερυθριᾶν μοι δοκεῖ καὶ ἐπαγγέλλεσθαι λαμπρόν τι κατόρθωμα πρὸς ἡμῶν ποτὲ γενησόμενον, σύμπαντός τε τοῦδε τοῦ ἀγῶνος κρίσιμον, καὶ εἰς τὸν μετέπειτα αἴσιον. τὰ μὲν δὴ τῶν Ἑλβετίων τάγματα πρὸς τόνδε τὸν λογισμὸν τυγχάνει καθήκοντα, οὕτω τοι τῷ τε θυμῷ καὶ καθοπλισμῷ πρὸς τὸν ἀγῶνα συγκεκροτημένα, καὶ μάλιστα ἐφιέμενα τοῦ πρὸς ἔθνος αὐτοῖς ἀπηχθημένον, ὥστε ἀξιόνικον εἶναι χρὴ νομίζειν τὴν τούτων προθυμίαν, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μέρη τῆς στρατιᾶς, τῆς ἀλκῆς οὐ μνησθείη τῆς κελτικῆς. ἤδη τούτοις μὲν οὖν τοῖς σημείοις, αἰσίοις οἶμαι καὶ εὐσυμβόλοις, καὶ τηλικαύτης ἐλπίδος ἐχεγγύοις, τεθαρρηκὼς ἔγωγε, ὁμόσε χωρεῖν ἔγνων τῇ γνώμῃ καὶ εὐθαρσείᾳ, τοῦ δεινοῦ προσιόντος, οὐδεία ὑπόλοιπον οὐδ᾽ ὅλως ποιούμενος τῶν εἰκῇ τεθρυλημένων. καὶ σὺ τοίνυν ὦ φίλε, ἣν ἐμοὶ εἰσηγητῇ καὶ συμβούλῳ περὶ τῶνδε χρῆσθαι οὐκ ἀπαξιοῖς, τῶν διασκεδαζόντων ταῦτα καὶ ἀποθρυλογούντων παρακούων, χαίρειν ἂν ἐῴης αὐτοὺς θεῷ τε ἡμῖν ἐχθρούς. ὧν δὴ θαυμάσαι ἂν δυνηθείημεν τῶν ἐν ἀλλοδαπῇ ἀείδιον καταψευδομένων τῶν ἐγχωρίων, ἐμοὶ ἄδειαν εἶναι τοῖς ἀλλοφύλοις γνοίημεν ἐν τῇ ἡμῶν πατρίδι ἔτι αἰεὶ δὲ καὶ περιλαλοῦσι. ἀλλὰ δὴ ἐρρώσθων οὗτοι οἱ κακῶς ἀπολούμενοι βάσκανοι, ὧν ἤδη τετύφθαι τὰ στόματα οἱονεὶ φιάσαι τινὸς δυσαιώνιστοι καὶ ἀπαίσιοι, αἱ ἀφρίζουσι δοκεῖ τηλικούτου τοῦ πολέ-

 μου

μου τοὺς ἀνθῆρας, ὡς φλόγα γε νῦν ἤδη διδόντας ἐλευθερίους, καὶ νενεμημένην που εἰς τὸ ἤδη ὂν ἀμφοῖν τῶν βασιλέων μεγίστας καὶ ὑπερασφρωσμένας τυχὸν ἤδη κρατείας. ταῦτά σοι ἤδη στέλλων ᾔδειν Μοσσώνιον πόλιν καταγεγραμμένην, δῆλα σε ἔγγιστα τοῦ κινδύνου καθεστηκυίας. ὡς ἐκείνας τοῖς πολεμίοις ἡμεῖς εὐγνωμόνως ποιέμεθα, μεταξὺ δὲ τὰς δυνάμεις πάντοθεν ἀνθολογοῦντες. ἐξέστω χαίρειν τῷ ἄρει καὶ τῇ τούτου μητρὶ εἶναι, τῶν κτημάτων ἅψασθαι τῶν ἡμετέρων ἠρέμα δὲ πλείως, ὥσπερ ἀνεὶ μείζω καὶ ἀνὰ πόλεων ἀφορισμένοις ὄλεθρον, ὅπερ ἡμῖν συστάντες οἱ πολέμιοι ἐντός τε καὶ ἐπέκεινα τῶν ἄλπεων, συνεκρότησαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἡμεῖς εὐελπίστως προσδοκῶμεν ἐξουσίαν ἐν ἀκαρεῖ γενήσεσθαι τὰ ἐνεχυρασθέντα ἀδίκως ὑπὸ τούτων, ἐπὶ τόκοις ἐπαναλαβεῖν καὶ ἀνακομίσασθαι. ἡ μέντοι τούτων διάγνωσις οὐκ ἀσφαλής, καὶ δὴ καὶ τὸ τοῦ ἔργου πέρας, οὐκ ἐφ' ἡμῖν τοῖς βροτοῖς, ἀλλ' ἤδη τῶν θεῶν ἐστί, τῶν τὴν οἰκουμένην τε καὶ τὸ πολίτευμα αὐτοπροαιρέτως πρυτανευόντων. ἔρρωσο. ἐν αὐλῇ Θρήκησι, νῦν οὔσῃ Σεξτιλίου μηνὸς τετάρτῃ φθίνοντος. ἔτει ἀπὸ τῆς θεογονίας εἰκοστῷ πρώτῳ πρὸς τοῖς χιλίοις καὶ πεντακοσίοις.

Βουδαῖος φιλικῷ εὖ πράττειν.

Οἶμαί σε τῶν ἀγγελιαφόρων ἤδη ἀκοῦσαι τὰ τῆς πολιορκίας τῆς περὶ τοὺς Μασσιλίους, ὡς ἄρα τοσοῦτον ἔσφαλται τοῖς ὑπεναντίοις καὶ ἠτύχηται, ὅσον τὸ πρότερον αὐτῶν κατόρθωμα ἐγεγόνει τὸ περὶ Μοσσώνιόν τε καὶ ἐκείνας ἄκρας Ῥοβέρτου τοῦ δυνάστου ἠρημένας αὐτοβοεί, καὶ ἐκκοπείσας. ἃ δὴ εἰκότως αὐτοῖς καὶ εὐλόγως συνέβη. αὐτοὶ μὲν γὰρ ἐνέτυχον οἱ πολέμιοι τῇ μέν, σταθεροῖς ἐρύμασι καὶ ἐναλλὰξ τοῖς. τῇ δέ, ἀγεννέσι φρουραῖς δὲ πά-

το φιλοψυχοῦσι, ἐμπλήκτως τε διακειμένοις πρὸς ταυτα-
σὶ τὰς βροντὰς τὰς ἐκ τῆς ἑλεπόλεως ἐπιρρηγνυμένας. καίτοι
αἰεὶ ἐκ τοσούτου ἂν εἴη, εἰ τούτων ἀκούειν ὑπέστησαν τοιοῦτον. ὅπου
γε αὐτοὶ ἐφθακέναι ἐξελέγχθησαν ἐνδιδόντες τοῖς ἐχθροῖς
μήπω εἰς ἔργον καὶ βίαν ἱεμένοις. ἐνταῦθα δὲ αὖ οἱ αὐτοὶ ὄν-
τοι οἱ πολέμιοι εἰς μελαμπύγου φασὶ περιπεσόντες ἤθους,
τῆς τε κτύπων τούτων καταπτήξαντας τὴν μάστιγα ἀπειλητι-
κῶν καὶ προκινδυνεύειν τῆς πατρίδος προθυμουμένοις. ἣ καὶ
δεῖ δεῖν ὅτι τοῖς προσέχουσι τὸν νοῦν, καὶ διαδοκιμάζουσιν ὅσῳ
ἄνθρωπος ἀνθρώπου διαφέρει, ἤτοι γε ἀληθέστερον, ὅσον ἀνὴρ
ἀνθρώπου. καὶ γάρ τοι οἱ πολέμιοι ἀμαχεὶ καταστραμμένοι
ταῦτα τὰ ἐρύματα, οὐχ ὑπομεινάντων δήπουθεν τὴν ὄψιν αὐ-
τῶν τῶν φρουράρχων, καὶ ἑαυτοὺς εὐθὺς σὺν τοῖς ἔνδον ἐκδεδω-
κότων, μέγα δὴ φρονεῖν εὐθὺς καὶ ἀπειλητικῶς ἤρξαντο ὡδὶ
τῇ αὐτῶν ἀλκῇ καὶ ἐμπειρίᾳ, καὶ δῆτα καὶ καταλαλεῖν τοῦ βα-
σιλέως καὶ ἡμῶν, ὡς ἀνάνδρων τε καὶ τῆς προγόνων ἀνδραγα-
θίας ἐξεστηκότων. γελοῖοι δὴ αὐτοὶ καὶ εὐήθεις. οἵγε τὴν τῆς
βασιλείας ταύτης πολυδυναμίαν, καὶ πᾶν τὸ στρατιωτικὸν
αὐτῆς ἐκ μιᾶς τῆς τυχούσης πείρας ἐστοχασμένοι καὶ μετρή-
σαντες, πάντα τὰ ἐν ποσὶν ἄχρι τῶν πλησίων ὑπάξεσθαι ὅσον οὐδέ-
πω ἤλπισαν, καὶ πόλεις μεγάλας καὶ εὐπορούσας πορθήσαντες,
ἄξειν τε καὶ οἴσειν ἔφασαν τὰ κατὰ τὴν γαλατίαν τὴν ἡμῶν. ὅσος
δὲ τοῖς τοῖς φιλολοιδόροις ἀνδράσιν ἁπλότης νοῦ παράλογος
ἀξιομνημόνευτόν ἐστι. ὁπηνίκ᾽ οὗτοι εἰς ἢ δυεῖν χωρίων ἁλώσει
ἄγαν πεφρονηματισμένοι, τὴν ὀλβιωτάτην ἡμῶν εὐθὺς εὐρυ-
χωρίαν τῇ αὐτῇ εὐμαρείᾳ καρπώσεσθαι ᾤοντο. καὶ ἀκρατεῖ δὴ
ἐλπίδι, ὡς ἔπος εἰπεῖν, προκαταπιόντες τὴν ὧδε τὴν εὐδαίμονα
χώραν, θριαμβεύουσι μὲν ἑαυτοῖς τε λαμπροτάτοις, καὶ ἀγα-
θῶν φασὶν ἀγαθίδας ὠνειροπόλουν, ἡμῖν δ᾽ αὖ τοῖς οἰκητοῖς
ἐξωλείας τε καὶ κακῶν ἰλιάδας παραγγέλλοντες, πόρρω-

θεν.

θεν μαχαίρας ἀνατείνοντες. οὕτω τοίνυν αὐτοὶ πρὸς πόλει μικρᾷ τῶν μεθορίων, μετρίως τε ὠχυρωμένῃ, οὐδὲ φύσει γε ἐχυρᾷ ἱδρυμένῃ, ἀπαντῶν τὴν ἡμέρας ἤδη τριάκοντά που ἐπεχόμενοι, ξυνιᾶσιν, οἶμαι, εἰ μὴ παντάπασιν ἀσυνέτως ἔχουσι, τὸ τῶν ὤτων ὥς ἡ παροιμία φησὶ, τοῦ λύκου λαβόμενοι. ἀμέλει οὔτε ἀπαλλάττεσθαι αὐτόθεν ἐφιέμενοι, ἄτερ τοῦ παραστῆσαι τοῦτο τὸ πολίχνιον, ἢ παρεξάγειν εἰς τὴν πρόσω, καὶ ἐκείνην τὴν πόλιν ἐᾶν χαίρειν, σφαλερὸν εἶναι νομίζοντες, ἅμα τε δὴ τῇ σφετέρᾳ βλάβῃ καὶ αἰσχύνῃ ἐναπομένειν μέλλουσι, καὶ προσμάχεσθαι τῷ λιμῷ, ὅσα γε ἔξεστι τεκμηριοῦσθαι ἐξ ὧν τε οἱ πολλοὶ φρουράρχων ἔγνωσαν καρτερεῖν καὶ παραβάλλεσθαι ἕνεκα τοῦ σώζειν τὴν παρακαταθήκην, καὶ οἱ πολλοὶ ἐς βασιλέα δὲ πεποίηνται, ὡς ὅτε ἀξιόμαχον δύναμιν συνάγουσιν οἱ ἐνθάδε τὴν στρατολογίαν ἀπεσταλμένοι. δῆλον ὥστε ἡ πολιορκουμένη πόλις ὅπως ἔχει εὐπορίας τε καὶ ἐσκομιδῆς τῶν ἐπιτηδείων καὶ τῶν καθ' ἡμέραν χρειῶν, ὡς εὐπρόσιτον αὐτὴν εἶναι τοῖς ἔσω ἐσελαύνουσι, καὶ πάλιν τοῖς τοὺς ἐκκαμόντας τῶν ἐμφρούρων ἢ δυσαρεστοῦντας ἐκκομίζουσι. τοιγαροῦν οὔτε ἀποδέουσι τοῦ τῶν ἐσχάτων τι παθεῖν, ὥσγε σιτίων ἢ ποτοῦ ἀπορούμενοι, ἢ εἰς ἀναγκοφαγίαν ἄτοπον ὑπαχθῆναι ἀλεξητήριον ὄντα τοῦ λιμοῦ. ταῦτα τοίνυν ἐοίκασιν οἱ πολέμιοι προσδοκήσασι, τοῖς δὲ ῥήγμασι καὶ αὐτοὶ προσμίξαι τῷ τείχει οὔπω τετολμηκότες, οὐδ' εἰς χεῖρας ἐλθεῖν δῆθεν τῶν κατερρηγμένων τοῦ τείχους, οὐδ' ἡμετέρων γ' αὐτοὺς ἐν παρατάξει προκαλουμένων ἐντεῦθεν. καίτοι γε μὴν ἐλπίδι ἐφησυχάζοντες, ἔνθεν θάτερα τῆς πόλεως σκηνοῦσι, οὐ περικαθίζοντες μὲν ἐφ' ᾧ στενοχωρεῖσθαι τοὺς ἔνδον καὶ ἀθρόως συνελαύνεσθαι, συνεσταλμένοι δὲ, καὶ ἀνεῳγμένην τὴν εἰσπορείαν τοῖς ἡμετέροις καὶ παλινδρομίαν ἐνδιδόντες, ὥσπερ ἔφοδόν τινα ἐξαίφνης ὑφορώμενοι, ἔξουσί περ γε δι' ἀγχινοίας τῶν σκοπῶν τῶν σφετέρων, τὸ ἐγγίζειν τὸν βασίλειον στρατόν. τοὐντεῦθεν γὰρ ἅπαντα τὰ

σκηνώματα ἐπέκεινα τοῦ ποταμοῦ μετέστησαν τοῦ τὰ τείχη παραρρέοντος, πρό γε τούτου τὴν ἡμίσειαν αὐτῶν εἴσω τοῦ ποταμοῦ καθεστηκότων. ὅτι μὲν οὖν ὄφελός ἐστιν αὐτοῖς περὶ τὴν πολιορκίαν οἱ ἔμπειροι τῶν πολεμικῶν οὔ φασι συνιέναι. χωρὶς εἰ μὴ τὴν σχολὴν ταύτην ὑπαίθρως κατατρίβοντες, ἐνθένδ' οἴονται τοὺς σφετέρους αὐτῶν στρατιώτας εἰς τὴν ἐπιγενησομένην αὐτοῖς ὅσον αὐτίκα ὑφ' ἡμετέρων ἀμοιβὴν κακοπραγίας. τὰ μέντοι ἀμφὶ τοὺς ἐμφρούρους, οὕτως ἔχει τοινῦν εἶναι, ὥστε κατὰ χώραν αὐτοὺς μένοντας, τὸ θραυόμενον τοῦ τείχους καὶ κλονούμενον, ὥδε καιροῦ ἀντερεῖσαι, χῶμά τι χοῦντας πρὸς αὐτοῦ καὶ ἀντεπαμωμένους, πρόβλημα δὲ τοῦ ἀσφαλέστερον τειχισμοῦ, καὶ μᾶλλον ἀποστέγον τὴν ὁρμὴν καὶ βίαν τῶν ἔξωθεν. τοῦτο δὴ μόνον κακοπαθοῦντας, ὅτι τὰς ἀκοὰς, ὡς ἔοικεν, ἔφθησαν ὑπεμβλώσθαι ὑπὸ τῶν σιδηροβόλων μηχανῶν ἐνδελεχῶς καταβροντώντων. εἰ καὶ ἔνιοι φασὶν χαίρειν αὐτοὶ καταυλούμενοι τοῖς πυραυλικῶν τουτωνὶ τῶν ὀργάνων κατηχήμασι, καὶ ὥσπερ ἀεὶ εὐαγγελίοις τισὶ τέρπεσθαι καὶ τοῖς τοῦ ἄρεως αὐλοῖς. τὸ δὲ μάχιμον αὐτῶν τοῦ στρατοῦ, πεζοὶ μὲν, τειῶν οὐκ ἐλάττους μυριάδων, ἱππεῖς δέ που ἑξακισχίλιοι γιγνομένῃ πανοπλίᾳ ἐσκευασμένοι, ἄνευ γε τῆς ἀκολουθίας εἰς συμπλοκὴν ἀχρήστου. ἡμῖν μὲν οὗτοι πάντες καὶ τῇ ἡμετέρᾳ φιλέχθρως διακείμενοι καὶ δῃωτικῶς, πολλὰς ἤδη κώμας πυρπολῆσαι ἐφθακότες καὶ ἀγροικίας. τἄλλα δὲ ἀμέμπτοι ὅσα γε ἡμᾶς εἰδέναι, τόνγε τοῦ βασιλέως ἀκολούθοις ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἑκάστοτε συνεξεταζόμενον. οὐδὲ μὴν ἀγεννῶς χρώμενοι ἐξουσίᾳ τῇ πολεμικῇ. ἔσθ' ὅτε δὲ καὶ ἐκοινολογήσαντο οἱ αὐτῶν ἀστειότεροι περὶ τῶν εἶδον γενναιοτάτοις, καὶ κατὰ τὸ ἐνδεχόμενον ἀλλήλοις ἐχρήσαντο κεχαρισμένως, μονομαχοῦντες δὴ ἐκ συγκειμένου ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἕκαστος δρωμένης, ὡς ἔθος, καὶ ὥδε τῇ μονομαχίᾳ προσφιλοφρονούμενοι

καὶ

καὶ προπίνοντες ἀλλήλοις. τὰ δὲ δὴ ἐπέκεινα τῶν ἄλπεων οὐ-
δεξιῶς τε οὐδ' ἐπιτυχῶς μέχρι τούτου ἐκβεβηκότα, τί δεῖ καὶ ἀ-
πομνημονεύειν σοι πάντ' ἤδη, εὖ οἶδ' ὅτι, πυθομένῳ. ὅπου γε οὐ
μόνον τάγμασι καὶ στρατοπέδοις ἐπερχομένων ἐχθρῶν κεκρα-
τήκαμεν, φυγομαχοῦντας τούτους ἐπὶ τὰ σφέτερα αὐτῶν ὀ-
χυρώματα τὰ ἐν τῇ ὑπορρείᾳ μεθιόντες, τῆς πολιορκίας ἣν ἐπο-
λιόρκουν πόλιν μίαν τῶν ἡμετέρων ἀποσοβημένους. ἀλλὰ καὶ
συνωμοσίαν δεινήν, ὑπ' ἀνθρώπων τινῶν ἀπονενοημένων συ-
γκεκροτημένην τε καὶ κατασκευασθεῖσαν, ἐπὶ βουλήν τε πα-
ραβολωτάτην σὺν θεῷ ἐξεληλεγχότες οἱ τῆς ἐπαρχίας προ-
εστῶτες ἔπαυσαν τοῦ ἐπιχειρήματος τοὺς γαυρουμένους ἄνδρας
ἐπὶ τοῖς πονηρεύμασιν, ἤδη προβεβηκέναι δοκοῦσιν. ἐφ' οἷς δὴ
οὐδὲν οὕτως εὐλαβητέον ἡμῖν εἶναι ἡγοῦμαι, ὡς τὴν ὀργὴν τοῦ
θείου καὶ ἀδράστειαν, ἣν γε τάχα που δι' ἀχαριστίας ἔχοντες
τὰ ὑπ' αὐτοῦ ἡμῖν εὖ εἰργασμένα διαπλῶμεν. συνοίδαμεν γὰρ
ἡμῖν αὐτοῖς πολλ' ἀγνωμονήσασιν εἰς αὐτόν, ἀνθ' ὧν τά τε
ἡμέτερα πράγματα διέκειτο, καὶ ἀπὸ σκοποῦ δὴ παραφερόμενα
ἐπηνωρθώθη τὰ ὁρμήματα, οὐδὲ λόγῳ γοῦν τὰ χαριστήρια ἀπο-
τίσασιν αὐτῷ. καὶ μὴ δὴ καὶ εἰ ἀφελῶς δεῖ φάναι καὶ ἀπεχθῆ, κα-
θότι τῇ δίκῃ μὴ πλεονεκτοῦμεν, τοῖς δ' εὐορκίας τῶν σπονδῶν εὐ-
λαβέστερον προσερχόμεθα, δικαιότεροι δήπου τυγχάνομεν ὄν-
τες πλέον φέρεσθαι πρὸς τοῦ θεοῦ, τοῦ τὰ πάντα κατορθοῦντος καὶ βρα-
βεύοντος προνοητικῶς, καὶ ταῦτα κατὰ τοὺς ἀγῶνας τούτους. ἐ-
πεὶ ἐν μὲν τῇ Ἰταλίᾳ μὴ παρασπόνδως ἡμᾶς πολεμεῖσθαι, οὐ-
δ' ἂν εἷς ἔξαρνος εἴη, εἰ καὶ ὅ,τι ἂν τύχῃ προφασίζοιντο οἱ ἀντι-
πράττοντες ἡμῖν. τὸ μέντοι κατὰ τὸν καθολικὸν ἐπονομασθέν-
τα βασιλέα καὶ αὐτοκράτορα εἶναι φάμενον, ὁποίαν δή πο-
τε πρόφασιν ἔχειν δύναται, καὶ συγκεχώρηταί που εὑρέσθαι. τὰ
γοῦν κατὰ τὴν Ἰταλίαν τοῦ θείου διαιτῶντος κατεδικασά-
μεθα τῶν ἀντιδίκων μέχρι γε δὴ τοῦδε. τὰ δὲ ἐν τῇ πατρίδι ἔτι

 μετά-

μετέωρα φέρεται, δι' ἀρετὰς μὲν καὶ ταῦτα κριθησόμενα, βρα-
βεύοντος δὲ τὴν δίκην τοῦ Διὸς τοῦ σωτῆρος, τήνγε σώζοντ-
τος ὡς πεποίθαμεν ἀπησομένου κατὰ τὸ πέρας ἡμῖν. οὐ μὴν ἀλ-
λὰ καὶ ἡμᾶς μὴ τοιούτους εἶναι τἄλλα οὐκ ἂν ἐξαρνησαίμην,
οἵοις ἂν τὸ θεῖον αὐτὸ ἠχαρισμένον πολλαχῶς καὶ ἠγνωμο-
νημένον, λαμπρὸν τινὸς τιμῷτο προσιέναι, (ὃν τὶν' ὅμηρος οἰωνὸν
ἀποδιοπομπεῖ μὴν αὖ.) καὶ εἰς τοὺς ἀπογόνους γε διήξοντος
τοὺς ἡμετέρους. ὥστε οὐκ ἄγαν θαυμαστὸν ἐστὶ τὴν τῶν δήμων κα-
ταρχὴν ἐκπεθαμβημένην κατὰ πόλεις, καὶ τῶν πολεμικῶν
τὰ ἔσχατα ἐπιπεπτῶσθαι ἑαυτοῖς ὑποστάντων. πανικὸς γὰρ οὗ-
τος ὁ φόβος ἐλέγετο, οὐρανόθεν δήπου ἡμῖν ἐγκατασκήψας
ὅπως τὸ φρόνημα ἐπηρμένον καθεῖναι μανθάνοιμεν, καὶ τὸ ἄ-
γαν γαυρίαμα καθελεῖν τὸ ἤδη τοῖς ἤδη πεπηγμένοις ἐμπρο-
σθεν ἐπανεστηκός. παιδεία γοῦν ἐστὶν ἥδε τοῦ θεοῦ, τοὺς τῷ ἄγαν
κομῶντας ὑπὸ πολλῆς εὐημερίας, καταστέλλειν τοὺς λόφους
ἐξαίφνης ἀναγκάζοντος, καὶ τὰ μέτρια φρονεῖν. καὶ μὴν ἐν τού-
τοις σκέψασθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων πάρεστιν, ὡς ἔβυστά πε τυγ-
χάνει ὄντα, καὶ καθιδρυμένα ἐπ' ὀλισθηροῦ. ὅπου οὐδὲ τὸ ἀλ-
κῆς καὶ ἀνδραγαθίας τὸ τεθαῤῥηκὸς, ἤδη τοῦ ἀσφαλοῦς βέ-
βηκε καὶ ἑστηκότος. ἀμέλει οὐκ ἔφθη τῶν ἡμετέρων ὁ ἄρης ἐ-
νεχύρων ἅψασθαι πειραθεὶς, καὶ οἱ φύλακες ἡμῶν ἑκόντες
αὐτοῦ παρακεχωρήκασιν, οὓς δὴ προμηθέστατα ἤδη πεφράχθαι
ᾠόμεθα τὴν φυλακὴν, ἐξ ὧν οἱ τοῖς πρόσθεν ἐφθάκεσαν ἐνδει-
κνύμενοι. ἐν οἷς πῶς τις οὐκ ἂν ἤδη γνοίη τῶν γε ἐμφρόνων καὶ
νοῦν ἐχόντων τὸ κράτος τῆς προνοίας, τὰς τῶν βασιλέων δυ-
νάμεις ὥσπερ ἐν παιγνίῳ τιθεμένης ἑαυτῇ, καὶ ἄνω φασὶ κάτω
στρεφούσης. ἀλλὰ γὰρ δή γε τοῦ συμβήματος. τάχα γὰρ τὰς δὲ
τὰς ἀπαρχὰς τοῦ πολέμου ἐκτίνειν ἡμᾶς τὸ θεῖον διέταξε,
τὴν γινομένην δήπου τιμὴν ἀφοσιουμένους τῶν εἰς αὐτὸ πλημ-
μεληθέντων, ὅσον γε μὴν ἀπελελαυκῆσαι ἡ γαλατία ἔσται ἀ-
ναμένεις

νεμομένης τῆς ξυμφορείας ταύτης, καὶ τὸ πλεῖον μέρος ἡμῖν κατα-
κεχαρισμένης, τὸ μέλλον τοὐντεῦθεν ἀποδείξει, νουνεχόντως
δὴ ἡμῶν ἢ ἀκολάστως τῶν οἰδόματι τούτῳ χρησαμένων παρα-
χρῆμα, καὶ τὰ ἄξια δὲ καθεξῆς οἰσομένων ὧν ἂν τύχωμεν βε-
βουλευμένοι τε καὶ δεδρακότες. δηλαμὴν ἔτι ἰθυφθονόν τοῦ
τοῦ κράτους τοῦ ἡμετέρου, καὶ τῷ θεῷ δὲ καὶ τῇ ἐπουρανίῳ βου-
λῇ συνέδοξεν ἐπ' ἀγαθῷ τῷ ἡμετέρῳ, περιτεμεῖν τὰ ὑπερέχειν
δοκοῦντα τῶν γιγνομένων ὅρων καὶ τῆς ἰθυπλασιάσης ὀλβιότη-
τος, εὐξαίμην ἂν αὐτῶν μάλιστα εἰς τὴν ἐπέκεινα τῶν ὁμο-
γλωττούντων ἡμῖν ὅρων καὶ ἀλλόφυλον ἔθνος, ἀναβάλλεσθαι
τό, τε παραίρημα τοῦτο, καὶ προσίμημα τῆς οὐ στεργούσης τὰ οἴκοι
καὶ ἐγχώρια πλεονεξίας. ἔρρωσο Σεπτεμβρίου μηνὸς δεκά-
τῃ ἀπιόντος.

Βουδαῖος Φιλικόφ εὖ πράττειν.

Ὀγδόην οἶμαι τὴν ἡμέραν ταύτην οἱ Γερμανῶν ἡ-
γεμόνες τὴν πόλεως ἅλωσιν ἀπεγνωκότες, κα-
τέλυσαν τὴν πολιορκίαν τῶν Μασσειλιῶν, καὶ αὐ-
τόθεν ᾤχοντο ἀπιόντες, οὐκ οἶδ' ὅτι στρατῷ χρη-
σάμενοι τοσαυτοτοῦδε. ὅτι μὴ τοῦτο μόνον, ὡς ἄρα οὐ μάλιστα κα-
κῶσαι ἂν τὴν ἡμετέραν ἴσονται καὶ ἀνηκέστως λυμήνασθαι, ταύ-
τῃ δήπου ἐκεῖνοι δρῶσαντες διεξελθοῦσι, καὶ τὰ προστυχόντα πα-
ραστήσονται ὅτι πολεμικώτατα. τεκμήριον δέ. πόλει γὰρ μιᾷ
ἀφρουρήτῳ μὲν αὐτῇ, πολίτας δὲ δειμαλεῖς καὶ εὐψύχους ἐχού-
σῃ, παρὰ τὴν ὁδοιπορείαν προσβάλλοντες, κατὰ κράτος ἁλοῦ-
σαν ἐποίησαν ἐξώλη αὐτήν τε καὶ τοὺς οἰκοῦντας, πάντα γε τὰ
νόμιμα παραβαίνοντες τὰ πολεμικά, εἰ μὴ ἄρα νενομίσθαι
φασὶ παρὰ τοῖς καθ' ἡμᾶς ἔθνεσι τὰς ἁλισκομένας πόλεις
αὐτάνδρους πυρπολῆσαι, οὔτε παιδίων φειδομένους τῶν ἀκάκων οὔθ'
ὁσίων οὔθ' ἱερῶν. οὗτοι τοίνυν τοιοῦτόν τι καινοτόμημα φονικὸν

ἀσε-

ἐσηγάγοντο τοῖς ἐπὶ τούτῳ πολεμήσουσιν, οὐδὲν οὐδ' ὅλως ἄλλο τοῖς οἰκτροῖς καὶ ἀθλίοις μνησικακεῖν δυνηθέντες, πλὴν ὅτι τοὺς ὑπεναντίους ἑαυτῶν ἀμύνεσθαι ἀπομεμαχημένοι ἐνχειρήσαιεν, καὶ καταμεμαχημένοι. ὅπερ τίς οὐκ ἂν ἐποίησε πόλις, τῶν γε οὐκ ἀνάνδρων οὐδὲ μαλακισθέντων ἀνθρώπων; ὥστε τοίνυν δυσαναχέτως διέπονθεν ἔχοντες ἐφ' οἷς κατὰ τὴν πολιορκίαν καὶ καταδρομήν τινα ἐτύγχανον ἡμαρτηκότες, καὶ πλεῖον ἢ εἰκὸς ἦν τῶν σφετέρων στρατιωτῶν ἀπολωλεκότες, ἀντὶ τῶν ἠρημένων τε καὶ αἱρημένων οἱ τοῖς ἐπισιτισμοῖς, οὐ κεκρατήκασι τῆς ὀργῆς. ἡττημένοι δὲ τοῦ πάθους, καὶ οὐκ ἔχοντες ὅπη τὴν ἐμβελῆ αὐτοῦ δικαίως ἀπερείσονται, κατὰ παρατυχόντων δὴ τούτων ἀπεσκευάσαντο ἔσω, καίπερ αὐτῶν ἀνυπευθύνων ὄντων. ἀλλὰ γὰρ οὗτοι μὲν ἀπεφθάρησαν εὐθὺς τῆς ἡμετέρας χώρας, ἐξουσίως ὡς ἐλπὶς καὶ δυσβιωνίστως προοιμιασάμενοι ἐπὶ τὰ ἀκολουθήσοντα ἐφεξῆς δράματα τοῖς ὑπ' αὐτῶν ὑπηργμένοις. συμβολή γε μὴν ὑπ' αὐτῶν ἤδη καὶ σύγκρουσις ἐκινήθη πολέμου πανωλέθρου, εἰς πολλοὺς δήπου χρόνους συναπτομένου ἀσπόνδως καὶ συρραγησομένου, ὑπὲρ μεγέθους τε δυνάμεως ἀποτυχουμένου ἀμφοῖν τῶν βασιλέων. ὃν μὴ τὸ θεῖον τῶν δεήσεων ἐπάκουον τῶν ὑπὸ δήμων ἀδικημένων, συμβαλλομένους παύσῃ αὐτοὺς, καὶ εἰς ὁμόνοιαν ἐπανάγῃ. τὸ μέντοι τῶν Γερμανῶν δυσμενείας, καὶ τὸ εἰς τὴν ἡμετέραν χώραν ἐφορμήσεως καὶ εἰσβολῆς, ὑπέκκαυμα δή που ἐγένετο καὶ ἀκόνημα οἰκείων τῶν γειτονούντων ἡμῖν τὸ φιλαπεχθήμον, ἐπιμιξίαν γ' ἐχόντων ἐγγυτέραν καὶ ἀνέκαθεν ἀεὶ ὕπουλον. εἰς τούτων δὴ τοῦτ' αὐτὸ τὸ ἔκκαυσμα ἀπώλειαν οὐκ εἰς μακρὰν ἐκλαμψόμενον, ἣν τὸ δίκαιον ἰσχύσῃ καὶ ἡ ἀστραῖα προσῇ παρὰ τοῖς ἐπουρανίοις. ἀλλὰ μὴν ὁ ἱερεὺς καὶ ἅγιος ἀνήρ, ὁ τὴν συνωμοσίαν ὅλην συστήσας κατὰ τῶν δὲ τῆς κλεινῆς ἐπαρχίας, ἐπωνύμου τῆς πάνυ θεοσεβείας, καὶ ἅπαντας, ὡς

γοῦν

γοῦν λόγος περιθρύλλητος ὢν μὴ ὁ ἐπιγραίοις, συγκροτήσας τὴν παρασκευὴν πανταχόθεν ἐπιφύεται ἡμῖν, οὐδὲν τοιούτοις ὑπ' εὐηθείας καὶ χρηστότητος ὑφορωμένοις, αὐτός γε πρὸ τῶν ἄλλων ἐξάπτων, καὶ ὥσπερ εἰ ἄθλου τινὸς χοροστασίας ἔξαρχος, οὐκ οἶδ' ὅτι παθὼν, ἑαυτὸν ἀφεῖναι ἐκ τοῦ ἡγεμονικοῦ ἔφθακε, καὶ δὴ καὶ αὐτὸς ὡς ἀληθῶς τοῦ λογισμοῦ ἐκπεσεῖν. οὐ γὰρ ἄλλως ἀνὴρ ἐπὶ πολλοῖς εὐδοκιμήσας, τὸ σεβάσμιον οἴκημα τῶν τῆς εὐσεβείας ἀρχηγῶν, καὶ ἐπὶ ἱερωσύνῃ πανέλβιον, ὁρμητήριον ἐποιήσατ' ἂν Ἄρεως φονικωτάτου. καὶ ἐφῶτε τοῦ ὀργιστικοῦ καὶ τοῦ ἐπιθυμητικοῦ ἐνδοῦναι, τοῦ ἐπιεικοῦς μὲν ἤθους ἐκφερόμενος αὐτοῦ, ὡς λόγος, ἐμπεφυκότος, τοῦ τεμένους δὲ τῆς εἰρήνης ἐκφθαρεὶς, ἐπὶ τὴν ὀρχήστραν καθήλατ' ἂν τὴν τῆς αἴνους. ὅπου δὴ τοῦ τοιούτου καὶ τηλικούτου ἀξιώματος τὸ αἰδέσιμον, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς παρῳχημένοις εὐδοκίμησιν ἀπαρχήσασθαί φασιν οὐκ ηὐλαβήθη, τοῦ τοσούτου καὶ τοιούτου θεάτρου συγκαθήματος εἰς ἐκεῖνον ἀτενίζοντος. ἐπεὶ δὲ ἂν αἰτιᾶσθαι δύναιτ' ἂν ἁμάρτημα τῶν ἡμετέρων οὗτος, ἀνάξιον τοῦτον τοῦ βουλεύματος αὐτοῦ, καθ' ὃ δὴ αὐτὸ παρακεκινδύνευται τὰ τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τό γε ἐπ' ἀνθρώποις ὅμ. ὅπερ καὶ ἄλλοτε μὲν πολλαχῶς ἤδη ἐφ' ἡμῶν ἐγένετο, τοῦ θεοῦ δήπου ἐναργῶς ἀποδείξαντος ἐν τούτοις, καὶ οἱονεὶ δὲ πιστωσαμένου τοὺς ἑαυτοῦ ἐκλεκτοὺς, ὡς ἡ σωτήριος τελετὴ εἰς αἰῶνα τυγχάνει διαρκέσουσα ἀναπαύστως, ἐπ' ἀφθάρτων δῆθεν βεβηκυῖα τῶν θεμελίων, καὶ εὖ μάλα καταβληθέντων. ἐξὸν δ' αὐτῷ καὶ προσῆκον τῷ πατρὶ, εἴ τι ἀδίκημα ἢ ἀγνωμόνημα ὑπὸ τοῦ πάντων πρεσβεύοντος τῶν υἱῶν αὐτοῦ, ἤτοι ἀποκηρῦξαι ἢ ἄλλως δίκην εἰσπρᾶξαι αὐτὸν, ἕως τύχοι ἀπὸ τούτου πειθαρχίας τῆς δεούσης, ὁ δὲ τῆς φιλοστοργίας ἀφέμενος τῆς τῶν πάλαι προγεγονότων ἀρχιερέων, καὶ πολλὰ χαίρειν φράσας τῷ καλῷ καὶ τῷ πρέποντι, οἷς τι ἔτυχεν εὐθὺς αἰτίαις ἐπεξελ-

θῶν, καὶ θανάτου δὴ αὐτοῦ τοῦ ὑφ' ᾧ τετίμηται τοῖς πρεσβείοις ἐν τέκνοις εἰληχότι, καὶ ἀπωλείας τῆς ἐσχάτης, αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἐγγόνοις καὶ πάσῃ τῇ θεραπείᾳ αὐτοῦ. οὕτως ἀνὴρ τἄλλα ἀξιέπαινος, καὶ δὴ καὶ ἀμέμπτως γε εἰς τήνδε τὴν ἀξίωσιν, ὡς λόγος, ὑπηγμένος, ἐκπαθῶς ἔχειν καὶ ἐκτόπως περὶ τὰ εἰς νοῦν ἅπαξ ἐμβεβλημένα καὶ δικαίως κἀδίκως. ἐφ' οἷς διὰ στόματος γενόμενος τοῖς ἀνθρώποις οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ, ἤδη ὡς οἶμαι ἦλθε, παρ' ὃ καὶ ἐς τὸ ἐπιεικὲς τοῦ ἤθους ἐπανήξειν ἐπίδοξος ἡμῖν ἐστίν. ἑαυτοῦ τε εὐφυΐᾳ ἄλλ' ἄττα χρήσεσθαι τῇ οἰκουμένῃ χρειωδέστερον, ἣν οὐρανόθεν ἐγκεχείρισται. οὕτω γὰρ περὶ τούτου πέπεισμαι, οὐκ αὐτὸς μὲν ἐγνωκὼς αὐτόν, τῶν ἄλλων δὲ διακηκοὼς αὐτοῦ τό, τε φιλάγαθον φύσει καὶ φιλόλογον διεξιόντων, ὑπὸ τῶν πεπλησιακότων αὐτῷ διεφθαρμένον. παυόντων μὲν οὖν οἱ πολέμιοι τὴν φλυαρίαν ἑαυτῶν, καὶ τὸ ἱερώτατον ἀξίωμα μὴ ποιούντων ἤδη πρόσχημα τῆς κακουργίας. ἐν τοῖς μὲν διατάγμασιν αὐτοῦ ἰδίοις καὶ τοῖς παραγγέλμασι προγεγραμμένοις, τὰ καὶ τὰ καταψευδομαρτυροῦντες τοῦ βασιλέως ἡμῶν, τοῦτο δὲ ἐς τὰ μάλιστα καταιτιώμενοι, ὅτι τῇ θρησκείᾳ ἀπήχθηται τῇ ἐκκλησιαστικῇ. διὰ τούτων γὰρ εἰκῆ ἤλπιζεν τῶν ἐπινοημάτων, ἀποσπάσασθαι τούτου τοὺς ἄγαν προθυμουμένους τῶν ὁμοσπόνδων, συμβοηθεῖν ἀεὶ αὐτῷ προσφιλοτιμησαμένων. αὐτός γε μὴν ὁ βασιλεὺς Φραγκίσκος εἰ καὶ ἑαυτῷ μηδὲν σύνοιδε ἀγεννῶς εἰργασμένῳ ἢ παρασπόνδως, πολλὰ δὲ παθόντι ἀνθ' ὧν εὖ πεποιηκὼς ἀεὶ ἔφθη ὑπὲρ τῆς θρησκείας αὐτῆς ἐπιστάτην, ὅμως ἔοικεν ἀεὶ εἰρηνικῶς διακείμενῳ καὶ εὐαρέστως. καίπερ παρ' ὀλίγον ἐλθὼν τῶν ἰδίων αὐτὸς καὶ πατρῴων ἐκπεσεῖν ὑπό τε τῶν ἐχθρῶν καὶ ἀγνωμονοῦντος ἐκείνου, ἐπιβουλὴν δεινὴν ὦ θεὲ ἐπιβουλευσάντων αὐτῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῦ. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐκεῖνος εἰς ὁπότερον ἂν ἔλθωσι νῦν οἱ ὑπεναντίοι, εὐτρεπής, ὅσα γε κἀμὲ

συνιδεῖν

συνιδεῖν ἐξ ὧν τι λέγοιτο τούτου ἀκούω, καὶ πράττοιτο αἰσθάνομαι, καὶ ταῦτα τῆς μητρὸς αὐτοῦ τῇ εἰρωνείᾳ ἀεὶ σπουδαζούσης ἐκ τῶν ἐνόντων. ὥστε ταλαιπωρούμενος τὴν γνώμην ἰσοῤῥόπως νῦν, ῥᾳδίως ἂν ἀποκλίνει ὅποι ἂν ἐπιῤῥέπῃ εἶναι τὴν τῶν παρόντων ξυμπραγμάτων κατάστασιν. τούτων οὕτως ἐχόντων ὅστις αἱ τὸ παράπαν διανοοῦνται τοῦ πολέμου τούτου πρότερον ἐξάψας τοὺς σπινθῆρας, τοῦ χειμῶνος αὖ ἐπιγινομένου μεταθέντας, διακαίεσθαι αὐτοὺς αὖθις ἀναῤῥιπίζειν, ἴσθω μὲν αὐτὸς μὴ λησόμενος, αἰτίαν τε δὴ αἰῶνος ἕξων, δύο τῶν ἐξοχωτάτων δαίμονας ἐπικρατειῶν τε καὶ βασιλέων ἐνδόξων ἀλλήλοις συγκεκρουκέναι, ἐπὶ λαμπροτάτῃ ζημίᾳ καὶ αἰσχίστῳ θεοσεβείας τοῦ δοκίμου. καὶ μὴν εἰ οὕτω τινὲς εἰσὶ νεμεσητικοί, ὥστε τὴν ἐπιπολάζουσαν ἡμῶν καὶ ἔκπλεων εἶναι δοκοῦσαν εὐημερίαν βαρύνονται, οὐ κατ' ἀξίαν πράττειν αὐτοῖς δοκούντων, ἀλλ' ὑπερμέτρως εὐθηνουμένων, ἐννοούντων μὲν αὐτοὶ ὅτι αἱ μέγισται δυνάμεις συνορροῦσαι, ἄλλως μὲν ἀφ' ἑαυτῶν προσκρούουσαι ἀλλήλαις, εὐφυεῖς τυγχάνουσιν οὖσαι, καὶ εἰς ἅμιλλαν αὐτοκίνητοι. ὁποτέρα μέντοι τούτων ἑτέρας μεμαινομένης τῶν μειζόνων ἐφιεμένη προθυμοῦνται, καὶ δὴ ταύτην λογιζέσθωσαν εἰς νεμεσητοτέραν ἐνδεείαν καὶ ἀκαταπαυστοτέραν ἥξειν, τὴν ἄλλως τότε μετανοίας ἀκολουθησούσης τοῖς περὶ βείδοντι τῆς ἡμετέρας ὕστερον δυσχεραίνουσιν. ἔῤῥωσο, ἐν αὐλῇ τοῦ ὀκτωβρίου μηνὸς τῶν νέων καλανδῶν τῇ ὑστεραίᾳ.

Βουδαῖος Φιληκόφῳ εὖ πράττειν.

Εἰς τοὔμπαλιν ἡμῖν τὰ τῆς διαίτης τῆς στρατιωτικῆς ἀπέβη. φήμην γὰρ κίνδυνον ἔσεσθαι μόνοις ἀπὸ τῆς τῶν πολεμίων ἐφόδου. καί με νῦν πρώτην ταύτην στρατείαν ἐστρατευμένον ὄντα πεπηκει-

τούτῳ, ἐν ἑστηκυιῶν μαχῶν οὐχ ἥκιστα ἀποδειλιάσειν τε, καὶ παρὰ τὰς συμβολὰς καὶ συνάψεις τῶν χειρῶν κινδυνεύσειν περὶ τῆς ψυχῆς. ἅμα δὲ καὶ ἐν τουτοισὶ τοῖς μησὶ χειμερείοις, κακοῦσθαι ἔγωγ᾽ ὑπὸ τῆς ὥρας καὶ ῥίγους ἐδόκουν. ὅς γε μεσοῦντος ἤδη τοῦ φθινοπώρου στρατηγεῖν ἀρξαμένου τοῦ βασιλέως, (τότε γὰρ δὴ πρῶτον ἄντικρυς καὶ ἀπροφασίστως, παρεσπονδημένος ᾔσθηται) τῆς ἀκολουθίας αὐτοῦ εἰχόμην. ἧς δὴ τηνικαῦτα μεθέσθαι, πρὸς αἰδοῦς εἶναι ἔκρινον ἐγὼ φιλοψύχου τε, καὶ ἀτίμως περὶ ἑαυτοῦ βεβουλευμένου, καίπερ δυσείργως ἔχειν κατὰ τοὺς πρόσθεν χρόνους τοῦ χειμῶνος εἰωθὼς καὶ βαρυτέρως. ταῦτα δέ, ἐς τοὐναντίον πάντως ἡμῖν καὶ παράδοξον περιέστη. ἀμέλει (ὅπερ σὺ παραπολὺ ἀγασθείης ἂν) οὐδ᾽ αὐτοὺς ἀντιπαραταττομένους μὴ ἰδὼν τοὺς πολεμίους, τούτων δὲ καὶ τῶν ἡμετέρων σύρραξιν αὐτίκα δὴ ἐσομένην οἰόμενος, ἀλλ᾽ οὐδέ γε τῆς σάλπιγγος ἐπαΐων, τὸν ἀγῶνα ὅσον οὔπω ἐσόμενον σημαινούσης, οὐδὲ τότε περίφοβος ἐγενόμην. τοῦ βασιλέως δήπουθεν πεποιθὼς ἀδεῶς τε διακειμένῳ, καὶ τῷ ἑαυτοῦ συντάττοντι εὐκαταστάτως καὶ παραθαρρύνοντι. οὐδὲ μὴν οὐδ᾽ αὐτὸς ὑπὸ ῥίγους καταψυχθεὶς περὶ τὸ ἔκαμον, καίτοι ἀστέγως γ᾽ ἐνίοτε διαιτώμενός τε καὶ ὡς ἂν τύχοι αὐλιζόμενος ἐν κώμαις ἡμικαύτοις τε καὶ ἡμιπτώτοις. ὑπὸ τοῦ ῥίγους μέντοι αὖ ὀλίγου δεῖν ἔφθημεν ἡμεῖς ἀποθανεῖν. τῆς νυκτὸς γὰρ παροιχομένης ἐφ᾽ ἧπερ ἤδη ἡ ἡμέρα ἐπέλαμψε, ἐτυγχάνομεν πολλοὶ ἔξω ᾠκισμένοι ἄλω τινὸς ὑπορόφου, ὁποῖαί περ αἱ τῶν ἐγχωρείων εἰσὶν αὖθι καὶ τῶν γε ἡμετέρων τῶν ἐνταῦθα αἱ πλεῖσται. ἣν δὲ παμμεγέθης τε καὶ παμπληθῶν δεσμῶν σιτηρῶν τε καὶ κριθινῶν γέμουσα. ἐγὼ μὲν οὖν ἐν ταύτῃ μετὰ τῶν ἵππων ἐξ τῶν ἐμῶν καὶ τῶν σκευῶν πρὸς γωνίᾳ τινὶ καθιδρυμένος καὶ συνελαθείς, χάριν ὅμως ἔχων τοῦ θεοῦ τε καὶ τοῖς περὶ ταύτην τὴν ἐπιμέλειαν οὖσιν, ἐπεὶ ἡ ὑποχωρεία ἐκείνη ἐμοὶ ἐπισταθμευομένη.

μενομένῃ, ὥς γε τὴν στενοχώρημα σύμπαν τὸ κατὰ τὴν παρεμ-
βολήν. ἐν κραββάτῳ τε ὀδοιπορικῷ κατακλιθεὶς μεγαλοπρε-
πῶς, ἐπὶ πόλαιον ὑπνώττοντι ἐφῄκειν. οὐ γὰρ ὑπὸ τῆς ὀδύνης συνε-
σταμένης γινομένης ἀλλ᾽ αὐτοῦ τῆς ἀναπαύλης. ὅμως μέντοι ἀ-
μως γέ πως κοιμωμένου μου, ἰδοὺ δὴ ἀμφί που τὴν δευτέραν
φυλακήν, βοὴ καταπληκτικὴ ἐξανίστησιν ἡμᾶς, ἀναβοώντων
τινῶν πρὸς ἐμπρησμὸν τοῦ στρατοπέδου, καὶ συμβοηθεῖν, ὡς ἔ-
θος, ἐκκαλουμένων. ὡς οὖν τάχιστα τὸν θόρυβον ὅστις ἦν ἐ-
πυθόμην, εἶχε γάρ ἐμέ, ὡς ἔφην, φροντὶς ἀεὶ καὶ προσοχὴ μερι-
μνῶσα, ἐπιστάμενον δήπουθεν εἰς ὅσον κινδύνου καθεστήκειν ἐν τῇ
ἄλφ καθειργνύμενος φρυγανώδους ὕλης μεστῇ, παμπληθοῦς
δὴ δᾳδουχίας πάντα καταλαμπούσης. ἀλλὰ μὴν ὡς συνῆκα
τῆς βοῆς τὴν αἰτίαν, τῆς τε κλίνης εὐθὺς ἐκθορὼν, καὶ τοὺς ὑ-
πηρέτας τοὺς ἐμοὺς ἐξαναστὰς, ἔσπευδον τὸ πρᾶγμα θεωρήσων.
τὸ δὲ ἦν πυρκαϊὰ μεγάλη ὄγκον μέγιστον νεμομένη, φοβερὰν ὄ-
ψιν ἔχουσα καὶ δεινῶς ἐκπληκτικήν. ἐξ ἧς δὴ ἅπτοντες τῇ δὲ
κἀκεῖσε σπινθῆρες, καὶ δὴ καὶ φλογώδη ἀποσπάσματα, τῶν
πέριξ ἐφέροντο προσαπτόμενα καὶ εὐθὺς ἐμπιπρῶντα. τῆς δὲ δὴ
φλογὸς ἐκείνης τὸ στρατόπεδον ἅπαν περιλαμψάσης, καὶ πάν-
των τῶν ἐν τῇ παρεμβολῇ κατὰ μικρὸν διαναστάντων, ἐκφο-
ροῦντας τοὺς πλείους θορυβωδῶς τὰ ἔνδοθεν εἶδες ἄν, καὶ κατὰ
σπουδὴν συσκευαγωγοῦντας. ὡς μέντοι ἑκάστοτε ἐπὶ τῆς εἰσβο-
λῆς ταύτης τό, τε στρατηγικὸν τοῦ βασιλέως καὶ τὸ αὐτοκρα-
τορικὸν ἐξεφαίνη, οὕτω καὶ ἐνταῦθα ἐξέλαμψεν ἡ προθυμία τε
καὶ δεξιότης αὐτοῦ, πρὸς πάντα τε εὐσταλὴς ἀεί, καὶ πρὸς τὰς
ἑκασταχοῦ χρείας ἐνδέοντι ἐκκειμένη. οὗτος γὰρ δὴ τοῦ καταλύ-
ματος κατ᾽ ἀρχὴν εὐθὺς ἐξιὼν καὶ παραγενόμενος, τοῦτο μὲν,
τὸν θόρυβον καὶ τὴν ταραχὴν τῇ αὐτοῦ παρουσίᾳ καταστήσας,
τοῦτο δέ, τὰ προὔργου ἐπιτάξας πρὸς τὰς φυλακὰς, τὰς κατὰ
τὴν δόξαν τῶν πολεμίων ἐφορμήσεως, εἶτα πολυχειρίαν προ-

σαγαγόμενος τὴν ἐκφλόγωσιν ἀποφεύξεσθαι, πορρώτερον ἐξῆς προβεβηκυῖαν, ἄδειαν ἡμῖν ἐκπλέων παρέσχετο, καὶ ἀσφάλειαν τῆς φλογὸς ἤδη τούτοις κατὰ μικρὸν συνιζηκυίας. πρὸ δὲ τούτου, τοῦ δὲ τοῦ ἀπὸ τῶν πυρῶν δέει ἕτερον συνεπέπλεκτο μεῖζον, διαπορούντων δῆθεν ἡμῶν καὶ δεδιότων μή ποτε αὕτη ἦν τῶν πολεμίων παρασκευὴ, καὶ σκευώρημά τι στρατηγηματικὸν, ἐφ᾽ ὅτῳ περισπωμένοις ἡμῖν θορυβωδέστερον καὶ ἀπασχολουμένοις ῥᾷον δὴ αὐτοὶ καὶ φονικώτερον ἤδη ἐπίθωνται. τὸ μὲν οὖν κατὰ τὴν νύκτα τοιοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. ὁ δὲ μεσουρανοῦντος τοῦ ἡλίου καταλαβὼν ἡμᾶς κίνδυνος, καὶ ἐκεῖνον ἐνδεικνύμενος τὸν νυκτερινόν, καὶ οὗτος δὴ ἀξιόλογον εἶχε τὸ ἀπόμνημα. μετὰ τὴν ἱερουργίαν εὐθὺς σῖτον αἰρούμενος, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἱππασίαν ἐνδεδυκώς τε καὶ ὑποδεδεμένος, ἐτύγχανον μετὰ περιπατῶν καὶ προσδιαλεγόμενος τῶν ἐμοὶ συνήθων τινί. ἐν τούτῳ δὲ σάλπιγξ τὸ δεύτερον ἤδη ἀνακλάγξασα, καὶ τὴν ἀναζυγὴν σημαίνουσα, ὑπέμνησεν ἡμᾶς ἐξαιτεῖν εἶναι τοὺς ἵππους ηὐτρεπισμένους, ὡς ὅσον αὐτίκα ἱππασομένου τοῦ βασιλέως. εὐθέως οὖν ἥμην περὶ τὸ κατασπεύδειν τοὺς οἰκέτας τοὺς ἐμούς. καὶ ταῦτα διότι ἑώρων τοὺς ἄλλους ἤδη ἐκτὸς τῶν ἱπποστάσεων ὄντας, καὶ τοὺς ἵππους χαλιναγωγοῦντας, ὡς ποιεῖν εἰώθασιν οἱ ἐν προσδοκίᾳ ὑπάρχοντες. τούτου οὖν ἡμῶν διὰ σπουδῆς ἀγόντων, οἴκημά τι μέγα συνεχὲς τῇ ἱπποστάσει τῇ ἐμῇ, φλογὶ ἀφανιστικῇ σφοδρῶς οὕτω κατείληπτο καὶ ἐξαίφνης κατεπάνθη, ὥστ᾽ εἰ μὴ τὸ πρᾶγμα συναισθόμενος τὸν ἵππον ᾧ χαίρω ὀχούμενος αὐτὸς προὐχειριζόμην, τούς τε διακονοῦντας μοι τότε, τὸ αὐτὸ ποιεῖν ἕκαστον θορυβωδῶς ἀνεμίμνησκον, καὶ τοῦ πυρὶ παραχωρεῖν, οὐκ ἂν νῦν σῶοι ἦμεν. καὶ γάρ τοι ἐν ἀκαρεῖ τὴν κώμην ἅπασαν παμμεγέθη, σὺν ταῖς σκηναῖς τοσαύτην χωροῦσαν στρατοπεδείαν, ἡ ἐκφλόγωσις περιβαλλομένη ἠμαύρωσεν ἀντιφραχθεῖσαν, ἡμῶν δ᾽ ἅμα ἰ-

χεῖν

το καταπληττομένων, καὶ δὴ καὶ τὰ πολεμικὰ μυσαττομένων. καὶ μὴν οὐδ' αὐτὸς ὁ τοῦ στρατοῦ ἡγούμενος βασιλεύς, μεταξὺ καθοπλιζόμενος, καὶ τὴν σκευὴν τὴν πρὸς ὁδὸν στρατιωτικὴν ἐπαναβαλλόμενος καὶ περιάπτων, ἄδειαν τούτου θορύβου εὕρηται, ὡς ἤκουσα ἀπομνημονεύοντος αὐτοῦ τὸ δεινόν, παρ' ὀλίγον γε ἐλθὼν ὑπὸ καπνοῦ καὶ τοῦ καυσώδους πάντα περιέχοντος ἀποκναίεσθαι. τοῦ δὲ πυρπολεῖσθαι τὰς ἐν τῇδε τῇ αὐνωτίδι κώμας, αἴτιοι μὲν οἱ ἡφαιστίδαι ἀπόγονοι δήπου τῶν Γερμανῶν καὶ αἰνώνων. οἱ τόνδε τὸν νόμον πολεμικὸν εἰσηγούμενοι τὸν καυσώνειον, ἐχρήσαντο πρότεροι ἀνηλεῶς καὶ φιλαπεχθημόνως. νενόμισται γὰρ παρ' αὐτοῖς οὕτω κατάρξασθαι τῶν πολεμικῶν ἔργων. οὓς δὴ τοῖς ἴσοις ἀμείψασθαι τῶν ἡμετέρων τινὲς βουλόμενοι, φείδεσθαι τῶν ἀόπλων σωμάτων τοῦ βασιλέως παραγγέλλοντος, τὴν ἑτέραν ἐτράποντο τῆς τιμωρείας ὁδόν, ἀντιδρῶντες ἃ πεπόνθεσαν. οἱ δὲ τινὰς τῶν κωμῶν φυγάδας τῶν ὑπὸ τῶν πολεμίων κατατεπρησμένων, τῷ στρατῷ ἀκολουθοῦντας τῷ ἡμετέρῳ, πάντα ποιήσειν φάσκοντας ἐπὶ τῷ μετιέναι τοὺς προηδικηκότας φιλέχθρως καὶ ἀνελεημόνως, οὓς ἡ βασιλέως ἐπιμέλεια πολλάκις τυγχάνει ἀποκηρύξασα, τὰ πυρὰ ἄφνω καὶ λάθρα καίοντας ὅπη ἂν τύχοιεν ἐξουσίας. ἔρρωσο.

Βουδαῖος φιλικῷ εὖ πράττειν.

ΟΥ πάνυ πω ὦ οὗτος, δοκῶ μοι ἡμαρτηκέναι τῆς εὐστοχίας, ἐν ὅσπερ αὐτὸς τυγχάνω ἐστοχασμένος καταρχὰς καὶ προειρηκὼς περὶ τοῦ δὲ τοῦ πολέμου. καὶ γάρτοι μέγα φρονοῦντες τὸ πρότερον. οἱ Οὐενετίοι τῇ μέν, ἐπὶ τῇ σφετέρᾳ ἑαυτῶν ἀνδρείᾳ, τῇ δέ, ἐπὶ τῇ ἡμετέρᾳ ἀμηχανίᾳ καὶ ἀθυμίᾳ, πολλὴν ἂν ἀσωτίαν νυνὶ καὶ προπέτειαν ὀφλισκάνοιεν. οἷγε ἀφεμοῦντος πρότερον

τῷ

τοῦ βασιλέως, καὶ κατὰ χώραν μένοντος, πρὸ τοῦ ἀκριβῶς ἐξετάσαι τὸ γενόμενον, καὶ ἐξελέγξαι τὴν τἀναντία φρονούντων αὐτῶν τὰ παρανενομημένα, καίπερ ἰδόντων καὶ καταδραμόντων ἤδη αὐτὴν πανστρατιᾷ, καὶ τὰ μέσα καὶ ὀλβιώτατα τῆς ἡμετέρας πατρίδος παραστήσασθαι ἀπειλησάντων, οὐκ εὐορκεῖν ἢ τοῦτον αὐτοῖς καὶ ταῖς σπονδαῖς ἐμμένειν ἔφασκον, ἀλλ' ὑπὸ τῆς ἀβελτηρίας ἐλοιδόρουν τε, ὡς καθῆσθαι φάμενοι πάντῃ πάντως ἠπορημένον, οὐδ' εἰδότα ὅτι καὶ ὅπως βοηθητέον εἴη τῷ αὐτοῦ κράτει ὁσονοῦπω παραλυθησομένῳ. οἱ δέ, ὡς μαλακιζόμενον αὐτὸν καὶ κατασκεβλακευμένον ἔσκωπτον, τὸν καιρὸν τῆς στρατολογίας ἐν τῇ γυναικωνίτιδι καθηδυπαθεῖν ἀδολεσχοῦντες, οὐδὲν ἀνύοντα τὴν χρήσιμον πρὸς τὴν ἄμυναν καὶ προφυλακήν. ἀλλὰ μὴν καὶ τῶν ἐναντίων παρενδείκνυσθαι πολὺ τὸ εὐτράπελον καὶ κομψὸν βουλομένων, τοῦτο περιθρύλλητον τὸ φθέγμα, στωμύλον οἶμαι καὶ χαρίεν ὡς εἰκός, τὸν βασιλέα ἀμύνεσθαι τὴν σφοδρὰν ἔφοδον προθυμούμενον, οὐ δύνασθαι. οὐκέτι γὰρ καὶ νῦν περιεῖναι τὸ γένος τῶν γάλλων γνήσιόν γε καὶ ἀκέραιον. οὗ ἕνεκα αὐτὸν οἱονπερ ἀλεκτρυόνα πρὸς ταῖς ἀλεκτρυαίναις ἐνδιατρίψαι, ὅπως φύσειεν ἐκ τούτων νεοττούς, καὶ τὸ ἔθνος ἀνακαταστήσειεν. εἰσὶ δ' οἳ καὶ βασιλέα οὐδ' ὅλως ἡμῖν εἶναι ἔφησαν, ἀλλ' ἐν ἀναρχίᾳ τὸ τῶν φράγκων ἐπιζῆν, οὐ μὴν δὲ καὶ αὐτονομεῖσθαι. τούτοις τοῖς στωμύλμασιν ἄνθρωποι καγχαστικοὶ σφᾶς αὐτοὺς ᾤοντο ἐξώλεις ποιήσασθαι τοὺς φράγκους, καὶ τὸν ἐνστάντα πόλεμον καταπολεμήσασθαι. ὅπως οὖν τὸ πρᾶγμα παρέστη τούτοις, τοῖς τὴν φραγγικοῦ γένους εὔκλειαν, συμπεπτωκέναι ἤδη αὐτοῖς δοκοῦσι, λάξ, ὡς ἄν τις εἴποι, ἐναλλομένοις, τὰ συμβεβηκότα ἐναργῶς φανερὸν ποιεῖν δύναται. στρατηγεῖν γοῦν τῶν ἀρχόντων ἡμῶν τις ἐσελαύνειν ἐς τήνδε τὴν χώραν ἐπιβαλλομένου, οἱ μάλιστα τῶν ἀπεχθανομένων ἡμῖν, φρονηματίαι φαινόμενοι, καίτοι καὶ ἄ-

ρεος

ρέως δὴ πνέοντες οἱ γείτονες, καὶ τὸν μὲν φθόνον ἡμῖν αἰὲν ἔνδοθεν ἀεί, ὡς ἂν δυνηθεῖεν μάλιστα, ὑποκαίοντες, νυνὶ δὲ τοῦ πολέμου τουτουὶ τοῦ καυστικοῦ δᾳδοῦχοι, ὡς λόγος, καὶ ἀναπτικοί, οὐδεπώποτε ἐφάνησαν ἀφέξοντες τῆς ἑαυτῶν ὅπῃ ἔτυχε ἀναδεδηγμένης. ἐφ' ὅτῳ δὴ ἐλλείμματι αὐτοῖς, ὡς ἔπος εἰπεῖν, ὀργὴν μὲν ἠλογήκασιν ὑφ' ἡμῶν, τὴν δίκην ταύτην ἀδικίας ἐφ' οἷς ἀδίκων χειρῶν ἦρξαν, ἐπαγαγόντων αὐτοῖς. ἣν δὴ ὁ ἄρχων ἡμῶν βασιλεύς, τοῦ αὐτῶν ἄρχοντος αὐτοκράτορος καταδικάσασθαί μοι δοκεῖ, αὐτός γε εἰς τὸ κριτήριον ἐλθών, ἐκείνου οὐδ' ἀπαντήσαντός που εἰς τὴν κυρίαν, οὐδ' ἄλλους πέμψαντος τινῶν γε τὰ ὅλα κρινοῦσαν μᾶλλον, συνάπτειν ἂν ὑπομείναντας. τοῦτο μέν τοι τὸ τῆς παροιμίας οἱ γείτονες πεπονθότες μοι δοκοῦσι, καὶ δὴ ἤδη εἰς σφέτερον αὐτῶν χύθος μετενηνοχότες τοὐντεῦθεν τὸ πάλαι θρυλλούμενον, οἱ γείτονες μὲν κακὸν οὐκ ἔχον, οἱ δ' ἐφ' αὑτοὺς ἐπεσπάσαντο. καίτοι γε καὶ αὐτοὶ ὑπὸ τῆς ἐμπλήκτου φυγῆς ἀμνημόνως διακείμενοι, πάσας μὲν τὰς οἰκήσεις, τῶν οἰκούντων ἐρημωθείσας προΐκαντο, καὶ τῶν σιτηρευμένων ἄλλων σπερμάτων τε καὶ χιλῶν κατάπλεω τὰ οἰκήματα ἐγκατέλιπον τὰ σιτοδόχα. ἃ δὴ πυρῶν καὶ κριθῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ χρείαν ἐπέχοντα, προσέτι καὶ τοῖς χαμευνοῦσι τῶν ἀκολούθων καὶ στρατιωτῶν εὔχρηστα ἦν, καὶ τοῖς ὑποζυγίοις δὲ ὑποστοιβάζονται καὶ τοῖς ἵπποις. ὅπερ δὴ ἐπελθεῖν τούτοις ποιεῖν ἄν τις ὑπολάβοι, καὶ τουτὶ τὸ ἐφόδιον ἡμῖν παρασκευάσαι εἰς τὴν ἑαυτῶν εἰσβάλλουσιν, ἀνθ' ὧν ὑπῆρξαν αὐτοὶ πυρπολήσαντες τὴν ἡμετέραν, τοῦ ἄρχοντος ἡμῶν τηνικαῦτα ἡσυχίαν ἄγειν εὐόρκως τοὺς ἑαυτοῦ παραγγείλαντος. σὺ μὲν δὴ ὦ φίλε, τοῦ πρόσθεν ἀναγκαίων νυνὶ λειποθυμίας, καὶ ἐκ τῆς μερίμνης τε καὶ κατηφείας ἐκείνης ἐπανακύψας, εἰς ἣν καταπεπτώκεις διὰ τὴν τουτονὶ τῶν αὐθιπροσμολόγων ψευδολογίαν, δικαίως ἂν καὶ προσηκόντως τούτοις ἂν ἀμείψαιο τοῖς εὐ-

ἀγγελίοις ἐκείνοις. οὗτοι γάρ τοι εἰ μὴ ἐν δυοῖν ἡμῶν σφάλ-
μασι προσώρως ἐπεμβεβηκότες, καὶ προπετῶς ἐπιφυῶντες, δί-
καιοί εἰσιν ἀνταχοῦσαι νῦν ταῦτα; δι' ὧν λελωβημένην αὐτῶν
τὴν πατρίδα καὶ τὰ ἔσχατα παθοῦσαν αὐτοὶ πεποιήκασιν, ἀνθ' ὧν
αὐτὴ λυμεῶνας τῆς πόλεως τῇ ἡμετέρᾳ ἔφθασε ἐπαφεῖναι. ἅμα
δὲ τὰς αὐτὰς ἀκροάμασι τούτοις τοῖς βασιλείοις τῆς καταλα-
λιᾶς ἔστι καταπεπαυκώς, καὶ τοῖς ἐκπλαγεῖσι τὰ φίλα
ἡμῖν φρονούντων, ἐφ' οἷς προεντυχηκότες ἐτυγχάνομεν, σύγε
ἀνακαταστήσει τὴν εὐθυμίαν. ὅποι ἄρα μὲν οὖν ἔσται τὰ τού-
των ἑξόμενα τῶν προλαβόντων κατορθωμάτων, ὁ θεὸς ἂν εἰδείη
ὁ πάντων τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων αὐτεξούσιος, ᾧ δὴ καὶ τοῖς θεί-
οις ἅμα πᾶσι, συνδέξεις κύρια ἡμῖν γένηται τὰ τῆς σωτηρίας τε
σύμβολα προτοῦδε ἐκφανέντα, καὶ νίκης πλουτώσης πάντα
εἰς τοῦτο διακρινούσης τὰ ἀμφισβητήσιμα. ἀλλ' αὐτοί γε ἡ ἐλ-
πὶς εὐλόγως ἐς ναῦν ἐμβεβλημένη, ἀσφαλίζεσθαι ἀμωσ-
γέπως δύναται τὴν διάνοιαν τὴν περὶ πράγματος μέλλον-
τος ἐπαμφοτερίζουσαν, εἰκότως μέντ' ἂν ἐς τὰ ἐπὶ τούτοις
εὐψύχως ἴοιμεν καὶ πεποιθότως. καὶ ταῦτα οὐδὲν ἡμῖν συνει-
δότες οὐδὲ παρανενομημένον οὐδὲ κατεπιορκημένον. ἀμέλει ἐκ
τῶν μέχρι τοῦδε τεκμηριούμενοι οὐκ ἀπαίσιον οὐδὲ δυσοιώνιστον,
ὅπου γε τὰ προφθάσαντα, εὖ καὶ καλῶς ἡμῖν περιῆλθε. οἵ-
γε ἀνθ' ὧν οὔπω ἀνταιρόμενοι τοῖς ἐπιοῦσιν ἀντιπάλοις πεπόν-
θαμεν, διπλάσια ἤδη αὐτοῖς προσδοῦντες τὰ ἐκείνων καὶ κα-
ταστρεφόμενοι, ἀπετίσαμεν, τοῦ θείου δήπου διατάξαντος, τοὺς
μὴ στέρξαντας τοῖς παροῦσι καὶ καλῶς καθεστηκόσι τοὺς ἀντιω-
νας, οἳ ἕνεκα τοὺς Γερμανοὺς ἐπανιστάντες διατελοῦσι, καὶ δὴ
τὰ πρωτεῖα ἄρασθαι τῆς τε λύμης καὶ φυγῆς. καὶ γὰρ οὗτοι ἔ-
μελλον ὥσπερ τὰς ἀρὰς ἀπάρξεσθαι τῆς ἰδίας σφῶν αὐτῶν,
εἰ καὶ τῶν ἀνδροκτονιῶν ἡμεῖς ἐφεισάμεθα, τῶν ὑπεναντίων οὐδὲ
παιδοκτονίας ἀφεστώτων. τοιγάρτοι περιεχύθη τῇ ἡμετέρᾳ
πατρίδι,

πατρίδι, ὑπὸ συστάντων τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐχθρῶν καὶ συνωμοτῶν, παρασπόνδως καταστασιασθείσῃ ἐπ' ἀδοξίᾳ, οὐχ ὅπως διώσασθαι τοὺς εἰσελάσαντας, καὶ ὄλεθρον δὴ αὐτῇ παρεισοίσειν φαμένους, ἀλλὰ καὶ τὸν κίνδυνον εἰς αὐτοὺς καὶ τὸ δεινὸν περιτρέψαι. τοῖς δ' ἐχθροῖς ἡμῶν αὖθις αὖ περιγέγονεν, ἐξ ὧν ἔτι ὑπῆρξαν ἐλασείοντες εἰς ἡμετέραν, καὶ ἄγειν καὶ φέρειν τὰ ἐντὸς διεχόμενοι, αὐτοῖς ἀπολαύειν πολλαπλασίονα τῶν προηδικημένων ὑπ' αὐτῶν. τούτων δὲ δὴ τῶν πραγμάτων ἡ κατόρθωσις, ἐπώνυμος δὴ ἔσται τοῦ βασιλέως ἡμῶν Φραγκίσκου, ὑπὲρ ὑπαντωμένου τοῖς τούτων ἡγουμένοις βοῶσι διὰ τῶν ἀγρῶν, καὶ ἀπειλητικόν τι καὶ κατασφακτικὸν πνέουσι, παραχρῆμα τὰ τούτων νικητήρια, ὡς εἰπεῖν, ἐμφαίνει, καὶ πέπαυνται μεγαλοφρονοῦντες αὐτοί, καὶ οἷοι δαφνηφοροῦντες ἐπὶ τῇ ἁλώσει μιᾶς πόλεως οὐκ ἄγαν ἀξιολόγου. φέρε δὴ ἄνθρωποι νῦν οἱ δυστάλαινοι καὶ κομιδῇ ἀστεῖοι, διαπτυόντων χαριεντιζόμενοι σαρκαστικῶς, οἱ δὴ καὶ τωθάζοντες λεγόντων τὸν ἡμέτερον βασιλέα δεξαμένης τῆς Γαλλίας ἀφρεμεῖν ὡς ἤδη καθήμενον τοῖς ᾠοῖς τῶν ὀρνίθων τῶν αὐτοῦ, καὶ ἐκλέψαι μελετῶντα γαλλίσκους τινὰς νέους εἰς ἀποκατάστασιν τοῦ γένους ἤδη ἠφανισμένου. σχέτλιοι δὴ ἄνθρωποι, οἳ ἀρχόμενοι εὐλόγως ἀπαρχῆς τὴν ἡμετέραν δύναμιν, ἐν βραχεῖ ποτε γεγονυῖαν ἤδη κακῶς σφῶν ᾔσθοντο. ἀγαλλιέσθω μέντοι καὶ ὁ τῆς πόλεως τῆς πάνυ ἀρχιερεύς, ἐπὶ τῇ καταλύσει ἐπικρατείας τῆς τῶν Φράγκων. ἐπισυμπενθείτω δὲ καὶ τῇ συμφορᾷ καὶ αἱρέσει τοῦ ἔθνους ἐπωνύμου τοῦ ὀρθοδόξου πλεῖστον. ταῦτα γὰρ διαπλέξεσθαι αὐτὸς ἤλπιζε, ἐν τούτῳ δήπου ὑπὸ τῆς ἄγαν ὁρμῆς αὐτὸς τὸ ἑαυτοῦ ἐπιεικὲς βιασάμενος, καὶ δὴ καὶ λίαν ἀγνωμονῶν πρὸς τὰ μεθ' ἡμῶν συγκείμενα, ὑπὸ τῶν πλησιαζόντων αὐτῷ δήπου προαχθείς. φεῦ τῆς ἀγνωμοσύνης. οἱ τὴν σωτῆρος ἡμῶν ἱερωσύνην διαδέξασθαι φάσκον-

τις τοῦ εἰσηγητοῦ τῆς εἰρωνικῆς κατασκόπως, οὕτως ἐξέστηκεν ἤδη τῆς τῶν προγεγονότων εὐλαβείας τε καὶ ἁγνότητος, ὡς φοινικεῖς τε κατορθώμασι καὶ τῶν ἐθνῶν ὅλων ἐξωλείαις ἐγκαλλωπίζεσθαι, καὶ τὴν αὐτῶν ἀγχίνοιαν ἐν τούτοις ἀποτελέσμασιν ἐπιδείκνυσθαι. ταῦτά τοι εἰκότως ἡ αἰωτάτη ἀξία κορυφὴν τῶν τιμῶν εἰληχυῖα, ἐν αἰτίᾳ νῦν ἐστὶν ὡς προπετῶς ἀτακτήσασα, καὶ ἐν τῇ ἰδίᾳ ἑαυτῆς μοίρᾳ πάνυ ἀκοσμήσασα. ὑπόδικος γ᾽ οἶμαι οὐκ εἰς μακρὰν καταστασθησομένη ὡς τὸ ἀξίωμα ἐλαττώσασα τῆς σεβασμίου ἱερωσύνης, καὶ ἅπαντι δὴ τῷ ἱεραρχικῷ διαβολὴν αἰσχρὰν προστριψαμένη, καὶ δυσφημίαν ὅτι μεγίστην. ἔρρωσο, ἐν αὐλῇ Δεκεμβρίου μηνὸς δεκάτῃ τῶν καλανδῶν.

Βουδαῖος Βεξίῳ εὖ πράττειν.

Ὑπὲρ ὅτου σοι Στέφανος ὁ Βλαγκὸς πρώχθες ἐκοινολογήσατο, ᾧ δὴ ἡ ἐμὴ συνῴκησεν ἀδελφιδῆ, εἰ μὴ σὺ ἀποτετελεσμένον παρεσχημένος ἔσῃ, ὅσον τάχος γ᾽ ἀπαιτούμενον αὐτῷ, ἐρρώσθω ἡ φιλία ἡ ἡμῖν πρὸς ἀλλήλους ἔμπροσθέν τε ἠσκημένη ἐπιεικῶς, καὶ τὰ καθήκοντα δὴ ἐκ τῶν ἐνόντων καθημέραν ἀμειβομένη. ἐτύγχανον χθὲς δειπνοποιούμενος παρ᾽ αὐτῷ, καὶ μεταξὺ σιτούμενοι, ὡς φιλεῖ, περὶ πολλῶν καὶ τῶν τυχόντων συνδιελεγόμεθα. λόγος οὖν κατά τινα τύχην ἐξέβη τοιοῦτος, ὥστε ἀγροικίας τῆς τούτου μεμνῆσθαι, τῆς εὖ καὶ κοσμίως εἰργασμένης, ὡς οἶσθα, καὶ πολυτελῶς ἐξησκημένης. εἶθ᾽ ἑξῆς κοινολογίας προβάσης, καὶ ἐκείνου δεινοπαθοῦντος ἐπὶ ἀτυχίᾳ τινὶ προσφάτῳ κατὰ τὴν ἀγροικίαν ἠτυχημένῃ, ὑπολαβὼν ἐγὼ τὸν λόγον, καὶ πυθόμενος αὐτοῦ ἥτις εἴη ἡ ἀτυχία, κατέμαθον τὸ γεγονὸς ὅπως τε συνέβη, καὶ ὅτι οὐκ ἀνήκεστόν ἐστιν. ὡς οὖν τάχιστα ἔγνων τὸ πρᾶγμα ἔτι μετέωρον ὄν, καὶ δὴ καὶ ἐπὶ Γερμαίῳ τῷ Βεξίῳ κεί-

μενον

μένειν ἀπὸ τῆς πάνυ ἑταιρείας τῆς ἡμετέρας, ἰσχυρίσασθαι ἔγωγε οὐκ ὀκνοίην καλῶς σε τὸ πᾶν θησόμενον, καὶ δῆτα καὶ αὐτὸν τὸν ποθοῦντι καταθυμίως, ὅσγε καὶ τὰ ἀπεπεραιωθέντα δὴ μεταθέσθαι οἷός τ᾽ εἴης εἰ οὕτως ἔτυχε. τοῦτο μέντοι πως ἀπιστούμενος, καὶ ὥσπερ ἐπὶ ἀπολογίᾳ ἀφορμῇ δυσαρεστοῦντος, ἐπανεγεῖραι ἔγωγε τὴν ἐκείνου ἐνθυμίαν βουλόμενος ἤδη ἀναπεσοῦσαν, ἀναδέξασθαι οὐδ᾽ ἔτι μᾶλλον ηὐλαβήθην τοῦ πράγματος τὴν διάπραξιν ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσί μου πᾶσιν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ αὐτῇ τῇ δοκήσει μου καὶ ἐπιτιμίᾳ, ἥνπερ ἔγωγε περὶ πλείστου ποιοῦμαι τῶν ὑπαρχόντων. σὺ οὖν νεανικῶς εὐθὺς τῶν πραγμάτων ἐπεξιὼν, ὅρ᾽ ὅπως διεγγυήσεις εὐθὺς τὰ κτήματά μου, οὔπω κατεγγεγυημένα ὑπ᾽ ἐμοῦ, ἅμα τῇ πίστει τῆς φιλίας τῆς ἡμῶν, ἣν τινὰ ἔνοχον ἐποίησα τοῦδε τοῦ ἐπαγγέλματος, τεθαρρηκὼς δήπου οἷς σὺ πρὸ τοῦδε ἔφθης ἐπιδείξασθαι. ἧς δὴ προσδοκίας τῆς ἐμῆς, εἰ σὺ ἐνδεεστέραν νῦν ἐπιμέλειαν παράσχοις, πῶς οὐκ ἂν αἰσχρὸν εἴη καὶ καθάπαξ ἀπειρηκότος εἶναι φιλίαν ὅσον αὐτίκα. οὐ γὰρ ἂν ὑπομείναιμι ἀκοῦσαι προφάσεις προφασιζομένου οὐδ᾽ ὁποίας δή. ὅσγε τὴν δεινότητα τὴν σὴν καὶ δεξιότητα ἐπίσταμαι ἱκανῶς, εἴτις καὶ ἄλλος, ἐν τῷ καταπράττεσθαι τὰ προαιρεθέντα σοὶ καὶ ἐγκεχειρημένα. ἔρρωσο. φεβρουαρίου μηνὸς τρίτῃ ἐπὶ δέκα.

Βουδαῖος Γιλλίῳ εὖ πράττειν.

Ἐπελθὼν ἀμφότερα τὰ γράμματά σου ὑπογύως μοι ἐπεσταλμένα, ἔγνων ἡλίκῃ τε προθυμίᾳ καὶ ὁρμῇ σὺ φέρων ἑαυτὸν ἐνδέδωκας τῇ ἄγαν μελέτῃ τῶν καλλίστων λόγων καὶ σεμνῶν. ἣν δὴ ἐφάμιλλον καὶ ἐνάγωνιον τοῖς καθ᾽ ἡμᾶς εὐφυέσιν ἔχουσιν, ἡ ἀποτελεσματικὴ τουτοῦ τοῦ χρόνου κατάστασις, ὡς ἔοικεν, ἐποιήσατο.

καίτοι καὶ σοὶ νεανικῶς ὡς ἔοικε μάλα καὶ ἐπιτυχῶς ταύτῃ τῇ φιλο-
πονίᾳ ἐπικεχειρηκότι, συνήσθην μεταξὺ διελθὼν τὰς ἐπιστολὰς
τὰς σὰς, ἢ δὴ καὶ συνεπιλαμβάνεσθαί σοι τοῦ πόνου τι προὐθυ-
μήθην, ὁρῶν σε δήπου τοὺς προειληφότας τοσοῦτον πρὶν, ἀπολεί-
ποντα τεθηπότως, καὶ ἀμαμίλλως τε μετερχόμενον καὶ κατὰ
κράτος. διόπερ ἐν οἷς γεγραφὼς ἤδη τυγχάνεις, οὕτω με ἀ-
ρεσκόμενον τῇ ἀξιεπαίνῳ τῇ δὲ σπουδῇ παρεσκεύακας, ὥστ' εἴ τι
μοι χρῆσθαι βούλει, ἐφίημί σοι ἀπόπειραν ποιεῖσθαι εἰς τὰ πε-
ρὶ τοὺς λόγους, καὶ τἄλλα γ' ἐπ' ἐμοὶ ὄντα, ὅπως ἂν τύχοι. καὶ
χάριτι ἐγὼ ὁ τοὺς ὁποιασδήποτ' οὖν ἀφορμῆς ἐντυγχάνοντάς
μοι τῶν φιλολογούντων, ἐπιεικῶς ἐνδέξασθαι εἰωθὼς, καὶ ἀ-
προφασίστως δὴ ποδηγεῖν καὶ εὐγνωμόνως τούτων τοὺς διώκοντας
τὴν δίγλωττον παιδείαν τοῖς γενναιοτέροις ἤδη πολυσπούδαστον,
καὶ τούτων καθηγήσασθαι ἕτοιμος τὰ δεόμενα ἐξηγήσεως, πῶς
ἂν φθονοίην σοὶ τῆς ἐμῆς συνηθείας τε καὶ βοηθείας, τῆς ἤδη τὸ
κεχαρισμένωτάτων ἐπιτήδευμα ἐπιβαλλούσης. καὶ ταῦτα συ-
στησάντων σε τῶν ἐπιστολῶν τῶν σῶν, τοῦ καὶ σὲ αἰτούμενον ἐ-
κλιπαρεῖν ἀξιόχρεων, οὐχ ὅσον Ἰωάννου τοῦ πρεποσίτου, ἀνδρὸς
βουλεύοντος ἐν τῇ πάνυ βουλῇ τῇ ἐνθάδε, ὑπερευχομένου σου, καὶ
οἱονεὶ συνδεομένου. ἔρρωσο.

Γυλιέλμος Βουδαῖος Πέτρῳ Ἀμίκῳ τῷ ἐκ τῆς
ἑταιρείας τῶν φραγκισκανῶν εὖ πράττειν.

Πρὸς τοῦ θεοῦ τε τοῦ ἑταιρείου καὶ τοῦ τῆς ὑμετέρας
ἑταιρείας ἀρχηγοῦ, οἱ τοσοῦτον τυγχάνομεν ἀνηκο-
ότες. σὺ μὲν γὰρ ὦ ἀσπασία μοι κεφαλή, καὶ Ῥα-
βελαισὸν τὸν Θησέα τὸν σὸν πυνθάνομαι ὑπὸ
τῶν μισοκάλων τουτωνὶ τῶν ἑταίρων ὑμῶν παρενοχληθέν-
τας, διὰ τὴν ἄγαν περὶ τὰ ἑλληνικὰ σπουδήν, πολλὰ καὶ δει-

να κακοπαθεῖν. φεῦ τῆς δυστήνου τῶν ἀνθρώπων παρανοίας. ὢ τῆς ἀτοπίας θαυμασίας ἡλίκης. οἱ τοίνυν οὕτως ἔχουσιν ἀπειροκάλως τε καὶ ἀναισθήτως, ὥσθ' οἷς ἐγκαλλωπίζεσθαι ἅπασιν τὴν ἑταιρείαν προσήκει τὴν ὑμῶν καὶ μέγα φρονεῖν, τοῖς αὐτίκα δὴ ἂν εἰς ἄκρον ἀφικομένοις τῆς παιδεύσεως, τούτοις δὴ βασκήναντες τῆς εὐδοκιμήσεως, ἐπ' αὐτούς τε συστάντες, παντοίαις ἐγχειρήσεσι καλλίστης τῆς ἐπιτηδεύσεως καὶ σεμνοπρεπεστάτης. ὡς δὴ τοῦτο νομιζόμενον πᾶσι τοῖς συσσιτίοις τοῖς ἐπὶ ἀφανισμῷ τοῦ βίου συναγομένοις, ἀγνοίᾳ τε τῶν καλῶν μαθημάτων ἐναπομεῖναι, καὶ ταύτην τὴν εὐήθειαν στέρξαι, ἣν γε οὗτοι ἁπλότητα ἑταίρειον ἀποκαλοῦσιν. ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν καὶ αὐτὸς τοὺς τῶν ἑταιρειῶν προεστῶτας, τοιούτοις τῶν νέων προσπαίζειν μόνοις, οἵοις ἀγαπᾶν τὰ νενομισμένα ἐν ταῖς ἑταιρείαις αἷς ἑαυτοὺς ἀνέθηκαν. οὐ μὴν δὲ καὶ οἵοις ἀποστρέφεσθαι τὰ δόκιμα μαθήματα, καὶ τῶν χρονίων, ὥς φασιν, ὄζειν ἀεὶ προαιρουμένους. καὶ μὴν καὶ ἔγωγε ἀνθ' ἡδονῆς ἂν ἑλοίμην τῆς μεγίστης τοὺς τοιούτους προστάτας τῶν ἑταιρειῶν, καὶ πάντας δὲ τοὺς ἀπαιδευσίαν σεβομένους ὑπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ἐπ' ἐμοί ποτε κεῖσθαι, ἵνα τῇ ἑαυτῶν σκαιότητι, ἴσως δὲ καὶ πονηρίᾳ ἀξίως τῶν τούτοις δεδογμένων ἐπεξίειν. τίς γὰρ οὐκ ἂν προθυμοῖτο τῶν γε φιλολογούντων, ὑμῖν μὲν καὶ ὀλίγοις τῆς ἐγκυκλίου παιδείας θιασώταις ἐπαμύναι, οὕτως ἠδικημένοις, τῇ δὲ τῶν μουσῶν εὐδοξίᾳ τιμωρῆσαι ἀφανισθείσῃ ἂν τό γ' ἐπὶ τούτοις. ἡμεῖς τοίνυν ταύτης κινδυνευούσης ὑπεραποτεθνάναι οὐκ ἂν παραιτοίμεθα, ἐφ' ᾧτε σωθῆναι αὐτὴν τοῖς περιγινομένοις. εἰ δὲ τοῖς τῶν λόγων ἀμοιροῦσιν ἐξέσται τὰ κατὰ μαθήματα βραβεύσαί τε καὶ αὐτογνωμόνως διατάξαι, πῶς οὐ δεινὰ πεισόμεθα; πῶς οὐ τὸν οὐρανόν φασι τῇ γῇ ἀναμίξομεν. ἀλλά γ' αὐτὰ ἂν πάθοις περὶ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, οἳ μήτε τὸ δίκαιον μήτε τὸ ἐπιεικὲς ἴσασι, μήτε τὴν διαφορὰν διαισθάνονται

τοῦ γνησίου καὶ τοῦ νόθου. καίτοι ἐπὶ πλεῖόν γε τοῦτ' ἐπικρατεῖ τὸ κακὸν ἀνὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. πόσον γὰρ μέρος τῶν προεστώτων ὄντων οὐχ ὅτι τῶν ἰδιωτευόντων, ἔγνω ὅσον τῶν ἀδελφῶν οἱ δόκιμοι διήνεγκαν τῶν παρασήμων. πολλοστὸν δήπου. ἣ καὶ μάλιστα δὴ εὐγνωμονῆσαι προσήκει τοὺς συνετοὺς τῶν σπουδαίως καὶ διανοητικούς, τήν τε τοῦ βίου ἀταξίαν, καὶ τὸν κόσμον τῆς ἀκοσμίαν ἀθροῦντας, ἀλλ' ὥστε ἐν τῷ παρόντι· πάντα γὰρ ὁρῶμεν ἄνω κάτω φασὶ κείμενα. ἀλλὰ γὰρ ἴσως οὐκ ἀπὸ τῆς ἀγνοίας μόνον καὶ τῆς ἀναισθησίας τῆς τῶν προεστηκότων ὥρμηται ἡ ἀδικία ἣν ὑμεῖς ἠδίκησθε, ἀλλ' ἀπὸ φθόνου καὶ κακονοίας, ὃ δὴ τοσούτῳ μισητότερον ὅσῳ κακουργότερόν ἐστιν. οὐδείς γε μὴν φθόνος ἐξωλέστερος τοῦ τῶν τοιούτων σεμνοπρεπῶς μὲν ἐντυγχανόντων, ὑπούλως δὲ διακειμένων. ἀμέλει τοῦ ὑπούλου τῆς αὐτῶν γνώμης προκάλυμμα ἐποίησαν τῆς εὐλαβείας ὄνομα τῆς πάντ' ἐνθεαζούσης. καὶ τὸ ἁπλοϊκὸν ἐστὶ τῆς παιδεύσεως οὗτοι καὶ μὴ φιλελληνικὸν ἀσπάζεσθαι προσποιοῦνται, ὡς μόνον αὐτοὶ πειθαρχοῦν καὶ ἐμμένον τῇ τῶν προγόνων ὀρθοδοξίᾳ, τῶν τὴν εὐσεβῆ πλετὴν πρὸ τούτων ἐξηγημένων. ὥσπερ μόνοι ὦ θεοί, τὰ παρχαϊκὰ φρονοῦντας καὶ εὐηθικά, φιλαπλοῦς ὄντας καὶ θεοφιλεῖς. ταῦτα μὲν δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα φιλοσοφοῦντες οὗτοι, μόνοι δοκοῦσιν τοῖς πολλοῖς αὐτοὶ ἀληθῶς θεολογεῖν, καὶ δὴ καὶ κηδεμόνες εἶναι καὶ ἐπίτροποι τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τε καὶ εὐσεβείας. οἷς δὲ τῶν φιλομαθῶν τε καὶ ὡς ἀληθῶς φιλαρχαίων, ὑπῆρξε τῆς τε παιδείας τῆς ὀρθῆς τυχεῖν, καὶ τῶν λόγων μεταχεῖν τῶν ἑλληνικῶν, τούτους δὴ οὐκ ἐῶσιν οἱ αὐτοὶ ὥσπερανεὶ ἐναγεῖς τινὰς ἢ ἀνοσίους ὄντας, θεολόγους χρηματίζειν. τοῦτο δὲ τί ἄν τις εἴποι ἀγνωμονέστερον; καὶ μὴν καὶ πρὸς τὰ θεολογηθέντα ἄγχιστος ὑπὸ τοῦ Ῥοτεροδάμου, ἀνδρός τε πολυμαθοῦς, καὶ περὶ τὰ ἱερόγραφα συνετοῦ, ὥς γε δοξάζουσιν οἱ σοφοί, οὕτω φιλαπεχθημόνως αὐτῶν οὐκ ὀλίγοι διάκειν-

ται, τὸ κακολογεῖν ἐκεῖνον διαρρήδην ὅσιον εἶναι νομίζοντες, ὥσθ' οὓς ἂν σπουδαίαν αἴσθωνται τοῖς τούτου συγγράμμασιν ἡδέως ἐντυγχάνοντας, τὴν σφετέραν τούτοις ὑπερβίαν καταβοῶντες ἀκρίτως ἀπεσόβησαν, καὶ μονονουχὶ δὴ πυρὸς εἶρξαι καὶ ὕδατος περιέχωσιν ἀπὸ τῆς ἐκπαιδείας. ἧς δὴ προστασίας αἰτίαν ἔχουσι μάλιστα μὲν οἱ τὴν ἐπήρειαν τῶν μεταπλαζουσῶν θεολόγοι, οἱ δὲ τοῦ ὑμετέρου πολλῷ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ὡς φιλαπεχθημονεστέρας δῆθεν τοῖς αὐτοῦ βιβλίοις ἐπηρεάζοντες, καὶ τοῖς τῶν ἑλληνιζόντων, ταύτην μὲν οὖν τὴν προαίρεσιν τῶν ἀθέων, κακοδοξημένων εἶναι φάσκοντες, τῶν τε ἱερῶν νομίμων καὶ τοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν πλείστου, ἀποτέρω εὐλαβείας ἀγνῶν (ἀπείη δὲ τοῦ λόγου μου ἀσφάλεια) ἢ διοβαλβεῖν ἔπωμεν, εἴτ' ἀληθὲς ἐξετάζοιμεν. οὐ γὰρ αὖ διώκειν τὰ τοῦ πάντ' ἀρίστου σωτῆρος ἡμῶν χριστοῦ οἱ τοιοῦτοι δοκοῦσι, τῇ τε ἐμπαθείᾳ χαριζόμενοι τῇ αὐτῶν, καὶ τῇ ὀργῇ πέρα τοῦ δέοντος καὶ αἰτίου ἀπονέμοντες. ὁ χριστὸς γὰρ ἡμῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους εὐμένειαν ὡς νόμον ἀπαραίτητον ἡμῖν εἰσηγήσατο. τούτου τοίνυν τῆς μισολογίας δηλαδὴ προεστᾶσι μὲν εἶναι δὲ ἔξαρχοι τυγχάνουσιν ὄντες οἱ ἑταιρεάρχαι. συνθιασῶται δ' ε τῶν ἐν τῇ, τῇ δὲ διατριβῇ θεολογούντων ἔνιοι, οἷς καὶ κάτω ποιεῖν τὰ κατὰ τὴν δόκιμον φιλολογίαν πολλὴν ἤδη χρόνον προθυμούμενοί τε καὶ συνθέμενοι, ἔτι μᾶλλον δὴ ποιούμενοι τυγχάνουσι τουτὶ τοὐπιχείρημα πρός τε ἑαυτούς τε καὶ πρὸς τοὺς ὑμετέρους, μεταξύ τε δημηγοροῦντες, καὶ ὅπῃ ἂν τύχῃ αὐτῶν ἕκαστος οἷός τ' ὤν. διαβάλλουσι γὰρ τὰ τῶν ἑλλήνων γράμματα, πολλήν τε περιεργίαν καταγινώσκοντες καὶ ἀσέβειαν τῶν ἀμφὶ ταῦτα ἐσπουδακότων. ἔνιοι δὲ λέγοντες ζῶ γῆ καὶ οὐρανοὶ ἐς τοῦτο προβεβήκασιν τῆς ἀβελτηρίας τε καὶ ἀπονοίας, ὥς τε τὴν ἑλλάδα γλῶτταν ἐκ τῆς ἡμετέρας ὑπορρίζειν ἐπιχειροῦσι, ὡς αὐτοκράτορες δῆθεν ὄντες πάντων τῶν περὶ λό-

γεῖα καὶ μαθήματα. καὶ τὸ πρότερον δὲ οὕτοι ἐπέχομεν τῶν τολμήματος, καὶ τῶν ἐκλυόντων αὐτοῦ τῶν σοφωτέρων, πλεῖν δεῖ κτύπον τε φυσῶντες ἥδοιντο, καὶ προσκεκρουκότες τοῖς τε περὶ εἰς ἂν βασιλέα, καὶ τοῖς χαριεστέροις τῶν ἐν τέλει. τοιαῦτα μὲν συνειδόσιμεν τούτοις τετολμηκόσιν ἡμεῖς, ὅτι γε καὶ θαυμαστῶν τινῶν ἔστιν ἐπὶ αὐτοῖς, καὶ τῶν ἀκροαμάτων αὐτήκοοι ἐγενόμεθα. ἔστι δ' αὐτῶν καὶ ἐμοί, καθάπερ ὡς ἐπυθόμην, ἀρχηγὸν εἶναι φάσκοντες τῆς νεωστὶ ξενισμοῦ, καὶ καθηγήσασθαι μὲν σου τῆς ἐνταῦθα ἑλληνομαθούντων. καλὸν δὲ τὴν θεόν τε καὶ πᾶν τὸ παριστάμενον αὐτοῦ σύστημα ἐπουράνιον, καὶ τοῦτο ἐπεύχομαι, μὴ τοσοῦτον ἐξεῖναι τοῖσδέ τε καὶ τοιοῖσδε τοῖς φιλοκαλίας ἐχθροῖς, ὡς τὴν τῶν λόγων τῶν ἑλληνικῶν ἀνάστασιν, τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων καλλώπισμα, καὶ τῆς γνησίου παιδείας δὴ τοῦτον ἀποκατάστασιν, ἀφανίζειν πάλιν δύνασθαι. εἰσὶ μὲν γάρ τινες τῶν ἐνταῦθα τῆς θεολογίας δεξιῶς ἁψαμένων, μὴ τούτοισι συμφωνοῦντες, ἀλλὰ περὶ τὰ τῶν γραικῶν φιλομαθῶς ἔχοντες. καὶ καλῶς δή, ὡς ἐλπίς, προχωρήσειν μέλλει ἡ περὶ τὴν θεολογίαν φιλοσοφία, τῶν γε τοιούτων ἀρωγῶν ἑκατέρωθεν προσιεμένων. ὅπερ οὖν εὖ οἶδ' ὅτι ἡδέως ἂν σὺ καταμαθοῖς, ἐλθών τε ἐνταῦθα ὑπεργηθῶς ἴδοις, ὅτι γε πολλὰ νῦν καὶ δεινὰ πεπονθὼς ὑπὲρ τοῦ τῶν ἑλληνικῶν ἔρωτος. καίτοι καὶ ἡμεῖς γε ἀκηκόαμεν ἄρτι ὡς ἔχει σοι τὰ περὶ τὴν ἐπιρείαν τὴν τούτων· συνήσθημέν σοι δήπου οὐ κακῶς παύσης, ὁ λόγος, οὐδ' ἀκλεῶς σὺν θεῷ ἀπαλλάξαντι. καὶ δὴ καὶ τοῦτο παραπολαύειν τι τῆς ἀβελτερίας τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἥδιον ἤδη καὶ εὐχερέστερον πλέον ᾖδες ὡς ἐπυθόμην, ἢ πρότερον· προσεῖναι δὲ τούτοις καὶ εὐθαρσέστερον. ἤκουσα γὰρ τῶν λεγόντων ὡς πῶς μὲν ἀσθενέστερον διετέλεις ἕνεκα τῆς κακοπαθείας, νῦν δὲ ῥᾴων γέγονας. ἀλλ' ἔρρωσο σώματι μὲν ὦ φίλη μοι κεφαλή, τῇ ψυχῇ δὲ ἐπέρρωσο. καί σε παραμυθείσθω ἡ περιττή σου παί-

ἔδεισεν καὶ συγγνώμης εὐγνωμοσύνη. οἶσθα γὰρ τὸν ἐπὶ γραφὴν
καρτερίας τοῦ εὐλαβοῦς ἀρχηγόν, ὡς τὸν μέγαν μισθὸν ἐ-
πηγγείλατο τοῖς τῇδε συγκακοπαθήσασιν αὐτῷ καὶ τεταλαι-
πωρημένοις. ἡ μὲν δὴ εὐδαιμονιζόμενοι σὺ ἡμᾶς τοῦ τοῦ βίου προαι-
ρέσεως, εἰ καὶ ἀνθέξῃ φέρων ὅτι αὐτὴν καθιδρῶσαι τῇ ἑταιρείᾳ, ὃν
πρότερον ἡμᾶς προσεῖπον, ὃ δή σοι ἠχθέσθην εὐθὺς ἀκούσας.
καὶ γὰρ δὴ ὁ ὑμέτερος βίος, ὥς γε τὰ τῶν ἀνθρώπων, εὐθυ-
μίας τε καὶ εὐταξίας γέμει πρός γε τὸν ἡμέτερον παρεξετα-
ζόμενος. ἡμεῖς γοῦν ἐοίκαμεν τοῖς παντοδαποῖς ἀκαταστασίαις
καὶ ταραχαῖς εἰλουμένοις, ἀεὶ μὲν πολυπραγμονοῦντες, οὐ-
δὲν δὲ περαίνοντες, καὶ οὐκ ἔσθ' ὅντινα ἡμῶν χεῖρον τὸ χρεὼν οὐ
φθάνει καταλαμβάνον, πρὶν ἂν τὰ πρὸς μετανάστασιν τύ-
χῃ συνεσκευασμένος. ἔρρωσο καὶ πρόσειπέ μοι τετράκις
Ῥαβαλαῖσον τὸν σοφὸν καὶ εὐφυῆ ἢ λόγῳ παρόντα, ἢ δι' ἐπι-
στολῶν προσαγορευόμενον. ἐν παρισίοις φεβρουαρίου μηνὸς ἕκτῃ
φθίνοντος.

G Budæus Franciſco Rabalæſo ſodali Franciſcali S.

Ommodum ex aula decedens in vrbem reuerteram, cùm literas tuas acce pi: quas qui mihi reddiderit non facilè meminerim, tametſi ſtatu eas dediſſe videris quaſi à Tiraquelli tui fratre reddendas, viri exiſtimatione eximia præditi. Cuius ipſe cauſa libens mihi negocium exhibuiſſem, ſi res ita nata eſſet, meam vt ante deceſsionem is in aulam veniſſet, idq; non magis commendationis tuæ gratia facerem, etſi tua cauſa omnia cu pio, quàm hominis merito, mihi fama tantum

 cogniti

cogniti, ac de literis bene meriti. Verùm vt ad ea quæ græcè tu scripsisti respondeam, accipe quæ scribere nunc vacauit. σὺ μὲν ὦ χρυσῆ κεφαλὴ τῇδε τῷ εἰκότι. πολλάς τε καὶ ποικίλας ἀποδείξεις ἀποδέδωκας [illegible] ἔφη ἡμῖν ἐπιστεῖλαι, θαυμάζειν μοι ἔδοξας οὐδεμίαν πω ἐπιστολὴν τοῖς πολλαῖς σου ἀντεπιδεδωκότος. οὐ μὴν καταγνῶναί γε ἔφθακας μηδεμίαν ἐμοῦ ἐπὶ τούτῳ ἀγραμματοσύνῃ. καλῶς δὲ ποιῶν σὺ, οὐκ εἰδέναι φῄς, αἰτίαν μὲν οὐκ ἐμὴν εἶναι ταύτην, οὐδὲ ἢν ἐγκαλοῦντί μοι ἀμελείᾳ ἔοικας, οὐδ' ὅλως ἀχθόμενος. εἶναι μέντοι τὴν διακομιζόντων τὰς ἐπιστολὰς αἰτίαν, τὴν ἀκρίβειαν ὑπισχνουμένων, εἶτ' ἀμελησάντων [illegible] ἀπαλλάσσεσθαι. ἔθ' ὅτι δὲ ἔφης, καὶ καθ' ὅπερ δὴ ἔτυχεν αἰτίαν τὰ ἐπισταλέντα γράμματα μετέπεσεν. ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν εὐγνωμόνως τε καὶ φιλοτρόπως αὐτὸς εἰκάζειν δοκῶ, οὐκ οἶδ' ὅπως τελευτῶν τοιοῦτόν τι προσενέγραψας, ὅτι σὺ μὲν, ἔφης, οὔπω τοῖς γράμμασι τοῖς ἐμοῖς ἀπεκρίθης, ἀλλ' ἤδη ὡς οἶμαι ὅταν σοὶ βουλομένῳ ᾖ. ὡς ἐμὲ δῆθεν ὀλιγώρως ἔχοντα μᾶλλον, ἢ μὴ τὰ γράμματα τὰ σὰ κομισάμενον, μὴ δῆτα, μὴ πρὸς τοῦ φιλίου Διὸς ὦ γαθὲ ἀποπικρῶς δοκήσῃς ὥσπερ εἰ ἀμελούμενος. μηδ' ἀπονόησον μηδὲν ἀπεοικὸς τῶν ἡμετέρων ἠθῶν. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἔξαρνος ἔσομαι μηδένα [illegible] ἀπολαβεῖν τῶν παρὰ σοῦ γραμμάτων, οὐδὲ προφάσεις [illegible] προφάσεις [illegible]. μίαν μὲν γάρ φημι ἐπιστολὴν διδόναι σου [illegible] κομισθῆναι, τῶν πολλῶν [illegible] σου ὡς ἔφης ἐπεσταλκότων. μιᾶς δὲ πλέους οὐ φημι, ἢ οὐ μεμνῆσθαί γε λαβόμενος [illegible] τάχα που ἀμνημονήσας [illegible] τι τῆς [illegible] οὐκ ἀ[illegible]. εἰ μὲν γάρ που αἱ [illegible] μοι [illegible] καὶ πολλαὶ [illegible] ἀλλὰ μέσον [illegible], πῶς ἂν [illegible] γράμματα [illegible] ἀγνοῶν

ὅπου σὺ τότε κατῴκεις. ὥσπερ καὶ ἀρτίως γέγραφεν πρὸς ἡμᾶς μενόμενος, ἢ κἀμοὶ ἠθέλησα καταμαθεῖν ἐν τίνι ποτὲ τῶν ἑταιρείων ὑμῶν ὁ καλοκαγαθὸς ἀμικος συνδιαιτῷτο, ὁ πιστὸς φυ-πειθοῦς τε καὶ πυλάδης κατὰ τὴν γνώμην ἐμήν. ᾧ τινι τῶν φίλων ζῆν ἐκεῖ αὐτὸς συμπαρὼν ὑμῖν ἐγὼ διετέλεσα, ἐφ᾽ οἷς ἠγωνίσθαι ἐφάνητον ἀπὸ τῶν κορυφαίων τῆς ἑταιρείας, καὶ ἐκ-χεῖσθαι τὴν τῶν ἑλληνικῶν συνταγμάτων ἀναγνώσεως, ἄχρις οὗ ἤκουσά τινος τῶν χαριεστέρων τῆς αὐτῆς ἑταιρείας, καὶ τῶν φι-λοκαλούντων, σφόδρα ἀποδεδόσθαι τὰ παιδικὰ τὰ ἡμέτερα, τὰ βιβλία λέγω ἅπερ ὅτοι αὐτεξουσίως σφᾶς ἀφῄρηντο. ὑμᾶς τε ἀποκαταστάθέντες εἰς τὴν ἔμπροσθεν ἄδειαν καὶ ἡσυχίαν. τοῦτο τοίνυν ἀκηκοότες αὐθεὶς πιστωσαμένου, πῶς δοκεῖς εὐφραίνεσθαι μεν; οὐ μὲν οὖν εἰπεῖν ἔχοιμ᾽ ἄν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν ὑπερμέτρως; οἵγε ὑμᾶς ἔχειν συμφοιτητὰς δοκοῦμεν εἰς διδασκαλεῖον τῶν μουσῶν καὶ γυμνασίου τῆς ἀθηνᾶς. καὶ συμφιλοπονοῦντες διὰ τὴν τῆς γνώμης καὶ τῆς διανοίας ὁμοφρασίαν, ἐφ᾽ ᾗ δὴ πλεῖστοις φιλοπονούμενοι τὸν πολὺν τὸν βίον πάντων διατελοῦμεν. ἴσ-μεν δὲ τοῦτο διὰ πολλῆς σπουδῆς ἐζηλωκέναι ζητοῦσι τοὺς μισέλ-ληνας θεολόγους, ὅπως τὴν ἑλλάδα γλῶτταν ἀφανίσωσιν, ὡς τῆς ἀνεπιστημοσύνης δῆθεν τῆς αὐτῶν βάσανόν τε καὶ ἔλεγ-χον. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ματαιοσπούδους ἐκείνων ὁρῶμεν παρὰ τὰς ἐν ἀθροίσεις δημηγορίας, οἱονεὶ ἀπὸ συνθήματος, ταύτην τε λοιδορουμένους, καὶ ὑπὲρ ἅπαντος μᾶλλον εἰς ἀπορίαν πα-ρὰ τοῖς πολλοῖς καταστήσαντας, ὡς μέγιστον μάθημα καὶ τῆς ἀληθινῆς θεολογίας ἀλιτήριον. καὶ μὴν τοῦτο ποιοῦντες οἱ ἄν-θρωποι, κατάδηλοι μέν εἰσι τοῖς πλείστοις καὶ τὴν ἀμαθῶς οὐχ ὅτι τὴν ἐμπειρίαν, βασκαίνοντες τῇ τῶν εὐφυεστέρων φιλο-μαθείᾳ. ἐπιμῶνται μὲν ζηλοῦν τὴν πλημμεληθεῖσαν εὐσέβειαν ἀ-ξίους εἶναι πεπλῆσθαι. τοῦτο τοίνυν δὲ τούτων συγκρότημα δο-κοῦν κοινωνεῖς, καὶ τῇδε τῇ πόλει συκοφάντημα ἰδὲ παλαίειν,

παρ' ἡμῖν ἦλθε τὰ τοῦ δοκίμου καὶ καλῆς παιδείας λυμαίνεσθαι, καὶ παντελῶς δὴ καὶ ἐξαλεῖψαι τὸ τῶν μουσῶν καλλώπισμα, ᾧ πέρ τε ἡ ἐγκύκλιος παιδεία ἀγάλλεται, καὶ δι' ὃ ὁ λόγιος αὐτὸς ὁ ψυχαγωγὸς μέγιστον φρονεῖ ἐφ' ἑαυτῷ. καὶ καίτοι οὗτοι τὴν περὶ τὴν ἰδιολογίαν ἀμουσοτέρως ἔχοντες, ἀφορμήν τινα ἄγχος εὑρόμενοι συκοφαντίας μεστήν, τοῖς περὶ τὰ τῶν ἑλλήνων σπουδάσασιν ἐπεφύησαν, πολλοὶ γὰρ ἐφυβρίζουσι τήν τε καλλιλογίαν προλαβόντες καὶ τὸ χαρίεν τῆς φράσεως, γὰρ οἱ κακῶς αὐτοὶ ἀκολουθούμενοι. τῆς δὲ συκοφαντίας ταύτης προκάλυμμά τε καὶ ἀφορμὴν οὗτοι εὕρηνται τὰ τυχόντα. ἐξ ὅτου γὰρ τὸ λατινίζειν νῦν λεγομένων διατεθρύλληνται μὲν πολλὰ καὶ ποικίλα δόγματα, τοῖς δ' ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐξηγητῶν δεδογματισμένοις ἐναντία, καὶ τὰ πολλῷ χρόνῳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ νενομισμένα διαρρήδην ἀνασκευάζοντα, οὗτοι δὲ τῶν παρ' ἡμῖν, καὶ ἅψασθαι τῶν νεωτερισμῶν τούτου οὐδ' ἐπ' ἄκρον ἔχοι, τότε δὴ οἱ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἀπεχθόμενοι, ἀντιλαβόμενοι πράγματος ἐπιφθόνου, καὶ τῶν ἑλληνιζόντων καταβοῶντες ὡς νεωτεριζόντων περὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀνατροπῆς, παρ' ὀλίγον ἦλθον τοὺς περὶ τὰ ἑλληνικὰ σπουδάζοντας ὡς αἱρετικοὺς ἐλαύνοντας φυγαδεύειν. δεινὸν γὰρ ἐποιοῦντο, συκοφαντοῦντες ἅμα μέν, τήν τε τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διδασκαλίαν ἐπιχωριάζειν ἡμῖν ἄρξασθαι, καὶ τὰ τῶν λατινιστῶν δόγματα παρεισφθαρῆναι. τοιαύτης που ἀφορμῆς τυχόντες ἄνθρωποι λέγειν μὲν ἀτέχνως ἀδύνατοι, δεινοὶ μέντοι ἀπεικονίζειν τὸ τῆς καλοκαγαθίας πρόσωπον, τὸ ἀφελές γε τοῦ δήμου καὶ ἀπαίδευτον ῥᾳδίως καθυπεκρίναντο. ἐν εὐσεβείας δὲ τάξει ποιούμενοι τὸ προπηλακίζειν τῆς παιδείας τὸ κάλλιστον καὶ σεμνότατον, ἡμεῖς δὲ ταῦθ' ὁρῶντες, πῶς δοκεῖς τοὺς ἄδοντας ὑπεμισοῦμεν, καὶ μετ' ὀργῆς δεινοτάτης ἐξετάζομεν; τίς γὰρ οὐκ ἂν χαλεπήνειεν κεκρατημένην μὲν ἰδὼν τὴν παιδείαν

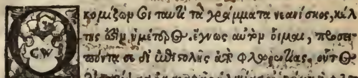
ὑπὸ τῆς ἀμαθίας, τὴν δευτέραν δὲ τὴν λέγων ὑπὸ τῆς ὑποκρίσεως πομπευομένην τῆς ἀτίμως καὶ παραδειγματιζομένην. ἀρχὴ δὲ τῆς ἄγαν ἀγανακτήσεως αὐτῆς ἔφη ἐκ τῶν παραπεφρασμένων ὑπὸ Ἐράσμου Ῥοτοροδάμου, ἐπειδὴ ἅπαντας σχεδὸν ἑώρων τούτοις ἀρεσκομένους. ἀμαυρῶσαι γὰρ τὴν τούτων εὐδοκίμησιν ἐπιθυμοῦντες, ὑπορρίψαντες τὸ τῆς ἑλλάδος γλώττης ὄνομα, ὥς ἰλιάδα τινὰ ἀσεβημάτων, εἰς μέσον ἀνέβαλον. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ καλῷ ἐγχειρήματι οἱ φιλαπεχθήμονες ἔχοντες συνέδριον συναγαγόντες, ὡς λέγεται, καὶ καθίσαντες ἅπαντες τοῦ τῆδε θεολογικοῦ, ὡς οὐδὲν οὕτω κατὰ τὸ πρόσωπον τοῦτον ἐπέραινον (οἱ βέλτιστοι γὰρ ἐκεῖνοι, καὶ ὡς ἀληθῶς θεολογοῦντες, τῷ πράγματι ἀπηρέσκοντο, καὶ πολλοὶ ἤδη αὐτῆς τῆς δοκίμης φιλομαθείας ἥπτοντο) διημιλλῶντο οὖν τουτέστι δεῖν παρὰ τὰς ἐκκλησίας διὰ κακολογίας ἄγειν τὴν προειρημένην γλῶτταν ὡς ἀσεβείας γέμουσαν. ἄχρι δὴ ὑπὸ τῆς ἄγαν ὁρμῆς ἐκπαθῶς τε ἐκφερόμενοι ἐς ἄγαν ἀνοσιαίνοντες, εἰς ὑποψίαν ἧκον, πρῶτον μὲν παρὰ τοῖς οὐκ ἀσυνετωτάτοις τῶν ἐν ἀρχαῖς καὶ ἀξιώσεσιν, εἶτα δὲ καὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπαυτοφώρῳ φασὶν ἑαλώκασι πρὸς ἔχθραν μᾶλλον καὶ ἐπήρειαν τοῦτο ποιοῦντες, ἢ ζήλῳ τινὶ καλῷ τὰ τῆς ὀρθοδοξίας θεραπεύοντες. ἀλλὰ μὲν ἐρρώσθων μὲν οὗτοι οἱ τῆς φιλοκαλίας ἀπότροφοι, καὶ τῆς ὀρθῆς παιδεύσεως ἀμοιροῦντες. ὧνπερ ἐγὼ τι σκώπτων τι καὶ ἄτοπα ἐπεξιὼν, ἐμαυτὸν μακρολογήσας ἔλαθον. σὺ μέντοι εἰ τὰ μάλιστα ἐγνωκὼς ἦς ὡς δυσχερῶς διάκειται, οὐκ ἂν παρ᾽ ἐμοῦ ἐπιστολὰς ἀποτεταγμέναις τε καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις προσδοκῴης. οὐ γὰρ τοῦ ἔμπροσθεν ἠδόμην ἐγὼ γράφων καὶ ἐπιστολαῖς τοῖς ὁμοίοις σου. νῦν δὲ περὶ τἄλλα περισπώμενος, ἐς ἀμνηστίαν κατέστην ἐμοῦ τε καὶ τῶν κατὰ τὴν φιλολογίαν. ἔρρωσο, ἐν ἡμετέρᾳ πόλει τῇ πρὸ ἓξ καλενδῶν φεβρουαρίου.

ἰαίος

εἰς τὴν ἀγορὰν ἐνέβαλε. plutar

γράφεσθαι falsata

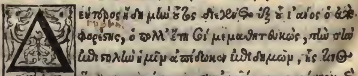
Ἰανὸς ὁ Λάσκαρις Γυλιέλμῳ τῷ Βουδαίῳ εὖ πράττειν.

Ὁ κομίζων σοι ταυτὶ τὰ γράμματα νεανίσκος, κέλτης ἐστὶν ὑμέτερος. ἔγνως αὐτὸν οἶμαι, προσεπόντα σοι διὰ πολλῆς ἀπὸ Φλωρεντίας. οὗτος διατρίψας ἐκ νεαρᾶς ἡλικίας ἐν Ῥώμῃ καὶ Φλωρεντίᾳ καὶ παρ' ἐμοί, καὶ γενόμενος ἐντριβὴς τῆς διαλέκτου ᾗ οἱ Ἕλληνες χρῶνται καὶ Ἰταλοί, ὅτε λόγιοι διαλέγονται, καὶ οἱ χυδαῖοι, ἐπανέρχεται ὡς ὑμᾶς, οἷον ἔμπορός τις ἐξ ἀποδημίας, λόγων μέντοι καὶ ἀρετῆς σὺν κέρδει τιμαλφεστάτῳ ἀναστρέφων οἴκαδε. σὺ δ' αὐτὸν δῆλον ὡς κατὰ τὸ σαυτοῦ ἔθος, καὶ ὑμεδαπὸν ὄντα, καὶ λόγιον, καὶ εὐφυῆ, καὶ τοῦ σοῦ Λασκάρεως ἑταῖρον, ὑποδέξῃ προθύμως καὶ εὐμενῶς. εἰ δ' ἦν καὶ διὰ φροντίδος τῷ βασιλεῖ, ὡς ἐδόκει μοι παρόντι, μεταχεῖν οἱ τῆς ἱερᾶς παιδείας ἑλληνικῆς, συμπράξεις αὐτῷ, καὶ οὐδὲν ἧττον οἶμαι, ἢ τῷ χρηστῷ καὶ σοφῷ γένοιτ' ἄν, ὅπως ἕλοιτο καὶ τοῦτον καθηγητὴν τῆς ἑλληνικῆς φωνῆς τοῖς βασιλέως παισίν, ἐπιτηδειότατον ὄντα, ὡς καὶ αὐτῷ σοὶ ἔσται γνῶναι πρόδηλον λαβόντι πεῖραν αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα. περὶ ἐμοῦ δ' οὐδέν σοι μὴ καὶ γράφων ἀλλοιότητα κατηγορεῖν δόξω τῆς ἑταίρου, ἢ ὡς οὐκ εἰδότος τὰ κατ' ἐμέ, ἢ καὶ ὡς μὴ λίαν ἐπιβόλου πυθομένῳ σοι ὡς ἕκαστα διελθεῖν. τὰ δ' ἄλλα εὐτύχει, καὶ τοὺς οἰκείους φίλους προσαγόρευσον ὡς ἀπ' ἐμοῦ. ἐξ Οὐενετιῶν, βοηδρομιῶνος β' ἱσταμένου.

Ὁ σὸς ἀδελφὸς καὶ φίλος Ἰανὸς Λάσκαρις ὁ Ῥυνδακηνός.

Βουδαῖος Ἰανῷ Λασκάρει εὖ πράττειν.

Δεύτερος ἤδη μὴν οὗτος διελήλυθεν ἐξ οὗ Ἰανὸς ὁ ἀποφοιτήσας, ὁ πολλ' ἔτι σοι μεμαθητευκώς, πλὴν ἀλλ' ἐπὶ πολλῶν ἡμῖν ἀπέδωκεν ἐπιδημῶν, ἧς τοῦ ἕνεκα συστήσαντος μοι τὸν οἰκεῖόν σου νεανίσκον τὸν μαθη-

μαθητὴν δεξιῶς τε καὶ φιλοπρεπῶς, δι' ἐπιμελείας ἔργου ἔ-
χειν τὰ τούτου τοῦ ἐπήλυδος πράγματα καθιδρῦσαι ἀνεστίως
φερόμενα. ἐπεὶ γὰρ ἂν τοσοῦτον καὶ παρεπίδημον ἀποκαλεῖ-
ν, τόνγ' ἤδη παρηλλαγμένον καὶ ὀρθῶς ξενίζοντα, ὡς καὶ τὰ
πάτρια σχεδὸν ἀπομεμαθηκέναι. πρὸς μέντοι συστάσει τῇ σῇ, ἧς
οὐδεμία κρείττων παρ' ἡμῖν ἂν γένοιτο, δίκαιός μοι καὶ αὐτὸς
καθ' ἑαυτὸν ἐφαίνη βοηθείας τυχεῖν ὅτι μεγίστης ἐφ' ἡμῖν οὔ-
σης. ὥς γε ἐπὶ τῷ τῶν καλῶν εἶναι δοκεῖν καὶ διηλλώττως πε-
παιδευμένων, καὶ πολλ' ἄλλα δὴ πρόσεστιν εὐγένειαν τοῦ ἤθους
προφαίνοντα. τοσοῦτον οὖν μόλις ποτὲ ἐπικρατήσαντο καὶ μέ-
γιστον δυναμένου τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα ἐβικίσαντες ἐφθή-
μεν, ὃν δὴ νομοφύλακα τῆς βασιλείας τις εἰπὼν, οὐκ ἀπεοικό-
τως ἂν προσείποι. τοῦτον δὲ ποιήσαντι μοι ἠρέσκετο ὁ καλοκἀγα-
θὸς τῆς Ἰνσουβρείας ταμίας, Γρίμαλδος ὁ σὸς φίλος. ὃ τοῦτον
τε ὁδηγήσας, καὶ χορηγῶν, ὡς οἶμαι, μέχρι τούτου τὰ καθημέ-
ραν ἐν αὐλῇ διατρίψαιτο. εὗρε γὰρ ἀποθανόντα τὸν πρὸς μη-
τρὸς θεῖον ὁ νέος, ὃν ἤλπιζεν παρεπιδημῶν χορηγὸν ἐνταῦ-
θα καὶ εὐεργέτην γενήσεσθαι. τοιγάρτοι τοῦτον εὖ ἔχειν ἡμῖν
ἀμφοῖν ἐδόκει, οὐχ ὡς ὑπερθέτως δὲ τοῦ νέου καθιδρυμένου,
ἀλλ' ὡς ἐκ ἐγχωρίου ἄλλως ἐν τῷ παρόντι. ἦν γὰρ ὁ βασι-
λεὺς πρός τε τῇ στρατείᾳ καὶ τῇ τῶν ἄλπεων ὑπερβάσει.
στέργειν γοῦν φησὶ τὸ γεγενημένον αὐτὸς ὁ ἑταῖρος σου Ἰαῖος,
ὡς καλῶς πεπεισμένον τῶν ἑαυτοῦ τὸ ἐννυιέχον. αὐτοῦ γε μὴν
νεήλυδος εὐθὺς ἀπεδεξάμην τὸ δεξιόν τε καὶ ἐπίχαρι, ἐν τῷ
χρῆσθαι ἑαυτῷ ὅτε ἂν εἶναι δοκῇ πρὸς τὸ ἀνδρὸς θεραπευτι-
κόν, καὶ κεχαρισμένον γίγνεσθαι μελετῶντος τῷ ὑπ' αὐτοῦ
ἀξιουμένῳ ὑπηρεσίας. φαίης γὰρ ἂν τὸν ἄνθρωπον ἢ πρὸς τοῦ-
το πεφυκέναι, ἢ παιδομαθῆ γε τοῦ θεραπευτικοῦ εἶναι, οὕτω
διάκειται ἐπιπρεπῶς τε καὶ εὐχερῶς πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἐ-
λευθέρια τῶν διακονημάτων. ἐφ' οἷς δὴ τῷ ἑαυτοῦ πάτρωνι

ἥδιω ἑαυτὸν παρεσκεύασεν ἐξ ὧν τοῖς μάλιστα τῶν οἴκοι. ἄλλως τε καὶ τούτῳ ἀγαπώμενος ὡς ὁμόφυλος ὢν ἐκείνῳ. ὧν γε ἕνεκα πλεονεκτήσειν τοῦτον οἶμαι αὐτὸν τῆς εὐνοίας τῶν θεραπευομένων, ὅσον ἐστὶ τὸ πλεονέκτημα τῶν παλαιῶν διακόνων ὧν οὗτος ὁ νεαλεφὴς ἀγωνιστὴς τῷ χρόνῳ μόνον ἐλαττοῦται, πάντας μέντοι τοὺς πλουτῶν τῇ τ' ἐπιχωρίῳ θεραπείᾳ καὶ κεχαρισμένῃ παρευδοκιμήσων. οὐ μὴν ἔγωγε πάνυ τῷ νεανίσκῳ τε καὶ ἐμαυτῷ συνεχαιρον τῆσδε τῆς ἐπιτυχίας, εἰ μὴ προσδοπερι-ῖσθαι τότ' ἐδόκει ἐπί τινα λαμπροτέραν ἐλπίδα. ἀμέλει ἐν ἐκείνῃ τῇ θεραπείᾳ δοκιμασθείς τε καὶ ἐξετασθείς, ῥᾷον πρὸς τὰ βασίλεια ἐπειδὰν οὕτω τύχῃ, μέτεισι. ἔῤῥωσο, ἐν Λουγδούνῳ, διατριβούσης νῦν ἐνταῦθα τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως, καὶ δὴ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοκρατορικῶς διεπούσης ἀποδημοῦντος αὐτοῦ. ὀκτωβρίου μηνὸς τετάρτῃ ἐπὶ δέκα.

τῷ αὐτῷ.

Ἐγὼ μὲν ὦ ἑταῖρε καὶ φίλε, καὶ δύο δή μοι τῶν γνησίων τ' ἀδελφῶν καὶ ἀγαθῶν ἀντάξιε, ἐπειδὴ τὰ καθ' ἡμᾶς σύ γε γνῶναι ἐφίεσαι, ἐγὼ δή φημι ὅτι εὐθύμως ἂν διακοίμην, εἰ εὐρώστως σὲ καὶ καλῶς διακείμενον πιστοῦ τινὸς ἐπυθόμην, καὶ κατ' ἀξίαν πράττοντα. εἰ καὶ πολλῷ ἤδη χρόνον αὐτὸς διαπλοῦν λειτουργῶν, ὃ δὴ σὺ ἀγαθείης αὖ, ἀστικὴν λειτουργίαν, ἄτιμον μὲν αὐτήν, χαλεπὴν δὲ καὶ ὀχληρὰν ἐπιμελειῶν μεστήν. τἄλλα δὲ οὐκ ἠτυχηκότος ἀνὰ τοῦτο τὸ ἔτος. ὅς γε τῆς φιλοδωρείας ἀπέλαυσα τῆς βασιλικῆς, εὐεργεσίαν οὔτε τὴν τυχοῦσαν, οὔτε τρόπον τὸν τυχόντα, ἀλλ' ὃν αὖ οἱ πολλοὶ ζηλοῦσι τῶν περὶ τὴν αὐλὴν δίαιταν ὄντων. ἐγὼ δὲ οὕτω ἐκ τῆς αὐλῆς οἴκαδε ἐπανεληλυθώς, καὶ ἐῤῥῶσθαι πολλὰ φράσας τῇ καλῇ κίρκῃ ἐκείνῃ, τῇ σὺν αὐ-

δρασ

δρας μεθιστάναι φιλούσης, ἀλλὰ καθίστασθαι ἐπειράμην εἰς τὴν τῆς φιλολογίας τῆς παλαιᾶς μου διαμενούσης ὁμιλίαν. ἦν δὲ τό τε ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ τῶν ἀλλοβρόγων, φιλοκυνηγετικῶς ἔχων, ἡ δ' αὐτοῦ ἀκολουθία μετὰ τῆς μητρὸς ἐν λουγδούνῳ ἵδρυτο. συνέβη δὲ ἐκεῖ ἐναποθνήσκειν ἄνδρα ἀρχιερέα, ὃς τῶν ἱκετειῶν προειστήκει τῶν ἐν τῷ πραιτωρίῳ τιθεμένων. ἔστι δὲ συναρχία τῶν ὀκτὼ καλουμένη τοῦ στρατηγείου ἱκετειάρχων. τούτων δὲ καθῆκόν ἐστιν ἑτέρων σὺν δύο ἢ ἀνὰ πλείους, καθ' ἡμέραν προαπομένειν τε τοῦ βασιλέως, ἐπειδὰν τάχιστα ἐκ τοῦ κοιτῶνος ἐξέλθῃ, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ περὶ τῶν ἱκετειῶν. ἔστι δὲ αὕτη περισπούδαστος ἡ ἀρχή. καὶ σύνταξιν ἔχουσα ἐκ παλαιοῦ χρυσῶν ἀμφὶ τοὺς πεντακοσίους. ἐναρίθμιοι δέ ἐσμεν οἱ συνάρχοντες τῇ πρώτῃ συμμορίᾳ τῆς ἀνωτάτω βουλῆς, τῆς ἐν τῇδε τῇ ἄστει καθιδρυθείσης, ἣν γερουσίαν ἑκατοντάνδρων ἀποκαλοῦμεν. καὶ ἐν ταύτῃ δὴ ἐξέχουσάν τε χώραν ἔχομεν μετά γε τοὺς τέτταρας προέδρους καὶ τοὺς δώδεκα πατρικίους, καὶ τὴν γνώμην δὲ ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα πρὸ τούτων, οὓς τελευταίους νενόμισται τὴν γνώμην ἀποδείκνυσθαι, καὶ οἱονεὶ συμπεραίνειν τὰ τῇ βουλῇ δεδογμένα. ἐν μέντοι τῇ μεγάλῃ βουλῇ καλουμένῃ, τῇ αὐλῇ συμπεριφερομένῃ, οὐχ ὅπως καὶ ἡμεῖς καθήμεθα, καὶ τὴν γνώμην λέγομεν, ἀλλὰ καὶ προεδρεύομεν ὅτε φοιτῷμεν εἰς αὐτὴν ἡμῖν ἔδοξεν. ἀποθανόντος οὖν τοῦ ἀρχιερέως ἐκείνου, καὶ πολλῶν δὲ τὴν τιμὴν ταύτην μνωμένων τε καὶ ὑπερτιμήσασθαι ἐναμίλλως προθυμουμένων, ὁ βέλτιστος βασιλεὺς ἡμῶν ἀπόντων μνησθεὶς, γεραίρειν ἡμᾶς ἠξίου ταύτῃ, οὐδενὸς ὑπερδυζομένου του, οὐδ' ὑπομιμνήσκοντος αὐτοῦ Βουδαίου ἄρτι ἀπεληλυθότος τε καὶ οἴκαδ' ἤδη μετοικήσαντος. τὸ δὲ τιμιώτατον, καὶ τῆς βασιλικῆς δὴ εὐνοίας καὶ χρηστότητος ἀποδεικτικόν. οὗτος γὰρ καλῶς εἰδὼς ἴσως, κελεύει δίπλωμα γενέσθαι τε καὶ κατασημανθῆναι τῆς ἐνεργείας τῆς αὐτοῦ, καὶ οἴκαδε ἐμοὶ πεμ-

καί τοι καὶ σοὶ νεανικῶς ὡς ἥσθην μάλα καὶ ἐπιτυχῶς ταύτῃ τῇ φιλοπονίᾳ ἐπικεχειρηκότι, συνιέσθην μεταξὺ διελθὼν τὰς ἐπιστολὰς τὰς σάς, καὶ δὴ καὶ συνεπιλαμβάνεσθαί σοι τοῦ πόνου τι προὐθυμήθην, ὁρῶν σε δήπου τοὺς προειληφότας τῶν χρόνων, ἀποβλέποντα τεθηπότως, καὶ ἀνάμιλλως τε μετερχόμενον καὶ κατὰ κράτος. διόπερ ἐν οἷς γεγραφὼς ἤδη τυγχάνεις, οὕτω με ἀρεσκόμενον τῇ ἀξιεπαίνῳ τῇ δὲ σπουδῇ παρεσκεύακας, ὥστ' εἴτε μοι χρῆσθαι βούλει, ἐθέλω μέν σοι ἀπόπειραν ποιεῖσθαι εἰς τὰ περὶ τῶν λόγων, καὶ τἄλλα γ' ἐπ' ἐμοὶ ὄντα, ὅπως ἂν τύχοι. καὶ γάρ τοι ἐγὼ ὁ τοὺς ὁποιασδήποτ' οὖν ἀφορμῇ ἐντυγχάνοντάς μοι τῶν φιλολογούντων, ἐπιεικῶς ἐνδέχεσθαι εἰωθώς, καὶ ἀπροφασίστως δή ποσδήγε καὶ εὐγνωμόνως τούτων τοὺς διώκοντας τὴν δι' ἑλλήνων παιδείαν τοῖς γενναιοτέροις ἤδη περισπούδαστον, καὶ τούτων καθηγήσασθαι ἕτοιμος τὰ δεόμενα ἐξηγήσεως, πῶς ἂν φθονοίην σοὶ τῆς ἐμῆς συνηθείας τε καὶ βοηθείας, τῆς ἤδη τὸ κεχαρισμένον τῶν ἐπιτήδευμα ἐπιβαλλούσης. καὶ ταῦτα συστησάντων σε τῶν ἐπιστολῶν τῶν σῶν, τοῦ καὶ σ' αἰτούμενον ἐκλιπαρεῖν ἀξιόχρεων, οὐχ ὅσον ἰωάννου τοῦ πρεσβύτου, ἀνδρὸς βουλεύοντος ἐν τῇ πάνυ βουλῇ τῇ ἐνθάδε, ὑπερευχομένου σου, καὶ οἱονεὶ συνδεομένου. ἔρρωσο.

Γυλίελμος Βουδαῖος Πέτρῳ Λαμίκῳ τῷ ἐκ τῆς ἑταιρείας τῶν φραγκισκανῶν εὖ πράττειν.

Ω πρὸς τοῦ θεοῦ τε τοῦ ἑταιρείου καὶ τοῦ τῆς ὑμετέρας ἑταιρείας ἀρχηγοῦ, τί τοῦτο τυγχάνομεν ἀκηκοότες. σὲ μὲν γὰρ ὦ ἀσπασία μοι κεφαλή, καὶ Ῥαβελαισόν τὸν Θησέα τὸν σὸν πυνθάνομαι ὑπὸ τῶν μισοκάλων τουτωνὶ τῶν ἑταίρων ὑμῶν παρενοχληθέντας, διὰ τὴν ἄγαν περὶ τὰ ἑλληνικὰ σπουδήν, πολλὰ καὶ δει-

ναὶ κακοπαθεῖν. φεῦ τῆς δυστυχοῦς τῶν ἀνθρώπων παρανοίας. ὢ τῆς ἀτοπίας θαυμασίας ἡλίκης. οἱ γὰρ οὕτως ἔχοντες ἀπειροκάλους τε καὶ ἀναισθήτους, ὥσθ' οἷς ἐγκαλλωπίζεσθαι ἅπασαν τὴν ἑταιρείαν προσήκει τῶν ὑμῶν καὶ μέγα φρονεῖν, τοῖς αὐτίκα δὴ ἂν εἰς ἄκρον ἀφικομένοις τῆς παιδεύσεως, τούτοις δὴ βασκήναντες τῆς εὐδοκιμήσεως, ἐπ' αὐτούς τε συστάντες, παῦσαι ἐγχειρῆσαι καλλίστης τῆς ἐπιτηδεύσεως καὶ σεμνοπρεπεστάτης. ὡς δὴ τοῦτο νομιζόμενον πᾶσι τοῖς συσσιτίοις τοῖς ἤδη ἀφανισμῷ τοῦ βίου συνηγμένοις, ἀγνοίᾳ τε τῶν καλῶν μαθημάτων ἐναπομεῖναι, καὶ ταύτην τὴν συνήθειαν στέρξαι, ἣν γε ἤτοι ἁπλότητα ἑταίρειον ἀποκαλοῦσιν. ἐγὼ δὲ βουλοίμην ἂν καὶ αὐτὸς τοὺς τῶν ἑταιρειῶν προεστῶτας, τοιούτους τῶν νέων προσεπαιείξειν μόνους, οἵους ἀγαπᾶν τὰ νενομισμένα ἐν ταῖς ἑταιρείαις αἷς ἑαυτοὺς ἀνέθηκαν. οὐ μὴν δὲ καὶ οἵους ἀποστρέφεσθαι τὰ δόκιμα μαθήματα, καὶ τῶν χρονίων, ὥς φασιν, ὄζειν ἀεὶ προαιρουμένους. καὶ μὴν καὶ ἔγωγε ἀνθ' ἡδονῆς ἂν ἑλοίμην τῆς μεγίστης τοὺς τοιούτους προστάτας τῶν ἑταιρειῶν, καὶ πάντας δὲ τοὺς ἀπαιδευσίαν σεβομένους ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τοῦ ὀρθοδόξου διδασκαλίας, ἐπ' ἐμοί ποτε γενέσθαι, ἵνα τῇ ἑαυτοῦ σκαιότητι, ἴσως δὲ καὶ πονηρίᾳ ἀξίως τοῦ τούτοις δεδογμένων ἐπεξίοιεν. τίς γὰρ οὐκ ἂν προθυμοῖτο τῶν γε φιλολογούντων, ὑμῖν μὲν καὶ ὀλίγοις τῆς ἐγκυκλίου παιδείας θιασώταις ἐπαμῦναι, οὕτως ἠδικημένοις, τῇ δὲ τῶν μουσῶν ἐνδοξίᾳ τιμωρῆσαι ἀφανισθείσῃ ἂν τό γ' ἤδη τούτοις. ἡμεῖς τοίνυν ταύτης κινδυνευούσης ὑπεραποτεθνάναι οὐκ ἂν παραιτοίμεθα, ἐφ' ᾧ τε σωθῆναι αὐτὴν τοῖς περιγινομένοις. εἰ δὲ τοῖς τῶν λόγων ἀμοιροῦσιν ἐξέσται τὰ κατὰ μαθήματα βραβεῦσαί τε καὶ αὐτογνωμόνως διατάξαι, πῶς οὐ δεινὰ πεισόμεθα; πῶς οὐ τὸν οὐρανόν φασι τῇ γῇ ἀναμίξομεν. ἀλλὰ μὴν αὐτὰ ἂν πάθοις περὶ τοὺς τοιούτους ἀνθρώπους, οἳ μήτε τὸ δίκαιον, μήτε τὸ ἐπιεικὲς ἴσασι, μήτε τὴν διαφορὰν διαισθάνονται

τῶν

τοῦ γνησίου καὶ τοῦ νόθου. καίτοι μὴν πλεῖόν γε τοῦτ' ἐπικρατεῖ τὸ κακὸν ἀνὰ τὰ τῶν ἀνθρώπων. πόσον γὰρ μέρος τῶν πρωτευόντων οὐχ ὅτι τῶν ἰδιωτευόντων, ἔγνω ὅσον τῶν ἀνθρώπων οἱ δόκιμοι διήνεγκαν τοῦ παρασήμου. πολλοστὸν δήπου. ἣ καὶ μάλιστα δὴ εὐγνωμονῆσαι προσήκει τοὺς συνετοὺς τῶν σπουδαίων καὶ διανοητικούς, τήν τε τοῦ βίου ἀταξίαν, καὶ τοῦ κόσμου τὴν ἀκοσμίαν ἀθροοῦντας, ἄλλως τε ἐν τῷ παρόντι· πάντα γὰρ ὁρῶ μὲν ἄνω κάτω φασὶ κείμενα. ἀλλὰ γὰρ ἴσως οὐκ ἀπὸ τῆς ἀγνοίας μόνον καὶ τῆς ἀναισθησίας τῆς τῶν προεστηκότων ὥρμηται ἡ ἀδικία ἣν ὑμεῖς ἠδίκησθε, ἀλλ' ἀπὸ φθόνου καὶ κακονοίας, ὃ δὴ τοσούτῳ μισητότερον ὅσῳ κακουργότερόν ἐστιν. οὐδείς γε μὴν φθόνος ἐξωλέστερος τοῦ τῶν τοιούτων σεμνοπρεπῶς μὲν ἐντυγχανόντων, ὑπούλως δὲ διακειμένων. ἀμέλει τῷ ὑπούλῳ τῆς αὐτῶν γνώμης προκάλυμμα ἐποίησαν τὸ τῆς εὐλαβείας ὄνομα τῆς πάντ' ἐνθεαζούσης. καὶ τὸ ἀπλοϊκὸν δὲ τῆς παιδεύσεως οὗτοι καὶ μὴ φιλελληνικὸν ἀσπάζεσθαι προσποιοῦνται, ὡς μόνον αὐτοῖς πειθαρχοῦν καὶ ἑπόμενον τῇ τῶν προγόνων ὀρθοδοξίᾳ, τῶν τὴν εὐσεβῆ πίστιν πρώτων ὑφηγημένων. ὥσπερ μόνοι ὦ θεοί, τὸ ἀρχαϊκὸν φρονοῦντας καὶ εὐηθικόν, φιλαπλοῦς ὄντας καὶ θεοφιλεῖς. ταῦτα μὲν δὴ καὶ τὰ τοιαῦτα φιλοσοφοῦντες οὗτοι, μόνοι δοκοῦσιν τοῖς πολλοῖς αὐτοὶ ἀληθῶς θεολογεῖν, καὶ δὴ καὶ κηδεμόνες εἶναι καὶ ἐπίτροποι τῆς ἀληθινῆς θρησκείας τε καὶ εὐσεβείας. οἷς δὲ τῶν φιλομαθῶν τε καὶ ὡς ἀληθῶς φιλαρχαίων ὑπῆρξε τῆς τε παιδείας τῆς ὀρθῆς τυχεῖν, καὶ τῶν λόγων μετασχεῖν τῶν ἑλληνικῶν, τούτους δὴ οὐκ ἐῶσιν οἱ αὐτοὶ ὡσπερανεὶ ἐναγεῖς τινὰς ἢ ἀνοσίους ὄντας, θεολόγους χρηματίζειν. τούτου δὲ τί ἄν τις εἴποι ἀγνωμονέστερον; καὶ μὴν καὶ πρὸς τὰ θεολογηθέντα ἔναγχος ὑπὸ τοῦ ἱερωτάτου διδασκάλου, αἰδεσίμου τε πολυμαθοῦς, καὶ περὶ τὰ ἱερόγραφα συνετοῦ, ὥς γε δοξάζουσιν οἱ σοφοί, οὕτω φιλαπεχθημόνως αὐτοῦ οὐκ ὀλίγοι διάκειν-

ται

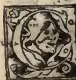
ται, τὸ κακολογεῖν ἐκεῖνον διαφερόντως ὅσιον εἶναι νομίζοντες, ὥστε ὅσους ἂν σπουδαίαν αἴσθωνται τοῖς τούτου συγγράμμασιν ἡδέως ἐντυγχάνοντας, τῶν σφετέρων τούτους συνεδρίων καταβοῶντες ἀκρίτως ἀπελαύνουσι, καὶ μονονουχὶ δὴ πυρὸς εἴργουσι καὶ ὕδατος περιέχουσιν ἕνεκα τοῦ ἐκπαιδεύσαι. ἧς δὴ προφανεστέραν αἰτίαν ἔχουσι μάλιστα μὲν οἱ τὴν ἑταιρείαν τῶν μεγαλαυχούσων θεολόγοι, οἱ δὲ τῆς ὑμετέρας πολλῷ μᾶλλον τῶν ἄλλων, ὡς φιλαπεχθημονεστέρας δῆθεν τοῖς αὐτοῦ βιβλίοις ἐπηρεάζοντες, καὶ τοῖς τῶν ἑλληνιζόντων ἀπειρίαν μὲν οὖν τὴν προαίρεσιν τὴν αὐτῶν, καθηγεμόνων εἶναι φάσκοντες, τῶν τε ἱερῶν νομίμων καὶ τοῦ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν τελετοῦ, ποτέραν οὖν ἀλαβείας ἀγνῶ (ἀπειρία δὲ τοῦ λόγου μου ἀσφάλεια) ἢ δυσβλαβείᾳ ἄπωμεν, εἴτ' ἀληθὲς ἐξετάζοιμεν. οὐ γὰρ ἂν διώκειν τὰ τοῦ πάντων ἀρίστου σωτῆρος ἡμῶν χριστοῦ, οἱ τοιοῦτοι δοκοῖεν, τῇ τε ἐμπαθείᾳ χαριζόμενοι τῇ αὐτῶν, καὶ τῇ ὀργῇ πέρα τοῦ δέοντος καὶ ἀναιτίου ἀπονέμοντες. ὁ χριστὸς γοῦν τὴν πρὸς ἀλλήλους εὐμένειαν ὡς νόμον ἀπαραίτητον ἡμῖν εἰσηγήσατο. τούτου τοίνυν τῆς μισολογίας θιάσου κορυφαῖοι μὲν εἶναι δὲ ἐξαρχῆς τυγχάνουσιν ὄντες οἱ ἑταιρείαρχαι. συνθιασῶται δὲ τῶν ἐν τῇ τῇδε διατριβῇ θεολογούντων ἔνιοι, ἅμα καὶ καίτοι ποιεῖν τὰ κατὰ τὴν δόκιμον φιλολογίαν πολλοῦ ἤδη χρόνου προθυμούμενοί τε καὶ συνθέμενοι, εἶναι μᾶλλον δὴ ποιούμενοι τυγχάνουσι τουτὶ τοὐπιχείρημα πρός τε ἑαυτούς τε καὶ πρὸς τοὺς ὑμετέρους, μεταξύ τε διημπορούντες, καὶ ὅπου ἂν τύχῃ ἐκ τῶν ἕκαστος οἷός τ' ὦν. διαβάλλουσι γὰρ τὰ τῶν ἑλλήνων γράμματα, πολλήν τε πονηρίαν καταγινώσκουσι καὶ ἀσέβειαν τῶν ἀμφὶ ταῦτα ἐσπουδακότων. ἔνιοι δὲ λέγοντες (ὦ γῆ καὶ οὐρανοί) ἐς τοῦτο προβεβηκέναι τῆς ἀβελτηρίας τε καὶ ἀπονοίας, ὥς τε τὴν ἑλλάδα γλῶτταν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ὑπορρίζειν ἐπιχειροῦσιν, ὡς αὐτοκράτορες δῆθεν ὄντες πάντων τῶν περὶ λό-

γεῖα καὶ μαθήματα. καὶ οὐ πρότερον δὲ οὔτι ἐπέσχον τοῦ γράμματος, καίπερ κωλυόντων αὐτοῦ τῶν φροντίδων, πλείστων ἀνιωμένων τε φυλαττόντων ἤθος, καὶ προσκεκρουκότες τοῖς τε περὶ τὸν βασιλέα, καὶ τοῖς χαριεστέροις τῶν ἐν πόλει. διὰ ταῦτα μὲν συνῄδειμεν τούτοις τετολμηκόσιν ἡμεῖς, ὅτι γε καὶ θαυμαστῶν τινῶν ὄντων ἐπαύσαμεν, καὶ τῶν ἀκροαμάτων αὐτήκοοι ἐγενόμεθα. εἰσὶ δ᾿ αὐτῶν καὶ ἐμοὶ καθηγηταί, ὡς ἐπυθόμην, ἀρχηγὸν εἶναι φάσκοντες τοῦ νεωστὶ ξενισμοῦ, καὶ καταγνῶσι μὲν οὖν τῶν ἐνταῦθα ἑλληνομαθούντων. καλῶ δὲ τὸν θεόν τε καὶ πᾶν τὸ χαριστήριον αὐτοῦ σύστημα ἐπουράνιον, καὶ τοῦτο ἐπεύχομαι, μὴ τοσοῦτον ἰσχύειν τούτοισί τε καὶ τοιούτοισι τοῖς φιλοκαλίας ἐχθροῖς, ὡς τὴν τῶν λόγων τῶν ἑλληνικῶν ἀνανέωσιν, τῶν καθ᾿ ἡμᾶς χρόνων καλλώπισμα, καὶ τῆς γνησίας παιδείας δὴ τούτου ἀποκατάστασιν, ἀφανίζειν πάλιν δύνασθαι. εἰσὶ μέντοι τινὲς τῶν ἐνταῦθα τῆς θεολογίας δεξιῶς ἁπτομένων, μὴ τούτοισι συμφωνοῦντες, ἀλλὰ περὶ τὰ τῶν γραικῶν φιλομαθῶς ἔχοντες. καὶ καλῶς δή, ὡς ἐλπίς, προχωρήσειν μέλλει ἡ περὶ τὴν θεολογίαν φιλοσοφία, τῶν γε τοιούτων ἀρωγῶν ῥοπὴν προσιθεμένων. ὅπερ οἶδα οἶδ᾿ ὅτι ἡδέως ἂν σὺ καταμάθοις, ἐλθών τε ἐνταῦθα ὑπερηδόμενος ἴδοις, ὅτε πολλὰ νῦν καὶ δεινὰ ταλαιπωρήσας ὑπὲρ τοῦ τῶν ἑλληνικῶν ἔρωτος. καίτοι καὶ ἡμεῖς γε ἀκηκόαμεν ἄρτι ὡς ἔχει σοι τὰ περὶ τὴν ἐπήρειαν τὴν τούτων· συνήσθημεν σοι δ᾿ ἔπαθες ὑπ᾿ οὐ κακῶς ποιήσας, ὡς λόγος, οὐδ᾿ ἀκλεῶς σὺν θεῷ ἀπαλλάξαντι. καὶ δὴ καὶ τοῦτο παραπολαύσαι τι τῆς ἀβελτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὥστε καὶ ἥδιον ἤδη καὶ εὐχερέστερον πράττεις ὡς ἐπυθόμην, ἢ πρότερον. προσθεὶς δὲ τούτοις καὶ ἐρρωμενέστερον. ἤκουσα γὰρ τῶν λεγόντων ὡς πρὶν μὲν ἀσθενέστερον διετέλεις ὑπὸ τῆς κακοπαθείας, νῦν δὲ ἐρρωμένων γείτονας. ἀλλ᾿ ἔρρωσο σώματι μὲν ὦ φίλη μοι κεφαλή, τῇ ψυχῇ δὲ ἐπέρρωσο. καί σε παραμυθείσθω ἡ περὶ τὴν θεοῦ πα-

δόσις

δοῦσιν καὶ συγγνώμης εὐγνωμοσύνῃ. οἶσθα γὰρ τὸν ἐπὶ πέρα τὴν
καρτερίας τοῦ εὐλαβοῦς ἀρχηγόν, ὡς τὸν μέγαν μισθὸν ἐ-
παγγείλαιτο τοῖς τῇδε συγκακοπαθήσασιν αὐτῷ καὶ ταλαι-
πωρημένοις. ἡ μὲν δὴ εὐδαιμονιζόμενοι ἡμεῖς τῆς τοῦ βίου προαι-
ρέσεως, εἰ καὶ αὐτόθεν δὲ φέρομεν ταύτην καθιδρῶσαι τῇ ἑταιρείᾳ, ὃν
πρότερον ἡμᾶς προσεῖπον, ὃ δή σοι ἤχθεσθην εὐθὺς ἀκούσας.
καὶ γὰρ δὴ ὁ ὑμέτερος βίος, ὥς γε τὰ τῶν ἀνθρώπων, εὐθυ-
μίας τε καὶ εὐταξίας γέμει πρός γε τὸν ἡμέτερον παρεξετα-
ζόμενος. ἡμεῖς γοῦν ἐοίκαμεν ταῖς παντοδαποῖς ἀκαταστασίαις
καὶ ταραχαῖς σαλευομένοις, ἀεὶ μὲν πολυπραγμονοῦντες, οὐ-
δὲν δὲ περαίνοντες, καὶ οὐκ ἔσθ᾽ ὅντινα ἡμῶν σχεδὸν τὸ χρεὼν οὐ
φθάνει καταλαμβάνον, πρὶν ἂν τὰ πρὸς μετανάστασιν τύ-
χῃ συνεσκευασμένος. ἔρρωσο καὶ πρόσειπέ μοι τετράκις
Ῥαβαλαισὸν τὸν σοφὸν καὶ εὐφυῆ ἢ λόγῳ παρόντα, ἢ δι᾽ ἐπι-
στολῶν προσαγορεύων. ἐν Παρισίοις Φεβρουαρίου μηνὸς ἕκτῃ
φθίνοντος.

G Budæus Francifco Rabalæfo
fodali Francifcali S.

Ommodum ex aula decedens in vrbem reuerteram, cùm literas tuas accepi: quas qui mihi reddiderit non facilè meminerim, tametsi istu eas dedisse videris quasi à Tiraquelli tui fratre reddendas, viri existimatione eximia præditi. Cuius ipse causa libens mihi negocium exhibuissem, si res ita nata esset, meam vt ante decessionem is in aulam venisset, idq́ non magis commendationis tuæ gratia facerem, etsi tua causa omnia cupio, quàm hominis merito, mihi fama tantum

cogniti, ac de literis bene meriti. Verùm vt ad ea quæ græcè tu ſcripſiſti reſpondeam, accipe quæ ſcribere nunc vacauit. σὺ μὲν ὦ χρυσῆ κεφαλὴ τὰ δὲ τοῦ εἰσαῦθις. πολλάς τε καὶ ποικίλας ἀποδέξεις ἀποδείξασθαι φιλοσοφῶν ἔφθης ἡμῖν ἐπιστεῖλαι; θαυμάζειν μοι ἔδοξας οὐδεμίαν πω ἐπιστολὴν ταῖς πολλαῖς σου ἀντιπεπομφότος. οὐ μὴν καταγνῶναί γε ἔφθακας μηδεμίαν ἐμοῦ ἐπιστολὴν οὕτως ἀγραμμάτου σοὶ ἦν. καὶ λόγος δὲ ποιῶν σιγὴν οὐ εἰδέναι φῄς, αἰτίαν μὲν οὐκ ἐμὴν εἶναι ταύτην, οὐδ᾽ ἐπὶ ἐγκαλοῦντί μοι ἀμελῆσαι ἔοικας, οὐδ᾽ ὅλως ἀχθομένῳ. εἶναι μὲν γὰρ τὴν διακομιζόντων τὰς ἐπιστολὰς αἰτίαν, τὴν ἀπόδοσιν ὑπισχνουμένων, εἶτ᾽ ἀμελησάντων τὰ [illegible] ἀποδοῦναι. ἔπειτα δὲ ἔφης, καὶ καθ᾽ ὅσον δὴ ἐτύγχανεν αἰτίαν τὰ ἐπισταλέντα γράμματα μετεπέμψω(?). ταῦτα μὲν οὖν σχεδὸν εὐγνωμόνως τε καὶ φιλοπρεπῶς αὐτὸς εἰκάζειν δοκῶν, οὐκ οἶδ᾽ ὅπως τελευτῶν τοιοῦτό τι προσεπέγραψας, ὅτι σὺ μὲν, ἔφης, οὔπω τοῖς γράμμασι τοῖς ἐμοῖς ἀποκριθεὶς, ἀποκρινεῖς ὡς οἶμαι ὅταν σοὶ βουλομένῳ ᾖ. ὡς ἐμὲ δὴ θεὶν ὀλιγώρως ἔχοντα μᾶλλον, ἢ μὴ τὰ γράμματα τὰ σὰ κομισάμενον. μὴ δῆτα, μὴ πρὸς τοῦ φιλίου Διὸς ὦ γαθὲ ἀποπίσως(?) διανεῖσθαι ὥσπερ εἰ ἀμελὴς εἴην. μὴ δὲ ὑπονόησον μηδὲν ἀπεοικὸς τῶν ἡμετέρων ἠθῶν. ἐγὼ γὰρ οὐκ ἔξαρνος εἰμι μὴ οὐχὶ ἀπολαβεῖν τῶν παρὰ σοῦ γραμμάτων, οὐδὲ προφάσεις ὁμολογοῦσι προφασίζομαι. μίαν μὲν γάρ φημι ἐπιστολὴν σὺν [illegible] σου μόνον κεκομίσθαι, τῶν πολλῶν γὰρ [illegible] σου ὡς ἔφης ἐπιστολῶν. μιᾶς δὲ πλέονος οὔ φημι, ἢ οὐ μέμνημαι γε λαβὼν φημὶ [illegible] γε [illegible] ἐπικρίθην, τάχα [illegible] ἀμνημονήσας [illegible] τε τῆς [illegible] τὸ [illegible] ἀξίωμα, οὐκ ἀνηρ[illegible] ἀπομαρίσας. εἰ μὲν γάρ τι πυκνὰ γέγραφας μοι, ἐπιλαθέσθαι πολλάκις [illegible] ἀλλὰ μετὰ συχνοῦ διαλαθουμένου(?) τοῖς ἄλλοις εἶχον γράμμασι προσφερομένοις [illegible] ἔοικέ με ἀγνοεῖν

ὅπου σὺ τότε κατῴκεις. ὥσπερ καὶ πρώην γράφειν προθυμούμενος, οὐκ ἠδυνήθην καταμαθεῖν εἴ τι περὶ τῆς ἑταιρείας ἡμῶν ὁ καλοκἀγαθὸς Ἀμῖκος συνδιαιτᾶται, ὁ πιστὸς φυ-πειθοῦς τε καὶ φιλαδελφὸς κατὰ τὴν γνώμην ἐμήν. ᾧ εἴ τι τῶν φίλων ζῶσιν αὐτὸς συμπαρὼν ὑπάρχων διετέλεσα, ἐφ' οἷς ἐπικαλεῖσθαι ἔφθητον ἀπὸ τῶν κορυφαίων τῆς ἑταιρείας, καὶ ἔρχεσθαι τὰ τῶν ἑλληνικῶν συνταγμάτων ἀναγνώσεως, ἄχρις οὗ ἤκουσά τινος τῶν χαριεστέρων τῆς αὐτῆς ἑταιρείας, καὶ τῶν φιλοκαλούντων, σφόδρα ἀποδεδόσθαι τὰ παιδικά τε ἡμέτερα, τὰ βιβλία λέγω ἅπερ οὗτοι αὐτεξουσίως σφῶν ἀφῄρουντο. ὑμᾶς τε ἀποκαταστῆναι εἰς τὴν ἔμπροσθεν ἄδειαν καὶ ἡσυχίαν. τοῦτο τοίνυν ἀκηκοότες αὐδεὶς πιστωσαμένου, πῶς δοκεῖς εὐφρανθῆναι; οὐ μὲν οὖν εἰπεῖν ἔχοιμ' ἄν. πῶς γὰρ οὐκ ἂν ὑπερμέτρως; οἵγε ὑμᾶς ἔχειν συμφοιτητὰς δοκοῦμεν εἰς διδασκαλεῖον τῶν μουσῶν καὶ γυμνάσιον τῆς ἀθηνᾶς. καὶ συμφιλοπονοῦντες δὴ τὴν τῆς γνώμης καὶ τῆς διανοίας γυμνασίαν, ἐφ' ᾗ δὴ πλεῖστοι φιλοτιμούμενοι τῶν πολὺν τὸν βίον πάντων διατελοῦμεν. ἴσμεν δὲ τοῦτο διὰ πολλῆς σπουδῆς ἐσχηκέναι ζητοῦσι τοὺς μισέλληνας θεολόγους, ὅπως τὴν ἑλλάδα γλῶτταν ἀφανίσωσιν, ὡς τῆς ἀνεπιστημοσύνης δῆθεν τῆς αὐτῶν βάσανόν τε καὶ ἔλεγχον. καὶ διὰ τοῦτο τοὺς ματαιαστάς ἐκείνων ὁρῶμεν παρὰ τὰς ἐν ἱεροῖς δημηγορίας, οἱονεὶ ἀπὸ συνθήματος ταύτην τε λοιδορουμένους, καὶ ὑπὲρ ἅπαντος πόρου εἰς ἀπορίαν παρὰ τοῖς πολλοῖς καταστήσαντας, ὡς μέγιστον μάθημα καὶ τῆς ἀληθοῦς θεολογίας ἀλιτήριον. καὶ μὴν τοιοῦτοι ὄντες οἱ ἄνθρωποι, κατάδηλοι μέν εἰσι τοῖς πλείστοις καὶ τὴν ἀμαθίαν οὐχ ὅτι τῶν ἐμπειροτέρων, βασκαίνοντες τι τῶν εὐφυεστέρων φιλομαθείας. ἐπισημαίνομεν μὲν τοι αὐτοὶ πλημμεληθεῖσιν ἀσέβειαν ἄξιον ... ἀπελάσθαι. τοῦτο τοίνυν τούτων συγκρότημα ... καὶ τόδε τῇ πόλει συκοφαντήματα ...

ἐπ' ἐργασίης καθεῖσθαι
dicitur demost
quae praestat
publice merce
stipem.

παρ' ἡμῖν ἤλωθε τὰ τοῦ δοκίμου καὶ καλῆς παιδείας λυμαίνεσθαι, καὶ παντελῶς δὴ καὶ ἐξαλεῖψαι τὸ τῶν μουσῶν καλλώπισμα, ᾧ τινί τε ἡ ἐγκύκλιος παιδεία ἀγάλλεται, καὶ δι' ὃν ὁ λόγιος αὐτὸς ὁ ψυχαγωγὸς μέγιστον φρονεῖ ἐφ' ἑαυτῷ. καὶ χαρίτοι ἔνιοι τὴν περὶ τὴν εὐλογίαν, ἀμούσως ἔχοντες, ἀφορμήν τινα ἀνάγκης εὑρόμενοι συκοφαντίας μεστὴν, τοῖς περὶ τὰ τῶν ἑλλήνων σπουδάζουσιν ἐπεφύησαν, πολλαχῇ ἐφυβρίσαι τήν τε καλλιλογίαν προλαβόντες καὶ τὸ χάριεν τῆς φράσεως, κακοὶ κακῶς αὐτοὶ ἀπολούμενοι. τῆς δὲ συκοφαντίας ταύτης προκάλυμμά τε καὶ ἀφορμὴν οὗτοι εὑρῶνται ὡς τὰ τυχόντα. ἐξ ὅτου γὰρ τοῦ λουτερίζειν νῦν λεγομένων διατεθρύλληται μὲν πολλὰ καὶ ποικίλα δόγματα, τοῖς θ' ὑπὸ τῶν παλαιῶν ἐξηγητῶν δεδογματισμένοις ἐναντία, καὶ τὰ πολὺν χρόνον ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ νενομισμένα διαρρήδην ἀνασκευάζοντα, ἔνιοι δὲ τῶν παρ' ἡμῖν, καὶ ἄρξασθαι τοῦ νεωτερισμοῦ τούτου αἰτίαν ἔχειν, τότε δὴ οἱ τῷ ἑλληνισμῷ ἀπεχθόμενοι, ἀντιλαβόμενοι πράγματος ἐπιφθόνου, καὶ τῶν ἑλληνιζόντων καταβοῶντες ὡς νεωτεριζόντων περὶ τῆς ὀρθοδοξίας ἀνατροπῆς, παρ' ὀλίγον ἦλθον τοὺς περὶ τὰ ἑλληνικὰ σπουδάζοντας ὡς αἱρετικοὺς ἔχοντας φυγαδεύειν. δεινὸν γὰρ ἐποιοῦντο, συκοφαντοῦντες ἅμα μὲν, τήν τε τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων διδασκαλίαν ἐπιχωριάζειν ἡμῖν ἄρξασθαι, καὶ τὰ τῶν λουτεριστῶν δόγματα παρεισφθαρῆναι. τοιαύτης που ἀφορμῆς τυχόντες ἄνθρωποι λέγειν μὲν ἀτέχνως ἀδύνατοι, δεινοὶ μέντοι ἀπειρονίζειν τὸ τῆς καλλιλογίας πρόσωπον, τὸ ἀφελές γε τοῦ δήμου καὶ ἀπαίδευτον ῥᾳδίως καθυποκρίναιντο. ἐν εὐσεβείας δὴ τάξει τιθέμενοι τὸ προπηλακίζειν τῆς παιδείας τὸ κάλλιστον καὶ σεμνότατον, ἡμεῖς δὲ ταῦθ' ὁρῶντες, πῶς δοκεῖς τοὺς ὀδόντας ἐπρίομεν, καὶ μετ' ὀργῆς δεινοτάτης ἐξετάζομεν; τίς γὰρ οὐκ ἂν χαλεπαίνειεν κεκρατημένην μὲν ἰδὼν τὴν παιδείαν

ὑπὸ

ὑπὸ τῆς ἀμαθίας, τὴν ἑνότητα δὲ τὴν λοιπὴν ὑπὸ τῆς πονηρίας πομπευομένην καὶ ἀτίμως καὶ παραδειγματιζομένην. ἀρχὴ δὲ τῆς ἄγαν ἀγανακτήσεως αὐτῆς ἔφυ ἐκ τῶν παραπεφρασμένων ὑπὸ Ἐράσμου Ῥοτοροδάμου, ἐπειδὴ ἅπαντας σχεδὸν ἑώρων τούτοις ἀρεσκομένους. ἀμαυρῶσαι γὰρ τὴν τούτων εὐδοκίμησιν ἐπιθυμοῦντες, ὑποβοείζουσιν τῆς ἑλληνίδος γλώττης ὄνομα, ὡς ἰλιάδα τινὰ ἀσεβημάτων, ἐς γοῦν ἀνεβάλοντο. καὶ μὴν δὴ καὶ ἐπὶ τούτῳ τῷ καλῷ ἐγχειρήματι οἱ φιλαπεχθήμονες ἔχοντες συνέδριον συναγαγόντες, ὡς λέγεται, καὶ καθίζουσι τοῖς ἅπαντος τοῦ τῆδε θεολογικοῦ, ὡς οὐδὲν οὖσι κατὰ τὸ πρόσωπον τοῦτον ἐπέραινον (οἱ βέλτιστοι γὰρ ἐκεῖνοι, καὶ ὡς ἀληθῶς θεολογοῦντες, τῷ πράγματι ἀπηρέσκοντο, καὶ πολλοὶ ἤδη αὐτῆς τῆς δοκίμης φιλομαθείας ἥπτοντο) διεμιλλῶντο αὖ τούτου δὴ παρὰ τὰς ἐκκλησίας διὰ κακολογίας ἄγειν τὴν προειρημένην γλῶτταν ὡς ἀσεβείας γέμουσαν. ἄχρι δὴ ὑπὸ τῆς ἄγαν ὁρμῆς ἐκπαθῶς τε ἐκφορούμενοι τὴν ἄγαν ἀκοσμοῦντες, εἰς ὑποψίαν ἥκον, πρῶτον μὲν παρὰ τοῖς οὐκ ἀσυνετωτάτοις τῶν ἐν ἀρχαῖς καὶ ἀξιώσεσιν, εἶτα δὲ καὶ παρὰ τοῖς πολλοῖς ἐπαυτοφώρῳ φασὶν ἑαλώκασι πρὸς ἔχθραν μᾶλλον καὶ ἐπήρειαν τοῦτο ποιοῦντες, ἢ ζήλῳ τινὶ καλῷ τὰ τῆς ὀρθοδοξίας θεραπεύοντες. ἀλλὰ μὴν ἐρρώσθων μὲν οὗτοι οἱ τῆς φιλοκαλίας ἀντίστροφοι, καὶ τῆς ὀρθῆς παιδεύσεως ἀμοιροῦντες. ὧν περ ἐγὼ τι σκαιότατά τε καὶ ἄτοπα ἐπεξιὼν, ἐμαυτὸν μακρολογήσας ἔλαθον. σὺ μέντοι εἰ τἀμὰ εὖ μάλα ἐγνωκὼς ἦς ὡς δυσχερῶς διάκειται, οὐκ αὖ παρ᾽ ἐμοῦ ἐπιστολὰς ἀποτεταγμέναις τε καὶ ῥηταῖς ἡμέραις προσδοκῴης. οὐ γὰρ τῷ ἔμπροσθεν εἰθισμένῳ ἐγὼ γράφειν καὶ ἐπιστέλλειν τοῖς ὁμοίοις σου. νῦν δὲ περὶ τἄλλα περισπώμενος, εἰς ἀμνηστίαν κατέστην ἐμοῦ τε καὶ τῶν κατὰ τὴν φιλολογίαν. ἔρρωσο, ἐν ἡμετέρᾳ πόλει τῇ πρὸ ἓξ καλενδῶν φεβρουαρίου.

μαθητὴν δεξιῶς τε καὶ φιλοπρεπῶς, δι' ἐπιμελείας ἔχειν ἔχομεν τὰ τούτου τοῦ ἐπήλυδος πράγματα καθιδρῦσαι αἰσίως φερόμενα. ἐπήλυν γὰρ ἂν τοῦτον καὶ παρεπίδημον ἀποκαλοίην, τόν γ' ἤδη παρηλλαγμένον καὶ ὀρθῶς ξενίζοντα, ὡς καὶ τὰ πάτρια σχεδὸν ἀπομεμαθηκέναι. πρὸς μέντοι συστάσει τῇ σῇ, ἧς οὐδεμία κρείττων παρ' ἡμῖν ἂν γένοιτο, δεήσεις μοι καὶ αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ἐφαίνη βοηθείας τυχεῖν ὅτι μεγίστης ἐφ' ἡμῶν οὔσης. ὧν γε ἐπὶ τοῦ τῶν καλῶν εἶναι δοκεῖν καὶ διηλώτως πεπαιδευμένων, καὶ πολλ' ἄττα δὴ πρόσεστιν εὐγένειαν τοῦ ἤθους προφαίνοντα. τοῦτον οὖν μόλις ποτὲ ἐπικρατήσατο καὶ μέγιστον δυναμένου τῶν ἀμφὶ τὸν βασιλέα εὐτυχήσαντες ἐφθήμεν, ὃν δὴ νομοφύλακα τῆς βασιλείας τις εἰπὼν, οὐκ ἀπεοικότως ἂν προσείποι. τοῦτο δὲ ποιήσαντι μοι ἤρεσκεν ὁ καλοκἀγαθὸς τῆς ἰνσουβρείας ταμίας, Γρίμαλδος ὁ σὸς φίλος. ὁ τοῦτόν τε ὁδηγήσας, καὶ χορηγῶν, ὡς οἶμαι, μέχρι τοῦδε τὰ καθημέραν ἐν αὐλῇ διατρίψαντι. εὗρε γὰρ ἀποθανόντα τὸν πρὸς μητρὸς θεῖον ὁ νέος, ὃν ἤλπιζε παρεπιδημῶν χορηγὸν ἐνταῦθα καὶ εὐεργέτην γενήσεσθαι. τοιγάρτοι τοῦτ' εὖ ἔχειν ἡμῖν ἀμφοῖν ἐδόκει, οὐχ ὡς ὑπερευθέτως δὲ τοῦ νέου καθιδρυμένου, ἀλλ' ὡς ἐκ ἐγχωροῦν ἄλλως ἐν τῷ παρόντι. ἦν γὰρ ὁ βασιλεὺς πρὸς τῇ τε ἐπιστρατείᾳ καὶ τῇ τῶν ἄλπεων ὑπερβάσει. στέργειν γοῦν φησὶ τὸ γεγενημένον αὐτὸς ὁ ἑταῖρος σου ἴαιος, ὡς καλῶς τεθειμένον τῶν ἑαυτοῦ τοῦ γεννωνέχον. αὐτοῦ γε μὴν νεήλυδος εὐθὺς ἀπεδεξάμην τὸ δεξιόν τε καὶ ἐπίχαρι, ἐν τῷ χρῆσθαι ἑαυτῷ ὅτι ἂν εἶναι δοκῇ πρὸς τὸ ἀνδρὸς θεραπευτικοῦ, καὶ κεχαρισμένον γίγνεσθαι μελετῶντος τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἀξιουμένῳ ὑπηρεσίας. φαίης γὰρ ἂν τὸν ἄνθρωπον ἢ πρὸς τοῦτο πεφυκέναι, ἢ παιδομαθῆ γε τοῦ θεραπευτικῆς εἶναι, οὕτω διάκειται ἐπιπρεπῶς τε καὶ εὐχερῶς πρὸς τὰ καλὰ καὶ ἐλευθέρια τῶν διακονημάτων. ἐφ' οἷς δὴ τοῦ ἑαυτοῦ πατρῴοι

ἡδίω ἑαυτὸν παρεσκεύασεν ἐξ ὧν τοῖς μάλιστα τῶν οἴκοι. ἄλλους τε καὶ τούτῳ ἀγαπώμενος ὡς ὁμόφυλος ὢν ἐκείνῳ. οὗ γε ἕνεκα πλεονεκτήσειν τοῦτον οἶμαι αὐτὸν τῆς εὐνοίας τῶν θεραπευομένων, ὅσον ἐστὶ τὸ πλεονέκτημα τῶν παλαιῶν διακόνων ὢν οὗτος ὁ νεηλεφὴς ἀγωνιστὴς τῷ χρόνῳ μόνον ἐλαττοῦται, πάντας μέντοι που πελωτῶν τῇ τ᾽ εὐτέχνῳ θεραπείᾳ καὶ κεχαρισμένῃ παρευδοκιμήσων. οὐ μὴν ἔγωγε πάνυ τῷ νεανίσκῳ τε καὶ ἐμοὶ συνέχαιρον τῆσδε τῆς εὐτυχίας, εἰ μὴ προσδοκᾶν περιέσθαι τοῦτ᾽ ἐδόκει ἐπί τινα λαμπροτέραν ἐλπίδα. ἀμέλει ἐκείνῃ τῇ θεραπείᾳ δοκιμασθείς τε καὶ ἐξετασθεὶς, ῥᾷον πρὸς τὰ βασίλεια ἐπειδὰν οὕτω τύχῃ, μέτεισι. ἔρρωσο, ἐν Λουγδούνῳ, διατριβούσης νῦν ἐνταῦθα τῆς μητρὸς τοῦ βασιλέως, καὶ δὴ καὶ τὴν βασιλείαν αὐτοκρατορικῶς διεπούσης ἀποδημήσαντος αὐτοῦ. ὀκτωβρίου μηνὸς τετάρτῃ ἐπὶ δέκα.

τῷ αὐτῷ.

Ἐγὼ μὲν ὦ ἑταῖρε καὶ φίλε, καὶ δύο δή μοι τῶν γνησιωτάτων ἀδελφῶν καὶ ἀγαθῶν ἀντάξιε, ἐπειδὴ τὰ καθ᾽ ἡμᾶς σύ γε γνῶναι ἐφίεσαι, ἐγὼ δή φημι ὅτι εὐθύμως ἂν διακείμην, εἰ εὐρώστως σε καὶ καλῶς διακείμενον πιστοῦ τινὸς ἐπυθόμην, καὶ κατ᾽ ἀξίας πράττοντα. εἰ καὶ πολὺν ἤδη χρόνον αὐτὸς διατελῶ λειτουργῶν, ὃ δὴ σὺ ἀγαθὲ εἰκάσαι, ἀστικὴν λειτουργίαν, ἔντιμον μὲν αὐτὴν, χαλεπὴν δὲ καὶ ὀχληρῶν ἐπιμελειῶν μεστήν. τἄλλα δὲ οὐκ ἠτυχηκὼς ἀνὰ τοῦτο τὸ ἔτος. ὅς γε τῆς φιλοδωρείας ἀπέλαυσα τῆς βασιλικῆς, εὐεργεσίαν οὔτε τὴν τυχοῦσαν, οὔτε τρόπον τὸν τυχόντα, ἀλλ᾽ ὃν αἰεὶ οἱ πολλοὶ ζηλοῦσι τῶν περὶ τὴν αὐλὴν διαιτᾶν ὄντων. ἐγὼ μὲν οὖν ἐκ τῆς αὐλῆς οἴκαδε ἐπανεληλυθὼς, καὶ ἐρρῶσθαι πολλὰ φράσας τῇ καλῇ κίρκῃ ἐκείνῃ, τῇ σὺν αὐ-

θρας

δρας μεθιστάναι φιλοῦσι, ἀλλὰ καθίστασθαι ἐπειράμην εἰς τὴν τῆς φιλολογίας τῆς παλαιᾶς μου ἐρωμένης ὁμιλίαν. ἣν δὲ τό-τε ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ τῶν Ἀλλοβρόγων, φιλοκυνηγετικῶς ἔχων, ἡ δ' αὐτοῦ ἀκολουθία μετὰ τῆς μητρὸς ἐν Λουγδούνῳ ἵδρυτο. συνέβη δὲ ἐκεῖ ἐναποθνήσκειν ἄνδρα ἀρχιερέα, ὃς τῶν ἱκετειῶν προειστήκει τῶν ἐν τῷ πραιτωρείῳ τιθεμένων. ἔστι δὲ συναρχία τῶν ὀκτὼ καλουμένη τοῦ στρατηγείου ἱκεσιαρχῶν. τούτων δὲ καθῆκον οὖσιν ἔργον σύνδυο ἢ καὶ πλείους, καθ' ἡμέραν προπομπεύειν τε τοῦ βασιλέως, ἐπειδὰν τάχιστα ἐκ τοῦ κοιτῶνος ἐξέλθῃ, καὶ χρηματίζειν αὐτῷ περὶ τῶν ἱκετειῶν. ἔστι δὲ αὕτη περισπούδαστος ἡ ἀρχή. καὶ σύνταξιν ἔχουσα ἐκ παλαιοῦ χρυσοῖ ἀμφὶ τοὺς πεντακοσίους. ἐναρίθμιοι δέ ἐσμεν οἱ συνάρχοντες τῇ πρώτῃ συμμορίᾳ τῆς ἀνωτάτω βουλῆς, τῆς ἐν τῷδε τῷ ἄστει καθιδρυθείσης, ἣν γερουσίαν ἑκατοντάνδρων ἀποκαλοῦμεν. καὶ ἐν ταύτῃ δὴ ὑπερέχουσάν τε χώραν ἔχομεν μετά γε τοὺς τέτταρας προέδρους καὶ τοὺς δώδεκα πατρικίους, καὶ τὴν γνώμην δὲ ἡμεῖς ἀποφαινόμεθα πρὸ τούτων, οὓς τελευταίους νενόμισται τὴν γνώμην ἀποδείκνυσθαι, καὶ οἱονεὶ συμπεραίνειν τὰ τῇ βουλῇ δεδογμένα. ἐν μέντοι τῇ μεγάλῃ βουλῇ καλουμένῃ, τῇ αὐλῇ συμπεριφερομένῃ, οὐχ ὅπως καὶ ἡμεῖς καθήμεθα, καὶ τὴν γνώμην λέγομεν, ἀλλὰ καὶ προεδρεύομεν ὅτε φοιτῷμεν εἰς αὐτὴν ἡμῖν ἔδοξεν. Ἀποθανόντος οὖν τοῦ ἀρχιερέως ἐκείνου, καὶ πολλῶν δὲ τὴν τιμὴν ταύτην μνωμένων τε καὶ ὑπερτιμήσασθαι ἐναμίλλως προθυμουμένων, ὁ βέλτιστος βασιλεὺς ἡμῶν ἀπόντων μνησθεὶς, γεραίρειν ἡμᾶς ἠξίου ταύτῃ, οὐδενὸς ὑπερβιαζομένου του, οὐδ' ὑπομιμνήσκοντος αὐτοῦ Βουδαίου ἄρτι ἀπεληλυθότος τε καὶ οἴκοι ἤδη μετοικήσαντος. τὸ δὲ τιμιώτατον, καὶ τῆς βασιλικῆς δὴ εὐνοίας καὶ χρηστότητος ἀποδεικτικόν. οὗτος γὰρ καλῶς ποιῶν ἴσως, κελεύει δίπλωμα γενέσθαι τε καὶ κατασημανθῆναι τῆς εὐεργεσίας τῆς αὐτοῦ, καὶ οἴκαδε ἐμοὶ πεμ-

φθῆναι. ὃ δὴ τούτῳ ἡμῖν ἐντιμότερον ἐγένετο, ὅσῳ σπανιώτερον εἶναι ἐδόκει. ταῦτα μὲν δεξιὰν εὐφραίνειν σε μοι δοκῶ. κοινὰ γὰρ τὰ τῶν φίλων. τοῦτο τοίνυν καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς μάλιστα συνηθείης μοι. καίτοι τοῦτό γε κοινὸν πάντων τῶν εὐνοϊκῶς πως μοι ἐχόντων. σὺ δὲ καὶ ὑπερηκοντίσῃ εὖ οἶδ' ὅτι. ἐγὼ δὴ τὸ τούτου σοι αὖ συνηστέον εἶναί μοι ἀξιῶ ὡς κοινωνήσοντι τῆς εὐπραξίας. Θεόδωρος ὁ σὸς τὰ ἐνταῦθά σοι διηγήσεται, ᾧ πολλάκις οὐκ ἐνέτυχον τὰ πολλὰ αὐλιζομένῳ. αὐτός γε τηνικαῦτα ἐν ἄστει διαιτώμενος. ἔρρωσο, ἐν αὐλικῇ ἀκολουθίᾳ, οὔσῃ νῦν πρὸς τῇ τῶν παρισίων πόλει, ἐν κώμῃ τοῦ ἁγίου Γερμανοῦ ἐπωνύμῳ, μαΐου μηνὸς πέμπτῃ ἱσταμένου.

Φραγκίσκῳ Ῥοβερτίτῳ.

υχνὰς ἡμεῖς περί σου εὐφημίας πυνθανόμεθα, ἐσαεὶ μὲν ταύτας ἡδέως, καὶ προϊόντος ἐπιδιδούσας τοῦ καιροῦ. ἔστι δ' ὅτε μείζους ἢ πιστὰς εἶναι τοῖς ἀκούουσιν, οἷς γε δὴ ἡ εὐφυΐα ἡ σὴ καὶ φιλομάθεια οὐχ ὁμοίως ἡμῖν ἔγνωσται. τοῦτο μὲν οὖν ἡμεῖς γνωστέον εἶναί σοι ἡγησάμεθα, οὐ πρὸς χάριν μὴ ἐπιστέλλειν ἐπιθυμοῦντες, ἀλλ' ἐφ' ᾧτε ἐπιρρωννύναι σου τὴν προθυμίαν, καὶ ὡσπερεὶ ἐγκελεύσει τινὶ σταδιοδρομικῇ ἐνισχῦσαί σε, καίπερ ὑπερφιλοτιμούμενον γενναίως τε καὶ νεανικῶς. μεμνῆσθαι τοίνυν σε χρὴ νεανίσκε γεννικώτατε τοῦδε τοῦ ἄχθους, ὃ σὺ τυγχάνεις ἐπαράμενος ἐξ ὧν διατελεῖς ἐνδεικνύμενος. ἔστι γὰρ οἷον ἐλαφρὸν μὲν καὶ ἡδὺ φαίνεσθαι τὸ πρῶτον τοῖς ἐπιφορτιζομένοις, ἐπιβαρὲς μέντοι καὶ πιεστικὸν τοῖς μὴ συντόνως τε καὶ ἐπακμάζουσιν διατηροῦσι τὴν ἐπίστασιν. τοιοῦτο τοίνυν τὸ ἄχθος μεθέντος τοῦ δέοντος ἀποσκευάσασθαι, ἄλλως τε τὸν πολυκροτήτως τε καὶ προσδοκίμως ἀνειλημμένον, αἰσχρὸν ἂν εἴη καὶ δὴ καὶ ἀτι-

μίας μεστόν. ἔοικας δὴ ὦ δαιμόνιε εἰς αὐτὴν βαρεῖαν καθεστηκότι. ἐπεὶ τὰ τῆσδε τῆς φιλοπονίας οὐ κατὰ τὴν αὐτὴν μοῖραν σοι καὶ τοῖς πολλοῖς ἀνήρηται, ἀλλὰ πολὺ σφαλερωτέραν. κινδυνεύεις οὖν, μοι δοκεῖ, θαυμαστὸν ἡλίκον κλέος φέρεσθαι, καὶ νὴ Δία ἐπίσης τοῖς εὐδοκιμώτατα καθ' ἡμᾶς φιλολογοῦσιν. ἥν γε τὰ μετὰ ταῦτα ἀναλόγως προχωρῇ τοῖς προτοῦδε, ὅπερ ἡμῖν ἐστ' ἐπίδοξον. ἣν δ' αὖθις αὖ τοῦ δεομένου ἐνδόξως ἐναρξάμενος, προθύμως ἐνδιδόναι σὺ δόξῃς, καὶ τὴν ἀγαθὴν ἐκείνην συντονίαν ἀνιέναι καὶ χαλᾶν, ἧς ἄνευ ἐφικέσθαι τοῦ ἄθλου οὐχ οἷόν τε, οὐκ ἂν φθάνοις αὐτὸς φυτὸν ἀκονῶν ὠλεσίκαρπον, ὡς καθ' Ὅμηρον εἰπεῖν. ὅπως οὖν ὦ γενναῖε τὰ ἐπιόντα τοῖς προλαβοῦσιν ὁμοτόνως ἔχειν σοι ἢ ἀγχώμαλος δόξει. ταῦτα ἔγραψα ἐν Λουγδούνῳ τῆς Ῥωμαίων ἀποικίας. ἐκεῖ γὰρ ἡ αὐλὴ ἐκαθίσθη, ἐξελάσαντος μὲν τοῦ Γαλατίδος τοῦ βασιλέως. τῶν πραγμάτων δὲ τὴν κορυφὴν αὐτεξουσίως πρυτανευούσης τῆς σοφῆς τούτου μητρός, καὶ πάντων κυρίας οὔσης. ἔρρωσο, τοῦ Δεκεμβρίου ἐνάτῃ ἱσταμένου.

Γυλίελμος ὁ Βουδαῖος Ἰωάννῃ τῷ ἀπὸ τῆς Φορέστης.

Εἰ μὲν ὦ Ἰωάννη ὅσονπερ σὺ ἐπιθυμεῖς τῶν ἐμῶν τι γραμμάτων ἀπολαβεῖν, τοσοῦτόν τι ἐγὼ δὴ ἐπιμελείας εἶχον κατὰ τὸ τοσοῦτον ἁμωσγέπως χαρίσασθαι, πάλαι δήπου τὴν διάνοιαν τὴν ἐμὴν ἐξ ὅτου γ' οἴκαδε ἐπανῆλθον πολλαχῇ διεσπασμένην, ἐφίσταν ἂν καὶ προσεῖχον πρὸς τὸ ἐπιστέλλειν σοι. ἣν γὰρ πρὸς ἡμετέρας φιλίας γνωρίζω σοι ὅπως ἔχοιμι τὰ ἐμά. τοιοῦτό τι οἶμαι διανόημα ἐνίοτε παρέστη σοι ἐνθυμουμένῳ τὴν ὑπερημερίαν τῆς ἐμῆς, μήπω ἂν μεμψαμένου σε ἀνθ' ὧν ἔφθης ἐπιστείλας μοι. μὴ ποιῶ φίλε, μὴ οὕτω περὶ ἐμοῦ διανοεῖσθαί σοι ἐπέλθῃ. εἰ γὰρ ἐγὼ

σχολὴν ἦγον, οὐκ ἂν ἐπεπόθεις τὰ γράμματά μου. οὐδ' εἰ ἔγνως σὺ τὰ κατ' ἐμὲ ὡς εἶχε ἐν τῷ μεταξὺ, ἀχθεσθείης ἂν νῦν, εὖ οἶδ' ὅτι, ὡς ὑπάρξας δήπου τούτου τοῦ καθήκοντος πρὸς ἄνδρα ὀλιγώρως τὰ τῆς φιλίας δίκαια θεραπεύοντα. πόσον γὰρ φροντίδων ἐσμὸν οἴει με οἴκοι ἀπολελοιπότα, ὅτ' εἰς τὴν αὐλὴν ἀπεδήμουν, ἐπαναλαβεῖν αὖθις ἐπανήκοντα. καὶ τῶν μὲν κατὰ μέρος τε αὐτοῖς καὶ τοῦ ἀπὸ συμπτώματος οὐ μνησθήσομαι. αἱ μέντοι μέριμναι, ὥσπερ ὅ, τ' οἰκονομικὸς ἐμοὶ λόγος, καὶ ἡ τῶν λυπαιδία ἀναζήτησιν ἥ γε τῆς μεριμνήσεως προξενητική, ὅλης τῆς διανοίας τῆς ἡμῶν ἀντιλαμβανόμεναι, καὶ τὰ τῶν λόγων δὴ πολλάκις αὐτὰ φροντίζειν ἀπηρύκουσι, μή τι δὴ ἐνθυμεῖσθαι τὰ τοιαῦτα τῶν ἀσχολημάτων, ἅτινα διατριβὰς καὶ τέρψεις ἔχει, ὧν μόνοις προσήκει τοῖς ἐκ περιουσίας γράφουσι. ταῦτα μὲν οὖν καταλογιζόμενος, ἀξίως ἂν τοῦ τρόπου σου κρίναις καὶ φιλοπρεπῶς, εἰ εὐγνωμονοίης πρὸς ἡμᾶς τούτου ἕνεκα. εἰ δὲ σὺ ἀγνωμόνως τοῦτο λογιζόμενος, καταδικάσεις μου τήνδε τὴν ἀλογίαν, ἴσθι εὐθὺς εἰς Λάσκαριν τὸν καλὸν ἐφέσοντά με τὴν κρίσιν. οὐδὲ τούτου γὰρ πάντως καταδικάσεσθαι τὴν δίκην τήνδε δοκῶ μοι. ἀμέλει σὺ τῶν τε μαθητευσάντων αὐτοῦ ὢν καὶ συνδιατριψάντων, πῶς οὐ φρονεῖν ὑπεναντία αὐτοῦ δόξεις, ἢν μνησικακεῖν δικαστὴς ὡς καταφρονούμενος ἤ πως καταμελούμενος; λασκαρίζειν τοίνυν οὐδὲν ἐν λόγοις μὲν καὶ φράσει, τὸ δεινῶς λέγειν καὶ κομψῶς. τὸ δὲ ἦθος λασκαρίζειν οὐδὲν, τὸ τὰ ἐπιεικῆ καὶ χρηστὰ καὶ εὐαρεστούμενα φρονεῖν. ἔρρωσο, καὶ κατ' ἀξίαν τε πράττε καὶ ποίει, ἀνδρεῖ δὲ ὑμᾶς συστῆναι μεμνημένος καὶ πεπολυσπακεῖαι τὰ πρωτεῖα ἐλκούσῃ τῆς ἄκρας τῶν πραγμάτων διοικήσεως. ἐν Λουτεκίᾳ Παρισίων φεβρουαρίου μηνὸς ὀγδόῃ ἱσταμένου.

Βουδαῖος Φραγκίσκῳ Ῥοβορτέτῳ εὖ πράττειν.

Δεξάμενος τὴν σὴν ἐπιστολὴν, καὶ τοῦτον διελθόντα, ὦ ἀσπαστή μοι κεφαλὴ, εὐθὺς ἀπεδεξάμην τό, τε γενναῖον τῆς φύσεως, καὶ τὸ εὐμαθὲς, ἄλλως τε τὸ κατὰ τὴν ξένην γλῶτταν. τίς γὰρ οὐκ ἂν ἀγασθείη τε καὶ ἀσπάσαιτο τὴν ταχυτῆτα τὴν σὴν, ὀλίγων μηνῶν προκεκοφότος ἐν παιδείᾳ δυσχερεστάτῃ, καὶ ὀρθῶς ἤδη στοιχειωθέντος. ἐφ᾽ ᾧ ἐπαινετὸν ἡγοῦμαι τὸν οὕτω διαπαιδαγωγοῦντά σε τε καὶ τὸν ἀδελφὸν, τὸν καλόν τε καὶ γενναῖον Κλαύδιον, Θεόκριτον φημὶ τὸν λέγω, ἄνδρα τε ἀγαθὸν, καὶ διγλώττῳ παιδείᾳ ἐξηρτυμένον ἐν τοῖς πάνυ. οὗτος ζεύγους μαθητῶν λαβὼν τῇ τε προθυμίᾳ ἀγχώμαλον, καὶ εἰς τὰ κάλλιστα τῶν μαθημάτων εὖ πεφυκὸς, οὕτως ἔφθη διατυπώσας, ὥστε ἐπιτηδείω σφῶ καὶ ἐξησκημένω πρὸς τὰ πόρρω ἀπέδειξεν. ἄγε δὴ μειρακίσκω μοι ἠγαπημένω, διαπλέετον ἀντεχομένω ἧς εὕρεσθον ἀφορμῆς, ἐξὸν ὑμῖν τῇδε τῇ τύχῃ χρῆσθαι, ἐπὶ τοῦ καιροῦ τ᾽ ἀπολαύειν καὶ διδασκάλου. οὔτε γὰρ παντὸς τοῦτό γε καιροῦ ἐστιν, οὔτ᾽ εὐτυχίας τῆς τυχούσης, τοιούτῳ ἐντυγχάνειν οἷός ἐστιν οὗτος καθηγεμὼν καὶ διδάσκαλος. ἐὰν οὖν ἐμοί γε συμβούλῳ χρήσησθον, τοῦτον τὸν ἄνδρα κατὰ τὴν ἀξίαν διαπλεῖστον θεραπεύοντε, θαυμαστὴν ἡλίκον, μοι δοκεῖ, τὴν νέων προοδοποιόν. ὁ δὲ ὑμῶν ἤδη μέλλοντος καθηγησαμένου (τῷ γὰρ πατρὶ τῷ ὑμετέρῳ ταύτην τὴν χάριν οἶδεν αὐτὸς κεχαρισμενωτάτην θήσειν, καὶ ἑαυτῷ δὴ μάλιστα συνοίσειν) ὄναισθον ἂν ἀξιολογώτατα τῆς τε αὐτῆς φύσεως καὶ ἐπιμελείας ἀκριβοῦς. προσανέχεσθον δὴ ὦ γενναίω, τούτῳ τῷ ἡγεμόνι τῆς κατὰ τὴν λογίαν ἀρετὴν ὁδοῦ. ὑμῖν γὰρ προσφιλῶς τε διάκειται, καὶ ἀεὶ εὐφήμως ἔχει διὰ στόματος. πρόσειπέ μοι τὸν ἀδελφὸν, καὶ τὸν καλὸν Σαλμώνιον καὶ σοφόν. ἀλλὰ σύ γε μάλιστα τοὺς τεκόντας μὲν τοὺς σοὺς, ἐν δέοντι μέντοι μάλιστα τὸν φύσαντα. ὅπερ ἐγὼ τὴν εὔνοιαν περὶ πλείονος ποιοῦ-

μαι

μάι ἄπειτος τοῦ αὐλικοῦ, μετά γε τὸν βασιλέα καὶ τοὺς δε-
σποίναν τοῦ παντός, ἐπεὶ τῶν ἐν αὐλῇ διαιτωμένων μόνος αὐτὸς φίλος ἐστὶν ἀληθής, τῶν ἄλλων σχεδὸν ἁπάντων ὑποκριτικῶς φενακιζόντων. ἔρρωσο ἐν Λευτεκίᾳ τῶν παρισίων, μαρτίου μηνὸς πέμπτῃ ἐπὶ δέκα, ὃν ἀνθεστηριῶνα σὺ προσειπὼν, ἴσως ἂν οὐχ ἁμάρτοις.

ἰάνῳ τῷ ἀπὸ τῆς φορέστης.

Ἀπειληφὼς πάλαι ποτὲ τὴν ἐπιστολὴν τὴν σὴν, οὐκ οἶδ' ὅπως δι' ἀμνηστίας ἦγον ἀντιγράψαι σοι ἅνέ μοι ἠγαπημένε. ἄρτι γε μὴν εἰσιὼν ἡμᾶς ὡς οὐ ἔθος πρὸς ἀνδρὸς ἐστὶ σπουδαίου τε καὶ φίλου, τοῦδε τοῦ καθήκοντος ἐξίσασθαι προκαλουμένῳ, ἀνακαλεῖσθαι τοῦδε τοῦ ἐλλείμματος εὐθὺς τὴν αἰτίαν διενοήθην. ὡς δὲ εἰώθασιν οἱ διαμελλητικοὶ τῶν ἀνθρώπων τὴν φύσιν ὄντες, ἡμέραν ἐξ ἡμέρας διαναβαλλόμενος, καὶ προσδοκῶν, ἔχαιρον, ὅτε ἀγγελιαφόρου τύχοιμι εἰς φλωρεντίαν τὰ γράμματα κομιοῦντος. οὐ μέντοι δι' ἐπιμελείας γ' εἶχον (τἀληθὲς γὰρ γνησίως ὁμολογητέον) ὅπως τὸ τάχιστον τοῦτο ποιοῖτο, οἷον δὴ σχεδὸν εἶναι φιλεῖ, ὡς ἔφην, τὸ ἔθος τῶν ἀκκινουμένων ἐγχειρίζεσθαι τοῖς ἔργοις, καὶ τῶν πραγμάτων ἅπτεσθαι σφίσιν ἐπικειμένων. ταύτης χάριν τῆς αἰτίας πολλάκις μὲν ἐπιπλήξας ἐμαυτῷ μέμνημαι καὶ ἀχθόμενος, ἵνα ἔφθην δὲ ἐπανορθωσάμενος τὸ πλημμελὲς τῆς φύσεως οὐδέπω καὶ τήμερον, ἕως γε δὴ ἀνήκει εἰς τὸ ἐπιστολὰς ἐπιστέλλειν. καίτοι αὐτός γ' ἐκ τοὔμπαλιν κρατεῖν οὐκ ἔχων μακρηγορίας βιαζομένης, ὁπόσ' ἅπαξ τὸν ὄκνον ἀπεσεισάμην, οὕτως ἀτάκτως ἔχω. ταῦτα μὲν οὖν ὁμολογεῖν προήχθην, ἵνα μὴ ἀχθεσθῇς μοι ὡς σοῦ μόνου ἀμνημονοῦντι. οὕτω γε μὴν ἐμοῦ διακειμένου, ὁ θεῖος ὁ σὸς, ἀνὴρ ὄντως,

ὥς γ' ἐγὼ οἶμαι, ἀγαθός, εἷς ὢμ τῶν ἐπιστατούντωμ τῆς βασιλέως κυνηγετικοῦ, κατὰ τύχην περὶ ἐμῷ καταλύματι τιμόρους πεπλησιακὼς, τὸμ ὄκνομ τοῦτομ ἐμοὶ ἐξετίναξε. ὡς γὰρ τάχιστα τὸ ἡμέτερομ ὄνομα εἶδεμ ὑπὸ τῶν ἐπισταθμῶμ γεγραμμένομ, μεταξὺ τὴν θύραμ παραμειβόμενος, θυροκοπεῖμ ὥγε προὐθυμήθη ὑπὸ τῆς ἄγαμ φιλίας, καὶ πυθέσθαι τοῦ προστυχόντος τῶν ὅποι εἰ ἔνδομ εἴην αὐτός. ἐτύγχανε δὲ τότε τὰ κατὰ τὴν κυνηγεσίαμ ἀμπεχόμενός τε, καὶ ὑποδεδεμένος. ἦν οὖν συνελθόμ, τὰ ἐφεξῆς εἴπω, ἡμῶν τε τῇ φιλοφρονητικῇ προσρήσει προσδιαλεχθέντων (ἦμεν γὰρ ἀλλήλους διὰ πολλοῦ τόθ' ἑωρακότες) οὐ δέοντέ που ἡ τῶν γραμμάτων τῶν σῶν ἐμοὶ μνήμη ἐπῆλθεμ. ταῦτα δὴ προχειρισάμενος ἐκ τῶν φωριαμῶν τῶν ὁδοιπορικῶν, ἀνοίξας τε ἔδειξα, καὶ δεομένῳ ἐξηγησάμην. ἐφ' οἷς ὑπερευφραινόμενος πολλάς μοι χάριτας ὡμολόγει. φήσαντος δ' ἐμοῦ ἀντιγράψειμ σοι ἐπειδὰμ τάχιστα τύχω τοῦ γράμματα κομιοῦντος, ὑποτεμνόμενος οὗτός μοι πᾶσαν τῆς ἀναβολῆς πρόφασιμ, ἀναδέξεσθαι ἔφη τὸ πρᾶγμα οὐδὲ τῇ ἑαυτοῦ ἐπιμελείᾳ εἰ ἐπιστέλλειμ ἐν περὶ παραχρῆμα βουλοίμην. ἐνταῦθα δὴ τοῦ λόγου κατειλημμένος (οὐ γὰρ ἐξῆν σκήπτεσθαι τόν γ' ἐκεῖνα εἰπεῖμ προλαβόντα) καὶ γράψειμ αὐτίκα δὴ συμφήσας, ἐπεβαλόμην τοῦ ἔργου. ὁ δ' οὐδὲ τὰ αὖ περὶ περιπλεξάμενα ἀπῆλθεμ, τείνωμ ὀρθῶμ φάσκωμ ἐπανήξειμ. αὕτη μὲν οὖν ἔσται σοι τούτωμ τῶν γραμμάτωμ ὑπόθεσις, ὁπηνίκα τὸ διάστημα τὸ ὑπὸ τοῦ θείου σου ὡρισμένομ, ἱκνουμένης ἄλλης ἐπιστολῆς ὑπόθεσιμ ἀφήρηταί με. οὐ γὰρ ἐκ προθεσμίας αὐτοῦ περὶ παρέχεσθαι τὴν ὑπόσχεσιμ ἔδει, ἧττομ ἂμ δήπου κεχαρισμένην οὖσαν αἰδοῖ τε καταπροδιδόντι, καὶ τὸμ κομίσοντά σοι τὴν ἐπιστολὴν ἐπέχειμ οὐκ ἐθέλοντι. ἔγνωμ δὲ τοῦτομ θεῖομ μέν σοι ἐκ μητρὸς ὄντα, πατρῴαμ δέ σοι εὔνοιαμ παρεχόμενομ. ἀλλ' ἀμέλει συνήδομαί σοι τῆσδε τῆς εὐμαθίας, ἣν τὰ γράμματά σου ἅμα περὶ ἐπι

γράμματα κατηγορεῖ. εὐδαιμονίζω δὲ τῆς τε εὐημερείας καὶ ῥᾳστώνης ἀπεξενουμένῳ δεδωρημένης. ὅπως οὖν ὦ βέλτιστε μὴ τὴν ἄγαν ταύτης φιλοπονίας παύσῃ, μέχρις ἂν ὁ χρόνος σοι γιγνόμενος μὴ ἐξήκῃ. ἔρρωσο, ἐν Λουγδούνῳ Σεπτεμβρίου μηνὸς εἰκάδι, ὃν μεταγειτνιῶνα καλεῖν ἔξεστιν ἐν Πλουτάρχῳ πιστεύομεν.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Ἰακώβῳ Τουσάνῳ εὖ πράττειν.

Τί τοῦτο φὴς ὦ φιλέλευθερε, οὕτως ἡδὺ καὶ μακάριον ἡ ἐλευθερία; καὶ σὺ τοῦ ἐπιτηδεῖς ἀπαλλάξαι ἐκείνην ῥᾳστώνην, βαθεῖαν καὶ εὐδαίμονα, τὴν παρὰ τῷ προτέρῳ εὐεργέτῃ σου; ἧς τινος ἂν εἴη μόνης σώφρονος ἡ γιγνομένη τε φιλοπονία, καὶ αὐτῆς ἔκγονος ἡ ἐμπειρία τῶν μαθημάτων. τοῦτο γὰρ βούλεται ἡ ἐπιστολή σου τελευτῶσα. ἀλλὰ μή ποτε ὦ γαθὲ οὐ τοῦτο ἦν τὸ σὸν, ἐρᾶσθαι πάντως ἐλευθερίας, ἀλλὰ μᾶλλον διατελεῖν ἀντεχόμενον ῥᾳθυμίας οὐκ ἐν δέοντι, πρὸς ἣν ἀναπεπταμένως εἶχες πάλαι, ὡς μέμνημαι αὐτὸς πολλάκις ἐνθυμούμενος. σοὶ οὖν ὦ δαιμόνιε τὰ περὶ ἐμὲ ποῖά τινα εἶναι δοκεῖ, πάντων τῶν πρὸς τοῖς λόγοις ὄντων φιλησυχώτατόν τε καὶ σχολαστικώτατον; εἰ καὶ ἐμαυτῷ μόνῳ καὶ ταῖς μούσαις ἔφθην ἀεὶ ἐσχολακέναι δι' ἀτυχίαν. καὶ μὴν ἤδη τοῦτο τὸ ἔτος ἥμισυ πρὸς τοῖς τέτταρσιν, ἀπηρτημένῳ εἶναι συνέβη τῆς ἐρωμένης μοι φιλολογίας, τῇ μὲν ἀποδημοῦντι τὸ πλεῖστον μέρος, τῇ δὲ ἀπασχολουμένῳ καὶ πολυπραγμονοῦντι, οὐκ ἐξὸν ἐν τούτῳ διὰ τετάρτης γοῦν ἐντυγχάνειν τοῖς λόγοις. πῶς οὖν βεβαιοῦσθαι ἡμᾶς ἡγῇ τόδε καινοτόμημα περί τε τὴν δίαιταν καὶ τὴν ἐπίδοσιν. θαυμαστὸν ἡλίκον δήπου. εἰ δὲ ἣν μὲν εἰς τὸ πρότερον πάλιν ῥᾳστώνην καταστῇς, οὐ βιωτὸν εἶναι δοκεῖ, οὕτω τοι σὺ προστέτηκας τοῖς καλοῖς μαθήμασιν, ἵνα μὴ δυσχερέστε-

ρόν τι

ρόν τι λέγῃ. καὶ μὲν δὴ καὶ τοῦτ' ἐθαυμάσαμεν ἡμεῖς, οὐκ εἰδότες ὅπως τὰ μὲν παρόντα, ἐπαινοῦντος ὑπερεικῶς, ἀλλὰ ποθοῦν δέ, τὰ παρῳχημένα ἄγοντος, καὶ οἱονεὶ κατοιχομένην διαπενθοῦντος τὴν ἀμφὶ τὴν φιλολογίαν ἡδυπάθειαν, ἧς δὴ σὺ τυγχάνεις ἀφειμένος, ἐμοῦ ὡς φὴς συγκαταινοῦντος τὴν βουλήν. σὺ μὲν οὖν λέξειν αὐτὸς αἰτίαν ἔφης ὅταν πρῶτον ἐντύχῃς ἡμῖν. ἡμεῖς δὲ ἡδέως ἂν ἀκροφώμεθα δικαιολογουμένου. ἀλλ' ἀμὴν ὦ φίλτατε πρὸς τῶν ἐπουρανίων, ὅπως μὴ αἰσθήσονται τὸ τῆς μετανοίας τῆς σῆς οἱ περὶ τὸν πρότερον ἐκεῖνον, αἴσχρα μοι ὡς ὄντα εὐνοϊκῶς διακείμενον, ἤτοι μεταμέλει σοι τῆς μεταβολῆς, ἢ πόθος τις ἀρχαίων ἔχει σε τῆς διαίτης ἐγκαταλελειμμένης. οὐ γὰρ ἂν φθάνοιμεν ἔγωγε καὶ σὺ καταχλευαζόμενοί τε κατακόρως ὑπὸ τούτων, καὶ ἀναισθησίαν ὄφλοντες. καίτοι γε τὸ ὑπερβαρὲς τόδε τοῦ ἀηδοῦς τοῦ καιροῦ ἡγοῦμαι προϊόντος σοι κουφιεῖσθαι, ἐπείτοι τὰ ἄγρια τε φιλεῖ ἡμεροῦσθαι ψηλαφώμενα, καὶ τὰ δεινὰ δὲ καὶ σκληρὰ μαλάττεσθαι. ὃ μέντοι σοι εὐλαβεῖσθαι φὴς, μὴ ἐν βραχεῖ φθάσῃς ἐπιλαθέσθαι ὧν μεμάθηκας ἐπιπόνως, τοῦτο δὴ πεπεῖχθαι ὑπὸ σοῦ νομίζομεν. ὥγε ἡμεῖς συνίσμεν οὕτω προσλιπῆ σπουδὴν ὑπάρχειν ἐν ἑκατέρᾳ τῶν γλωττῶν, ὥς τε οὐκ ἔστι σοὶ δή που προστυχαίδην οὐδεμίᾳ, μὴ βιβλίον τι τῶν δοκίμων τε καὶ χαριέντων ἐν χερσὶν ἢ ὑπὸ μάλης ἔχοντι. οὕτω δὲ τῆς ἀκαδημίας ἀπολαύσεις ταύτης ἐπ' ἀγαθῷ, ἣν ὁ πάτρων ὁ σὸς ὃν σύγε εὐγνωμόνως χρηστότητός τε καὶ εὐνοίας ἐπαινεῖς, τῆς αὐλῆς ἀκολούθων γίγνοιτο, ὥσπερ τούτῳ διεγνῶσθαι τυγχάνομεν ἀκηκοότες. ἀμέλει καὶ τῶν σπουδαίων τινὲς συνεξετάζονται τοῖς ἐνταῦθα ἐνδεικνυμένοις τε, καὶ παλαισταῖς ἐκείνης τῆς δαιδαλουργοῦ τῆς κοσμούσης τῶν ἄνδρας. οἷς ὁμιλεῖν σοὶ ἐξέσται καὶ ἐντίμως ἐσθ' ὅτε συνδιατείβειν. ὃ δὴ ἐναμμελλόν μοι διάθεσιν πρὸς τὴν φιλολογίαν πολλάκις ἀρχηματιστικόν τε καὶ ἀνεζωπύρησεν, ὅσα γε τά τε τῆς λε

γεωργίας τῆς ἐμῆς εἴα, καὶ τὰ τῆς θεραπευτικῆς μεθόδου οὐκ αἰσθάνει. ἃ δὴ ἄμφω μοι τὸ δίμοιρον παραιρεῖται τοῦ καιροῦ, ὧν ἐπὶ ἄδεια ἔσται παντελής. ἔρρωσο, καὶ διατέλει ξενίζων πρὸς ἡμᾶς, καὶ ἀσκῶν τὸν χαρακτῆρα εὐτυχῶς. ἐν Λουγδουνῷ, ὅπου νῦν ἡ αὐλὴ διατρίβει, ἐπώνυμος τῆς ἄγαν κυρείας τῆς ἀντιβασιλευούσης ἀπεδημηκότος τοῦ βασιλέως, καὶ ἐς τοὺς Ἰνσουβρείους ἐμβεβληκότος. Νοεμβρίου μηνὸς ἕκτῃ ἐπὶ δέκα.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Κλαυδίῳ Ῥοβερτέτῳ εὖ πράττειν.

Λογιζομένῳ μοι τὴν τύχην τήν τε σὴν καὶ τὴν ἀδελφοῦ ἀξιεράστε Κλαύδιε, μακαρίζειν ὑμᾶς ἔπεισι ταύτης τε τῆς προαιρέσεως ἧς ἔχοντες διατελεῖτε, καὶ τῆς τῶν γονέων ὑμῶν. οἷς δὴ ἀμφοῖν συνέδοξεν, ὡς ᾐσθόμην προσδιαλεγόμενος αὐτοῖς, οὐδὲν εἶναι προτιμητέον ὑμῖν τῆς παιδείας τῆς διπλασίου, ἧς νῦν ὑμεῖς γε προσποιζόμενοι χαίρετε ἤδη τοῖς κεκτημένοις ὑπ' αὐτῶν μέχρι τοῦδε κτήμασί τε πολυτελέσι, καὶ χωρίοις πολυπροσόδοις, ἅπερ ὑμεῖς ἐστὲ οἱ κληρονομήσοντες. ἐφθάκειν μὲν οὖν τήμερον δειπνήσας ἐν τῷ τοῦ πατρὸς ὑμῶν καταλύματι. ἥδομαι γὰρ εἰς τοῦτον φοιτῶν, πρὸς μόνον αὐτὸν σχεδὸν τῶν κατὰ τὴν αὐλὴν θεραπευτικῶς αὐτὸς διακείμενος, ὡς χάριτας δήπου χαρίζεσθαι χαριέντως φιλοῦντα, μήδε εἰρωνείαις τοὺς δεομένους φενακίζοντα, ὥσπερ εἰώθασιν οἱ πλεῖστοι τῶν τὰ πρωτεῖα εἰληχότων ἐν τῇδε τῇ κοσμοκρατόρων ἀγορᾷ, πρὸς οὓς ἐγὼ διὰ τοῦτο ἀπεγραμμαίας ἔχω. ἀλλὰ μὴν ὁ πατὴρ ὑμῶν μετὰ τὸ δεῖπνον εὐθέως ἐξαναστὰς, καὶ παμπληθῆ τινὰ δεσμὴν προχειρισάμενος γραμμάτων τῶν ἐναποτεθειμένων, ταῦτα ἤδη τῆς τραπέζης ἀνεγκῶν ἐξέθηκε, μηδὲν ἡμῶν προσδοκώντων τοιοῦτον, οὐδ' ἀθυμουμένων τὸ ὑπ' αὐτοῦ γεγονός. ἐᾶς οὖν ἐγχειρίζοντος τὰς ὑ-

μετέ-

μετρίας ἐπιστολὰς, ἐγνώκειν παραχρῆμα ἐκ τῶν ἐπιγεγραμμένων, τὸ αὐτόγραφον τὸ ὑμέτερον. ἐβουλήθην δ', οἶμαι, ταῦτα τὰ γράμματα με διελθόντα, καταμαθεῖν εἰς ὅσον προκοπῆς ἐπιδεδώκατε ἐξ ὅσου αὐτόθεν ἀπήρτηται ἡ αὐλικὴ θεραπεία. ἐγὼ μὲν οὖν πάντα ταῦτα διαναγνοὺς ἡδέως, εἶτα δὲ καὶ προσαναγνοὺς, ἠράσθην μὲν ὑμῶν δι' ἀγχώμαλον τῆς εὐμαθίας, ὡς ἐνάμιλλως ἔχειν φιλοπονούντων. ὑπερεχάρην δὲ ἐπὶ τῷ προκεχωρηκότι ὑμῶν λαμπρῷ τε καὶ καταφανεῖ, ὃ δὴ τὴν εὔκλειαν ἐκείνην τὴν πάνυ εἰκότως ἂν αὐξήσειν δοκοίη ἐν τῷ ὕστερον χρόνῳ, ἣν τινὰ ὑμῖν οἰκείαν τε καὶ ἰδίαν κέκτηται τὰ τοῦ φύσαντος ὑμᾶς κατορθώματα, τοῦ πάντας τούς τε συνεξεταζομένους αὐτῷ, καὶ τοὺς τὰ αὐτὰ λειτουργοῦντας λειτουργήματα, λαμπρῶς παρευδοκιμήσαντος. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τοὺς πώποτε. φέρε δὴ ὦ λῷστε ἀπρὶξ περιέχου ἧς ἔτυχες ἀφορμῆς, ἐξὸν τῇδε τῇ ἡλικίᾳ χρῆσθαί σοι τῇ οἰκευρητικῇ, ἁπασῶν τε τῶν λειτουργιῶν οὔσῃ καὶ τῶν ἐνασχολημάτων ἀτελεῖ. σοὶ γὰρ τὰ πρῶτα τῆς εὐδοξίας προσήκει τῆς οἰκείας, ᾧ γε καὶ τὰ πρεσβεῖα τῶν πατρῴων ἐπιβάλλει. ἐνθυμήθητι οὖν ὡς ἡ εὐκαιρία οὐκέθ' ὁμοίως ἑαυτὴν ἐνδώσει τοῖς ποθοῦσι, ὁπόταν εἰς ἄλλο μεταβῆτε ἐπιτήδευμα τοῦ βίου, τὸ ἀπὸ τοῦ πατρὸς τοῦ παντάγαθου ἀποδειχθησόμενον. ἐπείτοι ἡ ἀφορμὴ ὑπ' ἀνθρώπων ὡς εἴωθε, παρημελημένη, εὐθέως πέφυκεν οἰχομένη παραδραμεῖν, εἶτ' οὐκ ἐπανήξουσα ἢ αὖτις τοῖς μεταμελομένοις. ἔρρωσο, καὶ ἐντυχὼν διατέλει. ἐν Τύρωνι πολιχνίῳ τῶν Ἀλλοβρόγων, ὀκτωβρίου μηνὸς δεκάτῃ ἐπὶ δέκα.

Κλαυδίῳ καὶ Φραγκίσκῳ τοῖς Ῥοβερτέτοις.

Ἐτύγχανον μὲν ὦ κομψὼ μειρακυλλίω ταυτησὶ τῆς ἡμέρας τὼ μὲν λόγῳ καὶ τῇ προσποιείᾳ, γεγραφὼς ἑτέρῳ μόνον ὑμῶν. τῇ δὲ ἀληθείᾳ καὶ τῇ δυνάμει ἀμφοῖν ὑμῖν ἔγωγε συνῄδειν μοι γρά-

ψαντι. ταύτην μὲν δὴ τὴν ἐπιστολὴν προείληφεν, ἐν τῷ βαλαντίῳ ἔχοντί μοι ἐντυχών, ἀνὴρ μὲν ὑμῖν τ' ἔχων οἰκειότατα καὶ πλεῖστα δὴ χρησάμενος τοῖς ὑμετέροις τοκεῦσιν, ἐμοὶ δὲ γνώριμός τε παλαιὸς ἐν οἰκείως ἔχων. Θεόκριτος οὗτός ἐστιν, ἀνήρ τε ἀγαθὸς, καὶ τὴν κατὰ τὴν οἰκονομίαν ὧν τῶν ἐν τοῖς βασιλείοις, καὶ τὴν ταύτης συνεπιστατεῖν. οὗτος ἐκ ταύτης τῆς ἐντεύξεως ἕτερ' ἄττα διαλεξάμενος, τέλος τὴν ἐπιστολὴν ὡς δὴ φιλεῖ ἐν τῷ τοιούτῳ, βούλει σὺ ἔφη ὦ φίλε, ἢ κελεύεις τι ὥς τινα τῶν συνδιατριβόντων τῇ αὐλῇ, ἐγὼ δὲ, πρὸς μὲν ἔφην οὐδενὶ οὐδὲν ἐπιστείλαιμ' ἂν τῶν συμπολιτευομένων τῶν αὐλικῶν. ὡς δὲ τῷ Ῥοβορτέλλῳ τοὺς ἐμοὺς τέκνοις ἐπιγράψας ἔχω γράμματα, ἅ τινα Θεοκρίτῳ τῷ τούτων καθηγουμένῳ ἐπιθήσειν μοι δοκῶ, τούτῳ ὡς οἶμαι συναρεσκόντων. ταῦτα δὴ φήσας, τὴν ἐπιστολὴν μεταξὺ προὐχειριζόμην ἐφ' ᾧ ποιεῖν τοῦτο τὸ εἰρημένον πιστόν. ὁ δ' ἔφθη λαβὼν παραυτίκα, κομιεῖσθαι αὐτὸς φάσκων. τοῦτο μὲν οὖν τῷ τε Θεοκρίτῳ παρὰ τὸ ἄριστον διηγημένος, ἅμα τε προφασιζόμενος τὸ παράδοξον τοῦ πράγματος καὶ τὸ ἀπροσδόκητον, ὡς τάχιστ' ἐπὶ τούτῳ ἀγανακτοῦντα ᾔσθημαι τοῦτον, εἰ ἀγράμματον ἐπανήκειν παρ' ἡμῶν ὡς ὑμᾶς ὑπάρξει αὐτῷ, δηλῶσαι τὴν παρ' ὑμῶν ἐπιστολὴν πρότερον ἐπιδεδωκότι μοι, μὴ δῆτ' ἔφην ὦ δαιμόνιε, μὴ ἀχθέσθητι σύγ' ἐπὶ τούτῳ. πάλιν γὰρ εἰ δοκεῖ ἐπιστελῶ. εἰ δὲ σὺ βούλει, καὶ τὸ τρίτον δὴ ἐγὼ προσεπιστέλλειν οὐκ ἀναίνομαι, ἀμέλει τούτοις γράφων χαίρω τοῖς μειρακίσκοις, ὡς οὐκ οἶδ' εἴ τισιν ἄλλοις. αὖθις μὲν οὖν ὑμεῖς ἔρρωσθόν τε καὶ καλῶς διατελεῖτον προκόψαντε ἐν καλλίστῃ τῇ παιδείᾳ. ἴσον δὲ σφῷ τοῦτο ποιοῦντε, πάντας αὐτὼ παρευδοκιμήσαντε τοὺς σφῶν ἡλικιώτας. προσειρήσθων μοι πάλιν οἱ ἄριστοι σφῶν γονεῖς.

Φραγκίσκῳ Ῥοβορτέλλῳ.

Συνέβη μοι τὴν ἡμέραν πρᾶγμα κεχαρισμένον προσ-
άγοντι τῷ πατρὶ τῷ σῷ, ἀνδρί μοι καὶ πᾶσι τοῖς
χρηστοῖς παντάπασι καὶ πάντη εὐαπαιτήτῳ τε καὶ
ἡδεῖ. ὡς γὰρ τάχιστα προσαγορεύσας ἐγὼ, καὶ
ἀντιπροσειρημένος. αὐτὸ τοῦτο φιλοπρεπῶς, ἔφθην ἐπιστο-
λὰς διττὰς προχειρίσασθαι ἑλληνιστὶ ὑπ' ἐμοῦ συντεταγμέ-
νας, καὶ ἐκείνῳ πρὸς ὑμᾶς ἐπιδοῦναι (οὕτω γὰρ ποιήσειν ἐτύ-
γχανον ἐπηγγελμένος,) ὁ δὲ τὴν ἑτέραν ὑπομειδιῶν ἐπιστολὴν
καὶ φιλόφρων ἀπεπέδωκε. καὶ μὴν τὸ γεγονὸς ἐμοὶ μὲν ἦν
παράλογον, παρόμοιον δὲ δοκοῦν τοῖς τῶν ἀνταλλαττομένων,
ἀλλήλους δι' ἀποφίας ἐλθόντων, ὅταν τῷ χεῖρε ἐναλλὰξ ὀρεγνύ-
ωσιν ὁμαλίζοντες. οὐ γὰρ ἔφθην εἰληφὼς τὴν ἑτέραν ἔγωγε, προ-
ελόμενος τὰς ἐμὰς ἐγχειρίσαι. δευτεραίαν ἀλλὰ μετιούσης ἡμέρας
ἐτυγχάνομεν ὄντες περὶ τὴν θεραπείαν αὐλικήν, ἐν τῷ ἐνδο-
τάτῳ τῆς ἄγαν δεσποίνης οἰκίσκῳ, ἥτις ὡς οἶσθα, ἀλλὰ δημοσιοῦν-
τος τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτοκράτορος διέπει, δεξιῶς γε πάνυ
αὐτὴ τοῦ υἱοῦ καὶ κατωρθωμένως πρυτανεύουσα, ἐνταῦθα πά-
λιν ἐντυγχάνων ἡμῖν ὁ καλὸς πατὴρ ὁ σὸς, καὶ λίαν φιλό-
στοργος, περὶ τῆς αὐτῆς ἐπιστολῆς, εὐθὺς ἠξίωσεν ἐμὲ παρόν-
των οὐκ ὀλίγων τῶν τῆς πρώτης τάξεως αὐλικῶν, ἐπελθεῖν
τε ταύτην, καὶ κατὰ λέξιν μεθερμηνεῦσαι. ἐγένετο μὲν οὖν
τὸ πρᾶγμα αὐτοῦ ἡδίστου καὶ πιθανοῦ ἀκροάματος τοῖς παρα-
γενομένοις, ἐπανακροτούντων μὲν πάντων ἐφ' οἷς ξενίζων ἐ-
πιτυχῶς τεθαρρηκέναι δοκεῖς. πατρὸς δὲ γεγηθότος τε καὶ ἀ-
ποδεχομένου τὸ γενναῖον τῆς προθυμίας. ἡμῶν δὲ ἐνδέοντα τὸ
καὶ τὰ προσεπαινούντων τῶν γεγραμμένων, ὡς παρ' ἡλικίαν
δήπου νεανικῶς ἀποτετολμημένα. ὃ δὴ μάλιστα βουλομένοις τε
ἡμῖν, καὶ τῷ πατρὶ συνευφραινομένοις ἦν, ἐπὶ ταύτῃ τῇ εὐ-
δοξίᾳ τῇ σῇ, τῇ γε εἰς τὸν καθηγεμόνα τὸν σὸν τὸ πολὺ μέρος
ἀνηκούσῃ, σοῦ μέντοι εὐγνωμόνως ἀπονέμοντος πάντ' ἐκείνῳ.

καὶ ταῦτα μέντοι μέχρι τούτου ἐγνωρίσθω σοι. τὰ δὲ ἐφεξῆς εἰς τὸ μέλλον ἀναβεβλήσθω. σὺ δὲ τούτοις καὶ τὰ περὶ ἐμῆς ἐνταῦθα διατριβῆς πεφιλοσοφημένα σοι, ἔκ τε τῆς παρὰ Λουκιανῷ τοῦ σοφιστοῦ δεξιῶς παρῳδηθέντα. ἀλλὰ χρήσειε γὰρ ἄλλως ταῦτα ὅτι τύχῃ εἰς δίκης, τινὸς ἐπιστολῆς γιγνόμενον μέγεθος. ἔρρωσο, ἐν Λουγδούνῳ.

Φραγκίσκῳ Ῥοβορτέλλῳ.

Τὰ καθ' ὑμᾶς ἐγὼ ὀρθῶς ἔχοντα ἐγνωκὼς, καὶ καλῶς φερόμενα, θαυμασίως πως ἥσθην. χθὲς οὖν τῶν γονέων τῶν ὑμετέρων διὰ πολλοῦ ἐπισκεψάμενος, πρὸς οὓς δὴ, ὡς οἶσθα, ἔγωγε πρόπαλαι φιλικῶς διάκειμαι, αὐτίκ' ἔμαθον ὑμᾶς, τοῦτο μὲν ὑγείας εὖ ἔχοντας, τοῦτο δὲ, πορρωτάτω προβεβηκότας παιδείας τε δοκίμου, καὶ τῆς ἐπιδόσεως τῆς κατὰ τὴν καλλιλογίαν. ὃ δὴ ἐπέρρωσέ μοι τὴν πίστιν ὧν ἐτύγχανον ἀκούσας. καὶ γάρ τοι πολὺς ἦν παρὰ πᾶσι λόγος τῆς ἄγαν φιλοπονίας ὑμῶν, τοῖς λογίοις δήπου προσπεπονθότων ἐπιεικῶς, ἐξ ὅτου γε χρόνου σφῶν ἔφθη καθηγεῖσθαι ἀνὴρ εἰς τὴν νέων παίδευσιν ἀμφιδέξιος ἐν τοῖς πάνυ καὶ ἀκριβολογητικὸς, ὁ καλὸς καὶ λόγιος Θεόκριτος. ὁ νῦν μὲν τὰ φίλτατα τοῦ βασιλέως ἐπιτετραμμένος καὶ διαπαιδαγωγῶν ἐντίμως, κατά γε τὸ ἐγχωροῦν τῆς ἡλικίας ἔτι νηπιαζούσης. καὶ μὴν καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς ἀνηκοὼς ἔγωγε τινῶν, πιθανῶς τε μὲν κομψῶς ἀπομνημονευόντων, καὶ δὴ καὶ ὡς μέγα τι χρῆμα εὐφυΐας μεταξὺ ἀγαμένων θάτερον τοῖν ἀδελφοῖν, τὸν ἥττω τὴν ἡλικίαν, ἀσμένως τε ἐνεδεχόμην τοὺς λόγους, καὶ συγκατετιθέμην ἑκὼν ταῦτα διηγουμένοις. εἰκότως, ὅς γε πρὸ πολλοῦ καθεωρακὼς ἦν εὐδαίμονε ἢ σφὼ τῷ δεινότητι τῷ ἀμφοῖν, σὺ μέν τοι ἰδιαίτερον τὸ πλεονέκτη-

μα

μα φύσεως ἐξαιρέτου, καὶ προεχούσης τῶν μετρίων, μήτι γε δὴ τῶν πολλῶν. ἧς ἀκόλουθός ἐστι καὶ συμβόηθος ἡ εὐψυχία, τῶν καλῶν τε καὶ ἐπαινετῶν ἐγχειρητικὴ γενναίως καὶ περιφρονηματισμένως. τούτων μὲν οὖν τῶν δωρεῶν τῆς προνοίας ὄναιο σὺ ὦ φίλη μοι κεφαλή. ὅπερ αἰ μάλιστα διὰ θεὸν γένοιτό σοι λαμπρῶς χαριζόμενον. ἔπειτα δὲ καὶ διά σε καὶ τὴν σὴν εὐστάθειαν, ἣν ἐπιτετηδευμένην δῆθεν τῇ τῶν καλῶν λόγων σπουδῇ, μέχρι μὲν τοῦ ἱκανοῦ καὶ δέοντος, τό γε ἐπί σοι, ἐναπομείνῃς, τὸν δὲ φιλολογίας ἔρωτα διὰ βίου εὐθύμως τε καὶ εὐγνωμόνως θεραπεύσῃς. ἔρρωσο, ἐν τύρνωνι πόλει τῶν Ἀλλοβρόγων ὀκτωβρίου μηνὸς δεκάτῃ ἐπὶ δέκα.

Γυλιέλμος ὁ Βουδαῖος Κλαυδίῳ Ῥοβερτήτῳ εὖ πράττειν.

ιελθόντι μοι τὴν ἐσχάτην ἐπιστολὴν τῶν ἐμοὶ ὑπό σου αὐτογραφεισῶν, τὴν ἑλληνίζουσαν φημὶ ἐκείνην, θαυμάζειν δὴ παρέστη μέγα τι χρῆμα εὐμαθείας τε τῆς σῆς, καὶ εὐδαίμονος εὐχερείας τοῦ χαρακτῆρος. ἐκείνην γὰρ ἐν τῇ συναφείᾳ τῶν γεγραμμένων καλλιλογίᾳ σχεδόν τι ἐπηνωρθωμένην, οὐδὲ μώμῳ φασὶν αὐτῶν, ὥς γ' ἐστὶν ἡ ἡλικία, ἀνεπίληπτος. καὶ μὲν δὴ πρὸς ταύτην, εἴτ' εὐφυΐαν, εἴτ' εὐτυχίαν δεῖ καλεῖν τὴν σὴν, τοῦ τυχόντος δεξιοῦ καθηγεμένος, εἴτ' ἀμφότερον, ὃ δὴ σοι κοινόν ἐστι μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν ἡμετέραν γε αὐτῶν τῶν πολλῶν καὶ ἐγκυκλίων ἀνθρώπων ὀψιμαθίαν δι' ὑπεροψίας τε καὶ σχετλιασμοῦ ἤγαγον. οἷς δὴ ταλαιπωρεῖσθαι ἀθλίοις τοσοῦτον χρόνον συνέβη, καὶ ὀρθαῖς δὴ ταῖς κεφαλαῖς προσκρούειν πρὸς τὰ δυσνόητα τῶν συγγραμμάτων καθ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἐπικύπτουσι. ἀλλὰ γὰρ καὶ τῇδε τῇ ὀψιμαθίᾳ οὕτω δυστυχεῖ, τό γ' ἐπιβάλλον μοι μέρος, καὶ ἄλλα δὲ οὐχ ἧττον προσηκει-

τὸ δυστύχημα, τὸ, αὐτομαθῆ γενέσθαι. τοῦ, γὰρ αἱ ἄλλῳ τις φαυλοτέρῳ χρήσαιτ᾽ ἂν διδασκάλῳ, ἢ ἑαυτοῦ; τούτοις γοῦν πρόσθε νῦν εἰ δοκεῖ, τῶν βιβλίων πενίαν τὴν τότε με ἄγχουσαν μεταξὺ ὑπερφιλοπονοῦντα, πάντων γε δὴ τῶν ἄλλων πρὸς τὴν παιδείαν ταύτην ἐπιτηδείων, ἀπορούμενον. ᾧ γε οὐδὲ γοῦν οἱ ὁμιλεῖν τοῖς αὐτοῖς λόγοις σπουδάζοντι ἐξεγένετο, οὔθ᾽ ἡλικιώτῃ οὔθ᾽ ὁπηλικῳδηποτοῦν. ἐφ᾽ οἷς δὴ τοσούτων αὐτοὶ ἤδη παρῃκμακότες, σὺ νυνὶ τῶν μὲν αὐτῶν λόγων ἐφιεμένους νέους ἐάσθαι μὲν εὐδαιμονίζειν. σοὶ μέντοι καὶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ σοῦ ἰδιαίτερόν τε καὶ πολυτελέστερον φιλοῦμεν συνησθῆναι ταύτης τῆς συντυχίας πάντῃ πάντως εὐθηνούσης. καὶ μὲν δὴ καὶ ἐκείνοις οἶμαι καὶ ὑμῖν τὰ προειρημένα λογισαμένοις, τὴν τύχην ἔπεισι τὴν ἐμὴν συσχετλιάζειν ἐμοί, καὶ δὴ καὶ εὐγνωμόνας, ὡς εἰκός, ἡμῖν συμπεπονθέναι. οὐ μήν, ἀλλὰ καὶ ἔγωγε τούτων οὕτως ἐχόντων, πᾶσι τοῖς ἐσέπειτα ἐπὶ τούτοις εὐδοξήσειν εὐνοϊκῶς φρονῶν, οὐδ᾽ οὕτω κακῶς προσενηνέχθαι μοι τὴν πρόνοιαν ἡγοῦμαι, οὐδ᾽ ἀκλεές μοι ὑπάρξειν τελευτῶντι τὸ πρᾶγμα. κἂν εἰ ἀπολελεῖφθαι πολὺ τῶν σοφωτέρων μέλλοιμεν. ὅπου γε τήνδε τῆς παιδεύσεως ὁδὸν προηγήσασθαι τοῖς ἡμεδαποῖς νεανίσκοις φανησόμεθα. τοιγάρτοι ὦ γενναῖε, πρὸς ἅπαν ἔγωγε τὸ τῶν φιλομαθούντων γένος ἤδη φιλικῶς τε καὶ εὐμενῶς διακείμενος, ἥπου σοί γε καὶ ἀδελφῷ ἡδίστοις μοι ἐφήβοις, τὰ πρὸς τὴν εὐμαθίαν εὐοδεῖν δι᾽ εὐχῆς ἂν ἔχοιμι, καὶ τὸ τέλος δὴ ἀπαντᾶν κατὰ τὴν γνώμην τήν θ᾽ ἡμετέραν καὶ τὴν τῶν ὑμετέρων γονέων, οἷς ἐγὼ ἐντυγχάνειν εἴθισμαι ἐπὶ φιλίᾳ οὐ τῇ τυχούσῃ. σὺ δὲ διατέλει τὴν εὐγενῆ σου φύσιν ἐπιδείξων τοῖς ἀνθρώποις διὰ φιλοπονίας ταύτης. ἣ δὴ ἀξιέραστόν σε ἀπεργάσεται οὐκ εἰς μακρὰν παρὰ τοῖς ἐν αὐλῇ πρωτεύουσιν. ἔρρωσο, πέμπτῃ τῶν εἰδῶν Δεκεμβρίων, ἐν Λουγδούνῳ ἐμπορείῳ, ἔνθα νῦν διοικεῖται τὰ τῆς αὐτῆς βασιλείας, τὰ πρῶτα τῆς

τάξεως

τάξεως τῆς κυρίας τῶν πραγμάτων φερομένης λοιδορικῆς τῆς καλλιτέχνου, αἳ ἑκατέρας χρηστῆς, ἢ λαμπρῶς τε καὶ πᾶσι κεχαρισμένως διαπλᾶ χρηματίζουσι.

G. Budæus Erasmo S.

Literas tuas & Cantiunculæ nuper accepi, longo interuallo postquàm à vobis erant datæ. erat enim dies subscriptus ad quintumdecimum Cal. Ianuarii, quibus equidē ipsis protinus respondissem, si in comitatu principis fuisse mihi cōtigisset, hominemq́ habere cui literas committerem. ἀλλὰ μὴν ὁ βασιλεὺς πρὶν ἡμῖν νυκτὸς ἤδη πολὺ προηκούσης ἐπέστη, καίπερ τῇ προτεραίᾳ οὐκ ἀδιάδοξος ὢν ἡμῶν οὐδαμῇ τῶν δώδεκα ἡμερῶν ἐλθεῖν. ὁ αὐτὸς αὖ ἐνθένδε χθὲς παραλόγως τό γε καθῆκον εἰς ἐμέ, ἀπεληλυθώς. τούτῳ μὲν οὖν ἐγὼ ἐπιδημοῦντι περὶ δῆλου τοῦ ἐτύγχανον κοινολογησάμενος (καιροῦ γὰρ ἐπιτυχὼν εὐκαίρου ἐν τῇ παραδόξῳ αὐτοῦ ἐπιδημίᾳ) οὐδενὸς μὲν ἀκροωμένου, καὶ πάντων τῶν παρόντων πόῤῥω μεθεστηκότων. ἐνδεδωκότος οὖν τοῦτον ἀκρόασίν μοι ἐκτενῶς, τῶν γραμμάτων μνησθῆναι ἐπιβαλόμενος ὧν πρὸς Ἔρασμον σπουδαίως ἦν κεκομισμένος. ὁ δ' οὐκ ἔφθη ἀκούσας μου τὸν πρῶτον λόγον, καὶ ἐπύθετο, πότερον ἔφη καὶ πότε ἐκεῖνον τὸν ἄνδρα προσδοκᾶ μεν. ἔνθα δὴ ἐγὼ εἰπόμενος ὅτι καὶ τὸ, ἐφ' εἰς οὐκ ἠδυνήθης πω παρασκευάσασθαι τὰ περὶ ἀφίξεως, πάντως σε ἐλεύσεσθαι ὑπεσχόμην κατὰ τὸν πρῶτον ἐγχωρήσοντα καιρόν. ἣν δὴ ὑπόσχεσιν ἐμὴν ὦ δαιμόνιε, ὅπως ἐπιτελέσῃς ὅτι τάχιστα, ἵν' ἤδη παύσωμαι ταύτης ὑπεύθυνος ὤν. ἐγὼ μὲν δὴ ὑπείληφά σε νυνὶ ταλαιπωρούμενόν τε τῇ γνώ-

μῃ, καὶ τῇ δὲ κἀκεῖσε ἐπαμφοτερίζοντα, ἀναβολὰς ταύτας ἀναβάλλεσθαι ἀγχίνως τε καὶ νουνεχόντως. καὶ δὴ καὶ ἐς τὸ αὐτό σοι οἶμαι τὸ πρᾶγμα καθέστηκεν ἀνθρώπῳ τοῦ λύκου δεδραγμένῳ ἐκ τῶν ὤτων, ὥς φησιν ἡ παροιμία. ἐπεὶ τοίνυν εὐλαβουμένῳ σύ γ' ἔοικας, καὶ δεδιότι μή πως τὰ μετρίως μὲν αὐτόθι, βεβαίως δὲ καθεστῶτά σοι, μετοικήσαντός σου οἴχηται, ἅμα δὲ τάχα καὶ τόδε δέδοικας, μὴ καὶ τὰ τῆς ἐπαγγελίας τῆς παρ' ἡμῶν οὐ κατὰ γνώμην ἀπαντήσῃ ἀφικομένῳ, ἐμοὶ οὖν δὴ ἔργον εἶναι ἥγημαι, ταύτῃ τῇ ἐπιστολῇ ὥσπερ τινὶ συγγραφῇ τὸ μέλλον ἀσφαλίζεσθαι. σὺ γὰρ εἴ μοι ἀξιόπιστόν με ἐγγυητὴν εἶναι νομίζεις τοῦ συγκειμένου πράγματος. σαφῶς οὖν καὶ διῃρημένως τοῦτό σοι προσδιορίζειν αὐτὸς οὐκ ὀκνήσαιμ' ἄν. ἴσθι τοίνυν ὦ φίλε ἡτοιμασμένην σοι καὶ παρακατατεθεῖσαν ἱδρασμένην ῥητήν, ἔνδοξόν τε καὶ αὐτάρκη σοι πρόσοδον χορηγήσουσαν ἐς πεντακοσίους που στατῆρας τῶν ἡλιοχαράκτων, καὶ μικρόν τι πρόσετι. ἔσται δὲ τοῦτό σοι ἠσφαλισμένως ἐν πόλει γνωρίμῳ τε καὶ εὐθέτῳ ἡσυχίαν ἄξοντι. ὅπως οὖν ὦ δαιμόνιε μηκέτι ἡμέραν ἐξ ἡμέρας διαναβαλλόμενος τηλικαύτην παρῇς ἀφορμήν. πέρα γὰρ τοῦ δέοντος ἀκριβολογεῖσθαι, οὐκ ἐν ἐπαίνῳ τιθείην ἂν ἔγωγε. κακῶς γοῦν καὶ ἀνοήτως δόξεις περὶ μὲν τῶν σῶν βεβουλεῦσθαι, σκαιῶς δέ τε καὶ ἀγνωμόνως τοιούτῳ τε καὶ τοσούτῳ βασιλεῖ προσανέχεσθαι, αἰτίαν θ' ὑφέξεις δήπου ὑπὸ τῶν ἀστείων ἀνθρώπων καὶ χαριεντιζομένων, ὡς ἐνδοῦσαν ἑαυτὴν τὴν τύχην ἀπειροκάλως διωσάμενος. τίς γάρ ἤδη ὦ πρὸς τῆς εὐλαβείας αὐτῆς, τίς τῶν ἐπιεικῶν ἐστιν ἀνθρώπων, ὅστις ὀκνητέον ἔτι σοι εἶναι εἰσηγήσεται, ἐμοῦ γε διισχυριζομένου ἅπαν σοι τὸ πρᾶγμα ὑπὸ τῶν εὔνων σοι διαπεπρᾶχθαι, ᾗ δὴ καὶ ἐν ἀσφαλεῖ καὶ πιστῷ ἀποκεῖσθαι, καὶ οἷα δὴ τὰ τῆς ἀνθρωπίνης προνοίας, οὐδεμίαν παρεῖσθαι ὑφ' ἡμῶν προφυλακὴν τοῦ τ' ἀπὸ τύχης ἐπηρείας, καὶ

κακουργίας τῶν ἀνθρώπων. καὶ μὴν, ἐγὼ οὐ μέγα φρονῶν ἄλ-
λως ἐπὶ τοῖς ὑπάρχουσιν τοῖς ἐμοῖς, ὅμως τουδὶ τοῦ ἐγγυήμα-
τος ἄγαν ἀξιόχρεως εἶναί μοι δοκῶ. συνοίσθα δέ τοι σύγ' ἐμοί,
οὐ πάνυ τι τὰ πρὸ τοῦ ἐθελήσαντί σοι ὑπὲρ τῆς προκλήσεως ἧς
πρότερόν σε προυκαλούμην. συμβουλὴν δὲ τὴν ἐμὴν καὶ γνώ-
μην μετέωρον ἀεὶ ἀνασχόντι, ἕως δὴ τὰ τῆς ἀσφαλείας σοι οὐκ
ἀποχρώντως ἐδόκει μοι καταστῆναι. κατὰ χώραν γοῦν μένειν
συνεξίουν σοι, ἐλπίδος γε λαμπρᾶς προκειμένης ἀκμὴν
μᾶλλον, ἢ κατηγγυημένης καὶ ἐν ἀσφαλεῖ κειμένης. ἑώρων
γάρ τοι τότε τῶν πολλῶν τὰ σὰ συγγράμματα εἰκότως σπουδαζόν-
των, τῶν μὲν, ταύτην τὴν πραγματείαν ἀνελομένων, τῶν δ' ἐ-
πιτηδεύοντάς τε, καὶ τούτοις συναράσθαι τοῦ ἔργου ἱεμένους,
ὅπως ἔρασμον τὸν πάνυ εἰς τὴν ἡμετέραν ἐφέλξοντο. τὸν τὰ
σπουδαῖα δῆθεν τῶν μαθημάτων καλῶς εἰδότα δὴ σπουδῆς ἔχον-
τα τῆς τε μεγίστης καὶ ἐπιτυχεστάτης. ἐν βραχεῖ δὲ δὴ καὶ τὴν ἐ-
πανωρθωμένην θεολογίαν εἰς τὴν κελτικὴν εἰσοικιοῦντα, καὶ
δὴ καὶ παρευδοκιμήσοντα δήπου τὴν οἴησιν τῶν σεμνολόγων
τουτωνὶ τῶν περὶ ταύτην ὑπερωφρυωμένως ἐσχολακότων. τοῦτο
δὲ ἰδὼν ἐγὼ ἐφῆκεν ἡσυχίαν ἄγοντι, οὐ συνεξετάζων ἐμαυτὸν
τοῖς τε διαρρήδην σε ἐξαιτουμένοις, καὶ τόνδε δι' εὐχῆς τὸν νεω-
τερισμὸν ἔχουσι. τότε γε μὴν πρῶτον ἅψασθαι τοῦ πράγματος
αἴτιος ὑπηρξάμην, ὅτε ἀποτεταγμένον σοι τὴν χορηγίαν εἶναι
καὶ ἀφωρισμένον ἔγνων ἀξιοπίστως, αὐτίκα δὴ μάλα δοθη-
σόμενον ἐπειδὰν εἰσαφίκῃ. ἔγνων δ' αὖ τοῦτο παρὰ τοῦ βασι-
λέως αὐτοῦ αὐτήκοος γενόμενος, τοῦτό σοι τὸ πρᾶγμα πιστώσα-
σθαι κελεύοντος, ὅπου ἂν τύχω αἰτίας ἢ ἀφορμῆς. εἰ μὲν οὖν
οὐ παντάπασι δυσαποσπάστως ἔχεις τῆς εἰθισμένης αὐτόθι διαί-
της, καὶ τὴν ἡμεδαπὴν δὴ ὑπολαμβάνεις οὐκ ἀνεπιτήδειον
σοι ἐμφιλοσοφεῖν, οὐ γάρ σοι ἀγνώς ἐστιν πάλαι ἐπιχωριάζοντι,
ἴθι τὸν βασιλέα ἀποδεξάμενος σὺ τοῦτο ἄγαν πρᾳότητος καὶ

 σπουδῆς

περιττῆς εὐφυΐας, οὐδενὸς δ᾽ ἀκρατῆ ἐνεργοῦν αὐτὴν πλὴν ἐλευθεριότητος. Facito vt ſim certior, ſi ad te hæc epiſtola peruenerit, primo quoq; tempore. hominemq; eximium Cantiunculam, tuiq; nominis apprimè ſtudioſum verbis meis ſalutato. Pariſiis tertio idus Aprilis.

Βουδαῖος Ἐράσμῳ.

Ἔφθην ἐπιστείλας σοι ἱσταμένου μηνὸς Ἀπριλίου περὶ τῆς ἀφίξεως σου τῆς πρὸς ἡμᾶς, τοῦτο δὲ προστάξαντος τοῦ βασιλέως πεποίημαι κατὰ τὴν τούτου τῇδε πάροδον. μίαν δὲ μόνην ἐκεῖνος τότε ἡμέραν ἐπιδεδημήκει τῇ πόλει ταύτῃ, οὐδὲ ταύτην ὁλόκληρον. κατὰ μέντοι τὴν ἐπάνοδον αὐτοῦ προχθεσινήν, μίαν καὶ τὴν ἡμίσειαν αὐτοῦ διατρίψας ἡμέραν, καὶ πάλιν ἐμοὶ προσδιαλεξάμενος ὑπὲρ τοῦ αὐτοῦ πράγματος, ᾤχετ᾽ εὐθὺς ἀπιών. εἰ μὲν οὖν ἀνὴρ προσφιλέστατε κομισάμενος ἔχεις τὰ γράμματά μου. εἰ δὲ μή, πάλιν ἔχε τὸ κεφάλαιον τῶν ἐμοὶ γεγραμμένων. ἐγώ τοι σκέψασθαί σε ἐκέλευον ὁπότερον τοῖν δυοῖν τούτοιν λυσιτελέστερον ἡγῇ σὺ μᾶλλον τοῖς σοῖς, ἤτοι τὰ καθ᾽ ἡμᾶς αἱρεῖσθαι, ἢ τοῖς καθεστηκόσιν ἐμμένειν. εἰ μὲν οὖν τὰ ἡμέτερα ἀρέσκει σε, καὶ τὸ παρ᾽ ἡμῖν ἐνδιαίτημα ἐπιτήδειον εἶναι σοι δοκεῖ τὴν σὴν φιλοσοφίαν ἐγγηρωκομεῖν μετὰ τῆς νεφελίδος, πάντα τε τὰ πρὸς τὴν τοῦ βίου ῥαστώνην ἐν ἀσφαλείᾳ πολλῇ κείσεται. καὶ γάρ τοι τὸ προτεινόμενόν σοι ὑπὸ τοῦ βασιλέως γέρας, καὶ ὥσπερ εἰσελαστικὸν ἠντρεπισμένον εἰς τὴν ἡμετέραν εὐθὺς εἰσεληλακότα, ἐγγυᾶσθαί τε αὐτὸς προτεθύμημαι, καὶ τὸ μέλλον δὲ ἀναδέχεσθαι ὥστε τῇ ἐμῇ ἐπιζημίᾳ, καίτοι γε οὐκ εἰωθὼς εἰκῇ κινδυνεύειν περὶ τῆς ἐμῆς πίστεως, ἣν δὴ ἀκέραιον, ὡς ἐγῷμαι, μέχρι τοῦδε τηρήσας διατελῶ. μέμνημαι γὰρ τοῦ Δελφικοῦ, ἐγγύη πάρ᾽ ἄτη. πῶς οὖν ἐς τοσοῦτο τόλμης νῦν

προήχθην

προήχθην, ὡς αὐθαιρέτως τῇ δὲ τῇ ὑποσχέσει ἐνέχεσθαι, μεί-
ζονι ἢ κατ' ἐμὲ, βούλεσθαι; ἀμέλει αὐτὸς σύνοιδα τῷ βασι-
λεῖ προθύμως καὶ εὐσταθῶς τοῦτο προειλομένῳ, καὶ βεβαί-
ως δὴ κατέμαθον ἐναποτεθῆναί σοι τὸ δῶρον, ὃ δὴ σὺ μέλλεις
παραχρῆμα λήψεσθαι ἐνθάδε ἀφιγμένος. εἰ μέντοι διατε-
λεῖς οὕτω τῇ Γερμανίᾳ ἐμφιλοχωρῶν, ὥστε δέδιας μὴ ἡ ἐνταῦ-
θα δίαιτα οὐκ ἐπιτήδειός εἶναί σοι δύνηται καταθύμιος, ἤδη μοι
ὁ λόγος δυσαποκρίτως ἔχει. πρὸ πάντων γὰρ ἂν αἱροίμην ἔ-
γωγ' εἰ ὁμοία μοι σκέψις τε καὶ αἵρεσις ὑπακούοιτο, χαρίζεσθαι
τῷ θυμῷ μου, τοῖς εἰθισμένοις γ' ἐνασμενίζοντι καὶ ἀναπο-
σπάστως ἐκεῖθεν διακειμένῳ. ἔστω γοῦν τοῦτο αἴτιον ἔμουγ'
ἕνεκα, εἰ οὕτω σὺ τὸν θυμὸν διάκεισαι. εἰ δὲ ἡ γνώμη ἰσοῤῥόπως
ἀμφοτέρωσε ἐπικλινὴς, διαναβάλλεσθαί σε ποιεῖ, φέρε δὴ ὦ
δαιμόνιε, ἐπίρρεισόν ποτε ταύτην ἐπὶ θάτερα, μᾶλλον μὲν οὖν
ἐπὶ τάδε. οὐ γὰρ ἂν εἰσαῦθις αἰεκτὸν ἔχη τὴν βουλὴν σ' ὑπερτί-
θεσθαι, μεσεγγυηθέντος τοῦ γέρως σοι, καὶ τὴν σὴν ὡς ἐγὼ βε-
βαιοῦμαι, ἐπιδημίαν περιμένοντος. χωρὶς εἰ μὴ ἐλάττω τὰ ὑ-
πάρχοντα εἶναί μοι νομίζεις, ἢ ὥστε τοιοῦτον ἐγγύημα πιστώσα-
σθαι. παῦσαι οὖν διαμελλητικῶς ἔχων ὦ 'γαθὲ, καὶ ἄρτι μὲν
τὸ δεῖνα, ἄρτι δ' αὖ τὸ δεῖνα προφασιζόμενος καὶ ὥσπερ ἂν
εἰ ποιεῖς, πρὸς βασιλέα θρυπτόμενος οὐδ' ἐν δέοντι. οὐ γάρ ἐστιν
ὅστις τῶν δεινῶν γε καὶ συνετῶν, οὐκ ἂν πολλήν σου ἀπειροκαλί-
αν καταγνοίη, ἢν τοῦτο τὸ δίκαιον ὀλιγώρως παρεῖναι δέξῃς, ἐξ-
όν γ' ἀμέμπτως τοῦτ' ἀνελέσθαι. ἢν δ' αὖθις αὖ τὸ πολλοῖς δο-
κοῦν, ἡ τῶν παρ' ἡμῖν θεολογούντων φιλαπεχθημοσύνη με-
τανάστευσιν σε κωλύῃ, ἐμφιλοσοφοῦντα δῆθεν τῇ τῶν ἱερῶν
γραμμάτων ἐπανορθώσει, ἄλλως οὗτος ὁ φόβος. αὐτίκα γὰρ
ἄδειάν σοι καὶ ἡσυχίαν ἀνενόχλητον, τὸ τοῦ μεταπέμψαντος ἀξίω-
μα παρασχήσει. ἀμέλει οὐδεὶς ἂν τολμήσειε πράγματά σοι πα-
ρέχειν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μεταπεμφθέντι τε καὶ ὑπερασπιζομένῳ.

ἔπειτα ἡ ὑπομένουσα τὴν παρουσίαν τὴν σὴν ἱερωσύνη, ἔντι-
μος τε αὐτὴ οὖσα καὶ λαμπρὰν πρόσοδον παρέχουσά σοι, ἀπέρ-
χεται τοῦ τούτων διατριβῆς οὐκ ἔλαττον πέντε σταθμῶν. ἔξεστι
σοι ἀδεῶς καταφρονεῖν τῆς κακολογίας αὐτοῦ ὑβρέσαι. οὐ δὲ τού-
τοις καὶ ἡ τῶν χαριεστέρων ἀνδρῶν σπουδὴ τῶν ἐπ' ἀξιώσει,
νῦν μὲν ἐς τὰ σὰ συγγράμματα ὑπερέτης, ἐπιδημοῦντος
ἤδη σου καὶ φιλοχωρεῖν δοκοῦντος ἀεὶ ἐπιδιδοῦσα, οὐ τὴν τυχοῦ-
σαν ῥοπὴν εἶχεν ἂν προστεθεικυῖα ἐφ' ᾧ τὴν τοῦ σοι ἀπηχθημένων
σύστασιν καταβαρεῖν. ἀλλ' ὥστε ἐπειδὴ οὐκ ὀλίγοις τῶν συνετῶν καὶ
χρηστῶν ἔδοξαν οὗτοι οὐδὲν μὲν ὑγιὲς φρονεῖν, βασκαίνειν δὲ μᾶλ-
λον τοῖς φιλοκαλοῦσι τῶν σοφῶν, τῆς καλλίστης τε καὶ ἀξιεπαίνου
καινοτομίας, ἢ ζῆλόν τινα χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ διώκειν. τούτων
δὴ οὕτως ἐχόντων, θαυμάζω σου πρότερον μὲν μετανίστασθαι
προθυμουμένου τε καὶ ἀφορμῆς δεομένου. νῦν δὲ ἀφορμὴν λαμ-
προτάτην εὑρημένου, εἶτα δὲ διαμέλλοντος. σὺ δὲ ἤδη διάγνωθι
περὶ τῆς προκλήσεως, πότερον ἀποδέχεσθαι ταύτην ἢ διακρού-
εσθαί σοι βέλτιον. μεταγνοίη γὰρ ἂν ὁ βασιλεὺς ἢν αἴσθηται
ἐντρυφώμενος. ἔῤῥωσο, ἐν παρισίοις τῶν νονῶν Μαΐου τῇ ὑστεραίᾳ.

Budæus Brixio.

τᾶν, εἰπέ μοι πρὸς τοῦ φιλίου, ἐσπούδαζες τὰ πα-
ρὰ τοῦ νικόλεω γεγραμμένα ἢ ἔπαιζες; περὶ ἐκεί-
νων φημὶ ὧν ἱκέτευες καὶ ἀντεβόλεις ἡμᾶς, πρὸς
παίδων σχεδὸν καὶ πρὸς τῆς συνοικούσης, ἵνα τού-
τῳ διαπραξοίμην τὸ ὑπ' αὐτοῦ μνηστευόμενον. Quasi vero
aut cura mea, aut precibus, aut auctoritate vel im-
petrari possit, si egregiam & bonam amico com-
muni operam nauauero. vel hoc quis credat â te
bona fide dictum esse, qui te norit? qui quidem te
τὰ περὶ τὴν αὐλὴν τὴν ἐν τῷ παρόντι probè tenere sciat?
Qui denique ἐν τῷ πραγματεύεσθαι τὰ συμφέροντα ses-

quulyxem esse meminerit: ἵνα δὲ ἐῶ τὴν τοῦτον τοῦ ἔ-
τους κατάστασιν, σὺ μὲν οἶσθα τὸν ἄνθρωπον, καὶ δὴ καὶ τὸν ἀν-
θρώπου οἷς προσφέρεσθαι πολυπραγμόνως ἀνάγκη, ὃς ἀεὶ
τουτονὶ τὸν μύλωνα στρέφειν ἐπιβάλλεται, ὁποῖοι τὸν τρόπον εἰ-
σί. περὶ τῆς συντάξεώς φημι τῆς βασιλικῆς τοῦ ἀνθρώπου ὀ-
φειλομένης. ἧς σὺ ἀξιοῖς τὸ αἴτημα τοῦ νικόλεω δι' ἡμᾶς κατα-
πραχθῆναι. αἰτεῖται μέντοι τοῦ ἐξήκοντος χρόνου εἰ μὴ τὸ ὅλον
φησίν, ἀλλά γε ἐπέτειον σύνταγμα τοὐλάχιστον ἀποτίννυσθαι,
ἐπὶ τοῦ διασκευάζεσθαι τὰ αὐτοῦ, καὶ αὐτόθεν ἐξοικήσαντα,
ἐνθάδε μετανίστασθαι. καίτοι οὐκ ἀγνοῶ μὲν σύ γ' ὑπάρχεις εὖ οἶ-
δ' ὅτι, τοῦτον τὸν ἐνιαυτὸν οὕτως ὄντα ἀσύντακτον, καίπερ ἀργυ-
ρολογικώτατον, ὡς πάντας ἀτάκτως ἔχειν, καὶ ὥσπερ εἰ ἄνω
κάτω τὰ κατὰ τὸν βίον φέρεσθαι τοῖς ἐνταῦθα. De conditi-
one quid censerem iterum ad eum scripsi, quando
eum iam instaturum sibi video, nec in posterum vs
queadeo indulturum, quin sibi imperaturus sit su-
scipere quæ ẽ re sua futura videantur. tametsi ὦ τῆς
καινοτομίας, ἀνὴρ μὲν ἐλευθεριάσας εἰ καί τις ἄλλος ἀεὶ πρὸ
τοῦδε, τηλικοῦτος ὢν ἤδη ἐγκαταζευγνύναι ἑαυτὸν ὑπομένει
τῷδε τῷ μύλωνι τοῦ ἀνδραποδώδους μύλωνος χαλεπωτέρῳ
ὄντι, ὅπερ ὅμως ἡμεῖς μὲν καὶ αὐτοὶ ἔφθημεν πεποιημένοι, οὐχ
ἑκόντες δέ, ἀλλὰ θείᾳ τινὶ τύχῃ ἀνάσπαστοι οἴκοθεν γενόμενοι.
οὐκ ἔσθ' ὅτι δήπου οὐκ ἀναιρεῖσθαι καὶ θαρρεῖν ἡ πλεονεξία δύναται
φιλοτίμους γ' ἔχουσα. ἵνα δὲ ἤδη σπουδαιολογώμεθα, σὺ μὲν
τὸν ἄνδρα ἔγνως οἷός τε καὶ ὅσος τυγχάνει ὤν, ᾧ δὴ ὁ Νικό-
λεως αὐτὸς λαφύειν προθυμεῖται, καὶ συμπεριφέρεσθαι δὲ
τῇδε κἀκεῖσε τῆς αὐλῆς πλανωμένης. ἐπίστασαι δὲ καὶ τὴν τοῦ
βίου τοῦδε κατάστασιν, ὡς ἄρα δεινὴ ἔστι τῶν ἀγχίνου τῶν ἀνδρῶν
καὶ δραστηρίους ὠφελεῖν τε καὶ κοσμεῖν. καὶ μὲν δὴ καὶ ἔγωγε
τὸν Νικόλαον ἡγοῦμαι οὕτω πεφυκέναι ἀγχιστρόφως τε καὶ

πολυτρόπως, εἰς τὸν βίον τὸν πολιτικὸν καὶ πεπαγμένον ᾧ μέχρι τοῦδε συνείθισαι, εἰς τὸν ἐνθάδε ταραχώδη καὶ ἀτακτοῦντα μεταρρυθμίζεσθαι δύνασθαι. Exorandus fortasse aliquot mensibus Vertumnus nobis erit, ἵν᾽ εὔστροφον τὴν ἀναστροφὴν ἡμῶν ἀπεργάσηται. Quin & eum dextrum ac propitium nobis deum ὁ θεὸς αὐτὴ πλεονεξία nobis statim reddiderit. Cuius illecebris & blandimentis nihil non cedere solet si minus apud cœlites, certè apud superos pariter & infimos τὸν μὲν οὖν ἤδη ἔργον ἔσται τοῦ προσφιλοῦς πρὸς τὸν Νικόλεων διακειμένου, τό τε σοὶ πρᾶγμα ἐκείνῳ συσκέψασθαι, βουλῶ τε τινὰ εὔκαιρον αὐτοῦ προχειρίσασθαι. οὐ γὰρ παιγνιῶδες τὸ πρᾶγμα, ἀλλ᾽ ἐπιμελοῦς σκέψεως καὶ βουλῆς δεόμενον, ἐπεὶ ἢν ἁμαρτὼν ἐν τούτῳ τύχῃ, οὐκ ἂν φθάνοι μετανοῶν μᾶλλον, ἢ μεταπειθόμενος εὖ τὰ κακῶς δεδογμένα. Omnia autem hominis causa cupiens, velim vt consilium primo quoque tempore amicorum senatu indicto coactoque expediat, res est enim præsentis cõsilii. verùm huiuscemodi velim consilium eum capere, rei vt & suæ familiari bene consuluisse olim ipse gaudeat: & nos ei gratulemur. Rex intra biduum hanc vrbem ingressurus est agmine composito. τὰ μέντοι τῆς ἐντεῦθεν καθόδου ἐν ἀβεβαίῳ κεῖται. ἐμὲ δὲ ἐκ τῶν ἐκβεβημένων ἐξηρτῆσθαι ἀνάγκη, καὶ ἐν ταύτῃ τῇ πόλει πολυτελῶς ἐνδιαιτᾶσθαι. οὐδὲν γὰρ συνεσκευασμένος εἰμὶ οἴκοθεν τῶν πρὸς στρατοπεδείαν, καὶ ταῦτα χειμώνιον. Vale, Auenione pridie idus Septembres.

ΤΕΛΟΣ.

ERRATA.

Folio 3.versu 3. ἀδιατείβ. fo.8. v.5. περιβιοῦντ. fo.9. v.26. κρεῖττον.. fo. 11. v.6. ἐκεῖνος πείνος καὶ περιττός. fo.18. v.12. τῇ φύσει. fo. 20. v. 17. ἀπελθόντι. fo.21. v.6. ὃι κίνδυν. fo.22. v.15. λῆξιν. fo. eodē 26. ἐπέχει. fo.23. v.20. ἀπαλλάξαις. fo.29. v.4. πεποιηκώς. fo.32. v.10. ἐναντίον. fo.36, v.3. ὑπ' αὐτῶν. fo.41. v.3. πατρ. fo.57. v.7. ἀναιδ. fo.58. v. 24. συνεση. fo. 62. v.5. πατέρες. fo.64 v.6. ὃ δή. fo.87. v.7. τῷ. fo.96. v.10. καταβεβλ. fo.99. v. 18. ὦτις. fo.eodē v.27. βιασάμενος. fo.101 v.5. δυσπρ. fo. 102. v.16 συστησασῶν. fo. 103. v. 5. παιδεύσεως. fo.106. v.29. ὦ φίλη. fo.109. v. 13. πῶς. fo.eod. v. 27. βασκαίνοντες. fo.123. v.17. ὅμ. fo. 130 v. 15. τύχοιμι. fo.128. v.21. καθ' ὑμᾶς.

